

УДК 657:334.7
ББК 65.052.253.0
Ш 37

Рэцэнзенты: І. П. Якубава, канд. экан. навук, дацэнт, загадчык кафедры бухгалтарскага ўліку, аналізу і аўдыту Палескага дзяржаўнага ўніверсітэта;
Т. А. Язерская, канд. экан. навук, дацэнт кафедры бухгалтарскага ўліку і фінансавага менеджменту ў галінах народнай гаспадаркі Беларускага гандлёва-эканамічнага ўніверсітэта спажывецкай кааперацыі

Рэкамендаваны да выдання навукова-метадычным саветам установы адукацыі “Беларускі гандлёва-эканамічны ўніверсітэт спажывецкай кааперацыі”. Праатакол № 1 ад 11 кастрычніка 2016 г.

Шаўлюкоў, А. П.

Ш 37 Рахункаводства вытворчых запасаў на прамысловых прадпрыемствах = Accounting of manufacture inventories in industrial enterprises : дапаможнік для студэнтаў спецыяльнасцей “Бухгалтарскі ўлік, аналіз і аўдыт”, “Аўдыт і рэвізія” устаноў вышэйшай адукацыі / А. П. Шаўлюкоў. — Гомель : установа адукацыі “Беларускі гандлёва-эканамічны ўніверсітэт спажывецкай кааперацыі”, 2018. — 160 с.
ISBN 978-985-540-415-7

Раскрыты магчымыя метадыкі ўліку вытворчых запасаў на прадпрыемствах прамысловасці на прыкладзе прадпрыемстваў харчовай прамысловасці. Кніга дае магчымасць авалодаць англійскай ўліковай тэрміналогіяй. Вучэбны матэрыял ілюструецца табліцамі, схемамі і лічбавымі прыкладамі.

Выданне прызначана для студэнтаў спецыяльнасцей 1-25 01 08 “Бухгалтарскі ўлік, аналіз і аўдыт”, 1-25 01 11 “Аўдыт і рэвізія”.

УДК 657:334.7
ББК 65.052.253.0

Set forth the possible accounting methods of manufacturing inventories at the industry enterprises on the instance of food-stuffs industry enterprises. The book given possibility to take possession of the English accounting terminology. The educational materials is being illustrated tables, schemes and figures instances.

Publication is held for the students of specialitis 1-25 01 08 “Accounting, analysis and audit”, 1-25 01 11 “Audit and inspection”.

ISBN 978-985-540-415-7

© Шаўлюкоў А. П., 2018
© Установа адукацыі “Беларускі гандлёва-эканамічны ўніверсітэт спажывецкай кааперацыі”, 2018

Уводзіны Introduction (,Intrə'dʌkʃən)

Перадумовай прыняцця абгрунтаваных кіраўніцкіх рашэнняў менеджарамі вытворчага прадпрыемства з'яўляецца эфектыўнае функцыянаванне рахункаводства [accounting (ə'kauntɪŋ)]. Сярод аб'ектаў рахункаводства вытворчага прадпрыемства [accounting object of manufacturing enterprise (ə'kauntɪŋ 'ɒbdʒɪkt əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'entəpraɪz)] ключавое месца па значнасці належыць вытворчым запасам [manufacturing inventories (,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz)], паколькі ад эканамічнага абгрунтавання [economic basing ('ikə'nɒmɪk beɪsɪŋ)] іх набыцця, рацыянальнага выкарыстання [rational use ('ræʃənəl ju:s)] і забеспячэння захаванасці [ensuring of safety (ɪn'ʃʊəriŋ əv 'seɪfti)] залежаць рэнтабельнасць прадукцыі [profitability of production ('prɒfɪtəbɪlɪtɪ əv prə'dʌkʃn)] і фінансавая ўстойлівасць прадпрыемства [financial steadiness of enterprise (faɪ'nænʃəl 'steɪdɪnəs əv 'entəpraɪz)].

Важнае значэнне ў справе правільнай арганізацыі ўліку [organization of analytic accounting (,ɔ:gənəɪ'zeɪʃn əv 'ænə'lɪtɪk ə'kauntɪŋ)] на вытворчых прадпрыемствах [at manufacturing enterprises (ət ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'entəpraɪzɪs)] маюць эфектыўная сістэма першаснага ўліку [system of source counting ('sɪstɪm əv sɔ:s 'kauntɪŋ)], абгрунтаваныя методыкі адлюстравання набыцця і руху вытворчых запасаў як унутры прадпрыемства [inside of enterprise ('ɪn'saɪd əv 'entəpraɪz)], так і іх выбыцця за яго межы, ажыццяўленне папярэдняга і наступнага кантролю [preliminary and following control (pre'lɪmɪnəri ænd 'fɒləwɪŋ kən'trəʊl)] над выдаткаваннем вытворчых запасаў [expenditure of manufacturing inventories (ɪks'pendɪtʃə əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz)]. Рахункаводства вытворчых запасаў [accounting of the manufacturing inventories (ə'kauntɪŋ əv ðə ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz)] павінна раскрываць прычыны адхіленняў ад нормаў [causes of deviations from norms (kɔ:zɪz əv dɪ'vi'eɪʃəns frəm nɔ:ms)] і выяўляць рэзервы паніжэння сабекошту прадукцыі [reserves of production prime cost reduction (rɪ'zə:vɪz əv prə'dʌkʃən praɪm kɔst rɪ'dʌkʃən)].

Практычнае выкананне гэтых задач залежыць ад уласцівасцей вытворчых запасаў [characteristics of manufacturing inventories (,kæriktə'ristiks əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz)] і відаў гатовай прадукцыі, якія вырабляюцца [kinds of finished goods which is produced (kainds əv 'finiʃt gudz wiʃ iz pre'dju:st)]. Галіновыя асаблівасці вытворчай дзейнасці [branch peculiarity of manufacturing activity ('brɑ:nʃ pi,kju:li'æriti əv ,mænju'fæktʃəriŋ æk'tiviti)] выклікаюць адрозненні як у дакументальным афармленні руху вытворчых запасаў [documentary legalization of the manufacturing inventories flow (,dɔkju'mentəri 'li:gəlaizeɪʃn əv ðə ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz fləu)], так і ў методыках іх сінтэтычнага і аналітычнага ўліку. Змест дадзенай кнігі грунтуецца на асаблівасцях харчовай прамысловасці [peculiarity of food-stuffs industry (pi,kju:li'æriti əv fu:d-stʌfs 'indəstri)], якая прадстаўлена каля 20 самастойнымі галінамі. Гэта хлебапячэнне [baking of bread ('beikɪŋ əv bred)], мяса-каўбасная прамысловасць [flesh-and-sausage industry (fleʃ-ænd-'sɔsɪdʒ 'indəstri)], садавінна-агароднінная кансервавая прамысловасць [fruit-and-vegetable canneri industry (fru:t-ænd-'vedʒɪtəbl 'kænəri 'indəstri)], піваварэнне [brewing ('bru:ɪŋ)], вінаробная прамысловасць [wine-making industry (wain-'meikɪŋ 'indəstri)], кандытарская прамысловасць [confectionery industry (kən'fekʃənəri 'indəstri)] і іншыя. Кожная галіна мае сваю асаблівую тэхналогію вытворчасці [technology of manufacturing (tek'nɔlədʒi əv ,mænju'fæktʃəriŋ)], што абумоўлівае выкарыстанне розных метадаў ўліку запасаў.

У цяперашні час як міжнародным стандартам рахункаводства IAS-2 “Запасы” [international accounting standard IAS-2 “Inventories” (,intə'næʃənəl ə'kauntɪŋ 'stændəd IAS-tu: “'Invəntriz”)], так і нацыянальнымі нарматыўнымі дакументамі [national standard documents ('næʃənəl 'stændəd 'dɔkjuments)], якія рэгулююць рахункаводства, дапускаецца выкарыстанне некалькіх метадычных падыходаў да ўліку вытворчых запасаў [methodical approaches to the accounting of the manufacturing inventories (mi'θɔdɪkəl ə'prəʊtʃɪz tə ðə ə'kauntɪŋ əv ðə ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz)]. У прапанаванай кнізе магчымыя варыянты ўліку запасаў абагулены ў двух сістэмах, якія названы перыядычнай і безупыннай. Кожная сістэма мае некалькі варыянтаў, сутнасць якіх раскрываюць адпаведныя раздзелы.

Па структуры вучэбны матэрыял кнігі падзелены на 4 раздзелы. У першым раздзеле выкладзены канцэптальныя асновы ўліку вытворчых запасаў [conceptual fundamentals of the manufacturing inventories accounting (kən'septʃuəl ˌfʌndə'mentəls əv ðə ˌmænjʊ'fæktʃəriŋ 'invəntriz ə'kauntɪŋ)], якія ўключаюць сутнасць [essence (esns)], класіфікацыю [classification (ˌklæsɪfɪ'keɪʃn)], ацэнку [valuation (ˌvælju'eɪʃən)], базавыя метадычныя падыходы да ўліку [methodical approaches to the accounting (mɪ'θɒdɪkəl ə'prəʊtʃɪz tə ðə 'ə'kauntɪŋ)]. Другі і трэці раздзелы з'яўляюцца галоўнымі, дзе раскрываюцца безупынная і перыядычная сістэмы ўліку вытворчых запасаў. Акрамя выкарыстання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі, магчымы і іншыя накірункі іх выбыцця. Таму апошні раздзел кнігі раскрывае методыкі ўліку колькасных і вартасных змяненняў вытворчых запасаў [accounting methods of the quantitative and pecuniary changes of the manufacturing inventories (ə'kauntɪŋ 'mæθəds əv ðə 'kwɒntɪteɪtɪv ænd rɪ'kju:njəri tʃeɪndʒɪs əv ðə ˌmænjʊ'fæktʃəriŋ 'invəntriz)] пад уплывам іншых фактараў, а таксама арганізацыю аналітычнага ўліку запасаў у бухгалтэрыі і на складах [organization of inventories analytic record in the accounting department and storehouses (ˌɔ:gənəɪzeɪʃən əv invəntriz 'ænə'lɪtɪk rɪ'kɔ:d ɪn ðə ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt ænd 'stɔ:haʊsɪz)].

Глабалізацыя эканомікі, узмацненне ўзаемадзеяння прадпрыемстваў з замежнымі партнёрамі і інтэнсіўнае ўкараненне міжнародных стандартаў фінансавай справаздачнасці [inculcation of International financial reporting standards (ɪnkʌl'keɪʃən əv ˌɪntə'næʃənəl faɪ'nænsjəl rɪ'pɔ:tɪŋ 'stændəds)] абумоўліваюць неабходнасць валодання англійскай мовай на ўзроўні, які дазваляе выконваць прафесійныя функцыі бухгалтара. У сувязі з гэтым змест кнігі дае магчымасць авалодаць англійскай тэрміналогіяй, патрэбнай для выканання прафесійных функцый бухгалтара грамадска значымай арганізацыі [public significant organization (ˈpʌblɪk sɪɡ'nɪfɪkənt ˌɔ:gənəɪ'zeɪʃən)].

Аўтар

1. Канцэптуальныя асновы ўліку вытворчых запасаў

The conceptual fundamentals of manufacturing inventories accounting

(wλn. ðə kən'septʃuəl ,flndə'mentəls əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invɛntriz
ə'kauntɪŋ)

1.1. Сутнасць вытворчых запасаў і рахункі для іх уліку

The essence of manufacturing inventories and the accounts for theirs book-keeping

(wλn point wλn. ðə əsns əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invɛntriz
ænd ðə ə'kaunts fɔ: ðeəz buk 'ki:piŋ)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Абаротныя актывы прадпрыемства — current assets of enterprise
('klrənt æsets əv 'entəpraiz).

Адхіленне ў вартасці матэрыялаў — deviation in value of materials
(,di:vi'eɪʃn in 'vælju əv mə'tiəriəls).

Аналітычны ўлік матэрыялаў — analytic accounting of materials
('æne'litik ə'kauntɪŋ əv mə'tiəriəls).

Выкарыстанне ў працэсе вытворчасці — use at the production
process (ju:s ət ðə prə'dʌkʃn 'prəuses).

Вытворчыя запасы — manufacturing inventories (,mænju'fæktʃəriŋ
'invɛntriz).

Гаспадарчыя патрэбы — business demands ('biznis di'mɑ:nds).

Забалансавыя рахункі — transbalance accounts (trænz'bæləns ə'kaunts).

Маёмасць, прынятая на адказнае захоўванне — property received
on the responsible keeping ('prɒpəti ri'sivd ən ðə ris'pɒnsəbəl 'ki:piŋ).

Матэрыялы ў дарозе — materials in way (mə'tiəriəls in wei).

Матэрыялы, прынятыя ў перапрацоўку — materials received for working (mə'tiəriəls ri'sivd fə 'wəkiŋ).

Матэрыяльна адказныя асобы — pecuniary and responsible persons (pi'kju:njəri ænd ris'rɒnsəbəl pə:sns).

Месцы захоўвання — storing places ('stəriŋ 'pleisiz).

Наменклатурны нумар матэрыялу — nomenclature number of material (neu'menkletʃə 'nɒmbə ɒv mə'tiəriəl).

Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў — procurement and purchase of materials (prə'kjuəmənt ænd 'pə:tʃəs ɒv mə'tiəriəls).

Паўфабрыкаты ўласнай вытворчасці — semi-finished goods of the domestic manufacture ('semi-'fɪniʃt gudz ɒv ðə də'mestik ,mænju'fæktʃə).

Рахункаводства вытворчых запасаў — accounting of the manufacturing inventories (ə'kauntiŋ ɒv ðə ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz).

Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў — reserves for inventories value decline (ri'zə:viz fɔ 'invəntriz 'væljə di'klaɪn).

Сыравіна і матэрыялы — raw stuff and materials (rɔ: stɪf ænd mə'tiəriəls).

Уліковы кошт — accounting price (ə'kauntiŋ prais).

У якасці арыенціра, які выкарыстоўваецца пры распрацоўцы нацыянальных нарматыўных актаў, што рэгулююць рахункаводства вытворчых запасаў [accounting of the manufacturing inventories (ə'kauntiŋ ɒv ðə ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz)], выкарыстоўваецца міжнародны стандарт фінансавай справаздачнасці IAS-2 “Запасы”. Указаны стандарт вызначае запасы [inventories ('invəntriz)] як актывы [assets (æsets)], прызначаныя для выкарыстання ў працэсе вытворчасці [use at the production process (ju:s ət ðə prə'dʌkʃn 'prəuses)] ў якасці сыравіны і матэрыялаў [raw stuff and materials (rɔ: stɪf ænd mə'tiəriəls)] або для продажу [sale (seɪl)]. Гэта састаўная частка абаротных актываў прадпрыемства [current assets of enterprise ('kʌrənt æsets ɒv 'entəpraɪz)] ў выглядзе вытворчых запасаў і гатовай прадукцыі [manufacturing inventories and finished goods (,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz ænd 'fɪniʃt gudz)], прызначаная для рэзервавання рэсурсаў для бесперабойнай вытворчасці і рэалізацыі, паніжэння небяспекі ўзнікнення прастояў. Вытворчыя запасы [manu-

facturing inventories (,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz]) ўяўляюць сабой частку абаротных актываў, якая яшчэ не ўключана ў вытворчы працэс [process of production ('prəuses əv prə'dɪlkʃən)], аднак паступіла ў распа-радзэнне арганізацыі.

Для ўліку вытворчых запасаў у Рэспубліцы Беларусь выкарыстоўваюцца рахункі раздзела II “Вытворчыя запасы” [section II “Manufacturing inventories” accounts (sekʃn tu: “,Mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz” ə'kaunts)]. Рахункі гэтага раздзелу прызначаны для абагульнення інфармацыі аб наяўнасці і руху прадметаў працы, прызначаных для перапрацоўкі [working-up ('wəkiŋ-ʌp)], апрацоўкі [processing ('prəusesiŋ)], выкарыстання ў вытворчасці [use at manufacture (ju:s ət ,mænju'fæktʃə)], гаспадарчых патрэб [business demands ('biznis di'mɑ:nds)]. Гэта наступныя рахункі [that are following accounts (ðæt ə: 'folouɪŋ ə'kaunts)]:

10 “Матэрыялы” [10 “Materials” (ten “Mə'tiəriəls)];

11 “Жывёла на гадоўлі і адкорме” [11 “Animals to be raised and fattened” ('i:levn “,Æniməls tə bi: reizd ænd 'fætənd”)];

14 “Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў” [14 “Reserves for inventories value decline” ('fə:'ti:n “Ri'zə:viz fə: 'invəntriz 'vælju di'klaɪn”)];

15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [15 “Procurement and purchase of materials” ('fɪfti:n “Prə'kjuəmənt ænd 'pə:ʃəs əv mə'tiəriəls”)];

16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” ('sɪks'ti:n “,Di:vi'eɪʃn in 'vælju əv mə'tiəriəls”)];

18 “Падатак на дабаўленую вартасць па набытых таварах, работах, паслугах” [18 “Value added tax on purchased goods, works, services” (ei'ti:n “'Vælju æd'id tæks əv 'pə:ʃəs gudz, wə:ks, 'sə:visiz”)];

21 “Паўфабрыкаты ўласнай вытворчасці” [21 “Semi-finished goods of the domestic manufacture” ('twenti-wʌn “Semi-'fɪniʃt gudz əv ðə də'mestik ,mænju'fæktʃə)].

Галоўным крытэрыем уключэння арганізацыяй рэсурсаў у вытворчыя запасы [in the manufacturing inventories (in ðə ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz)] з'яўляецца пераход права ўласнасці [transition of the property right (træn'siʒən əv ðə 'prɒpəti rait)] на іх. У сувязі з гэтым матэрыялы ў дарозе [materials in way (mə'tiəriəls in wei)], на якія да арганізацыі перайшло права ўласнасці [property right ('prɒpəti rait)], павінны ўклю-

чацца ў склад яе вытворчых запасаў. Аднак каштоўнасці, прынятыя арганізацыяй на адказнае захоўванне [responsible keeping (ris'pɒnsəbəl 'ki:pɪŋ)], якія не належаць арганізацыі, не павінны ўключацца ў склад яе вытворчых запасаў. Гэта адносіцца і да матэрыялаў, прынятых для перапрацоўкі ў якасці давальніцкай сыравіны. Для іх уліку выкарыстоўваюцца наступныя забалансавыя рахункі [transbalance accounts (trænz'bæləns ə'kaunts)]:

002 “Маёмасць, прынятая на адказнае захоўванне” [002 “Property received on the responsible keeping” (ou ou tu: “Prɒpəti ri'sɪvd ɒn ðə ris'pɒnsəbəl 'ki:pɪŋ”)];

003 “Матэрыялы, прынятыя ў перапрацоўку” [003 “Materials received for working” (ou ou θri: “Mə'tiəriəls ri'sɪvd fə 'wɜ:kɪŋ”)].

Не могуць таксама ўключацца ў склад вытворчых запасаў прадазнення матэрыялы [sold materials (səuld mə'tiəriəls)], якія, аднак, знаходзяцца на складзе і чакаюць адпраўкі пакупніку. Такія каштоўнасці павінны быць спісаны з крэдыту рахунку 10 “Матэрыялы” [wrote off from the credit of account 10 “Materials” (raʊt ɔ:f frəm ðə 'kredit ɒv ə'kaʊnt ten “Mə'tiəriəls”)] і адлюстраваны як расходы па дэбце субрахунку 90-8 “Іншыя расходы па бягучай дзейнасці” [as expenses are reflected on the debit of subaccount 90-8 “Other the operating activity expenses” (əz iks'pensɪz ɑ: ri'flektɪd ɒn ðə 'debit ɒv 'sləbə'kaʊnt 'naɪnti 'haɪfən eɪt “'lðə ðə 'ɔ:pərəɪtɪŋ ək'tɪvɪti iks'pensɪz”)].

Матэрыяльна адказныя асобы [pecuniary and responsible persons (pi'kjʊ:njəri ænd ris'pɒnsəbəl rə:sns)] вядуць аналітычны ўлік матэрыялаў [analytic accounting of materials ('æne'lɪtɪk ə'kaʊntɪŋ ɒv mə'tiəriəls)] па месцах захоўвання [storing places ('stɔ:ɪŋ 'pleɪsɪz)], дыферэнцырую іх па відах [kinds (kaɪnds)] з адлюстраваннем колькасці і сумы [quantity and sum ('kwɒntəti ænd sʌm)]. Для ўсебаковага кантролю за станам і рухам матэрыялаў на прамысловых прадпрыемствах [industrial enterprise (ɪn'dʌstriəl 'entəpraɪz)] распрацоўваюцца наменклатуры-цэннікі. У іх паказваюцца наменклатурны нумар матэрыялу [nomenclature number of material (neu'menklətʃə 'nʌmbə ɒv mə'tiəriəl)], найменне [name (neɪm)], га-тунак [sort (sɔ:t)], памер [dimension (di'menʃən)], адзінка вымярэння

[measuring unit ('mezəriŋ 'ju:nit)], уліковы кошт [accounting price (ə'kauntiŋ prais)] і іншыя адзнакі. Наменклатурныя нумары матэрыяльных каштоўнасцей [nomenclature numbers of the material valuables (neu'menklatʃə 'nɪmbəz əv ðə mə'tiəriəl 'væljuəblz)] звычайна ўсталёўваюцца па камбінаванай сістэме кадзіравання і змяшчаюць 7–8, а часам і да 12 знакаў. Пры гэтым павінна прадугледжвацца прывязка да класіфікацыйных груп агульнадзяржаўнага класіфікатара прадукцыі.

У агульных рысах склад коду матэрыялаў можна вызначыць наступным чынам: першы знак абазначае раздзел матэрыялаў, другі і трэці — групу і падгрупу, чацвёрты і пяты даюць тэхнічную характарыстыку матэрыялу (марка, гатунак), шосты, сёмы і восьмы — тыпапамер матэрыялу. Пры аўтаматызаваным вядзенні наменклатуры-цэнніка можна дадаткова ўводзіць нормы запасу [supply norms (sə'plai nɔ:ms)], нормы натуральнага спаду [inventory losses rates ('invəntri lu:ziz reits)], сінтэтычны рахунак [synthetic account (sin'θetik ə'kaunt)], субра-хунак [subaccount ('sɪbə'kaunt)], а таксама іншыя звесткі.

1.2. Класіфікацыя вытворчых запасаў

The classification of manufacturing inventories

(wɒn pɔɪnt tu: ðə ,klæsifi'keɪjŋ əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntriz)

Ключавая тэрміналогія [key terminology

(ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Адходы ўласнай вытворчасці — own manufacture waste (əʊn ,mænju'fæktʃə weɪst).

Асноўныя матэрыялы — basic materials ('beɪsɪk mə'tiəriəls).

Выраб тары і яе рамонт — making of package and theirs repair ('meɪkɪŋ əv pækɪdʒ ænd ðeəz ri'pɛə).

Вытворчы працэс — 1) process of production ('prəʊses əv prə'dʌkʃən); 2) manufacturing process (,mænju'fæktʃəriŋ 'prəʊses).

Гаспадарчы інвентар — business implements ('bɪznɪs 'ɪmplɪmənts).

Дапаможныя матэрыялы — auxiliary materials (ɔ:g'ziljəri mə'tiəriəls).

Жывёла на вырошчванні і адкорме — animals to be raised and fattened ('æniməls tə bi: reizd ænd 'fætənd).

Запасныя часткі — spare parts (spɛə pɑ:ts).

Здабыўная прамысловасць — extractive industry (iks'træktiv 'indəstri).

Камплектаванне вырабленай гатовай прадукцыі — completion of the produced finished goods (kəm'pli:ʃən ɔv ðə pre'dju:st 'finiʃt gudz).

Камплектовачныя вырабы — completing articles (kəm'plitiŋ 'ɑ:tikliz).

Куплёныя паўфабрыкаты — purchased semi-manufactured goods ('pə:ʃəsd 'semi-,mænju'fæktʃəd gudz).

Насенне і кармы — seeds and forages (si:ds ænd 'fɔ:riʤiz).

Паліва — fuel ('fjuəl).

Паўфабрыкаты ўласнай вытворчасці — semi-manufactured goods of the domestic manufacture ('semi-,mænju'fæktʃərd gudz ɔv ðə də'mestik ,mænju'fæktʃə).

Перапрацоўчыя галіны прамысловасці — working-up branch of industry production ('wəkiŋ-ʌp brɑ:ʃ ɔv 'indəstri prə'dɪkʃn).

Прадукты здабыўнай прамысловасці — products of extractive industry ('prɔdəktz ɔv iks'træktiv 'indəstri).

Прадукцыйная жывёла — productive animals (prə'dɪtɪv ,æniməls).

Рабочая жывёла — draught animals (drɑ:ft ,æniməls).

Рамонт машын і абсталявання — mashinery and equipment repair (mə'ʃi:nəri ænd i'kwipmənt ri'pɛə).

Стады перапрацоўкі — working-up stages ('wəkiŋ-ʌp steidʤiz).

Тара і тарныя матэрыялы — package and packing materials ('pækidʒ ænd 'pækɪŋ mə'tiəriəls).

Харчовая прамысловасць — food-stuffs industry (fu:d-stʌfs 'indəstri).

Угнаенні і хімічныя прэпараты — fertilizers and chemical preparations ('fə:tilaizəz ænd 'kemikəl ,prepə'reiʃn).

Вытворчыя запасы [manufacturing inventories (,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz)] можна падзяліць на 7 наступных класіфікацыйных груп [classification groups (,klæsifi'keiʃn gru:ps)]:

1) сыравіна і матэрыялы [raw stuff and materials (rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)];

2) пакупныя паўфабрыкаты і камплектовачныя вырабы [purchased semi-manufactured goods and completing articles ('pə:tʃəst 'semi-ˌmænjʊ'fæktʃəd gudz ænd kəm'plitiŋ 'ɑ:tɪklɪz)];

3) паліва [fuel ('fjuəl)];

4) тара і тарныя матэрыялы [package and packing materials ('pækɪdʒ ænd 'pækɪŋ mə'tiəriəls)];

5) запасныя часткі [spare parts (spɛə pɑ:ts)];

6) гаспадарчы інвентар [business implements ('biznis 'implɪmənts)];

7) інструменты [tools (tu:lz)].

Для кожнай з гэтых класіфікацыйных груп [classification groups (.klæsifi'keɪfn grʊ:ps)] можа адкрывацца асобны субрахунак да рахунку 10 “Матэрыялы” [separate subaccount for the account 10 “Materials” ('sepɪt 'sləbə'kaunt fə ðə ə'kaunt ten "Mə'tiəriəls")].

У сваю чаргу сыравіна і матэрыялы [raw stuff and materials (rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)] падраздзяляюцца на такія падгрупы як:

1) сыравіна [raw stuff (rɔ: stʌf)];

2) асноўныя матэрыялы [basic materials ('beɪsɪk mə'tiəriəls)];

3) насенне і кармы [seeds and forages (si:ds ænd 'fɔ:ɪdʒɪz)];

4) дапаможныя матэрыялы [auxiliary materials (ɔ:g'zɪljəri mə'tiəriəls)];

5) медыкаменты [medicaments (me'dɪkəmənts)];

6) угнаенні і хімічныя прэпараты [fertilizers and chemical preparations ('fɛ:tilaɪzəz ænd 'kemɪkəl ,prepə'reɪfn)].

Для іх уліку могуць выкарыстоўвацца асобныя субрахункі [subaccounts ('sləbə'kaunts)]. Дзеючы ў цяперашні час у Рэспубліцы Беларусь тыпавы план рахункаў [model chart of accounts (mɒdl tʃɑ:t əv 'kaunts)], які зацверджаны Міністэрствам фінансаў, прадугледжвае 12 субрахункаў. Аднак арганізацыям дадзена права ўдакладняць змест асобных субрахункаў, прыведзеных у тыпавым плане, выключаць або аб'ядноўваць іх, а таксама ўводзіць дадатковыя субрахункі.

Звычайна да сыравіны [raw stuff (rɔ: stʌf)] адносяцца прадукты сельскай гаспадаркі [agriculture products ('ægrɪkʌltʃə 'prɒdʌkts)] і здабыўной прамысловасці [extractive industry (ɪks'træktɪv 'ɪndəstri)]. Да прадуктаў сельскай гаспадаркі [agriculture products ('ægrɪkʌltʃə 'prɒdʌkts)] адносяцца агародніна [vegetables ('vedʒɪtəblɪz)], садавіна [fruits (fru:ts)], жывёла [animals ('æniməls)], воўна [hair (hɛə)], рыба [fish (fɪʃ)] і іншыя прадукты раслінаводства [other crop production ('ʌðə krɒp prɒ'dʌkʃn)], жывёлагадоўлі [animal production ('æniməl prɒ'dʌkʃn)], рыбаводства [pisciculture ('pɪsɪkʌltʃə)] і пчалярства [apiculture ('eɪpɪkʌltʃə)]. Прадукты здабыўной прамысловасці [products of the extractive industry ('prɒdʌkts əv ðə ɪks'træktɪv 'ɪndəstri)] — гэта (нафта [petroleum (pɪ'trɒljəm)], торф [peat (pi:t)], крэйда [chalk (tʃɔ:k)], гліна [clay (kleɪ)], жвір [gravel ('grævəl)] і іншыя карысныя выкапні [useful minerals ('ju:sl̩ 'mɪnərəls)].

Асноўнымі матэрыяламі [basic materials ('beɪsɪk mə'tɪəriəls)] лічаць прадукцыю перапрацоўчых галін прамысловасці [working-up branch of industry production ('wɜ:kɪŋ-ʌp brɑ:ʃ əv 'ɪndəstri prɒ'dʌkʃn)]. Для харчовай прамысловасці [food-stuffs industry (fu:d-stʌfs 'ɪndəstri)] — гэта мука [flour ('flaʊə)], цукар [sugar ('ʃʊgə)], мяса [flesh (fleʃ)] і іншыя віды прадукцыі прадпрыемстваў, якія перапрацоўваць сельскагаспадарчую сыравіну [agricultural raw stuff (,ægrɪ'kʌltʃərəl rɔ: stʌf)]. Усе яны ўлічваюцца на субрахунку 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [subaccount 10-1 “Raw stuff and materials ('sʌbə'kaʊnt ten 'haɪfən wʌn “Rɔ: stʌf ænd mə'tɪəriəls”)].

Паўфабрыкаты [semi-manufactured goods ('semi-,mænjʊ'fæktʃərd gudz)] падзяляюцца на паўфабрыкаты ўласнай вытворчасці [semi-manufactured goods of domestic manufacture ('semi-,mænjʊ'fæktʃərd gudz əv də'mestɪk ,mænjʊ'fæktʃə)] і купленыя паўфабрыкаты [purchased semi-manufactured goods ('pɜ:tʃəsd 'semi-,mænjʊ'fæktʃəd gudz)]. Паўфабрыкаты ўласнай вытворчасці [semi-manufactured goods of domestic manufacture ('semi-,mænjʊ'fæktʃərd gudz əv də'mestɪk ,mænjʊ'fæktʃə)] — гэта матэрыялы [materials (mə'tɪəriəls)], якія прайшлі пэўныя стадыі перапрацоўкі [working-up stages ('wɜ:kɪŋ-ʌp steɪdʒɪz)] непасрэдна на прадпрыемстве

[enterprise ('entəpraiz)] і прызначаны для далейшай апрацоўкі [processing ('prəusesɪŋ)] на гэтым жа прадпрыемстве. Для іх уліку прызначаны рахунак 21 “Паўфабрыкаты ўласнай вытворчасці” [account 21 “Semi-finished goods of domestic manufacture” (ə'kaunt 'twenti-wʌn “Semi-'fɪnɪʃt gudz əv də'mestɪk ,mænjʊ'fæktʃə")].

Купленыя паўфабрыкаты [purchased semi-manufactured goods ('pɜ:tʃəst 'semi-,mænjʊ'fæktʃəd gudz)] набываюцца ў іншых прадпрыемстваў у адпаведнасці з вытворчай праграмай [manufacturing program (,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'prəʊgræm)] для далейшай апрацоўкі [processing ('prəusesɪŋ)] з мэтай атрымання гатовай прадукцыі [finished goods ('fɪnɪʃt gudz)]. Акрамя таго, у складзе матэрыялаў могуць улічвацца камплектовачныя вырабы [completing articles (kəm'plɪtɪŋ 'ɑ:tɪklɪz)], набытыя ў іншых прадпрыемстваў. Гэта дэталі [details ('di:teɪls)], зборачныя адзінкі [assembly units (ə'sembli 'ju:nɪts)] і іншыя складовыя часткі гатовай прадукцыі, атрыманыя ад сумежных прадпрыемстваў [contiguous enterprises (kən'tɪgjuəs 'entəpraɪzɪz)]. Яны прызначаны для камплектавання вырабленай гатовай прадукцыі [completion of produced finished goods (kəm'pli:ʃən əv pre'dju:st 'fɪnɪʃt gudz)].

Як купленыя паўфабрыкаты [purchased semi-manufactured goods ('pɜ:tʃəst 'semi-,mænjʊ'fæktʃəd gudz)], так і камплектовачныя вырабы [completing articles (kəm'plɪtɪŋ 'ɑ:tɪklɪz)] ўлічваюцца на рахунак 10 “Матэрыялы” [account 10 “Materials” (əkaunt ten “Mə'tɪəriəls)]. Для гэтай мэты выкарыстоўваецца субрахунак 10-2 “Пакупныя паўфабрыкаты і камплектовачныя вырабы” [subaccount 10-2 “Purchased semi-manufactured goods and completing articles” ('slbə'kaunt ten 'haɪfən tu: “Pɜ:tʃəst 'semi-,mænjʊ'fæktʃəd gudz ænd kəm'plɪtɪŋ 'ɑ:tɪklɪz)]. У тым выпадку, калі камплектовачныя вырабы [completing articles (kəm'plɪtɪŋ 'ɑ:tɪklɪz)] не ўключаюцца ў сабекошт прадукцыі [prime cost of production (praɪm kɔst əv prə'dɪkʃn)], для іх уліку выкарыстоўваецца рахунак 41 “Тавары” [account 41 “Merchandise” (ə'kaunt 'fɔ:ti-wʌn ,Mɜ:tʃən'daɪz)].

Дапаможныя матэрыялы [auxiliary materials (ɔ:g'zɪljəri mə'tɪəriəls)] садзейнічаюць вытворчаму працэсу [manufacturing process (,mænjʊ'

fæktʃəriŋ 'prəuseɪs]) або паляпшаюць якасць прадукцыі [quality of production ('kwɒlɪtɪ əv pre'dʌktʃən)]. Дзяленне матэрыялаў на асноўныя і дапаможныя часта бывае ўмоўным, бо гэта залежыць ад колькасці выкарыстання таго ці іншага матэрыялу. Дапаможныя матэрыялы [auxiliary materials (ə:g'zɪljəri mə'tiəriəls)] таксама ўлічваюцца на субрахунку 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [subaccount 10-1 “Raw stuff and materials” ('slbə'kaunt ten 'haɪfən wɪn “Rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls”)].

Паліва [fuel ('fjuəl)] з'яўляецца дапаможным матэрыялам [auxiliary material (ə:g'zɪljəri mə'tiəriəl)], але з прычыны яго вялікага народна-гаспадарчага значэння і спецыфікі выкарыстання ва ўліку выдзяляецца асобнай пазіцыяй. Для яго ўліку выкарыстоўваецца субрахунак 10-3 “Паліва” [subaccount 10-3 “Fuel” ('slbə'kaunt ten 'haɪfən θri: “'Fjuəl”)].

У складзе матэрыялаў улічваецца таксама тара і тарныя матэрыялы [package and packing materials ('pækɪdʒ ænd 'pækɪŋ mə'tiəriəls)]. Для гэтай мэты ў тыпавай план рахункаў [model chart of accounts (mɒdl tʃɑ:t əv ə'kaunts)] уведзены субрахунак 10-4 “Тара і тарныя матэрыялы” [subaccount 10-4 “Package and packing materials” ('slbə'kaunt ten 'haɪfən fɔ: “'Pækɪdʒ ænd 'pækɪŋ mə'tiəriəls”)]. Да тарных матэрыялаў [packing materials ('pækɪŋ mə'tiəriəls)] адносяцца матэрыялы і дэталі [materials and details (mə'tiəriəls ænd 'di:teɪls)], прызначаныя для вырабу тары і яе рамонту [making of package and theirs repair ('meɪkɪŋ əv pækɪdʒ ænd ðeəz rɪ'reɪ)].

У сувязі са спецыфічным прызначэннем асобнай пазіцыяй выдзяляюцца і запасныя часткі [spare parts (spɛə pɑ:ts)], патрэбныя для рамонту машын і абсталявання [machinery and equipment repair (mə'ʃɪ:nəri ænd ɪ'kwɪpmənt rɪ'reɪ)]. Іх улік вядзецца на субрахунку 10-5 “Запасныя часткі” [subaccount 10-5 “Spare parts” ('slbə'kaunt ten 'haɪfən faɪv “Spɛə pɑ:ts”)].

Адходы ўласнай вытворчасці [own manufacture waste (əʊn ˌmænjʊ'fæktʃə weɪst)], да якіх у харчовай прамысловасці можна аднесці выбой мукі з мяшкоў, мучны падмёт, хлебную крошку, рэшткі агародніны і садавіны пасля выціскання соку, косці, жылкі, храсткі і іншыя рэшткі ўлічваюцца ў залежнасці ад выкарыстання ў складзе асноўных або

дапаможных матэрыялаў. Для ўліку адходаў уласнай вытворчасці [accounting of own manufacture waste (ə'kauntɪŋ ɔv ɔn ,mænjʊ'fæktʃə weɪst)] можа выкарыстоўвацца некалькі субрахункаў, адкрытых да рахунку 10 “Матэрыялы” [account 10 “Materials” (əkaunt ten “Mə'tiəriəls”)]. Адходы [waste (weɪst)], якія могуць выкарыстоўвацца ў якасці асноўных або дапаможных матэрыялаў [in character of the basic or auxiliary materials (in 'kæ:riktə ɔv ðə 'beɪsɪk ɔ: ɔ:g'zɪljəri mə'tiəriəls)] непасрэдна на тым прадпрыемстве, дзе яны былі атрыманы, улічваюцца на субрахунку 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [are recorded at the subaccount 10-1 “Raw stuff and materials” (ə ri'kɔ:did ət ðə 'slbə'kaunt ten 'haɪfən wɪn “Rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls”)]. Для ўліку адходаў [waste (weɪst)], якія будуць выкарыстаны як паліва [fuel ('fjuəl)] або запасныя часткі [spare parts (spɛə pɑ:ts)], выкарыстоўваюцца адпаведна або субрахунак 10-3 “Паліва” [subaccount 10-3 “Fuel” ('slbə'kaunt ten 'haɪfən θri: “'fjuəl”)], або субрахунак 10-5 “Запасныя часткі” [subaccount 10-5 “Spare parts” ('slbə'kaunt ten 'haɪfən faɪv “Spɛə pɑ:ts”)]. Іншыя адходы ўласнай вытворчасці [other waste of the own manufacture ('lðə weɪst ɔv ðə ɔn ,mænjʊ'fæktʃə)], якія не могуць быць выкарыстаны непасрэдна на прадпрыемстве, улічваюцца на субрахунку 10-6 “Іншыя матэрыялы” [are recorded at the subaccount 10-6 “Other materials” (ə ri'kɔ:did ət ðə 'slbə'kaunt ten 'haɪfən sɪks “'lðə mə'tiəriəls”)].

У сельскагаспадарчых арганізацыях [agricultural entities (,ægrɪ'kʌltʃərəl 'entɪtɪz)] значную велічыню вытворчых запасаў складаюць маладняк жывёлы [younger animals (jʌŋkə 'æniməls)] і жывёла на адкорме [animals to be fattened (,æniməls tə bi: 'fætənd)]. Для іх уліку выкарыстоўваецца рахунак 11 “Жывёла на вырошчванні і адкорме” [account 11 “Animals to be raised and fattened” (əkaunt i'levn “,Æniməls tə bi: reɪzd ænd 'fætənd”)]. Рабочая і прадукцыйная жывёла [draught and productive animals (drɔ:ft ænd prə'dʌrtɪv ,æniməls)] ў склад запасаў [composition of inventories (,kɒmpə'zɪʃən ɔv 'ɪnvəntɪz)] не ўключаецца, а ўлічваецца як асноўныя сродкі [plant assets (plɑ:nt æsets)].

1.3. Мэты, задачи і канцэптуальныя асновы ўліку вытворчых запасаў

The purposes, the tasks and the conceptual fundamentals of manufacturing inventories accounting

(wɒn pɔɪnt θri:. ðə 'pə:pəsɪz, ðə tɑ:sks ænd ðə kən'septʃuəl
,ʌndə'mentəls əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz ə'kauntɪŋ)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Ацэнка запасаў на канец справаздачнага перыяду — valuation of inventories at the end of reporting period (,vælju'eɪʃən əv 'ɪnvəntɪz ət ðə end əv rɪ'pɔ:tiŋ 'piəriəd).

Балансавая вартасць — balance sheet value ('bæləns ʃi:t 'vælju:).

Безупынная сістэма ўліку вытворчых запасаў — continuous system of manufacturing inventories accounting (kən'tɪnjuəs 'sɪstɪm əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz ə'kauntɪŋ).

Выдаткі на закупку запасаў — purchase of inventories costs ('pɜ:tʃəs əv 'ɪnvəntɪz kɔsts).

Кіраўніцкая бухгалтэрыя — management accounting department ('mænidʒmənt ə'kauntɪŋ di'pɑ:tmənt).

Колькасць нескарыстаных на канец справаздачнага перыяду матэрыялаў — quantity of materials unused at the end of the reporting period ('kwɒntəti əv mə'tiəriəls ʌnju:st ət ðə end əv ðə rɪ'pɔ:tiŋ 'piəriəd).

Матэрыяльныя выдаткі — tangible costs ('tændʒəbl kɔsts).

Метад вызначэння вартасці скарыстаных на вытворчасць прадукцыі матэрыялаў — determination method of materials value used on the production manufacture (di,tə:mi'neɪʃən 'məθəd əv mə'tiəriəls 'vælju: ju:st ɒn ðə prə'dʌkʃən ,mænjʊ'fæktʃə).

Перыядычная сістэма ўліку вытворчых запасаў — periodical system of manufacturing inventories accounting (,piəri'ɔdɪkəl 'sɪstɪm əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz ə'kauntɪŋ).

Пух запасаў — flow of inventories (fləu əv 'ɪnvəntɪz).

Сабекошт паступіўшых запасаў — prime cost of received materials (praɪm kɒst ɔv ri'si:vd mə'tiəriəls).

Сістэмы ўліку запасаў — systems of inventories accounting ('sɪstɪms ɔv 'ɪnvəntɪrɪz ə'kauntɪŋ).

Слізготная сярэдняя — sliding average ('slɑɪdɪŋ 'ævərɪdʒ).

Справядлівая вартасць запасаў — fair value of inventories (fɛə 'vælju ɔv 'ɪnvəntɪrɪz).

Сярэдні сабекошт адзінкі запасаў — average prime cost of inventories unit ('ævərɪdʒ praɪm kɒst ɔv 'ɪnvəntɪrɪz 'ju:nɪt).

Фінансавая бухгалтэрыя — financial accounting department (faɪ'nænsjəl ə'kauntɪŋ di'pɑ:tmənt).

Прынцып адпаведнасці расходаў даходам справаздачнага перыяду — matching principle of expenses with incomes of reporting period (mætʃɪŋ 'prɪnsəpl ɔv ɪks'pensɪz wɪð 'ɪnkʌmɪz ɔv ri'pɔ:tiŋ 'piəriəd).

1.3.1. Мэты і задачы ўліку вытворчых запасаў

The purposes and the tasks of manufacturing inventories accounting

(wʌn pɔɪnt θɪ: pɔɪnt wʌn. ðə 'pə:pəsɪz and ðə tɑ:sks ɔv ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntɪrɪz ə'kauntɪŋ)

Рада па міжнародных стандартах рахункаводства [International Accounting Standards Board (,ɪntə'næʃənl ə'kauntɪŋ 'stændəds bɔ:d)] прытрымліваецца меркавання, у адпаведнасці з якім перад улікам запасаў [accounting of inventories (ə'kauntɪŋ ɔv 'ɪnvəntɪrɪz)] стаяць дзве наступныя мэты:

1) правільнае вызначэнне прыбытку [right determination of profit (raɪt di,tə:mi'neɪʃən ɔv 'prɒfɪt)];

2) вызначэнне найбольш рэалістычнай вартасці запасаў [determination of most realistic value of inventories (di,tə:mi'neɪʃən ɔv moust riə'listɪk 'vælju: ɔv 'ɪnvəntɪrɪz)].

Для дасягнення першай мэты Рада па міжнародных стандартах фінансавай справаздачнасці [International Accounting Standards Board (intə'næʃənl ə'kauntɪŋ 'stændəds bɔ:d)] прыняла канцэптуальнае палажэнне, адпаведна якому пры продажы запасаў [sale of inventories (seil əv 'invəntɪz)] іх балансавая вартасць [balance sheet value ('bæləns ʃi:t 'vælju:)] павінна быць прызнана як расходы [expenses (iks'pensɪz)] у тым справаздачным перыядзе [reporting period (rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəd)], у якім прызнаецца выручка [revenue ('revɪnju:)] ад іх продажу. У выніку выконваецца прынцып адпаведнасці расходаў даходам справаздачнага перыяду [matching principle of expenses with incomes of reporting period ('mæʃɪŋ 'prɪnsəpl əv iks'pensɪz wɪð 'ɪnkɪmɪz əv rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəd)], які з'яўляецца міжнародным прынцыпам рахункаводства [international principle of accounting (intə'næʃənl ,prɪnsəpl əv ə'kauntɪŋ)] і з'яўляецца асноватворнай базай пры вызначэнні прыбытку [profit determination ('prɒfɪt dɪ,tɜ:mi'neɪʃən)].

Другой мэтай уліку запасаў [accounting of inventories (ə'kauntɪŋ əv 'invəntɪz)] з'яўляецца вызначэнне іх найбольш рэалістычнай вартасці [realistic value (rɪə'lɪstɪk 'vælju:)], пад якой у стандарце IAS-2 “Запасы” падразумяваецца справядлівая вартасць запасаў [fair value of inventories (fɛə 'vælju əv 'invəntɪz)]. Справядлівая вартасць [fair value (fɛə 'vælju)] — гэта сума, на якую можна абмяняць запасы або выканаць разлік па абавязальстве пры ажыццяўленні здзелкі паміж добра інфармаванымі незалежнымі бакамі, каторыя жадаюць здзейсніць такую аперацыю. Гэтыя дзве мэты часам несумяшчальныя. Пры іх несумяшчальнасці прыярытэт павінен аддавацца правільнаму вызначэнню прыбытку.

Абумоўлена гэта наступнай прычынай. Прыбытак [profit ('prɒfɪt)] вызначаецца як рознасць паміж нета-выручкай ад рэалізацыі прадукцыі і яе сабекоштам [difference between the net revenue from the sale of production and its prime cost ('dɪfrəns bɪ'twi:n ðə net 'revɪnju: frəm ðə seil əv prə'dɪkʃn ænd its praɪm kɔst)]. Сабекошт рэалізаванай прадукцыі [prime cost of sold production (praɪm kɔst əv səʊld prə'dɪkʃn)] ўяўляе сабой рознасць паміж сабекоштам прадукцыі, прызначанай для продажу [prime cost of production intended for sale (praɪm kɔst əv prə'dɪkʃn ɪn'tendɪd fə seil)], і сабекоштам запасаў прадукцыі на канец справаздачнага перыяду

[prime cost of production inventories at the end of reporting period (praɪm kɔst əv prɛ'dɪkʃn 'ɪnvɛntrɪz ət ðə end əv rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəd)]. У сувязі з гэтым чым вышэй сабекошт запасаў прадукцыі на канец справаздачнага перыяду [prime cost of production inventories at the end of reporting period (praɪm kɔst əv prɛ'dɪkʃn 'ɪnvɛntrɪz ət ðə end əv rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəd)], тым ніжэй сабекошт прададзенай прадукцыі [prime cost of sold production (praɪm kɔst əv səʊld prɛ'dɪkʃn)] і вышэй фінансавы вынік [financial result (faɪ'nænʃəl rɪ'zʌlt)] ад яе рэалізацыі. І наадварот, чым ніжэй сума, аднесеная на сабекошт запасаў на канец справаздачнага перыяду, тым вышэй сабекошт прададзенай прадукцыі, выкананых работ і аказаных паслуг і ніжэй прыбытак.

Паколькі ў сабекошце прадукцыі, выкананых работ і аказаных паслуг [prime cost of production, executed works and rendered service (praɪm kɔst əv prɛ'dɪkʃn, ,ɛksɪ'kju:tɪd wɜ:kz ænd 'rɛndərd 'sɜ:vɪsɪz)] матэрыяльныя выдаткі [tangible costs ('tændʒəbl kɔsts)] займаюць дамінуючае месца, то ацэнка запасаў на канец справаздачнага перыяду [valuation of inventories at the end of reporting period (ˌvælju'eɪʃən əv 'ɪnvɛntrɪz ət ðə end əv rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəd)] аказвае прамое ўздзеянне на велічыню прыбытку [size of profit (saɪz əv 'prɒfɪt)]. Па сутнасці справы, прыняты ўліковай палітыкай арганізацыі [accounting policy of organization (ə'kaʊntɪŋ 'pɒlɪsɪ əv ,ɔ:gənəɪ'zeɪʃən)] метады вызначэння вартасці скарыстаных на вытворчасць прадукцыі матэрыялаў [determination method of materials value used on the production manufacture (dɪ,tə'mɪneɪʃən 'mɛθəd əv mə'tɪəriəls 'vælju: ju:st ən ðə prɛ'dɪkʃən ,mænju'fæktʃə)] вызначае, якая частка сабекошту прызначанай для продажу прадукцыі будзе аднесена на сабекошт прададзенай прадукцыі [prime cost of sold production (praɪm kɔst əv səʊld prɛ'dɪkʃn)], а якая частка будзе паказана ў балансе як запасы [inventories ('ɪnvɛntrɪz)], каторыя будуць прызнаны як расходы [expenses (ɪks'pensɪz)] ў наступных справаздачных перыядах [next reporting periods (nekst rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəds)].

Улічваючы прыведзеныя вышэй дзве мэты ўліку вытворчых запасаў [accounting of manufacturing inventories (ə'kaʊntɪŋ əv ,mænju'fæktʃərɪŋ 'ɪnvɛntrɪz)] можна сфармуляваць наступныя яго задачы:

1) фарміраванне поўнай і праўдзивай інфармацыі аб запасах матэрыяльных каштоўнасцей [complete and reliable information forming of material valuables inventories (kəm'pli:t ænd ri'laɪəbl ,ɪnfə'meɪʃn fə:miŋ əv mə'tɪəriəl 'væljʊəblz 'ɪnvɛntriz)];

2) фарміраванне фактычнага сабекошту запасаў [historical prime cost forming of inventories (his'tɔ:rikəl praɪm kɔst 'fə:miŋ əv 'ɪnvɛntriz)];

3) кантроль над законнасцю гаспадарчых аперацый з запасамі матэрыяльных каштоўнасцей і іх мэтазгоднасцю [lawfulness of business transactions control with the inventories of material valuables and theirs expediency ('lɔ:fulnes əv 'biznis træn'zækʃəns kən'trəʊl wið ðə 'ɪnvɛntriz əv mə'tɪəriəl 'væljʊəblz ænd ðeəs ɪks'pi:diəns)];

4) кантроль захаванасці запасаў у месцах іх захоўвання [control of inventories safety in places theirs storage (kən'trəʊl əv 'ɪnvɛntriz 'seɪfti ɪn pleɪsɪz ðeəs 'stɔ:riɔʒ)];

5) маніторынг адхіленняў ад вызначаных нормаў выкарыстання запасаў на выпуск прадукцыі [monitoring of deviations at the established norms of inventories use on the production output ('mɒnɪtə,rɪŋ əv ,di:vi'eɪʃən ət ðə ɪs'tæblɪʃt nɔ:ms əv 'ɪnvɛntriz ju:s ɒn ðə prə'dʌkʃən 'aʊtpʊt)];

6) выяўленне ўнутраных рэзерваў паніжэння сабекошту прадукцыі ў частцы матэрыяльных выдаткаў [inside reserves revelation of production prime cost reduction to the part of tangible costs ('ɪn'saɪd ri'zə:vs ,revi'leɪʃən əv prə'dʌkʃən praɪm kɔst ri'dʌkʃən tə ðə pɑ:t əv 'tændʒəbl kɔsts)].

Выкананне ўказаных задач забяспечвае кіраўніцтва вытворчага прадпрыемства патрэбнай інфармацыі для прыняцця рашэнняў, накіраваных на паніжэнне сабекошту прадукцыі і павышэнне рэнтабельнасці яе рэалізацыі. Пастаўленыя задачы патрабуюць дасканалы валодання метадыкамі, распрацаванымі перадавой як айчынай, так і сусветнай практыкай.

1.3.2. Два падыходы сусветнай практыкі да ўліку вытворчых запасаў

Two approach of world practice to the manufacturing inventories accounting

(wɒn pɔɪnt θri: pɔɪnt tu: Tu: ə'pəʊtʃ əv wə:ld 'præktɪs
tə ðə ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntriz ə'kaʊntɪŋ)

У сусветнай практыцы могуць выкарыстоўвацца перыядычная і безупынная сістэмы ўліку запасаў [systems of inventories accounting ('sɪstɪms əv 'ɪnvəntriz ə'kaʊntɪŋ)]. Пры выкарыстанні безупыннай сістэмы ўліку вытворчых запасаў [continuous system of manufacturing inventories accounting (kən'tɪnjuəs 'sɪstɪm əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntriz ə'kaʊntɪŋ)] вядзецца безупынны колькасна-вартасны ўлік вытворчых запасаў [continuous quantitative-and-value accounting of manufacturing inventories (kən'tɪnjuəs 'kwɒntətətɪv-ænd-'vælju: ə'kaʊntɪŋ əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntriz)] па меры ажыццяўлення пакупак і выкарыстання матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі або яе продажу. Сабекошт запасаў [prime cost of inventories (praɪm kɔst əv 'ɪnvəntriz)] вызначаецца шляхам разліку слізготнай сярэдняй [sliding average ('slɑɪdɪŋ 'ævərɪdʒ)] пасля кожнага набывання, што дае магчымасць вызначыць сабекошт кожнай партыі перададзеных у вытворчасць або рэалізаваных запасаў. Сумарнае значэнне вартасці скарыстаных матэрыялаў [summary size of utilized materials value ('sʌməri saɪz əv 'ju:taɪlaɪzd mə'tɪəriəls 'vælju:)] становіцца іх сабекоштам, падлеглым уключэнню ў сабекошт прадукцыі, работ і паслуг [prime cost of production, works and services (praɪm kɔst əv prə'dʌkʃn, wɜ:kz ænd 'sə:vɪsɪz)].

У перыядычнай сістэме ўліку запасаў [periodical system of manufacturing inventories accounting (,pɪəri'ɔdɪkəl 'sɪstɪm əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntriz ə'kaʊntɪŋ)] бяруцца ў падлік і ацэньваюцца толькі запасы на канец справаздачнага перыяду [inventories at the end of the reporting period ('ɪnvəntriz ət ðə end əv ðə rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəd)]. Сабекошт скарыстаных матэрыялаў [prime cost of used materials (praɪm kɔst əv ju:st mə'tɪəriəls)] вызначаецца шляхам выліку [deduction (dɪ'dʌkʃən)] з сабекошту пасту-

піўшых запасаў [prime cost of received materials (praɪm kɔst ɔv ri'si:v d mə'tiəriəls)] іх сабекошту на канец справаздачнага перыяду [prime cost at the end of the reporting period (praɪm kɔst ət ðə end ɔv ðə ri'pɔ:tiŋ 'piəriəd)]. Для гэтай мэты разлічваецца [is being calculated (iz bi:iŋ 'kælkjuleitid)] сярэдні сабекошт адзінкі запасаў [prime cost of inventories unit (praɪm kɔst ɔv 'invəntriz 'ju:nit)], што паступілі ў дадзеным справаздачным перыядзе, які памнажаецца [is multiplied (iz 'mʌltiplid)] на колькасць некарыстаных на канец справаздачнага перыяду матэрыялаў [quantity of materials unused at the end of reporting period ('kwɒntiti ɔv mə'tiəriəls ʌnju:st ət ðə end ɔv ri'pɔ:tiŋ 'piəriəd)].

У краінах, дзе выкарыстоўваецца кантынентальная мадэль уліковай сістэмы, улік запасаў [accounting of inventories (ə'kauntɪŋ ɔv 'invəntriz)] можа ажыццяўляцца ў фінансавай і кіраўніцкай бухгалтэрыях. У фінансавай бухгалтэрыі [financial accounting department (faɪ'nænjəl ə'kauntɪŋ di'pɑ:tmənt)] адлюстроўваюцца [is reflected (iz ri'flektid)] выдаткі на закупку запасаў [purchase of inventories costs ('pʌ:tʃəs ɔv 'invəntriz kɔsts)] і разлікі з пастаўшчыкамі [settlings by transactions with suppliers ('setlɪŋz baɪ trænzækʃəns wɪð sə'plaɪəs)], а рух запасаў [flow of inventories (fləʊ ɔv 'invəntriz)] — у кіраўніцкай бухгалтэрыі [management accounting department ('mænidʒmənt ə'kauntɪŋ di'pɑ:tmənt)].

Фактычная наяўнасць запасаў [factual availability of inventories ('fæktʃuəl ə'veɪlə'biliti ɔv 'invəntriz)] вызначаецца [is being defined (iz bi:iŋ di'faɪnd)] толькі ў канцы справаздачнага перыяду [at the close of reporting period (ət ðə kləʊs ɔv ri'pɔ:tiŋ 'piəriəd)] шляхам правядзення інвентарызацыі [taking inventory ('teɪkɪŋ 'invəntri)]. На суму змянення вартасці запасаў [on sum of inventories value change (ɔn sʌm ɔv 'invəntriz 'vælju: tʃeɪndʒ)] у фінансавай бухгалтэрыі [in the financial accounting department (ɪn ðə faɪ'nænjəl ə'kauntɪŋ di'pɑ:tmənt)] карэктруецца [is corrected (iz kə'rektid)] фінансавы вынік ад рэалізацыі прадукцыі, работ, паслуг [financial result from sale of production, works and services (faɪ'nænjəl ri'zʌlt frəm seɪl ɔv prə'dʌkʃn, wɜ:kz ænd 'sɜ:vɪsɪz)].

1.4. Ацэнка і базавыя методыкі ўліку запасаў у Рэспубліцы Беларусь

The valuation and the basis methods of inventories accounting in the Republic of Belarus

(wɫn pɔɪnt fə: . Də ,væljʊ'eɪfən ænd ðə 'beɪsɪs 'mɛθəds
ɔv 'ɪnvɛntrɪz ə'kauntɪŋ ɪn ðə Rɪ'pʌblɪk ɔv ,Bjɛlʌ'rus)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:'mɪ'nɒlədʒi)]

Адхіленні паміж вартасцю матэрыяльных каштоўнасцей па цэнах пастаўшчыкоў і ўліковых цэнах — deviation between value of material valuables at the prices of suppliers and the accounting prices (di:'vi'eɪfən bi'twi:n 'væljʊ: ɔv mə'tiəriəl 'væljʊəblz ət ðə praisɪz ɔv 'sə'praɪsɪz ænd ðə ə'kauntɪŋ praisɪz).

Адхіленні фактычнага сабекошту набытых матэрыялаў ад вартасці па ўліковых цэнах — historical cost deviation of acquired materials from value at the accounting prices (hɪstə:'rɪkəl kɔst ,di:'vi'eɪfən ɔv ə'kwaiəd mə'tiəriəls frəm 'væljʊə ət ðə ə'kauntɪŋ praisɪz).

Ацэнка запасаў па сярэднім сабекошце — valuation of inventories at the average prime cost (,væljʊ'eɪfən ɔv 'ɪnvɛntrɪz ət ðə 'ævərɪdʒ praɪm kɔst).

Ацэнка па сабекошце першых па часе набыцця запасаў — valuation at the prime cost of first inventories on a time acquisition (,væljʊ'eɪfən ət ðə praɪm kɔst ɔv fɛ:st 'ɪnvɛntrɪz ɔn ə taɪm ,ækwi'zɪfən).

Выдаткі па нарыхтоўцы і дастаўцы вытворчых запасаў — procurement and carriage costs of manufacturing inventories (prə'kjʊəmənt ænd 'kærɪdʒ kɔsts ɔv ,mænju'fæktʃərɪŋ 'ɪnvɛntrɪz).

Кантрактныя цэны — contract prices (kən'trækt praisɪz).

Метад ФІФО — FIFO method (faɪfə 'mɛθəd).

Першае паступленне — першая выдача — first-in — first-out (fɛ:st ɪn — fɛ:st aʊt).

Планава-разліковая цана — planned calculation price (plænd ,kælkju'leɪfən praisɪz).

Планавы сабекошт сыравіны і матэрыялаў — planned prime cost of raw stuff and materials (plænd praim kɔst əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls).

Сярэдняя цана групы — average price of group ('ævəriɪdʒ prais əv gru:p).

Сярэдняя цана кожнага наймення матэрыялу — average price of material every name ('ævəriɪdʒ prais əv mə'tiəriəl 'evri neim).

Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі — transportation-and-procurement costs (,træspɔ:'teifən-ænd-prə'kjuəmənt kɔsts).

Транспартныя тарыфы — transport tariffs (træns'pɔt 'tærifs).

Улік па фактычным сабекошце — historical prime cost accounting (his'tɔ:rikəl praim kɔst ə'kauntɪŋ).

Уліковыя цэны на матэрыялы — materials accounting prices (mə'tiəriəls ə'kauntɪŋ praisiz).

Фактычны сабекошт канкрэтнага віду сыравіны або матэрыялаў — concrete kind historical prime cost of raw stuff or materials ('kɒnkri:t kaind his'tɔ:rikəl praim kɔst əv rɔ: stʌf ɔ: mə'tiəriəls).

Цана набыцця — price of purchase (prais əv 'pɜ:tʃəs).

1.4.1. Ацэнка паступіўшых ад пастаўшчыкоў сыравіны і матэрыялаў

The valuation of raw stuff and materials which received from suppliers

(wʌn pɔɪnt fɔ: pɔɪnt wʌn. ðə ,vælju'eɪfən əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls wɪtʃ ri'si:vd frəm sə'plaɪəs)

У Рэспубліцы Беларусь рахункаводства сыравіны, матэрыялаў і іншых вытворчых запасаў [accounting of raw stuff, materials and other manufacturing inventories (ə'kauntɪŋ əv rɔ: stʌf, mə'tiəriəls ænd 'lðə ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'invɛntriz)] рэгулюе Інструкцыя па бухгалтарскім уліку запасаў. Указаная інструкцыя зацверджана пастановай Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь ад 12 лістапада 2010 г. № 133 (з наступнымі змяненнямі і дапаўненнямі). Асноватворным прынцыпам рахункаводства запасаў [accounting of inventories (ə'kauntɪŋ əv 'invɛntriz)]

адпаведна названай інструкцыі з’яўляецца ўлік па фактычным сабекошце [historical prime cost accounting (his'tɔ:rikəl praim kɔst ə'kauntɪŋ)]. Фактычны сабекошт [historical prime cost (his'tɔ:rikəl praim kɔst)] вызначаецца па суме выдаткаў на набыццё запасаў [costs sum of inventories purchase (kɔsts sʌm ɔv 'invɛntriz 'pɜ:tʃəs)].

Для ўліку запасаў у месцах захоўвання [accounting of inventories in the storing places (ə'kauntɪŋ ɔv 'invɛntriz in ðə 'stɔ:riŋ 'pleisiz)] і іх аналітычнага ўліку [analytic accounting ('æne'lɪtɪk ə'kauntɪŋ)] выкарыстоўваюцца ўліковыя цэны [accounting prices (ə'kauntɪŋ praisiz)]. Выкарыстанне ўліковых цэн абумоўлівае неабходнасць адасобленага ўліку адхіленняў фактычнага сабекошту набытых матэрыялаў ад вартасці па ўліковых цэнах [historical cost deviations of acquired materials from value at accounting prices (histɔ:rikəl kɔst ,di:vi'eɪʃəns ɔv ə'kwaiəd mə'tiəriəls frəm 'vælju ət ə'kauntɪŋ praisiz)] на рахунку [on account (ɔn ə'kaunt)] 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” ('sɪks'ti:n ‘,Di:vi'eɪʃn in 'vælju ɔv mə'tiəriəls)]. У якасці ўліковых цэн на матэрыялы [materials accounting prices (mə'tiəriəls ə'kauntɪŋ praisiz)] могуць выкарыстоўваюцца наступныя цэны:

а) цана набыцця [price of purchase (praɪs ɔv 'pɜ:tʃəs)];

б) фактычны сабекошт канкрэтнага віду сыравіны або матэрыялаў [concrete kind historical prime cost of raw stuff or materials ('kɒkri:t kaind his'tɔ:rikəl praim kɔst ɔv rɔ: stʌf ɔ: mə'tiəriəls)] па даных папярэдняга справаздачнага перыяду [according to the data of previous reporting period (ə'kɔ:diŋ tə ðə 'deɪtə ɔv 'pri:vjəs ri'pɔ:tiŋ 'piəriəd)];

в) планава-разліковая цана [planned calculation price (plænd ,kælkju'leɪʃən praɪs)];

г) сярэдняя цана групы [average price of group ('ævərɪdʒ praɪs ɔv gru:p)];

д) сярэдняя цана кожнага наймення матэрыялу [average price of material every name ('ævərɪdʒ praɪs ɔv mə'tiəriəl 'evri neɪm)].

Пры выкарыстанні цаны набыцця [price of purchase (praɪs ɔv 'pɜ:tʃəs)] ў якасці ўліковай цаны [accounting price (ə'kauntɪŋ praɪs)] матэрыялы ўлічваюцца як у аналітычным уліку ў бухгалтэрыі [analytic book-

keeping in the accounting department ('æne'litik 'buk,ki:piŋ in ðə ə'kauntɪŋ di'pɑ:tmənt]), так і ў складскім уліку [storehouse accounting ('stɔ:həus ə'kauntɪŋ)] па кантрактных цэнах [contract prices (kən'trækt praisiz)], указаных у дакументах пастаўшчыка [supplier's documents (sə'plaiə's) 'dɔ:kjuments)]. Неабходнасць уліку ў такім выпадку цэннасных адхіленняў адсутнічае, а выдаткі па нарыхтоўцы і дастаўцы вытворчых запасаў [procurement and carriage costs (prə'kjuəmənt ænd 'kæridʒ kɔ:sts)] да месцаў іх выкарыстання, а таксама па давядзенні вытворчых запасаў да стану, у якім яны прыдатныя да выкарыстання па прызначэнні, улічваюцца асобна як транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation and procurement costs (,træspɔ:'teɪʃən ænd prə'kjuə-mənt kɔ:sts)].

Выкарыстанне ў якасці ўліковай цаны [accounting price (ə'kauntɪŋ prais)] фактычнага сабекошту папярэдняга справаздачнага перыяду [historical prime cost of previous reporting period (his'tɔ:rikəl praɪm kɔ:st əv 'pri:vjəs ri'pɔ:tiŋ 'piəriəd)] абумоўлівае неабходнасць адасобленага ўліку адхіленняў [detached accounting of deviations (di'tæft ə'kauntɪŋ əv ,di:vi'eɪʃəns)] паміж вартасцю сыравіны і матэрыялаў па ўліковых цэнах (фактычным сабекоштам мінулага перыяду) і коштам па цэнах, указаных у дакументах пастаўшчыка. Такія адхіленні будуць улічвацца ў складзе транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [transportation and procurement costs (,træspɔ:'teɪʃən ænd prə'kjuəmənt kɔ:sts)].

Базай для вызначэння планава-разліковых цэн [planned calculation price (plænd ,kælkju'leɪʃən praisiz)] з'яўляюцца цэны, указаныя ў заключаных кантрактах на пастаўку сыравіны і матэрыялаў [supply contracts of raw stuff and materials (sə'plai kən'trækt əv rɔ: stɪf ænd mə'tiəriəls)] у наступным планавым перыядзе. Вызначаная такім чынам сярэдняя цана закупкі [purchase average price ('pə:ʃəs 'ævəridʒ prais)] карэкціруецца на чаканую велічыню транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў, якая прагназуецца на аснове фактычных выдаткаў папярэдняга перыяду [factual costs of previous reporting period ('fæktʃuəl kɔ:sts əv 'pri:vjəs ri'pɔ:tiŋ 'piəriəd)] з улікам змяненняў транспартных тарыфаў [transport tariff (træns'pɔt 'tærif)], аплаты пагрузачна-разгрузачных работ [payment of loading-unloading works ('peɪmənt əv 'ləudiŋ-ʌn'ləudiŋ wɜ:ks)] і іншых фактараў.

У выніку вызначаецца планавы сабекошт сыравіны і матэрыялаў [planned prime cost of raw stuff and materials (plænd praim kɔst ɔv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)]. Выкарыстанне планавы-разліковых цэн абумоўлівае ўзнікненне адхіленняў [deviations (.di:'vi'eifəns)] паміж вартасцю сыравіны і матэрыялаў па ўліковых цэнах (планавым сабекоштам [planned prime cost (plænd praim kɔst)] і коштам па цэнах, указаных у дакументах пастаўшчыка). Такія адхіленні таксама будуць улічваюцца ў складзе транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [composition of transportation and procurement costs (.kɔmpə'ziʃən ɔv ,træspɔ:'teifən ænd prə'kjuəmənt kɔsts)].

Выкарыстанне сярэдніх цэн групы [average prices of group ('ævərɪdʒ praisiz ɔv gru:p)] і сярэдніх цэн кожнага наймення матэрыялу [average prices of material every name ('ævərɪdʒ praisiz ɔv mə'tiəriəl 'evri neim)] можа абумовіць неабходнасць адкрыцця на рахунку [opening on account ('əʊpnɪŋ ɔn ə'kaunt)] 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей” [16 “Deviation in value of materials” ('siks'ti:n ‘,Di:'vi'eifn in 'væljʊ ɔv mə'tiəriəls”) наступных субрахункаў [subaccounts ('sʌbə'kaunts)]:

16-1 “Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі” [16-1 “Transportation and procurement costs” ('siks'ti:n 'haifən wʌn ‘,Træspɔ:'teifən ænd prə'kjuəmənt kɔsts”)];

16-2 “Адхіленне паміж вартасцю матэрыяльных каштоўнасцей па цэнах пастаўшчыкоў і ўліковых цэнах” [16-2 “Deviation between value of material valuables at the prices of suppliers and the at accounting prices” ('siks'ti:n 'haifən tu: ‘,Di:'vi'eifən bi'twi:n 'væljʊ: ɔv mə'tiəriəl 'væljʊəblz ət ðə praisiz ɔv 'sə'plaies ænd ðə ət ə'kauntɪŋ praisiz”)].

Сярэдняя цана групы [average price of group ('ævərɪdʒ prais ɔv gru:p)] ўсталёўваецца ў тых выпадках, калі ажыццяўляецца ўзбуйненне наменклатурных нумараў сыравіны і матэрыялаў [consolidation of raw stuff and materials the nomenclature numbers (kən,səli'deifn ɔv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls ðə neu'menklətʃə 'nɪmbəs)] шляхам аб'яднання ў адзін наменклатурны нумар [nomenclature number (neu'menklətʃə 'nɪmbə)] некалькіх размераў, гатункаў або відаў аднародных матэрыялаў, цэны на якія вагаюцца нязначна. Базай для вызначэння сярэдніх цэн групы таксама з'яўляюцца цэны, указаныя ў заключаных кантрактах на пастаўку

сыравіны або матэрыялаў пэўнай групы ў наступным планавым перыядзе.

Адхіленні вартасці сыравіны і матэрыялаў па цэнах пастаўшчыкоў ад іх вартасці па сярэдніх цэнах групы або сярэдніх цэнах кожнага наймення матэрыялаў будуць адлюстраваны па дэбеце або крэдыце субрахунку [by debit or credit of subaccount (bai 'debit ə: 'credit əv slbə'kaunt)] 16-2 “Адхіленне паміж вартасцю матэрыяльных каштоўнасцей па цэнах пастаўшчыкоў і ўліковых цэнах” [16-2 “Deviation between value of material valuables at the prices of suppliers and the at accounting prices” ('siks'ti:n 'haifən tu: ,Di:vi'eifən bi'twi:n 'væljʊ: əv mə'tiəriəl 'væljʊəblz ət ðə praisiz əv 'sə'plaie ænd ðə ət ə'kauntɪŋ praisiz)]. У арганізацыях з невялікай наменклатурай матэрыяльных каштоўнасцей, а таксама ў выпадку істотнай значымасці асобных відаў і груп матэрыялаў, дапускаецца непасрэднае ўключэнне транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў у фактычны сабекошт матэрыялу [insertion of transportation and procurement costs in the factual prime cost of material (in'sə:ʃn əv ,træspɔ:'teifən ænd prə'kjuəmənt kɔsts in ðə 'fæktʃʊəl praɪm kɔst əv mə'tiəriəl)].

Магчымаць выбару аднаго варыянта з некалькіх альтэрнатыўных варыянтаў ацэнкі вытворчых запасаў і адхілення іх вартасці ад цэн пастаўшчыкоў абумоўлівае ўзмацненне адказнасці галоўнага бухгалтара вытворчай арганізацыі за прынятае рашэнне. Памылковае рашэнне цягне за сабой паніжэнне кантрольных і кіраўніцкіх функцый рахункаводства, а таксама можа стаць прычынай злоўжыванняў матэрыяльна адказных асоб.

**1.4.2. Магчымыя метадычныя рашэнні
па ўліку паступлення матэрыялаў і іх ацэнка
пры перадачы ў вытворчасць**

**The possible methodical decisions by the accounting
of materials receipt and theirs valuation
when transmission in production**

(wɒn pɔɪnt fə: pɔɪnt tu:.. Дə 'pɔsəbl mɪ'θɔdɪkəl dɪ'sɪzəns baɪ дə ə'kaʊntɪŋ
ɔv mə'tɪəriəls rɪ'sɪ:t ænd ðeɪz ,vælju'eɪʃən wen trænz'mɪʃən ɪn prə'dʌkʃn)

Інструкцыя па бухгалтарскім уліку запасаў дапускае некалькі метадычных рашэнняў па ўліку паступлення сыравіны і матэрыялаў на вытворчае прадпрыемства. Іх паступленне можа быць адлюстравана на рахунку 10 “Матэрыялы” [on account 10 “Materials” (ɔn ə'kaʊnt ten “Mə'tɪəriəls”)] як з выкарыстаннем рахункаў 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыяльных каштоўнасцей” [15 “Procurement and purchase of materials” (“fɪfti:n “Prə'kjʊəmənt ænd 'pə:tʃəs ɔv mə'tɪəriəls”)] і 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” (‘sɪks'ti:n “,Di:vɪ'eɪʃn ɪn 'vælju ɔv mə'tɪəriəls”)], так і без выкарыстання ўказаных рахункаў. На ўказаных рахунках могуць адлюстроўвацца як транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-and-procurement costs (,træspɔ:'teɪʃən-ænd-prə'kjʊəmənt kɔsts)], так і адхіленні ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей [deviations in value of material valuables (,di:vɪ'eɪʃns ɪn 'vælju ɔv mə'tɪəriəl 'væljuəblz)]. Прынятае метадычнае рашэнне замацоўваецца ў загадзе аб уліковай палітыцы арганізацыі [order on the accounting policy of organization (‘ɔdə ɔn дə ə'kaʊntɪŋ 'pɔlɪsɪ ɔv ,ɔ:ɡənəɪ-'zeɪʃən)].

Пры перадачы запасаў у вытворчасць, а таксама пры іншым выбыцці яны могуць ацэньвацца адным з наступных спосабаў:

а) па сабекошце кожнай адзінкі прадукцыі [at the prime cost of the product every unit (ət дə praɪm kɔst ɔv дə 'prɔdʌkt 'evri 'ju:nɪt)];

б) па сярэднім сабекошце [at average prime cost (ət 'ævərɪdʒ praɪm kɔst)];

в) па сабекошце першых па часе набыцця запасаў [at the prime cost of first inventories on a acquisition time (ət дə praɪm kɔst ɔv fə:st 'ɪnvəntrɪz ɔn ə ,ækwi'zɪʃən taɪm)].

Па сабекошце кожнай адзінкі [at the prime cost of product every unit (ət ðə praɪm kɔst əv 'prɒdʌkt 'evri 'juːnɪt)] ацэньваюцца тыя віды запасаў, якія звычайна не з'яўляюцца ўзаемазамяняльнымі або выкарыстоўваюцца ў асобым парадку. Гэта могуць быць вырабленыя ці выдзеленыя пад канкрэтныя праекты матэрыялы, футры, каштоўныя металы і камяні.

Ацэнка запасаў па сярэднім сабекошце [valuation of inventories at the average prime cost (ˌvælju'eɪʃən əv 'ɪnvəntrɪz ət ðə 'ævərɪdʒ praɪm kɔst)] ажыццяўляецца па кожным відзе або групе запасаў шляхам дзялення агульнага сабекошту канкрэтнага віду або групы на іх агульную колькасць. Агульны сабекошт канкрэтнага віду або групы запасаў і іх агульная колькасць складаюцца з астаткаў на пачатак перыяду [rest at the beginning of period (rests ət ðə bɪ'gɪnɪŋ əv 'pɪəriəd)] і паступлення за гэты перыяд.

Ацэнка па сабекошце першых па часе набыцця запасаў [valuation at the prime cost of first inventories on a time acquisition (ˌvælju'eɪʃən ət ðə praɪm kɔst əv fɜːst 'ɪnvəntrɪz ɔn ə taɪm ˌækwɪ'zɪʃən)] атрымала назву “метад ФІФО” [FIFO method (faɪfə 'meθəd)]. ФІФО — гэта першыя літары англійскіх слоў [first-in — first-out (fɜːst ɪn — fɜːst aʊt)], што азначае першае паступленне — першая выдача. Гэты метад заснаваны на дапушчэнні, што запасы выкарыстоўваюцца на працягу справаздачнага перыяду ў той паслядоўнасці, у якой яны паступалі на прадпрыемства. Запасы, якія першымі паступілі на прадпрыемства, павінны спісвацца на выдаткі вытворчасці па цэнах першага набыцця і так далей у парадку чарговасці іх паступлення. Пры выкарыстанні гэтага спосабу запасы, якія знаходзяцца на складзе на канец справаздачнага перыяду [at the end of reporting period (ət ðə end əv rɪ'pɔːtɪŋ 'pɪəriəd)], будуць ацэнены па фактычным сабекошце апошніх па часе паступленняў [at the prime cost of last on time receipts (ət ðə praɪm kɔst əv lɑːst ɔn taɪm rɪ'siːts)]. У сабекошт вырабленай прадукцыі [prime cost of produced production (praɪm kɔst əv pre'djuːst prə'dʌkʃn)] сыравіна і матэрыялы [raw stuff and materials (rɔː stʌf ænd mə'tɪəriəls)] будуць уключаны [will be included (wɪl biː ɪn'kluːdɪd)] па сабекошце ранейшых па часе паступленняў [at the prime cost of more early on time receipts (ət ðə praɪm kɔst əv mɔː 'əːli ɔn taɪm rɪ'siːts)].

Пры адмове вытворчага прадпрыемства [manufacturing enterprise (,mænju'fæktʃəriŋ 'entəpraiz)] ад выкарыстання рахункаў [use of accounts (ju:s əv ə'kaunts)] 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыяльных каштоўнасцей” [15 “Procurement and purchase of materials” ('fifti:n “Prə'kjʊəmənt ænd 'rə:ʃəs əv mə'tiəriəls”)] і 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей” [16 “Deviation in value of materials” ('siks'ti:n “,Di:vi'eɪʃn in 'væljʊ əv mə'tiəriəls”)] транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-procurement costs (,træspɔ:ˈteɪʃən-prə'kjʊəmənt kɒsts)] і адхіленні ад вартасці матэрыяльных каштоўнасцей [deviations in value of material valuables (,di:vi'eɪʃns in 'væljʊ əv mə'tiəriəl 'væljʊəblɪz)] павінны ўлічвацца на рахунку 10 “Матэрыялы” [on account 10 “Materials” (ən ə'kaunt ten “Mə'tiəriəls”)] адасоблена ад уліку сыравіны і матэрыялаў па ўліковых цэнах на асобным аналітычным рахунку [separate analytic account ('sepri:t 'æne'litik ə'kaunt)].

2. Безупынная сістэма рахункаводства вытворчых запасаў

The continuous system of the manufacturing inventories accounting

(tu:.. Də kən'tɪnjuəs 'sɪstɪm əv də ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntriz ə'kauntɪŋ)

2.1. Дакументальнае афармленне набыцця запасаў

The documentary legalization of inventories acquisition

(tu: pɔɪnt wɪn. Də ,dɒkjʊ'mentəri 'li:gəlaɪzeɪʃn əv 'ɪnvəntriz ,ækwɪ'zɪʃən)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tɜ:mi'nɒlədʒi)]

Адсутнасць разыходжанняў паміж данымі суправаджальных дакументаў і фактычнымі данымі па колькасці і якасці каштоўнасцей — absence of divergence between data of accompanying documents and factual data by quantity and quality of valuables ('æbsəns əv dai'və:dʒəns

bi'twi:n 'deite ɔv ə'klmpɒniɪŋ 'dɔkjuments ænd 'fæktʃuəl 'deite bai 'kwɒntiti ænd 'kwɒliti ɔv 'væljueɪblz).

Акт аб прыёмцы матэрыялаў — delivery of materials deed (di'liveri ɔv mə'tiəriəls di:d).

Апрыходаванне таварна-матэрыяльных каштоўнасцей — debiting of commodity-and-tangible valuables ('debitɪŋ ɔv kə'mɒditi-ænd-'tændʒəbl 'væljueɪblz).

Бланк строгай справаздачнасці — form of strict accountability (fɔ:m ɔv strikt ə'kauntə'biliti).

Вышук матэрыялаў — search of materials (sə:tʃ ɔv mə'tiəriəls).

Дагавор пастаўкі — supplying contract (sə'pleɪŋ kən'trækt).

Дакументальнае афармленне прыёмкі матэрыяльных каштоўнасцей — documentary legalization of material valuables reception (,dɔkjumentəri 'li:gəlaizeɪŋ ɔv mə'tiəriəl 'væljueɪblz ri'sepʃən).

Журнал уліку паступлення грузаў — record journal of load receipt (ri'kɔ:d 'dʒə:nəl ɔv leud ri'si:t).

Кантроль апрыходавання матэрыяльных каштоўнасцей — debiting of material valuables control ('debitɪŋ ɔv mə'tiəriəl 'væljueɪblz kən'trəul).

Наяўнасць разыходжанняў па колькасці матэрыялаў і іх якасці — availability of divergence by the quantity of materials and theirs quality (ə'veilə'biliti ɔv dai'və:dʒəns bai də 'kwɒntiti ɔv mə'tiəriəls ænd ðeəz 'kwɒliti).

Падарожны ліст — way sheet (wei ʃi:t).

Паступленне матэрыяльных каштоўнасцей на склад прадпрыемства — receipt of material valuables on the storehouse of enterprise (ri'si:t ɔv mə'tiəriəl 'væljueɪblz ɔn də 'stɔhaus ɔv 'entəpraiz).

Подпіс матэрыяльна адказнай асобы, якая атрымала матэрыялы — signature of pecuniary responsible person which receipted of materials (signitʃə ɔv pi'kju:njəri ris'pɒnsəbəl pə:sn wɪtʃ ri'si:tɪd ɔv mə'tiəriəls).

Подпісы ўпаўнаважаных асоб пастаўшчыка — authorized persons' signatures of supplier ('ɔ:θəraɪzd pə:sns' 'signitʃɪz ɔv sə'plaie).

Прыёмка матэрыялаў па колькасці і якасці — quantity and quality reception of materials ('kwɒntiti ænd 'kwɒliti ri'sepʃən ɔv mə'tiəriəls).

Прыёмка матэрыялаў, паступіўшых без дакументаў пастаўшчыка — delivery of materials which received without supplier's documents (di'liveri əv mə'tiəriəls wiʃ ri'si:vɔd wi'ðaut sə'plaie's 'dɔkjumənts).

Прыходны ордэр — receipt-order (ri'si:t-'ɔ:də).

Прэтэнзія пастаўшчыку — claim to supplier (kleim tu sə'plaie).

Рэгістр храналагічнага ўліку паступлення матэрыялаў — chronological record register of materials receipt (,krɒnə'lɔdʒikəl ri'kɔ:d 'redʒistə əv mə'tiəriəls ri'si:t).

Суправаджальныя дакументы — accompanying documents (ə'klɒmpəniɪŋ 'dɔkjumənts).

Таварна-транспартная накладная — commodity-transportation bill of lading (kə'mɔditi-,træspɔ:'teɪʃən bil əv leɪdɪŋ).

Таварная накладная — commodity bill of parcels (kə'mɔditi bil əv pɑ:sls).

Штамп грузаадпраўніка — stamp of consignee (stæmp əv ,kən'saɪnə).

Штамп на дакуменце пастаўшчыка — stamp on document of supplier (stæmp ɒn 'dɔkjumənt əv sə'plaie).

2.1.1. Дакументальнае афармленне адгрузкі матэрыялаў пастаўшчыкамі

The documentary legalization of the materials shipping with suppliers

(tu: pɔɪnt wɒn pɔɪnt wɒn. Əð ,dɔkju'mentəri 'li:gəlaizeɪʃn əv ðə mə'tiəriəls 'ʃpɪŋ wið sə'plaies)

Матэрыялы [materials (mə'tiəriəls)] на склады вытворчых прадпрыемстваў [storehouse of manufacturing enterprises ('stɔhaus əv ,mænjʊ-'fæktʃəriŋ 'entəpraɪzɪz)] паступаюць ад розных крыніц, што абумоўлівае выкарыстанне разнастайных першасных дакументаў [source documents (sɔ:s 'dɔkjumənts)] і асаблівасці іх афармлення. Да іх адносяцца таварна-транспартныя накладныя [commodity-transportation bill of lading (kə'mɔditi-,træspɔ:'teɪʃən bɪls əv leɪdɪŋ)], таварныя накладныя [commodity bills of parcels (kə'mɔditi bɪls əv pɑ:sls)], рахункі-фактуры

[invoices ('invoisiz)], спецыфікацыі [specifications ('spesifi'keifəns)], сертыфікаты яка-сці [certificates of quality (sə'tifikiteitiz əv 'kwɒliti)], а таксама іншыя суправаджальныя дакументы [accompanying documents (ə'kɒmpəniŋ 'dɒkjumənts)], якія пацвярджаюць колькасць і якасць адпраўленых матэрыялаў.

Для атрымання матэрыялаў са склада пастаўшчыка [from storehouse of supplier (frəm 'stɔ:həʊs əv sə'plaiə)] або транспартнай арганізацыі [transport organization (,træns'pɔ:t (,ɔ:ɡənai'zeifən)] ўпаўнаважанай асобе [authorized person ('ɔ:θəraizd pə:sn)] выдаецца нарад [order ('ɔ:də)] ці іншы дакумент, які яго замяняе, і даверанасць [power of attorney (paʊə əv ə'tə:ni)]. Пералік гэтых асоб усталёўваецца дырэктарам вытворчага прадпрыемства [director of manufacturing enterprise (di'rektə əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'entəpraiz)] па ўзгадненні з начальнікам аддзела забеспячэння [chief of procurement department (tʃi:f əv pre'kjʊəmənt di'pɔ:tmənt)] і галоўным бухгалтарам [general accountant ('dʒenərəl ə'kauntənt)]. У арганізацыях, дзе адсутнічае аддзел забеспячэння [procurement department (pre'kjʊəmənt di'pɔ:tmənt)], пералічаныя вышэй дзеянні здзяйсняе бухгалтэрыя [accounting department (ə'kauntɪŋ di'pɔ:tmənt)].

Усе першасныя дакументы [source documents (sɔ:s 'dɒkjumənts)] павінны быць належным чынам аформленыя. Кожны дакумент павінен мець наступныя абавязковыя рэквізіты [obligatory requisites (ə'bligətəri 'rekwizitiz)]:

1) найменне і нумар дакумента [name and number of document (neim ænd nʌmbə əv 'dɒkjumənt)];

2) дату складання дакумента [date of document preparation (deit əv 'dɒkjumənt ,prepə'reifən)];

3) змест і падставу ажыццяўлення гаспадарчай аперацыі [content and realization grounds of business transaction ('kɒntənt ænd ,ri:əlaɪ'zeifən grounds əv 'biznis træn'zækʃn)];

4) вымярэнне гаспадарчай аперацыі ў натуральных адзінках і яе ацэнку ў вартасных паказчыках [measuring of business transaction in

physical counts and its valuation in money showings ('mezəriŋ əv 'biznis træn'zækfn in 'fizikəl kaunts ænd its ,vælju'eifən in 'mani feuiŋs)];

5) пасады асоб, адказных за ажыццяўленне гаспадарчай аперацыі і правільнасць яе афармлення, іх прозвішчы, ініцыялы і подпісы [appointment of persons responsible for the realization grounds of business transaction and correctness its legalization, theirs surnames, initials and signatures (ə'pɔɪnmənt əv pə:sns ris'pɔnsəbəl fə ðə ,riəlai'zeifən grounds əv 'biznis træn'zækfn ænd kə'rektnes its 'li:gəlaizeifn, ðeəz 'sə:neimiz, i'nifəls ænd 'signɪfəs)].

На матэрыялы, якія перавозяцца аўтамабільным транспартам [motor transport ('məʊtə træns'pɔt)], афармляюцца таварна-транспартныя накладныя [commodity-transportation bills of lading (kə'mɔditi-,træspɔ:'teifən bilz əv leidɪŋ)]. Накладная [bill of lading (bil əv 'leidɪŋ)] — гэта першасны ўліковы дакумент [source accounting document (sɔ:s ə'kauntɪŋ 'dɔkjʊmənt)], пры дапамозе якога афармляюцца аперацыі, абумоўленыя рухам таварна-матэрыяльных каштоўнасцей [flow of commodity-and-tangible valuables (fləʊ əv kə'mɔditi-ænd-'tændzəbl 'væljuəblz)]. Дакумент, які суправаджае груз і сведчыць аб прыняцці груза транспартнай арганізацыяй [transport organization (,træspɔ:t ɔ:gənai'zeifən)] ў адпраўніка [sender ('sendə)], называецца транспартнай накладной [transportation bill of lading (,træspɔ:'teifən bil əv leidɪŋ)]. Існуе некалькі відаў транспартных накладных [transportation bills of lading (,træspɔ:'teifən bilz əv leidɪŋ)], з якіх у якасці асноўных можна назваць наступныя:

а) чыгуначная накладная [railroad bill of lading ('reilrəʊd bil əv leidɪŋ)];

б) марская (акеанская, лінейная) накладная [sea (ocean, linear) bill of lading (si: ('əʊjən, 'liniə) bil əv leidɪŋ)];

в) авіягрузавая накладная [air-cargo bill of lading (εə-'kɑ:gəʊ bil əv leidɪŋ)];

г) рачная накладная [river bill of lading ('rivə bil əv leidɪŋ)].

У Рэспубліцы Беларусь з мэтай уніфікацыі ўліку руху і захоўвання таварна-матэрыяльных каштоўнасцей [flow and keeping accounting unification of the commodity-and-tangible valuables (fləʊ ænd 'ki:piŋ

ə'kauntɪŋ ˌjunɪfɪ'keɪʃən əv ðə kə'mɒdɪtɪ-ænd-'tændʒəbl 'væljuəblz]), а таксама разлікаў за іх перавозкі Міністэрства фінансаў пастановай ад 18 снежня 2008 г. № 192 (з наступнымі змяненнямі і дапаўненнямі) зацвердзіла тыпавыя формы [model forms (mɒdl fɔ:ms)] такіх уліковых дакументаў [accounting documents (ə'kauntɪŋ 'dɒkjumənts)] як ТТН-1 “Таварна-транспартная накладная” і ТН-2 “Таварная накладная”. Пры аўтамабільных перавозках грузаў [motor-car transport of loads ('məʊtə-ka: træns'pɔ:t əv ləʊds)] разлікі за транспартныя паслугі [settlings for transportation services ('setlɪŋ fə ˌtræspɔ:'teɪʃən 'sə:vɪzɪz)] ажыццяўляюцца на аснове падарожных лістоў [way sheet (weɪ ʃi:t)]. Парадак іх афармлення ўстанаўлівае зацверджаная пастановай Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь ад 26 лістапада 2010 г. № 138 (з наступнымі змяненнямі і дапаўненнямі) Інструкцыя аб парадку афармлення транспартных дакументаў. Пры паступленні таварна-матэрыяльных каштоўнасцей [arrival of commodity-and-tangible valuables (ə'raɪvəl əv kə'mɒdɪtɪ-ænd-'tændʒəbl 'væljuəblz)] з-за межаў Рэспублікі Беларусь для іх априходавання выкарыстоўваюцца дакументы, выпісаныя грузаадпраўнікам [consignor (ˌkən'saɪnə)].

Грузаадпраўнікам [consignors (ˌkən'saɪnəs)] забараняецца прад'яўляць транспартным арганізацыям [transport organizations (ˌtræspɔ:t ɔ:ɡənə'zaɪzɪjəns)] перавозіць, а грузаатрымальнікам [consignees ('kɒnsaɪ'nɪ:z)] — прымаць грузы, якія не аформлены таварна-транспартнымі накладнымі [commodity-transportation bills of lading (kə'mɒdɪtɪ-ˌtræspɔ:'teɪʃən bɪls əv leɪdɪŋ)]. Як таварна-транспартныя накладныя [commodity-transportation bill of lading (kə'mɒdɪtɪ-ˌtræspɔ:'teɪʃən bɪl əv leɪdɪŋ)], так і таварныя накладныя [commodity bill of parcels (kə'mɒdɪtɪ bɪl əv pɑ:sɪls)] служыць для:

1) спісання таварна-матэрыяльных каштоўнасцей у грузаадпраўніка [derecognition of commodity-and-tangible valuables at the consignor (dɪˌrekəɡ'nɪʃn əv kə'mɒdɪtɪ-ænd-'tændʒəbl 'væljuəblz ət ðə kən'saɪnə)];

2) апырходавання таварна-матэрыяльных каштоўнасцей у грузаатрымальніка [debiting of commodity-and-tangible valuables at the consignee ('debitiŋ əv kə'mɒditi-ænd-'tændʒəbl 'væljʊəblz ət ðə 'kɒnsaɪ'ni:)].

Гэта першасныя дакументы [source documents (sɔ:s 'dɒkjumənts)] як для складскога ўліку [storehouse counting ('stɔhaus 'kauntiŋ)], так і для рахункаводства [accounting (ə'kauntiŋ)] і апэратыўнага ўліку [operative counting ('ɔpəretiv 'kauntiŋ)]. Таварна-транспартныя накладныя [commodity-transportation bills of lading (kə'mɒditi-,træspɔ:'teɪfən bɪls əv leidiŋ)], як і таварныя накладныя [commodity bills of parcels (kə'mɒditi bɪls əv pɑ:sɪs)], з'яўляюцца бланкамі строгай справаздачнасці [forms of strict accountability (fɔ:ms əv strikt ə'kauntə'biliti)]. Бланкі таварна-транспартных накладных [forms of commodity-transportation bills of lading (fɔ:ms əv kə'mɒditi-,træspɔ:'teɪfən bɪls əv leidiŋ)] і бланкі таварных накладных [forms of commodity bills of parcels (fɔ:ms əv kə'mɒditi bɪls əv pɑ:sɪs)] маюць уліковую серыю [accounting series (ə'kauntiŋ 'siəri:s)] і нумар [number ('nʌmbə)], аднолькавы для ўсіх экзэмпляраў, выпісаных для канкрэтнага грузаадпраўніка [consignors (,kən'sainəs)].

Таварна-транспартная накладная [commodity-transportation bill of lading (kə'mɒditi-,træspɔ:'teɪfən bil əv leidiŋ)] выпісваецца ў чатырох экзэмплярах. Першы экзэмпляр таварна-транспартнай накладной [first copy of commodity-transportation bill of lading (fɜ:st 'kɒpi əv kə'mɒditi-,træspɔ:'teɪfən bil əv leidiŋ)] застаецца ў пастаўшчыка [supplier (sə'plaɪə)]. Астатнія тры, завераныя подпісамі ўпаўнаважаных асоб пастаўшчыка [authorized persons' signatures of supplier ('ɔ:θəraɪzd pɜ:sns 'signɪfɪz əv sə'plaɪə)], яго пячаткай [seal (si:l)] або штампам [stamp (stæmp)], а таксама подпісам экспедытара [forwarding agent's signature ('fɔ:wediŋ 'eidʒənt's 'signɪfə)] або шафёра [chauffeur (ʃu'fɜ:)], перадаюцца апошнім.

Грузаатрымальніку [consignee ('kɒnsaɪ'ni:)] пасля перадачы таварна-матэрыяльных каштоўнасцей [after the transfer of commodity-and-tangible valuables ('ɑ:ftə: ðə træns'fə əv kə'mɒditi-ænd-'tændʒəbl 'væljʊəblz)] шафёр [chauffeur (ʃu'fɜ:)] перадае другі экзэмпляр таварна-транспартнай накладной [second copy of commodity-transportation bill of lading

(*'sekend 'kɒpi ɒv kə'mɒditi-,træspɔ:'teɪfən bil ɒv leɪdɪŋ*)). Трэці і чацвёрты экзэмпляры таварна-транспартнай накладной, завераныя подпісамі і пячаткамі або штампамі грузаадпраўніка [*consignor (,kən'saɪnə)*] і грузаатрымальніка [*consignees ('kɒnsaɪ'ni:z)*], перадаюцца транспартнай арганізацыі [*transport organization (,træspɔ:t ɔ:gənəɪ'zeɪfən)*].

Трэці экзэмпляр таварна-транспартнай накладной [*third copy of commodity-transportation bill of lading (θə:d 'kɒpi ɒv kə'mɒditi-,træspɔ:'teɪfən bil ɒv leɪdɪŋ)*], які з'яўляецца падставай для разлікаў, транспартная арганізацыя [*transport organizations (,træspɔ:t ɔ:gənəɪ'zeɪfən)*] прыкладвае да рахунку за аказаныя транспартныя паслугі [*account for the rendered transportation services (ə'kaunt fə ðə 'rendərd ,træspɔ:'teɪfən 'sə:vɪsɪz)*], які высылае заказчыку аўтатранспарту [*customer of motor transport ('klstəm ɒv 'məʊtə træns'pɔt)*] для аплаты. Чацвёрты экзэмпляр таварна-транспартнай накладной [*fourth copy of commodity-transportation bill of lading (fɔ:θ 'kɒpi ɒv kə'mɒditi-,træspɔ:'teɪfən bil ɒv leɪdɪŋ)*] прыкладваецца да падарожнага ліста [*way sheet (wei fi:t)*] і з'яўляецца падставай для ўліку транспартнай работы [*accounting of transportation work (ə'kauntɪŋ ɒv ,træspɔ:'teɪfən wə:k)*] і налічэння зароботнай платы шафёру [*accrual of wages and salaries to chauffeur (ə'kruəl ɒv 'weɪdʒɪz ænd 'sælərɪz tə ʃou'fə:)*].

Таварныя накладныя [*commodity bills of parcels (kə'mɒditi bɪls ɒv pɑ:sls)*] выкарыстоўваюцца для перадачы і прыёмкі таварна-матэрыяльных каштоўнасцей [*transfer and acceptance of commodity-and-tangible valuables (træns'fə ænd ək'septəns ɒv kə'mɒditi-ænd-'tændʒəbl 'væljuəblz)*], перамяшчэнне якіх ажыццяўляецца без удзельніцтва пабочных транспартных арганізацый [*other transportation enterprises ('lðə ,træspɔ:'teɪfən 'entəpraɪzɪz)*]. Таварная накладная [*commodity bill of parcels (kə'mɒditi bil ɒv pɑ:sls)*] выпісваецца адпраўнікам [*sender ('sendə)*], як правіла, у двух экзэмплярах. Першы экзэмпляр таварнай накладной [*first copy of commodity bills of parcels (fɜ:st 'kɒpi ɒv kə'mɒditi bɪls ɒv pɑ:sls)*] застаецца ў адпраўніка груза [*sender of load ('sendə ɒv leʊd)*] і прызначаны для спісання таварна-матэрыяльных каштоўнасцей [*write-down of*

commodity-and-tangible valuables (rait-daun əv kə'mɒditi-ænd-'tændzəbl 'væljueblz]).

Другі экзэмпляр таварнай накладной [second copy of commodity bills of parcels ('sekend 'kɒpi əv kə'mɒditi bills əv pɑ:sls)] выдаецца ўпаўнаважанай асобе атрымальніка груза [authorized person of load recipient ('ɔ:θəraizd pə:sn əv leud rɪ'sipiənt)] і прызначаны для апраходвання таварна-матэрыяльных каштоўнасцей [debiting of commodity-and-tangible valuables ('debitɪŋ əv kə'mɒditi-ænd-'tændzəbl 'væljueblz)]. Таварная накладная [commodity bills of parcels (kə'mɒditi bills əv pɑ:sls)] завяраецца подпісамі службовых асоб [official persons' signatures ('ɒfɪʃl pə:sns' 'signɪfɪz)] і штампам грузаадпраўніка [stamp of consignee (stæmp əv ,kən'saɪnə)], а таксама подпісам упаўнаважанай асобы грузаатрымальніка [authorized person's signature of consignee ('ɔ:θəraizd pə:sn's 'signɪfə əv 'kɒnsaɪ'ni:)].

З улікам спецыфікі гаспадарчай дзейнасці [specificness of business activity (spi'sɪfɪknes əv 'bɪznɪs æk'tɪvɪti)] міністэрствы [ministries ('mɪnɪstri:z)], ведамствы [departments (dɪ'pɑ:tments)] і канцэрны [concerns (kən'sə:ns)] на падставе тыпавых формаў [model forms (mɒdl fɔ:ms)] могуць распрацоўваць спецыялізаваныя формы [specialized forms ('speʃəlaɪzd fɔ:ms)] таварна-транспартных накладных [commodity-transportation bill of lading (kə'mɒditi-'træspɔ:'teɪʃən bil əv leɪdɪŋ)] і таварных накладных [commodity bill of parcels (kə'mɒditi bil əv pɑ:sls)]. Пасля ўзгаднення з Міністэрствам фінансаў Рэспублікі Беларусь [Ministry of Finance the Republic of Belarus ('Mɪnɪstri əv faɪ'næns ðə Rɪ'pʌblɪk əv ,Bjelʌ'rʌs)] і іншымі адпаведнымі органамі дзяржаўнай улады [agency of State authority ('eɪdʒənsi əv steɪt ə:'θɒrɪti)] яны зацвярджаюцца для выкарыстання на прадпрыемствах, падведомасных дадзенаму міністэрству, ведамству або канцэрну [ministry, department or concern ('mɪnɪstri, dɪ'pɑ:tment ə: kən'sə:n)].

2.1.2. Документальнае афармленне прыёмкі матэрыялаў і кантроль іх апрыходавання

The documentary legalization of the materials reception and the control theirs debiting

(tu: pɔɪnt wʌn pɔɪnt tu:. Də ˌdɒkjuˈmentəri ˈli:ɡəlaɪzeɪŋ əv ðə məˈtɪəriəl rɪˈsɛpʃən ænd ðə kənˈtrɒl ðeɪz ˈdeɪtɪŋ)

Пасля адгрузкі матэрыяльных каштоўнасцей [after the shipping of material valuables (ˈɑ:ftə: ðə ˈʃɪpɪŋ əv məˈtɪəriəl ˈvæljuəblz)] пастаўшчык [supplier (səˈplaɪə)], як правіла, высылае пакупнікам [acquirers (əˈkwɑɪərs)] разлікова-плацёжныя дакументы [settlings-pay documents (ˈsetlɪŋz-ˈpeɪ ˈdɒkjuments)] разам з іншымі адгрузачнымі і суправаджальнымі дакументамі [shipping and accompanying documents (ˈʃɪpɪŋ ænd əˈkɒmpəniɪŋ ˈdɒkjuments)]. Парадак адпраўкі пакупніку дакументаў залежыць ад формы разлікаў [settlings form (ˈsetlɪŋz fɔ:m)] і іншых, прадугледжаных дагаворам, абставін. Кіраўніцтва прадпрыемства [chifs of enterprise (tʃi:fs əv ˈentəpraɪz)] распрацоўвае ўнутраны парадак работы з паступіўшымі дакументамі пастаўшчыкоў матэрыяльных каштоўнасцей [supplier's documents of material valuables (səˈplaɪə's ˈdɒkjuments əv məˈtɪəriəl ˈvæljuəblz)]. Часта выкарыстоўваецца наступны парадак. Паступіўшыя дакументы на матэрыяльныя каштоўнасці [material valuables documents (məˈtɪəriəl ˈvæljuəblz ˈdɒkjuments)] разам з прыкладзенымі да іх таварнымі дакументамі [commodity documents (kəˈmɒdɪti ˈdɒkjuments)] накіроўваюцца ў аддзел забеспячэння [procurement department (prəˈkjʊəmənt dɪˈpɑ:tmənt)], працаўнікі якога абавязаны:

1) зарэгістраваць дакументы ў журнале ўліку паступлення грузаў [register documents in the record journal of load receipt (ˈredʒɪstə ˈdɒkjuments in ðə rɪˈkɔ:d ˈdʒɜ:nəl əv leud rɪˈsi:t)];

2) праверыць адпаведнасць звестак гэтых дакументаў дагавору пастаўкі ў дачыненні да гатунковасці матэрыялаў, іх колькасці, кошту, тэрмінаў пастаўкі і інш. [verify accordance of these documents information to supplying contract in respect to assortment of materials, theirs quantity, prices, term of supplying and other conditions of contract ('verifai ə'kɔ:dəns əv ði:s 'dɔkjumənts ,ɪnfə'meɪfŋ tə sə'pleɪŋ kən'trækt ɪn rɪs'pekt tə ə'sɔ:tmənt əv mə'tɪəriəls, ðeəz 'kwɒntɪti, praɪsɪz, tə:m əv sə'pleɪŋ ænd 'lðə kən'dɪfjəns əv kən'trækt)];

3) зрабіць у картках або кнізе аператыўнага ўліку адпаведныя запісы аб выкананні дагавору [make the suitable entries in the cards or the book of operative counting about the contract fulfillment (meɪk ðə 'sju:təbl 'entri:z ɪn ðə 'kɑ:ds ɔ: ðə buk əv 'ɔpəretɪv 'kauntɪŋ ə'baut ðə kən'trækt ful'fɪlmənt)];

4) прыняць да аплаты разліковыя дакументы пастаўшчыка або абгрунтавана адмовіцца ад аплаты [accept for payment the settlements documents of supplier or well-groundedly refuse from payment (ək'sept fə 'peɪmənt ðə 'setlɪŋz 'dɔkjumənts əv sə'pleɪə ɔ: 'wəl-'graʊndɪdli rɪ'fju:z frəm 'peɪmənt)];

5) перадаць упаўнаважанай асобе распараджэнне на атрыманне і дастаўку матэрыяльных каштоўнасцей [pass to authorized person the direction for receipt and the delivery of material valuables (pɑ:s tu 'ɔ:θəraɪzd pə:sn ðə dɪ'rekʃən fə rɪ'si:t ænd ðə dɪ'lɪvəri əv mə'tɪəriəl 'væljuəblz)];

6) перадаць дакументы фінансаваму аддзелу або бухгалтэры прадпрыемства для аплаты [pass documents to the finance department or the financial accounting department of enterprise for payment (pɑ:s 'dɔkjumənts tu ðə faɪ'nəns dɪ'pɑ:tmənt ɔ: ðə faɪ'nænʃəl ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt əv 'entəpraɪz fə 'peɪmənt)].

Дакументальнае афармленне прыёмкі матэрыяльных каштоўнасцей [documentary legalization of material valuables reception (,dɔkju'mentəri 'li:gəlaɪzeɪfŋ əv mə'tɪəriəl 'væljuəblz rɪ'sepʃən)] залежыць ад наяўнасці або адсутнасці разыходжанняў па колькасці і якасці паступіўшых каштоўнасцей [divergence by quantity and quality of valuables which received (daɪ'vɛ:ɔzəns baɪ 'kwɒntɪti ænd 'kwɒlɪti əv 'væljuəblz wɪθ rɪ'si:vð)]. Пры адсутнасці разыходжанняў паміж данымі суправаджальных дакументаў

і фактычнымі данымі па колькасці і якасці каштоўнасцей [absence of divergence between the data of accompanying documents and factual data by quantity and the quality of valuables (‘æbsens əv daɪˈvə:dʒəns biˈtwi:n ðə ‘deɪte əv əˈklmpəniɪŋ ‘dɔkjuments ænd ðə ‘fæktʃuəl ‘deɪte baɪ ‘kwɒntɪti ænd ðə ‘kwɒlɪti əv ‘væljuəblɪz)] прыёмка паступіўшых матэрыялаў і тары [reception of materials and package which received (rɪˈsepʃən əv məˈtɪəriəls ænd ‘pækɪdʒ wɪʃ rɪˈsi:vɔd)] афармляецца прыходнымі ордэрамі [receipt-order (rɪˈsi:t-ˈɔ:də)]. На аднародныя грузы, якія паступаюць ад аднаго і таго ж пастаўшчыка некалькі разоў на працягу дня, дапускаецца складанне аднаго прыходнага ордэра [receipt-order (rɪˈsi:t-ˈɔ:də)] ў цэлым за дзень.

Інструкцыя па рахункаводстве запасаў пры адсутнасці разыходжанняў паміж данымі суправаджальных дакументаў і фактычнымі данымі па колькасці і якасці каштоўнасцей [by absence of divergence between the data of accompanying documents and the factual data by quantity and quality of valuables (baɪ ‘æbsens əv daɪˈvə:dʒəns biˈtwi:n ðə ‘deɪte əv əˈklmpəniɪŋ ‘dɔkjuments ænd ðə ‘fæktʃuəl ‘deɪte baɪ ‘kwɒntɪti ænd ‘kwɒlɪti əv ‘væljuəblɪz)] дапускае прыёмку паступіўшых матэрыялаў [reception of materials which received (rɪˈsepʃən əv məˈtɪəriəls wɪʃ rɪˈsi:vɔt)] на аснове суправаджальных дакументаў пастаўшчыка [on the basis of supplier accompanying documents (ɒn ðə ‘beɪsɪs əv səˈplaɪə əˈklmpəniɪŋ ‘dɔkjuments)] без складання прыходных ордэраў [without preparation of receipt-orders (wɪˈðaʊt ˌprepəˈreɪʃən əv rɪˈsi:t-ˈɔ:dəs)]. У такім выпадку апраходаванне матэрыялаў [debiting of materials (ˈdeɪtɪŋ əv məˈtɪəriəls)] мэтазгодна афармляецца штампам на дакуменце пастаўшчыка [stamp on document of supplier (stæmp ɒn ‘dɔkjument əv səˈplaɪə)] і подпісам матэрыяльна адказнай асобы, якая атрымала матэрыялы [signatures of pecuniary responsible person which receipted of materials (ˈsɪgnɪfɪz əv pɪˈkju:njəri rɪsˈpɒnsəbəl pə:sn wɪʃ rɪˈsi:tɪd əv məˈtɪəriəls)].

Прыёмка матэрыялаў па колькасці і якасці [quantity and quality reception of materials (ˈkwɒntɪti ænd ‘kwɒlɪti rɪˈsepʃən əv məˈtɪəriəls)] ажыццяўляецца ў адпаведнасці з зацверджаным пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 3 верасня 2008 г. № 1290 Палажэннем аб прыёмцы тавараў па колькасці і якасці. Пры наяўнасці разыходжанняў

па колькасці матэрыялаў і іх якасці [availability of divergence by the quantity of materials and theirs quality (ə'veilə'biliti əv dai'və:dʒəns baɪ ðə 'kwɒntiti əv mə'tiəriəls ænd ðeɪz 'kwɒliti)] на фактычна прынятыя каштоўнасці [valuables which factual taken delivery ('væljueəblz wɪθ 'fæktʃuəl 'teɪkn dɪ'liveri)] складаюць акт аб прыёмцы матэрыялаў [delivery of materials deed (dɪ'liveri əv mə'tiəriəls di:d)] у двух экзэмплярах, на падставе якога прад'яўляюцца прэтэнзіі пастаўшчыкам [claims to suppliers (kleɪms tu sə'plaɪs)]. Ён складаецца таксама і пры прыёмцы матэрыялаў, паступіўшых без дакументаў пастаўшчыка [delivery of materials which received without supplier's documents (dɪ'liveri əv mə'tiəriəls wɪθ ri'si:vɪt wi'ðaʊt sə'plaɪs 'dɒkjumənts)].

Рэгістрам храналагічнага ўліку паступлення матэрыялаў [chronological record register of materials receipt (krɒnə'lɒdʒikəl ri'kɔ:d 'redʒɪstə əv mə'tiəriəls ri'si:t)] з'яўляецца журнал уліку паступлення грузаў [record journal of loads receipt (ri'kɔ:d 'dʒə:nəl əv ləʊds ri'si:t)], які прызначаны для кантролю апраходавання матэрыяльных каштоўнасцей [debiting of the material valuables control ('debi:tɪŋ əv ðə mə'tiəriəl 'væljueəblz kɒn'trəʊl)]. Запісы у журнале вядуць на падставе транспартных і адгрузачных дакументаў [transportation and shipping documents (,træspɔ:'teɪʃən ænd 'ʃɪpɪŋ 'dɒkjumənts)].

Па меры паступлення матэрыяльных каштоўнасцей на склад прадпрыемства [receipt of material valuables on the storehouse of enterprise (ri'si:t əv mə'tiəriəl 'væljueəblz ɒn ðə 'stɔ:həʊs əv 'entəpraɪz)] ў журнале ўказваюць нумары прыходных дакументаў [numbers of receipt documents ('nʌmbəz əv ri'si:t 'dɒkjumənts)] і даты паступлення [receipt date (ri'si:t deɪt)] або робяць адзнакі аб запытах, звязаных з вышукам матэрыялаў [search of materials (sə:tʃ əv mə'tiəriəls)], якія не паступалі. У слупок “Заўвагі” запісваюць звесткі аб аплаце [information about payment (,ɪnfə'meɪʃn ə'baʊt 'peɪmənt)], адмове ад аплаты [refusal of payment (ri'fju:zəl əv 'peɪmənt)] або суме частковай аплаты [sum of partial payment (sʌm əv 'pɑ:ʃəl 'peɪmənt)]. Задача грузаў [surrender of loads (sə'rendə əv ləʊds)], дастаўленых у арганізацыю ўпаўнаважанай асобай, афармляецца подпісам загадчыка склада [signature of warehouse manager ('sɪgnɪtʃə əv

ˈwɛəhɑʊs ˈmænidʒə]) на квітку грузавога дакумента або, у адносінах да мясцовых грузаў, на дакуменце пастаўшчыка, якім звычайна з'яўляецца таварна-транспартная накладная [commodity-transportation bill of lading (kə'mɒditi-,træspɔ:'teɪʃən bil əv leɪdɪŋ)]. Кантроль над своечасовым априходаваннем прыбыўшых матэрыялаў [control over the timely debiting of materials which received (kən'trəʊl 'əʊvə ðə 'taɪmlɪ 'deɪtɪŋ əv mə'tɪəriəls wɪθ rɪ'si:vɪt)] ажыццяўляецца аддзелам забеспячэння [procurement department (prə'kjʊəmənt dɪ'pɑ:tmənt)] і бухгалтэрыяй [accounting department (ə'kaʊntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)] на падставе приходных дакументаў [receipt documents (rɪ'si:t 'dɒkjumənts)]. Парадак такога кантролю вызначаецца прадпрыемствамі ў залежнасці ад канкрэтных умоў іх дзейнасці і арганізацыі забеспячэння.

Асновай для ажыццяўлення разлікаў за матэрыялы з'яўляюцца плацежныя інструкцыі [payment instructions ('peɪmənt ɪn'strʌkʃənz)], якія могуць ініцыявацца як плацельшчыкам [payer ('peɪə)], так і бенефіцыярам [beneficiary (,benɪ'fɪjəri)]. Пры выкарыстанні крэдытавага банкаўскага пераводу [credit banc remittance ('kredɪt bæŋk rɪ'mɪtəns)], ініцыятарам якога з'яўляецца плацельшчык [payer ('peɪə)], уладальнік рахунку выпісвае плацежнае даручэнне [payment order ('peɪmənt 'ɔ:də)], каторае перадае банкаўскай установе, якая яго абслугоўвае. Ініцыятарам дэбетовага банкаўскага пераводу [debit banc remittance ('deɪt bæŋk rɪ'mɪtəns)] з'яўляецца бенефіцыяр [beneficiary (,benɪ'fɪjəri)]. Разліковымі дакументамі [settlement documents ('setlmənt 'dɒkjumənts)], якія выпісваюць пастаўшчыкі, з'яўляюцца плацежныя патрабаванні [payment demands ('peɪmənt dɪ'mɑ:ndz)] або чэкі [cheques (tʃeks)]. Указаныя плацежныя інструкцыі [payment instructions ('peɪmənt ɪn'strʌkʃənz)] перадаюцца ўстанове банка, якая абслугоўвае атрымальніка сродкаў.

Разлікі за пастаўленыя матэрыяльныя каштоўнасці могуць ажыццяўляцца з выкарыстаннем плацежных патрабаванняў-даручэнняў [payment demand-order ('peɪmənt dɪ'mɑ:nd-ɔ:də)]. Гэта плацежная інструкцыя [payment instruction ('peɪmənt ɪn'strʌkʃən)], якая змяшчае патрабаванне бенефіцыяра [demand of beneficiary (dɪ'mɑ:nd əv ,benɪ'fɪjəri)] да плацельшчыка [payer ('peɪə)] аплаціць вартасць пастаўленага тавару на

аснове накіраваных яму, абмінаючы абслуговы банк, разліковых, адгрузачных і іншых дакументаў, прадугледжаных дагаворам. Акцэп-таванае плацельшыкам плацежнае патрабаванне-даручэнне [accepted with a payment demand-order (ək'septɪd wɪθ ə 'peɪmənt dɪ'mɑ:nd-'ɔ:də)] накіроўваецца ў банк-адпраўнік у двух варыянтах. Аб поўнай або частковай адмове ад аплаты [total or partial refusal of payment ('təʊtəl ə: 'rɑ:ʃəl rɪ'fju:zəl əv 'peɪmənt)] плацельшык паведамляе непасрэдна бенефіцыяру ў тэрміны, прадугледжаныя дагаворам.

Аперацыі банка з плацежнымі дакументамі на аснове атрыманых інструкцый называюцца інкаса [encashment (ɪn'kæʃmənt)]. На інкаса плацельшыку перадаюцца фінансавыя дакументы [financial documents (faɪ'nænʃəl 'dɒkjumənts)], якія, як правіла, суправаджаюцца таварнымі дакументамі [commodity documents (kə'mɒdɪtɪ 'dɒkjumənts)]. Ад своечасовасці перадачы фінансавых і таварных дакументаў на інкаса залежыць паспяховасць арганізацыі банкаўскай сістэмай разрахункаў паміж пастаўшчыкамі і пакупнікамі за таварна-матэрыяльныя каштоўнасці.

У цяперашні час могуць выкарыстоўвацца і іншыя формы разлікаў з пастаўшчыкамі сыравіны і матэрыялаў. Як прыклад можна прывесці разлікі з дапамогай банкаўскіх пластыкавых картак [bank plastik card (bæŋk 'plæstɪk kɑ:d)]. Для мэт камерцыйнага крэдытавання [commercial crediting (kə'mɜ:ʃəl 'kredɪtɪŋ)] можа выступаць проты вэксаль [note (nəʊt)] або пераводны вэксаль [transfer bill ('trænsfə: bɪl)]. Гэта каштоўная папера [security (sɪ'kjʊərɪtɪ)], якая сведчыць аб безумоўным абавязальстве вэксальдаўцы [absolute liability of notepromiser ('æbsəlu:t ,laɪə'bɪlɪtɪ əv nəʊt'prɒmɪsə)] выплаціць пасля надыходу тэрміну ўказаную ў ім суму вэксальтрымальніку [noteholder (nəʊt'həʊldə)].

**2.2. Методыка вызначэння слізготнага сабекошту
запасаў і ўлік іх паступлення на рахунку матэрыялаў
ва ўмовах выкарыстання безупыннай сістэмы**

**The determination methods of inventories sliding
prime cost and the accounting theirs receipt on the account
of materials in conditions of the continuous system use**

(tu: point tu:.. Дə di,tə:mi'neifən 'məθəds əv 'inventriz
'slaidiŋ praim kɔst ænd də ə'kauntiŋ ðes ri'si: ən də ə'kaunt
əv mə'tiəriəls in kən'diʃəns əv də kən'tinjuəs 'sistim ju:s)

**Ключавая тэрміналогія [key terminology
(ki: ,tə:mi'nɔlədʒi)]**

Адхіленні ўліковых цэн ад цэн пастаўшчыкоў — deviation of accounting prices from the supplier prices (,di:vi'eifən əv ə'kauntiŋ praisiz frəm də sə'plaie praisiz).

Акцэпт рахункаў пастаўшчыкоў — acceptance of supplier accounts (ək'septəns əv sə'plaie ə'kaunts).

Безупыннае вылічэнне фактычнага сабекошту вытворчых запасаў — actual cost the continuous calculation of manufacturing inventories ('æktjuəl kɔst də kən'tinjuəs ,kælkju'leifn əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'inventriz).

Слізготны сабекошт — sliding of prime cost ('slaidiŋ əv praim kɔst).

Сярэднеўзважаны сабекошт матэрыялаў — average weigh the prime cost of materials ('ævəriʒdʒ wei də praim kɔst əv mə'tiəriəls).

Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі — transportation-and-procurement costs (,træspɔ:'teifən-ænd-prə'kjuəmənt kɔsts).

Вартасць матэрыялаў у дарозе — value of materials in way ('væljʊ: əv mə'tiəriəls in wei).

Аналітычны ўлік сыравіны і матэрыялаў — analytic accounting of the raw stuff and materials ('æne'litik ə'kauntɪŋ əv ðə rɔ: stɪf ænd mə'tiəriəls).

Безупынная сістэма ўліку вытворчых запасаў [continuous system of manufacturing inventories accounting (kən'tɪnjuəs 'sɪstəm əv ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntrɪz ə'kauntɪŋ)] абумоўлівае неабходнасць бягучага ўліку вытворчых запасаў [current accounting of manufacturing inventories ('klərənt ə'kauntɪŋ əv ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntrɪz)] непасрэдна на рахунку 10 “Матэрыялы” [on account 10 “Materials” (ən ə'kaunt ten "Mə'tiəriəls")] па фактычным сабекошце [at the historical prime cost (ət ðə hɪs'tɔ: rɪkəl praɪm kɔst)]. Фактычны сабекошт сыравіны і матэрыялаў [historical prime cost of raw stuff and materials (hɪs'tɔ: rɪkəl praɪm kɔst əv rɔ: stɪf ænd mə'tiəriəls)] фарміруецца зыходзячы з фактычных выдаткаў на набыццё гэтых матэрыяльных рэсурсаў, акцызаў, мытных пошлін і іншых плацяжоў, а таксама выдаткаў на іх нарыхтоўку і дастаўку. У выпадку калі вартасць тары ўключана ў цану сыравіны і матэрыялаў, яна ацэньваецца па цане магчымага выкарыстання і выключаецца з сабекошту адпаведных матэрыяльных рэсурсаў.

Найбольш тыповыя бухгалтарскія праводкі па ўліку паступлення матэрыялаў ва ўмовах выкарыстання безупыннай сістэмы прыведзены ў табліцах 2.1, 2.2 (на англійскай мове).

Табліца 2.1 — Карэспандэнцыя рахункаў па ўліку паступлення матэрыялаў ад пастаўшчыкоў і фарміравання іх сабекошту

Найменне гаспадарчай аперацыі	Дэбет	Крэдыт
1. Вартасць матэрыялаў па цэнах набыцця:		
а) без падатку на дабаўленую вартасць	10	60
б) падатак на дабаўленую вартасць	18	60
2. Вартасць траспартных паслуг па дастаўцы сыравіны і матэрыялаў, аказаных іншымі арганізацыямі:		
а) без падатку на дабаўленую вартасць	10	60
б) падатак на дабаўленую вартасць	18	60
3. Вартасць паслуг уласнага дапаможнага транспарту па перавозцы матэрыялаў	10	23
4. Камісійныя ўзнагароджанні, выплачаныя забеспячэнскім і знешнеэканамічным арганізацыям, брокерам, таварным		

біржам, кансультантам і г. д.:		
а) без падатку на дабаўленую вартасць	10	76
б) падатак на дабаўленую вартасць	18	76
5. Мытныя пошліны, акцызы і іншыя падаткі, якія не падлягаюць кампенсацыі шляхам заліку	10	68

Заканчэнне табліцы 2.1

Найменне гаспадарчай аперацыі	Дэбет	Крэдыт
6. Заработная плата пазаштатным грузчыкам за выкананыя пагрузачна-разгрузачныя работы, а таксама адлічэнні на сацыяльнае страхаванне:		
а) заработная плата	10	70
б) адлічэнні ў фонд сацыяльнай абароны насельніцтва	10	69
в) адлічэнні на страхавыя ўзносы па страхаванні ад няшчасных выпадкаў на вытворчасці і прафесійных захворванняў	10	76
7. Недастачы сыравіны і матэрыялаў у дарозе ў межах нормаў натуральнага спаду	10	60
8. Камандзіровачныя выдаткі, звязаныя з набыццём сыравіны і матэрыялаў	10	71

Table 2.2 — Accounts correspondence by record of materials receipt from suppliers and by forming their prime cost when the continuous system of accounting

(**'teɪl tu: pɔɪnt tu: — ə'kaunts ,kɔrɪs'pɒndəns baɪ rɪ'cɔ:d ɒv mə'tɪəriəls rɪ'si:t frəm sə'plɑɪəs ænd baɪ fɔ:mɪŋ ðeəs praɪm kɔst wen ðə kən'tɪnjuəs 'sɪstɪm ɒv ə'kauntɪŋ**)

Name of the business transaction (neɪm ɒv ðə 'bɪznɪs træn'zækʃn)	Debit ('deɪt)	Credit ('kredɪt)
1. Value of materials at the acquisition prices ('vælju: ɒv mə'tɪəriəls ət ðə ,ækwi'zɪjən praɪsɪz):		
a) without value added tax (wɪ'ðaʊt 'væljuə æ:dɪd tæks)	10 (ten)	60 ('sɪksti)
b) value added tax ('vælju: æ:dɪd tæks)	18 (eɪ'ti:n)	60 ('sɪksti)
2. Services value for materials transportation rendered of other enterprises ('sə:vɪsɪz 'vælju: fə mə'tɪəriəls ,træns'pɔ:tetʃən 'rɛndəd ɒv 'lðə 'entəpraɪzɪz):		
a) without value added tax (wɪ'ðaʊt 'væljuə æ:dɪd tæks)	10 (ten)	60 ('sɪksti)
b) value added tax ('væljuə æ:dɪd tæks)	18 (eɪ'ti:n)	60 ('sɪksti)
3. Services value of own auxiliary transport for the materials	10 (ten)	23 ('twenti-θri:)

conveyance ('sə:visiz 'væljʊ: ɔv ʌn ɔ:g'ziljəri træns'pɒt fə ðə mə'tiəriəls kən'veiəns)		
4. Commission recompenses paid to the provision and foreign-economic agency, brokers, the mercantile exchanges, consultants and so on (kə'miʃən 'rekəmpensiz peid tə ðə prə'viʒən ænd 'fɔ:ri-'i:kə'nɒmik 'eidʒənsi, 'breukəs, ðə 'm:əkəntail iks'tʃeindʒiz, kən'saltənts ænd səu ɔn)		

Table 2.2 (concluded) (teibl tu: pɔint tu: (kən'klu: did)

Name of the business transaction (neim ɔv ðə 'biznis træn'zækʃn)	Debit ('debit)	Credit ('kredit)
a) without value added tax (wi'ðaut 'væljue æ:did tæks)	10 (ten)	76 ('sevnti-siks)
b) value added tax ('væljʊ: æ:did tæks)	18 (ei'ti:n)	76 ('sevnti-siks)
5. Customs, excise and other taxes liable not to compensation by means of clearing ('kʌstəms, ek'saiz ænd 'lðə tæksiz 'laiəbl nɒt tə ,kɒmpen'seifən bai mi:ns ɔv 'kliəriŋ)	10 (ten)	68 ('siksti-eit)
6. Wages to the supernumerary loaders for carried out the loading and unloading works as well as the social insurance assignments (weidʒiz tə ðə ,sju:pə'nju:mərəri ləudəs fə 'kærid aut ðə 'ləudiŋ ænd ʌn'ləudiŋ wə:ks æz wel æz ðə 'səʊfəl in'ʃuərəns ə'sainmənt):		
a) wages (weidʒiz)	10 (ten)	70 ('sevnti)
b) assignment in the social protection of population fund (ə'sainmənt in ðə 'səʊfəl prə'tekʃən ɔv ,pɒpjʊ'leifən fʌnd)	10 (ten)	69 ('siksti-nain)
c) insurance against accidents assignment at manufacture and the professional disease (in'ʃuərəns ə'geinst 'æksidənts ə'sainmənt ət ,mænju'fæktʃə ænd ðə prə'feʃənəl di'zi:z)	10 (ten)	76 ('sevnti-siks)
7. Shortage of raw stuff and materials in way within the inventory losses rates ('ʃɔ:tidʒ ɔv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls in wei wi'ðin ðə 'invəntri lu:ziz reits)	10 (ten)	60 ('siksti)
8. Mission costs connected with the procurement and purchase of raw stuff and materials ('miʃən kɒsts kə'nektid wiθ ðə prə'kjuəmənt ænd 'pə:ʃəs ɔv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)	10 (ten)	71 ('sevnti-wʌn)

Кредытавацца могуць і іншыя рахункі на сумы адпаведных выдаткаў, падлеглых уключэнню ў сабекошт матэрыялаў. У выніку [as the result (æz ðə ri'zʌlt)] на рахунку 10 “Матэрыялы” [on account 10 “Materials” (ɔn ə'kaunt ten “Mə'tiəriəls”) фарміруецца фактычны сабекошт

сыравіны і матэрыялаў [actual cost of the raw stuff and materials ('æktjuəl kɔst əv ðə rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)].

Неабходнасць безупыннага вызначэння сабекошту кожнага наймення сыравіны і матэрыялаў абумоўлівае адпаведную пабудову аналітычнага ўліку [building up of analytic accounting ('bɪldɪŋ ʌp əv 'æne'lɪtɪk ə'kauntɪŋ)]. Аналітычны ўлік сыравіны і матэрыялаў [analytic accounting of the raw stuff and materials ('æne'lɪtɪk ə'kauntɪŋ əv ðə rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)] вядзецца ў разрэзе найменняў і іх аднародных груп, па якіх вызначаецца фактычны сабекошт адзінкі. Паколькі фактычны сабекошт адзінкі запасаў [actual cost of inventories unit ('æktjuəl kɔst əv 'ɪnvəntrɪz 'ju:nɪt)] пастаянна змяняецца, матэрыяльна адказныя асобы [pecuniary and responsible persons (pɪ'kju:njəri ænd rɪs'pɒnsəbəl pə:sns)] іх складскі ўлік [storehouse accounting ('stɔ:həʊs ə'kauntɪŋ)] вядуць толькі па колькасці. У бухгалтэрыі аналітычны ўлік [analytic accounting ('æne'lɪtɪk ə'kauntɪŋ)] вядзецца па колькасці і вартасці [at quantity and sum value (ət 'kwɒntəti ænd sʌm'vælju:)] ў разрэзе відаў сыравіны і матэрыялаў, а ўнутры кожнага віду — у разрэзе элементаў сабекошту [elements of prime cost ('elɪmənts əv praɪm kɔst)].

Ажыццявіць такі ўлік можна толькі ва ўмовах выкарыстання камп'ютарных тэхналогій пры абмежаванай наменклатуры матэрыялаў. Асновай безупыннай сістэмы ўліку вытворчых запасаў [continuous system of manufacturing inventories accounting (kən'tɪnjuəs 'sɪstɪm əv ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntrɪz ə'kauntɪŋ)] з'яўляецца вызначэнне іх слізготнага сабекошту [sliding of prime cost ('slɑɪdɪŋ əv praɪm kɔst)]. Як ужо адзначалася раней, пры безупыннай сістэме ўліку вытворчых запасаў [continuous system of manufacturing inventories accounting (kən'tɪnjuəs 'sɪstɪm əv ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntrɪz ə'kauntɪŋ)] сярэднеўзважаны сабекошт матэрыялаў [average weigh the prime cost of materials ('ævərɪdʒ wei ðə praɪm kɔst əv mə'tiəriəls)], адпушчаных на вытворчасць прадукцыі, вызначаецца пасля кожнай гаспадарчай аперацыі [business transaction ('bɪznɪs træn'zækʃn)], звязанай са змяненнем іх колькасці або вартасці. Гэта дазваляе на канец кожнага працоўнага дня [at the end of working day (ət ðə end əv 'wɜ:kɪŋ deɪ)] вызначыць астаткі вытворчых запасаў па

фактычным сабекошце [rest ov manufacturing inventories at the actual cost (rest ov ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz ət ðə 'æktʃjuəl kɒst)].

Дапусцім, піваварны завод [brewery ('brʊəri)] закупляе хмель [hops (hɒps)] на Украіне і ў Польшчы. Мытная пошліна [customs ('kʌstəms)] ўсталявана ў памеры 18% [determined 18 per cent rate (di'te:mɪnd 'ei'ti:n pə'sent reit)] ад мытнай вартасці [from customs value (frəm 'kʌstəms 'vælju:)], а збор за мытнае афармленне [due for the customs legalization (dju: fə ðə 'kʌstəms 'li:gəlaizeɪʃn)] — 20 еўра [20 euro ('twenti 'juərə)]. Украінскі пастаўшчык 5 студзеня [on January 5 (ɒn 'dʒænjʊəri faiv)] паставіў 1 980 кг хмелю [1,980 kg of hops ('kiləʊgræm wʌn θauzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'eiti ɒv hɒps)] па кантрактнай цане 4,3 долара ЗША за 1 кг. [at the contract price 4.3 dollars of United States of America for kilogram (ət ðə kən'trækt prais fə: pɔɪnt θri: 'dɒləs ɒv 'Ju'naitid Steits ɒv Ə'merikə fə 'kiləʊgræm)]. Курс долара ЗША [dollar rate of United States of America ('dɒlə reit ɒv 'Ju'naitid Steits ɒv Ə'merikə)] на момант ажыццяўлення аперацыі вызначыўся ў памеры 2 руб. 37 кап. [2 rubles 37 kopecks (tu: ru:bliz 'θə:ti:-sevn 'kəʊpeks)], а курс еўра — 2 руб. 84 кап. [euro rate is 2.84 rubles ('juərə reit iz tu: ru:bliz 'eiti fə: 'kəʊpeks)]. Значыць, кантрактная вартасць хмелю [contract value of hops (kən'trækt 'vælju: ɒv hɒps)] складзе

$$1,980 \times 4.3 \times 2.37 = 20,178.18 \text{ rubles}$$

(wʌn θauzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'eiti 'kiləʊgræm

'mʌltiplai bai

fə: pɔɪnt θri: 'dɒləs

'mʌltiplai bai

tu: pɔɪnt 'θə:ti:-sevn ru:bliz

givs

'twenti θauzənd, wʌn 'hʌndrəd ænd 'sevnti-eit ru:bliz 'ei'ti:n 'kəʊpeks).

У сістэме рахункаў [in the accounts system (in ðə ə'kaunts 'sistim)] гэта сума будзе адлюстравана наступным запісам [will be reflected with the following entry (wil bi: ri'flektid wɪθ ðə 'fɒləʊɪŋ 'entri)]:

дэбет рахунку 10 “Матэрыялы” [debit of account 10 “Materials” (‘de-
bit əv ə’kaunt ten „Mə’tiəriəls”)]

крэдыт рахунку 60 “Разлікі з пастаўшчыкамі і падрядчыкамі”
[credit of account 60 “Settlings with suppliers and contractors” (‘kredit əv
ə’kaunt ‘siksiti “Setlɪŋz wɪð sə’plaɪəs ænd kən’tɹæktəs”)].

Мытная пошліна [customs (‘kʌstəms)] вызначыцца ў суме

$$20,178.18 \times 18 : 100 = 3,632.07 \text{ rubles}$$

(‘twenti θəuzənd, wʌn ‘hʌndrəd ænd ‘sevnti-eit ru:blɪz ‘ei’ti:n ‘kəupeks

‘mʌltiplai bai

‘ei’ti:n pə’sent

dɪ’vaid bai

wʌn ‘hʌndrəd pə’sent

gɪvs

θri: θəuzənd, sɪks ‘hʌndrəd ænd ‘θə:ti:-tu: ru:blɪz sevɪn ‘kəupeks),

а збор за мытнае афармленне [due for customs legalizetion (dju: fə
‘kʌstəms ‘li:gəlaɪzeɪʃn)] будзе выплачаны ў памеры

$$20 \times 2.84 = 56.80 \text{ rubles}$$

(‘twenti

‘mʌltiplai bai

tu: ru:blɪz ‘eiti-fə: ‘kəupeks

gɪvs

‘fɪfti sɪks ru:blɪz ‘eiti ‘kəupeks).

У сукупнасці гэта павялічыць сабекошт закупленага хмелю на су-
му

$$3,632.07 + 56.80 = 3,688.87 \text{ rubles}$$

(θri: θəuzənd, sɪks ‘hʌndrəd ænd ‘θə:ti:-tu: ru:blɪz zɪərəʊ sevɪn ‘kəupeks

pʌs

‘fɪfti sɪks ru:blɪz ‘eiti ‘kəupeks

gɪvs

θri: θauzænd, siks 'hʌndrəd ænd 'eiti-eit ru:bliz 'eiti-sevn 'kəupeks),

якая будзе адлюстравана наступным запісам:

дэбет рахунку 10 “Матэрыялы” [debit of account 10 “Materials” ('de-bit əv ə'kaunt ten „Mə'tiəriəls”)]

крэдыт рахунку 68 “Разлікі па падатках і зборах” [credit of account 68 “Taxes and dues payments” ('kredit əv ə'kaunt 'siksti eit “Tæksiz ænd dju:s 'peimənts”)].

Мытня зробіць і налічэнне падатку на дабаўленую вартасць [accrual of value added tax (ə'kru:æl əv 'væljue æ:did tæks)]. База для налічэння падатку на дабаўленую вартасць [basis for the accrual of value added tax ('beisiz fə: ðə ə'kru:æl əv 'væljue æ:did tæks)] будзе вызначана як сума [will be determined as amounting (wil bi: di'təmind əz ə'mauntɪŋ)] кантрактнай вартасці матэрыялаў [contract value of materials (kən'trækt 'væljue: əv mə'tiəriəls)], мытных пошлін, акцызаў і іншых падаткаў, якія не падлягаюць кампенсацыі шляхам заліку [customs, excise and other taxes liable not to compensation by means of clearing ('kʌstəms, ek'saiz ænd 'lðə tæksiz 'laɪəbl not tə ,kɔmpen'seɪʃən bai mi:ns əv 'kliəriŋ)] і збору за мытнае афармленне [due for customs legalization (dju: fə 'kʌstəms 'li:gəlaɪzeɪʃn)], што складзе ў нашым прыкладзе

$$20,178.18 + 3,632.07 + 56.80 = 23,867.05 \text{ rubles}$$

('twenti θauzænd, wʌn 'hʌndrəd ænd 'sevnti-eit ru:bliz 'ei'ti:n 'kəupeks

pls

θri: θauzænd, siks 'hʌndrəd ænd 'θə:ti:-tu: ru:bliz sevn 'kəupeks

pls

'fifti siks : ru:bli 'eiti 'kəupeks

givs

'twenti-θri: θauzænd, eit 'hʌndrəd ænd 'siksti-sevn ru:bliz faɪv 'kəupeks).

Аднак падатак на дабаўленую вартасць [value added tax ('væljue æ:did tæks)], які ў нашым прыкладзе будзе налічаны ў суме [will be accrued to amounting (wil bi: ə'kru:d tu ə'mauntɪŋ)]

23,867.05 × 10 : 100 = 2,386.71 rubles

(*'twenti-θri: θauzænd, eit 'hʌndrəd ænd 'sɪksti-sevn ru:blɪz zɪərou faɪv 'kəʊpeks*

'mʌltɪplai bai

ten pə'sent

dɪ'vaɪd bai

wʌn 'hʌndrəd pə'sent

gɪvs

tu: θauzænd, θri: 'hʌndrəd ænd 'sɪksti-sevn ru:blɪz 'sevnti-wʌn 'kəʊpeks),

не будзе ўключаны ў фактычны сабекошт набытых матэрыялаў [historical prime cost of acquired materials (*his'tɔ:rikəl praɪm kɔst ɔv ə'kwaiəd mə'tɪəriəls*)]. Яго сума будзе адлюстравана наступным запісам [will be reflected with the following entry (*wɪl bi: rɪ'flektɪd wɪθ ðə 'fɒləʊɪŋ 'entri*)]:

дэбет рахунку 18 “Падатак на дабаўленую вартасць па набытых таварах, работах, паслугах” [debit of account 18 “Value added tax on purchased goods, works, services” (*'debit ɔv ə'kaunt eɪ'ti:n "Vælju æd'id tæks ɔn 'pə:ʃəs gudz, wə:ks, 'sə:vɪsɪz*)]

крэдыт рахунку 68 “Разлікі па падатках і зборах” [credit of account 68 “Taxes and dues payments” (*'kredit ɔv ə'kaunt 'sɪksti eit "Tæksɪz ænd dju:s 'peɪmənts*)].

Фактычны сабекошт набытых матэрыялаў павялічаць [increase (*ɪn'kri:s*)] транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-and-procurement costs (*,træspɔ:'teɪfən-ænd-prə'kjʊəmənt kɔsts*)]. Гэта дастаўка матэрыяльных каштоўнасцей [delivery of material valuables (*dɪ'lɪvəri ɔv mə'tɪəriəl 'væljuəblz*)], пагрузачна-разгрузачныя работы [loading unloading works (*'ləʊdɪŋ ʌn'ləʊdɪŋ wə:ks*)], паслугі пасрэдніцкіх арганізацый [services of mediate enterprises (*'sə:vɪsɪz ɔv 'mi:diət 'entəpraɪzɪz*)] і іншыя выдаткі па нарыхтоўцы і дастаўцы вытворчых запасаў [procurement and carriage costs of manufacturing inventories (*prə'kjʊəmənt ænd 'kærɪdʒ kɔsts ɔv ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntrɪz*)].

Няхай у нашым прыкладзе яны склалі 968 руб. 35 кап. [968 rubles 35 kopecks (nain 'hʌndrəd ænd 'sɪksti-eit ruːblɪz 'θə:ti:-faɪv 'kəʊpeks)], тады фактычны сабекошт набытых 1 980 кг хмелю [1 980 kg of hops ('kɪləʊgræm wʌn θəuzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'eɪtɪ ɔv hɒps)] складзе

$$23,867.05 + 968.35 = 24,835.40 \text{ rubles}$$

('twenti-θri: θəuzənd, eɪt 'hʌndrəd ænd 'sɪksti-sevən ru:blɪz faɪv 'kəʊpeks

plʌs

nain 'hʌndrəd ænd 'sɪksti-eit ru:blɪz 'θə:ti:-faɪv 'kəʊpeks

gɪvs

'twenti-fɔ: θəuzənd, eɪt 'hʌndrəd ænd 'θə:ti:-faɪv ru:blɪz 'fɔ:ti 'kəʊpeks),

а фактычны сабекошт 1 кг закупленага хмелю [historical prime cost of 1 kg of purchased hops (hɪs'tɔ:ri:kəl praɪm kɔst ɔv wʌn 'kɪləʊgræm ɔv 'pə:ʃəst hɒps)] вызначыцца ў суме [will be determined to amounting (wɪl bi: dɪ'təɪnd tu ə'maʊntɪŋ)]

$$24,835.40 : 1,980 = 12.54 \text{ rubles}$$

('twenti-fɔ: θəuzənd, eɪt 'hʌndrəd ænd 'θə:ti:-faɪv ru:blɪz 'fɔ:ti 'kəʊpeks

dɪ'vaɪd baɪ

wʌn θəuzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'eɪtɪ 'kɪləʊgræm

gɪvs

twelw ru:blɪz 'fɪfti-fɔ: 'kəʊpeks).

Па гэтай цане будзе адносіцца на сабекошт прадукцыі [will be put down to prime cost of production (wɪl bi: put daʊn tə praɪm kɔst ɔv prə'dʌkʃn)] хмель да паступлення наступнай яго партыі. Дапусцім, на вытворчасць піва 9 студзеня [on January 9 (ɔn 'dʒænjuəri nain)] скарыстана 796 кг хмелю [used of 796 kg of hops (ju:st ɔv 'kɪləʊgræm sevən 'hʌndrəd ænd 'naɪnti-sɪks ɔv hɒps)], які будзе ацэнены на суму

$$796 \times 12.54 = 9,981.84 \text{ rubles}$$

(sevn 'hʌndrəd ænd 'nainti-siks 'kileugræm

'mʌltiplai bai

twelw ru:bliz 'fifti-fə: 'kəupeks

givs

nain θauzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'eiti-wʌn ru:bliz 'eiti-fə: 'kəupeks).

Пасля паступлення наступнай партыі яго сабекошт зменіцца і перадача ў вытворчасць [transfer in manufacture (træns'fə in ,mænju'fæktʃə)] будзе ацэньвацца ўжо па іншай цане. Калі вярнуцца да ранейшага прыкладу, то па стане на 10 студзеня [according to state on January 10 (ə'kɔ:diŋ tə steit ɔn 'dʒænjuəri ten)] астатак хмелю складзе:

а) вага [weight (weit)] складзе:

$$1,980 - 796 = 1,184 \text{ kg}$$

(wʌn θauzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'eiti 'kileugræm

'mainəs

sevn 'hʌndrəd ænd 'nainti-siks 'kileugræm

givs

wʌn θauzənd, wʌn 'hʌndrəd ænd 'eiti-fə: 'kiləugræmiz);

б) фактычны сабекошт [historical prime cost (his'tɔ:rikəl praim kɔst)] складзе:

$$24,835.40 - 9,981.84 = 14,853.56 \text{ rubles}$$

('twenti-fə: θauzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'θə:ti:-faiv ru:bliz 'fə:ti 'kəupeks

'mainəs

nain θauzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'eiti-wʌn ru:bliz 'eiti-fə: 'kəupeks

givs

'fə:'ti:n θauzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'fifti-θri: ru:bliz 'fifti-siks 'kəupeks).

Калі 11 студзеня [11 студзеня [on January 11 (ɔn 'dʒænjuəri i'lewn)] ад польскага пастаўшчыка паступіць новая партыя хмелю вагою 2 390 кг (tu: θauzənd, θri: 'hʌndrəd ænd 'nainti 'kiləugræmiz), дзе кантрактная цана

[contract price (kən'trækt prais)] будзе ўстаноўлена ўжо ў еўра, то па прыведзенай вышэй методыцы вызначыцца сабекошт гэтай партыі хмелю, які склаў, скажам, 32 719 руб. 69 кап. ('θə:ti:-tu: θəuzənd, sevn 'hʌndrəd ænd 'nainti:n ru:bliz 'siksti-nain 'kəupeks) у пераліку на айчынную валюту [national currency ('næʃənəl 'klærnsi)]. Гэта азначае, што па стане на 12 студзеня [according to state on January 12 (ə'kɔ:diŋ tə steit ɒn 'dʒænjuəri twelw)] зменіцца і фактычны сабекошт 1 кг [historical prime cost of 1 kg (his'tɔ:rikəl praɪm kɔst ɒv wʌn 'kiləugræm)] усяго астатку хмелю, уключаючы і той, які быў па стане на 10 студзеня [according to state on January 10 (ə'kɔ:diŋ tə steit ɒn 'dʒænjuəri ten)]. Яго разлік можна паказаць у выглядзе наступнага простага дроби [vulgar fractions ('vʌlgə frækʃn)]:

$$\frac{14,853.56 + 32,719.69}{1,184 + 2,390} = 13.31 \text{ rubles}$$

(numerator ('nju:məreɪtə))

'fo:'ti:n θəuzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'fifti-θri: ru:bliz 'fifti-siks

plɪs

'θə:ti:-tu: θəuzənd, sevn 'hʌndrəd ænd 'nainti:n ru:bliz 'siksti-nain

denominator (di'nɒmineɪtə)

wʌn θəuzənd, wʌn 'hʌndrəd ænd 'eiti-fo: 'kiləugræmɪz

plɪs

tu: θəuzənd, θri: 'hʌndrəd ænd 'nainti 'kiləugræmɪz

gɪvs

'θə:'ti:n ru:bliz 'θə:ti:-wʌn 'kəupeks).

Такі разлік слізготных сярэднеўзважаных цэн [sliding average weigh prices ('slaidiŋ 'ævərɪdʒ wei praisɪz)] ажыццяўляецца безупынна, у выніку чаго яны змяняюцца пасля кожнага паступлення матэрыялаў або адлюстравання налічаных выдаткаў, падлеглых уключэнню ў сабекошт матэрыялаў. Па прычыне значнай працаёмістасці і складанасці такога ўліку яго выкарыстанне апраўдана для найбольш каш-

тоўных матэрыялаў або матэрыялаў спецыфічнага прызначэння пры наяўнасці адпаведных камп'ютарных праграм.

Для вызначэння вартасці матэрыялаў у дарозе [value of materials in way ('væljʊ: əv mə'tiəriəls in wei)] і кантролю за іх паступленнем можа выкарыстоўвацца рахунак 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [account 15 “Procurement and purchase of materials” (ə'kaunt 'fifti:n 'Prə'kjʊəmənt ænd 'pɜ:ʃəs əv mə'tiəriəls)]. Улік матэрыялаў [accounting of materials (ə'kauntɪŋ əv mə'tiəriəls)] на гэтым рахунку ажыццяўляецца па цэнах набыцця [at prices of purchase (ət praɪsɪz əv 'pɜ:ʃəs)]. Па дэбеце паказваецца акцэпт рахункаў пастаўшчыкоў [acceptance of the supplier accounts (ək'septəns əv ðə sə'plaɪə ə'kaunts)], а па крэдыце — фактычнае паступленне матэрыялаў [factual receipt of materials ('fæktʃʊəl ri'si:t əv mə'tiəriəls)]. Сальда сведчыць аб наяўнасці матэрыялаў у дарозе [availability of materials in way (ə'veɪlə'bɪlɪti əv mə'tiəriəls in wei)].

2.3. Дакументальнае афармленне і сінтэтычны ўлік выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі

The documentary legalization and the synthetic accounting of the raw stuff and materials expenditure for the production manufacture

(tu: pɔɪnt θri:. ðə ,dɒkjʊ'mentəri 'li:gəlaɪzeɪʃn ænd ðə sɪn'θetik
ə'kauntɪŋ əv ðə rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls iks'pendɪtʃə
fə ðə pre'dʌktʃən ,mænju'fæktʃə)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tɜ:mi'nɒlədʒi)]

Аб'ём вытворчай праграмы — volum of manufacturing program ('vɒljʊm əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'præʊgræm).

Аддзел забеспячэння — procurement department (pre'kjʊəmənt dɪ'pɑ:tmənt).

Адзел тэхнічнага кантролю — department of technical control (di'pɑ:tment əv 'teknikəl kən'trəul).

Акт-запатрабаванне на замену матэрыялаў — deed-requisition for substitution of materials (di:d-,'rekwi'ziʃən fə 'sʌbsti'tju:ʃən əv mə'tiəriəls).

Безупынная сістэма бухгалтарскага ўліку вытворчых запасаў — continuous system of manufacturing inventories accounting (kən'tinjʊəs 'sistim əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz ə'kauntiŋ).

Выдача матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі — materials delivery for production manufacture (mə'tiəriəls di'livəri fə pre'dʌkʃən ,mænju'fæktʃə).

Дакументальнае афармленне выдаткавання сыравіны, матэрыялаў і паліва — documentary legalization of raw stuff, materials and fuel expenditure (,dɒkju'mentəri 'li:gəlaizeiʃn əv rɔ: stʌf, mə'tiəriəls ænd 'fjuəl iks'penditʃə).

Запатрабаванне на выдачу матэрыялаў — requisition for delivery of materials (,'rekwi'ziʃən fə: di'livəri əv mə'tiəriəls).

Звышлімітная выдача матэрыялаў — outside the delivery of materials ('aʊt'saɪd ðə di'livəri əv mə'tiəriəls).

Кантроль над выдаткаваннем матэрыялаў — expenditure of materials control (iks'penditʃə əv mə'tiəriəls kən'trəul).

Кантроль над выкарыстаннем лімітаў выдачы матэрыялаў — use control of materials delivery limits (ju:s kən'trəul əv mə'tiəriəls di'livəri 'limits).

Картка ўліку выкарыстання лімітаў — accounting card of limits use (ə'kauntiŋ kɑ:d əv 'limits jus).

Ліміт выдачы матэрыялаў — limit of materials delivery ('limit əv mə'tiəriəls di'livəri).

Лімітна-заборная карта — limit-and-ration card ('limit-ænd-'ræʃən kɑ:d).

Наменклатурны нумар матэрыялу — nomenclature number of material (neu'menkletʃə 'nʌmbə əv mə'tiəriəl).

Першасныя ўліковыя дакументы на выдаткаванні матэрыялаў — source accounting documents for expenditure of materials (sɔ:s ə'kauntiŋ 'dɒkjumənts fə iks'penditʃə əv mə'tiəriəls).

Расходная накладная — expenditure bill of parcels (iks'penditʃə bil əv pɑ:sls).

Сінтэтычны ўлік выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць — synthetic accounting of raw stuff and materials expenditure to manufacture (sin'θetik ə'kauntɪŋ əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls iks'penditʃə tə ,mænjʊ'fæktʃə).

Сума перададзеных у вытворчасць каштоўнасцей па слізготных сярэднеўзважаных цэнах — sum passed in manufacture of valuables at sliding average weigh prices (sʌm pɑ:st in ,mænjʊ'fæktʃə əv 'væljuəblz ət 'slaidɪŋ 'ævərɪdʒ wei praisɪz).

Улік выдаткаў на вытворчасць па заказах — accounting of cost for manufacture by orders (ə'kauntɪŋ əv kɒst fə ,mænjʊ'fæktʃə bai 'ɔ:dəs).

2.3.1. Документальнае афармленне выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць

The documentary legalization of the raw stuff and materials expenditure for the production manufacture

(tu: point θri: point wʌn. Дə ,dɒkju'mentəri 'li:gəlaizeɪfn əv də rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls iks'penditʃə fə də pre'dʌkʃən ,mænjʊ'fæktʃə)

Сыравіна, матэрыялы, паліва і іншыя матэрыяльныя каштоўнасці [raw stuff, materials, fuel and other material valuables (rɔ: stʌf, mə'tiəriəls, 'fjuəl ænd 'lðə mə'tiəriəl 'væljuəblz)] павінны выдаткоўвацца на вытворчасць па вазе, аб'ёму або ліку ў адпаведнасці з зацверджанымі нарматывамі [approved normals (ə'pruvd 'nɔ:məls)] і аб'ёмамі вытворчай праграмы [volumes of manufacturing program ('vɒljumɪz əv ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'prəʊgrəm)]. Пры неабходнасці першасныя ўліковыя дакументы на выдаткаванні матэрыялаў [source accounting documents for the expenditure of materials (sɔ:s ə'kauntɪŋ 'dɒkjumənts fə də iks'penditʃə əv mə'tiəriəls)] візіруюцца супрацоўнікам аддзела тэхнічнага кантролю [department of technical control (di'pɑ:tmənt əv 'teknikəl kɒn'trəʊl)], што сведчыць аб прыдатнасці выдаткаванага матэрыялу для вытворчых

мэт. Для дакументальнага афармлення выдаткавання сыравіны, матэрыялаў і паліва [documentary legalization of raw stuff, materials and fuel expenditure (,dɔkju'mentəri 'li:gəlaizeɪfn əv rɔ: stʌf, mə'tiəriəls ænd 'fjuəl iks'pendɪʃə)] могуць выкарыстоўвацца лімітна-заборныя карты [limit-and-ration card ('limit-ænd-'ræʃən kɑ:d)], запатрабаванні на выдачу матэрыялаў [requisitions for delivery of materials (,rekwi'zɪʃəns fə: di'liveri əv mə'tiəriəls)], таварныя накладныя [commodity bill of parcels (kə'mɒditi bil əv pɑ:sls)] і іншыя дакументы, выкарыстанне якіх прадугледжана ўліковай палітыкай арганізацыі [accounting policy of organization (ə'kauntɪŋ 'pɒlisi əv ,ɔ:gənai'zeɪʃən)].

Лімітна-заборныя карты [limit-and-ration card ('limit-ænd-'ræʃən kɑ:d)] прымяняюцца для дакументальнага афармлення выдаткавання сыравіны, матэрыялаў і паліва [documentary legalization of raw stuff, materials and fuel expenditure (,dɔkju'mentəri 'li:gəlaizeɪfn əv rɔ: stʌf, mə'tiəriəls ænd 'fjuəl iks'pendɪʃə)], якія сістэматычна спажываюцца для вырабу прадукцыі, а таксама для кантролю за прытрымліваннем лімітаў выдачы матэрыялаў [limits of materials delivery ('limits əv mə'tiəriəls di'liveri)] на вытворчыя патрэбы [manufacturing demand (,mænju'fæktʃəriŋ di'mɑ:nd)]. Лімітна-заборныя карты выпісваюцца аддзелам забеспячэння [procurement department (prə'kjʊəmənt di'pɑ:tmənt)] або планавым аддзелам [planning department (plæniŋ di'pɑ:tmənt)] у двух варыянтах [in duplicates (in 'dju:plikits)] тэрмінам на адзін месяц. Адзін асобнік лімітна-заборнай карты [copy of limit-and-ration card ('kɒpi əv 'limit-ænd-'ræʃən kɑ:d)] да пачатку месяца перадаецца цэху [workshop ('wɜ:kʃɒp)] або ўчастку [discript ('distrikt)], якія з'яўляюцца спажывуцямі матэрыялаў, а другі асобнік — складу [storehouse ('stɔ:haus)] або кладуцы цэха ці ўчастка [storeroom of workshop or discript ('stɔ:rum əv 'wɜ:kʃɒp ə: 'distrikt)].

У лімітна-заборнай карце ўказваюцца найменне матэрыялаў [name of materials (neim əv mə'tiəriəls)], наменклатурны нумар [nomenclature number (neu'menklətʃə 'nʌmbə)] і код выдаткаў або заказу [code of costs or order (kəud əv kɔsts ə: 'ɔ:də)]. Выдача матэрыялаў на вытворчасць

прадукцыі [materials delivery for production manufacture (mə'tiəriəls di'liveri fə pre'dʌkʃən ,mænju'fæktʃə)] здзяйсняецца складам пасля прад'яўлення ўпаўнаважанай асобай цэха або ўчастка [authorized person of workshop or discript ('ɔ:θəraizd pə:sn əv 'wə:kʃɒp ɔ: 'distrikt)] свайго асобніка лімітна-заборнай карты [copy of the limit-and-ration card ('kɒpi əv ðə 'limit-ænd-'ræʃən kɑ:d)]. Кладаўшчык [storeman ('stɔ:mæn)] адзначае ў двух асобніках лімітна-заборнай карты дату [date (deit)], колькасць выдадзеных матэрыялаў [quantity given of materials ('kwɒntiti givn əv mə'tiəriəls)], а затым вызначае рэшту ліміту [rest of limit (rest əv 'limit)] па кожным наменклатурным нумары матэрыялаў [nomenclature number of material (neu'menkləʃə 'nʌmbə əv mə'tiəriəl)]. У лімітна-заборнай карце цэха (участка) распісваецца кладаўшчык [storeman ('stɔ:mæn)], а ў асобніку лімітна-заборнай карты склада — упаўнаважаная асоба цэха або ўчастка [authorized person of workshop or discript ('ɔ:θəraizd pə:sn əv 'wə:kʃɒp ɔ: 'distrikt)]. У канцы месяца робіцца зверка падрахункавых запісаў [collation of total entry (kə'leɪʃn əv 'təʊtəl 'entri)] у лімітна-заборнай карце склада [in the limit-and-ration card of storehouse (in ðə 'limit-ænd-'ræʃən kɑ:d əv 'stɔ:haus)] з аналагічнымі запісамі ў цэхавых экзэмплярах лімітна-заборных карт [in the workshop copies of limit-and-ration cards (in ðə 'wə:kʃɒp 'kɒpiz əv 'limit-ænd-'ræʃən kɑ:ds)], што пацвярджаецца адпаведнымі подпісамі. На канец месяца ў бухгалтэрыю арганізацыі [accounting department of enterprise (ə'kauntɪŋ di'pɑ:tment əv 'entəpraiz)] неабходна здаць усе лімітна-заборныя карты [limit-and-ration cards ('limit-ænd-'ræʃən kɑ:ds)] незалежна ад выкарыстання ліміту.

Выдача матэрыялаў, патрэбнасць у якіх узнікае час ад часу, павінна ажыццяўляцца па актах-запатрабаваннях на замену матэрыялаў [deed-requisitions for substitution of materials (di:d-,rekwi'zɪʃəns fə 'sʌbsti'tju:ʃən əv mə'tiəriəls)] або запатрабаваннях на дадатковую выдачу матэрыялаў [requisitions for the supplementary delivery of materials (,rekwi'zɪʃəns fə ðə ,sʌplɪ'mentəri di'liveri əv mə'tiəriəls)]. Кантроль над выдаткаваннем матэрыялаў [expenditure of materials control (iks'pendɪtʃə əv mə'tiəriəls kɒn'trəʊl)] у такіх выпадках здзяйсняецца па картках уліку выкарыстання лімітаў [accounting cards of limits use (ə'kauntɪŋ kɑ:ds əv

'limits jus]), які запаўняюцца на падставе запатрабаванняў [requisitions (ˌrekwiˈziʃəns)] ці расходных накладных [expenditure bill of parcels (iksˈpenditʃə bil əv pɑːsls)] і з яўляюцца толькі аператыўнымі дакументамі [operative documents (ˈɒpəretiv ˈdɒkjumənts)]. Выпісваюцца ўказаныя карткі ў адным асобніку аддзелам забеспячэння [procurement department (preˈkjuəmənt diˈpɑːtmənt)] на групу матэрыялаў [group of materials (gru:p əv məˈtɪəriəls)], якія будзе атрымліваць цэх са склада на працягу месяца альбо квартала.

Пры ўліку выдаткаў на вытворчасць па заказах [accounting of cost for manufacture by orders (əˈkauntɪŋ əv kɒst fə ˌmænjʊˈfæktʃə baɪ ˈɔːdə)] карткі могуць выпісвацца на тэрмін выканання заказу [fulfillment term of order (fulˈfɪlmənt tɜːm əv ˈɔːdə)]. Выдача матэрыялаў ажыццяўляецца толькі пасля падачы прадстаўніком цэха або ўчастка карткі ўліку выкарыстання лімітаў [accounting cards of limits use (əˈkauntɪŋ kɑːds əv ˈlɪmɪts jus)] і запатрабавання [requisition (ˌrekwiˈziʃən)]. У тых выпадках, калі кантроль над выкарыстаннем лімітаў выдачы матэрыялаў [use control of materials delivery limits (juːs kənˈtrəʊl əv məˈtɪəriəls diˈlɪvəri ˈlɪmɪts)] ускладзены на аддзел забеспячэння [procurement department (preˈkjuəmənt diˈpɑːtmənt)], яго супрацоўнікі візіруюць запатрабаванні на выдачу матэрыялаў [requisitions for delivery of materials (ˌrekwiˈziʃəns fə diˈlɪvəri əv məˈtɪəriəls)] і робяць запісы ў картках уліку выкарыстання лімітаў [accounting cards of limits use (əˈkauntɪŋ kɑːds əv ˈlɪmɪts jus)].

Звышлімітная выдача матэрыялаў [outside the delivery of materials (ˈaʊtˈsaɪd ðə diˈlɪvəri əv məˈtɪəriəls)], як і замена адных іх найменняў на іншыя, дапускаецца толькі з дазволу дырэктара прадпрыемства [director of enterprise (dɪˈrektə əv ˈentəpraɪz)], галоўнага інжынера [chief engineer (tʃiːf ˌendʒɪˈniə)] або іншых упаўнаважаных асоб пры перавыкананні вытворчай праграмы [overfulfilment of manufacturing program (ˌəʊvefʊlˈfɪlmənt əv ˌmænjʊˈfæktʃəriŋ ˈprəʊgræm)], выяўленні браку [revelation of a spoilage (ˌrevɪˈleɪʃən əv ə ˈspɔɪlɪdʒ)] або перавыдаткаванні матэрыялаў [overexpenditure of materials (ˌəʊveɪksˈpendɪtʃə əv məˈtɪəriəls)] па іншых прычынах. Для гэтай мэты выпісваецца запатрабаванне

[requisition (,rekwi'ziʃən)]. Продаж вытворчых запасаў іншым суб'ектам гаспадарання [sale of manufacturing inventories to other economic entities (seil əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz tə 'lðə 'i:kə'nɒmɪk 'entɪtɪz)], якія размешчаны за межамі яго тэрыторыі, афармляецца таварна-транспартнымі накладнымі [commodity-transportation bill of ladings (kə'mɒdɪti-,træspɔ:'teɪʃən bil əv leɪdɪŋs)] формы № ТТН-1.

Выкарыстанне ў канкрэтных арганізацыях той або іншай metodyкі дакументальнага афармлення выдаткавання вытворчых запасаў [documentary legalization of manufacturing inventories expenditure (,dɒkjʊ'mentəri 'li:gəlaɪzeɪʃn əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz ɪks'pendɪtʃə)] залежыць ад асаблівасцей вытворчасці, што вызначаецца галіновымі інструкцыямі.

2.3.2. Сінтэтычны ўлік выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі

The synthetic accounting of the raw stuff and materials expenditure for the production manufacture

(tu: pɔɪnt θri: pɔɪnt tu:.. ðə sɪn'θetik ə'kauntɪŋ əv ðə rɔ: stʌf ænd mə'tɪəriəls ɪks'pendɪtʃə fə ðə pre'dʌktʃən ,mænju'fæktʃə)

Сінтэтычны ўлік выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць [synthetic accounting of raw stuff and materials expenditure to manufacture (sɪn'θetik ə'kauntɪŋ əv rɔ: stʌf ænd mə'tɪəriəls ɪks'pendɪtʃə tə ,mænju'fæktʃə)] і выдачы іх на іншыя мэты здзяйсняецца на аснове карэспандэнцыі рахункаў, прыведзенай у табліцах 2.3 і 2.4 (на англійскай мове). Прыведзеная ў табліцах 2.3 і 2.4 (на англійскай мове) карэспандэнцыя рахункаў не з'яўляецца вычарпальнай. Магчымы таксама іншыя аперацыі і падзеі, якія абумовяць адпаведную карэспандэнцыю рахункаў.

Пры выкарыстанні безупынной сістэмы ўліку вытворчых запасаў [continuous system of manufacturing inventories accounting (kən'tɪnjuəs 'sɪstɪm əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz ə'kauntɪŋ)] вартасць матэрыялаў, падлеглая спісанню на фактычны сабекошт прадукцыі [value of materials liable write-off to historical prime cost of production ('vælju: əv mə'tɪəriəls

‘laɪəbl raɪt-ɔf tə hɪs’tɔ:rɪkəl praɪm kɔst ɔv prə’dʌkʃn]) разлічваецца [is calculated (iz ‘kælcjuleɪtɪd)] як сума перададзеных у вытворчасць каштоўнасцей па слізготных сярэднеўзважаных цэнах за справаздачны месяц [sum of passed in manufacture valuables at sliding average weigh prices (sʌm ɔv pɑ:st ɪn ‚mænjʊ’fæktʃə ‘væljuəblz ət ‘slɑɪdɪŋ ‘ævərɪdʒ wei praɪsɪz)], на якую будзе зроблены наступны запіс [will be made the following entry (wɪl bi: meɪd ðə ‘fɔləwɪŋ ‘entri)]:

дэбет рахунку 20 “Асноўная вытворчасць” [debit of account 20 “Basic production” (‘debit ɔv ə’kaʊnt ‘twenti “Beɪsɪk prə’dʌkʃən”)]

крэдыт рахунку 10 “Матэрыялы” [credit of account 10 “Materials” (‘kredit ɔv ə’kaʊnt ten “Mə’tɪəriəls”)].

Табліца 2.3 — Карэспандэнцыя рахункаў па ўліку выдаткавання на вытворчасць і іншага выбыцця вытворчых запасаў

Змест гаспадарчых аперацый	Дэбет	Крэдыт
1. Спісаны скарыстаныя матэрыялы на:		
а) асноўную вытворчасць	20	10-1
б) дапаможную вытворчасць	23	10-1
в) утрыманне і эксплуатацыю машын і абсталявання	25-1	10-1
г) іншыя агульнавытворчыя выдаткі	25-2	10-1
д) агульнагаспадарчыя выдаткі	26	10-1
е) папраўленне браку	28	10-1
ж) падрыхтоўку і асвойванне новай прадукцыі і тэхналагічных працэсаў	97	10-1
2. Продаж вытворчых запасаў іншым суб’ектам гаспадарання	91	10-1
3. Нястачы і страты ад псавання матэрыялаў	94	10-1
4. Фактычны сабекошт знішчаных або сапсаваных матэрыялаў у сувязі са стыхійнымі бедствамі	76-2	10-1
5. Паніжэнне кошту матэрыялаў у сувязі з іх пераацэнкай	90-10	10-1

Table 2.4 — Accounts correspondence by record of materials expenditure to production and other delivery of the manufacturing inventories (‘Teɪbl tu: pɔɪnt fɔ:— Ə’kaʊnts ‚kɔrɪs’pɒndəns baɪ rɪ’co:d ɔv mə’tɪəriəls ɪks’pendɪtʃə tə prə’dʌkʃn ænd ‘lðə dɪ’lɪvəri ɔv ðə ‚mænjʊ’fæktʃərɪŋ ‘ɪnventrɪz)

Content of business transaction (<i>'kɒntənt əv 'biznis træn'zækʃn</i>)	Debit (<i>'debit</i>)	Credit (<i>'kredit</i>)
1. Used of materials wrote off for (<i>ju:st əv mə'tiəriəls raʊt ɔ:f fe:</i>):		
a) basic manufacturing (<i>'beisik ,mænjʊ'fæktʃəriŋ</i>)	20 (<i>'twenti</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
b) auxiliary productions (<i>ə:g'ziljəri ,prə'dʌkʃəns</i>)	23 (<i>'twenti-θri:</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)

Table 2.4 (concluded) (*teibl tɔ: pɔɪnt fə: (kən'klu:did)*)

Content of business transaction (<i>'kɒntənt əv 'biznis træn'zækʃn</i>)	Debit (<i>'debit</i>)	Credit (<i>'kredit</i>)
c) maintenance and exploitation of mashinery and equipment (<i>'meɪntənəns ænd ,eksplɔɪ'teɪʃən əv mə'ʃi:nəri ænd i'kwɪpmənt</i>)	25-1 (<i>'twenti-faɪv 'haifən wʌn</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
d) other manufacturing overhead costs (<i>'ʌðə ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'əʊvə'hed kɒsts</i>)	25-2 (<i>'twenti-faɪv 'haifən tu:</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
e) factory overhead costs (<i>'fæktəri 'əʊvə'hed kɒsts</i>)	26 (<i>'twenti-sɪks</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
f) correcting of spoilage (<i>kə'rektɪŋ əv 'spɔɪlɪdʒ</i>)	28 (<i>'twenti-eɪt</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
g) preparation and mastering of new production and technological processes (<i>ˌprəpe'reɪʃən ænd 'mɑ:stəriŋ əv nju: prə'dʌkʃən ænd tek'nɒlədʒɪkəl 'prəʊsesɪz</i>)	97 (<i>'nainti-sevən</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
2. Sale of manufacturing inventories to other economic entities (<i>seɪl əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz tɔ ʌðə 'i:kə'nɒmɪk 'entɪtɪz</i>)	90-7 (<i>'nainti-'haifən sevən</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
3. Shortage and waste from spoilage of manufacturing inventories (<i>'ʃɔ:tɪdʒ ænd weɪst frəm 'spɔɪlɪdʒ əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz</i>)	94 (<i>'nainti-fə:</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
4. Historical prime cost of destroyed or spoiled materials in connection with the natural disaster (<i>hɪs'tɔ:ɪkəl praɪm kɒst əv dɪs'trɔɪd ɔ: 'spɔɪld mə'tiəriəls ɪn kə'nekʃən wɪð ðə 'nætʃrəl dɪ'zɑ:stə</i>)	76-2 (<i>'sevnti-sɪks 'haifən tu:</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)
5. Reduction of materials value in connection with theirs revaluation (<i>rɪ'dʌkʃən əv mə'tiəriəls 'vælju: ɪn kə'nekʃən wɪð ðeəz rɪ,vælju'eɪʃən</i>)	90-10 (<i>'nainti 'haifən ten</i>)	10-1 (ten 'haifən wʌn)

Необходнаць вядзення сінтэтычнага рахунку [necessity of synthetic account conducting (*nɪ'sesɪtɪ əv sɪn'θetɪk ə'kaʊnt 'kɒndəktɪŋ*)] 16 “Адхілен-

ні ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей” [16 “Deviation in value of materials” (‘siks’ti:n “,Di:vi’eifən in ‘væljʊ əv mə’tiəriəls”)] пры выкарыстанні безупыннай сістэмы бухгалтарскага ўліку вытворчых запасаў [continuous system of manufacturing inventories accounting (kən’tinjʊəs ‘sistim əv ,mænju’fæktʃəriŋ ‘invəntriz ə’kauntɪŋ)] адсутнічае, паколькі фактычны сабекошт сыравіны і матэрыялаў [historical prime cost of raw stuff and materials (his’tɔ:rikəl praɪm kɔ:st əv rɔ: stʌf ænd mə’tiəriəls)] у разрэзе іх відаў вызначаецца непасрэдна на рахунку [is being defined direct on account (ɪz bi:ɪŋ di’faɪnd dɪ’rekt ən ə’kaunt)] 10 “Матэрыялы” [10 “Materials” (ten “Mə’tiəriəls”)].

У некаторых выпадках можа ўзнікнуць неабходнасць размеркавання паміж відамі сыравіны і матэрыялаў [allocation among kinds of raw stuff and materials (,ælə’kəɪfŋ ə’mʌŋ kaɪnds əv rɔ: stʌf ænd mə’tiəriəls)] асобных складовых фактычнага сабекошту. Гэта могуць быць, напрыклад, выдаткі на захоўванне матэрыялаў [keeping of materials costs (,ki:piŋ əv mə’tiəriəls kɔ:sts)], утрыманні нарыхтоўчых пунктаў [maintenance of storing place costs (‘meɪntənəns əv stɔ:riŋ pleɪs kɔ:sts)] у месцах іх нарыхтоўкі [procurement (prə’kju:mənt)]. У аналітычным уліку [in the analytic accounting (ɪn ðə ‘æne’lɪtɪk ə’kauntɪŋ)] такія выдаткі размяркоўваюцца паміж відамі матэрыялаў [are distributed among the material kinds (ə dɪ’strɪbjʊtɪd ə’mʌŋ ðə mə’tiəriəl kaɪnds)] прапарцыянальна выбранай базе [in proportion to the chosen base (ɪn prə’pɔ:ʃən tə ðə tʃəuzn beɪs)]. У якасці базы размеркавання загадам аб уліковай палітыцы арганізацыі [order on the accounting policy of enterprise (‘ɔ:də ən ə’kauntɪŋ ‘pɔ:lɪsɪ əv ‘entəpraɪz)] могуць прымацца вага [weighing (‘weiɪŋ)] або вартасць матэрыялаў [value of materials (‘væljʊ: əv mə’tiəriəls)].

**3. Периодическая система бухгалтерского
вытвoрчых запасoв**

**The periodical system of manufacturing
inventories accounting**

(θri: .Дo ,piəri'odikəl 'sistim əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invətriz ə'kauntiŋ)

**3.1. Организация и методы учета вытвoрчых запасoв
на фиксированных ценах в условиях применения
периодической системы**

**The organization and the methods of manufacturing
inventories accounting at the fixed prices in conditions
of the periodical system use**

(θri: pɔint wɒn. ,Дo ɔ:ɡənai'zeifən ænd 'ðə məθəds əv ,mænju
'fæktʃəriŋ 'invətriz ə'kauntiŋ ət ðə fixt praisiz in kən'difəns
əv ðə ,piəri'odikəl 'sistim ju:s)

**3.1.1. Организация учета вытвoрчых запасoв
на фиксированных ценах**

**The organization of manufacturing inventories
accounting at the fixed prices**

(θri: pɔint wɒn pɔint wɒn. Дo ɔ:ɡənazeifən əv ,mænju'fæktʃəriŋ '
invətriz ə'kauntiŋ æt ðə fikst praisiz)

**Ключевая терминология [key terminology
(ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]**

Адхіленні паміж фактычным сабекоштам вытворчых запасаў і іх вартасцю па фіксаваных цэнах — deviation between the actual cost of manufacturing inventories and theirs value at the fixed prices (di:vi'eijən bi'twi:n də 'æktjuəl kɔst əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz ænd ðeəz 'vælju: ət ðə fikst 'praiziz).

Акцызы — excises (ek'saiziz).

Аперацыйна-інвентарная мадэль — operation inventory model (,ɔpə'reijən 'invəntri mɔdl).

Інвентарна-рэгулятыўная мадэль уліку паступлення вытворчых запасаў — accounting inventory regulative model of manufacturing inventories receipt (ə'kauntɪŋ 'invəntri 'regjələtɪv mɔdl əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz ri'si:t).

Наменклатура-цэннік — nomenclature price-list (neu'menkletʃə prais-list).

Наменклатура-цэннік на пакупныя матэрыялы — purchased materials the nomenclature price-list ('pɜ:tfəsd mə'tiəriəls də neu'menkletʃə prais-list).

Павышэнне фіксаваных цэн — rise of fixed prices (raiz əv fikst 'praiziz).

Паніжэнне фіксаваных цэн — reduction of fixed prices (ri'dʌkʃən əv fikst 'praiziz).

Перыядычная сістэма ўліку вытворчых запасаў — periodical system of manufacturing inventories accounting (,piəri'ɔdɪkəl 'sɪstɪm əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz ə'kauntɪŋ).

Сістэма ўліку вытворчых запасаў — system of manufacturing inventories accounting ('sɪstɪm əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz ə'kauntɪŋ).

Сярэдняўзважаная дагаварная цана — average weigh the contract prices ('ævərɪdʒ weɪt də kən'trækt 'praiziz).

Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі — transportation-and-procurement costs (,træspɔ:'teɪʃən-ænd-prə'kjuəmənt kɔsts).

Уліковыя цэны — accounting prices (ə'kauntɪŋ praisiz).

Ва ўмовах выкарыстання перыядычнай сістэмы рахункаводства вытворчых запасаў [periodical system of manufacturing inventories accounting (,piəri'ɒdikəl 'sistim əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invɛntriz ə'kauntɪŋ)] іх бягучы ўлік [current accounting ('kərənt ə'kauntɪŋ)] ажыццяўляецца па ўліковых цэнах [at accounting prices (ət ə'kauntɪŋ praɪsɪz)], у якасці якіх могуць выкарыстоўвацца дагаворныя цэны [contract prices (kən'trækt 'praɪsɪz)] або прагнозна-разліковыя цэны [prognosis estimated prices (prɒg'nəʊəsis 'ɛstɪmeɪtɪd 'praɪsɪz)]. Пры паступленні аднолькавых матэрыялаў ад розных пастаўшчыкоў разлічваецца сярэдняя дагаворныя цэны [average contract prices ('ævərɪdʒ kən'trækt 'praɪsɪz)]. Прагнозна-разліковыя цэны [prognosis estimated prices (prɒg'nəʊəsis 'ɛstɪmeɪtɪd 'praɪsɪz)] ўяўляюць сабой сярэдняю чаканую велічыню сабекошту падлеглых набыццю матэрыялаў, якая складаецца з сярэдняўзважанай дагаварнай цэны [average weigh the contract prices ('ævərɪdʒ weɪt ðə kən'trækt 'praɪsɪz)] і прагнознай велічыні транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [prognosis size of transportation and procurement costs (prɒg'nəʊəsis saɪz əv ,træspɔ:'teɪʃən ænd prə'kjʊəmənt kɔsts)]. За аснову пры вызначэнні ўліковых цэн [determination of accounting prices (di,tə:mɪ'neɪʃən əv ə'kauntɪŋ praɪsɪz)] прымаюцца дакументальна пацверджаныя пастаўшчыкамі цэны, якія дзейнічаюць на зыходную дату.

Паколькі прынятыя ўліковыя цэны [accounting prices (ə'kauntɪŋ praɪsɪz)] фіксуюцца ў наменклатуры-цэнніку на пакупныя матэрыялы [purchased materials the nomenclature price-list ('pə:tʃəsd mə'tɪəriəls ðə neu'menklətʃə praɪs-list)], яны называюцца фіксаванымі. У наменклатуры-цэннік [nomenclature price-list (neu'menklətʃə praɪs-list)] уключаюцца ўсе найменні пакупных матэрыялаў [names of purchased materials ('neɪmɪz əv 'pə:tʃəst mə'tɪəriəls)], патрэбныя для забеспячэння вытворчага працэсу [provision of manufacturing process (prə'vɪzən əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'prəʊsɪs)] незалежна ад іх наяўнасці на складзе на пачатак года [availability in storehouse at the beginning of the year (ə'veɪlə'bɪlɪti ɪn 'stɔ:həʊs ət ðə bɪ'gɪnɪŋ əv ðə jə:)] або на іншую зыходную дату. У выпадку паступлення новых матэрыялаў наменклатура-цэннік дапаўняецца адпаведнымі найменнямі. Пасля заканчэння справаздачнага года [after termination of

reporting year ('ɑ:fθə ,tə:mi'neifən əv ri'pɔ:tiŋ jə:)] арганізацыя павінна перагледзіць фіксаваныя цэны.

На рахунку 10 “Матэрыялы” [on account 10 “Materials” (ən ə'kaunt ten 'Mə'tiəriəls)] вытворчыя запасы [manufacturing inventories (,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'invəntriz)] ўлічваюцца па фіксаваных цэнах [are recorded at the fixed prices (ə ri'kɔ:did ət ðə fikst 'praiziz)], якія на працягу года з'яўляюцца нязменнымі. Адхіленні паміж фактычным сабекоштам вытворчых запасаў і іх вартасцю па фіксаваных цэнах [deviation between the actual cost of manufacturing inventories and theirs value at the fixed prices (di:vi'eifən bi'twi:n ðə 'æktjuəl kɔst əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'invəntriz ænd ðəəz 'væljʊ: ət ðə fikst 'praiziz)] улічваюцца на рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [are recorded on the account 16 “Deviation in value of materials” (ə ri'kɔ:did ən ðə ə'kaunt 'siks'ti:n „Di:vi'eifn in 'væljʊ əv mə'tiəriəls)]. Паколькі фактычны сабекошт матэрыялаў, скарыстаных на вытворчасць прадукцыі, выкананне работ і аказанне паслуг [historical prime cost of materials used for production manufacture, fulfillment of works and rendering of services (his'tɔ:rikəl praɪm kɔst əv mə'tiəriəls ju:st fə pre'dɪkʃən ,mænjʊ'fæktʃə, ful'filmənt əv wə:ks ænd 'rendəriŋ əv 'sə:visiz)], вызначаецца толькі пасля заканчэння справаздачнага месяца [after termination of reporting month ('ɑ:fθə ,tə:mi'neifən əv ri'pɔ:tiŋ mɒnθ)], такая сістэма ўліку вытворчых запасаў [system of manufacturing inventories accounting ('sistim əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'invəntriz ə'kauntiŋ)] названа перыядычнай.

Пры пераглядзе фіксаваных цэн ажыццяўляецца пераафармленне картка аналітычнага ўліку матэрыялаў [relegalization of analytic accounting card of materials ('ri'li:gəlaizeifn əv 'æənə'litik ə'kauntiŋ kɑ:ds əv mə'tiəriəls)]. Рознасць паміж вартасцю матэрыялаў па старых і новых цэнах [difference between the value of materials at the old and new prices ('difrəns bi'twi:n ðə 'væljʊ: əv mə'tiəriəls ət ðə ɔuld ænd nju: praiziz)] адлюстроўваецца ў бухгалтарскім ўліку наступным запісам:

а) пры павышэнні фіксаваных цэн [rise of fixed prices (raiz əv fikst 'praiziz)]:

дэбет рахунку 10 “Матэрыялы” [debit of account 10 “Materials” ('debit əv ə'kaunt ten „Mə'tiəriəls)]]

кредыт рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [credit of account 16 “Deviation in value of materials” (‘kredit əv ə’kaunt ‘siks’ti:n ‘,Di:vi’eiʃn in ‘væljʊ əv mə’tiəriəls)];

б) пры паніжэнні фіксаваных цэн [reduction of fixed prices (ri’dʌkjən əv fikst ‘praiziz)];

дэбет рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [debit of account 16 “Deviation in value of materials” (‘debit əv ə’kaunt ‘siks’ti:n ‘,Di:vi’eiʃn in ‘væljʊ əv mə’tiəriəls)]

кредыт рахунку 10 “Матэрыялы” [credit of account 10 “Materials” (‘kredit əv ə’kaunt ten ‘,Mə’tiəriəls)].

Арганізацыя можа выкарыстоўваць некалькі варыянтаў перыядычнай сістэмы ўліку вытворчых запасаў [periodical system of manufacturing inventories accounting (,piəri’ɒdikəl ‘sistim əv ‘,mænju’fæktʃəriŋ ‘invəntriz ə’kauntin)], заснаваных на выкарыстанні:

1) інвентарна-рэгулятыўнай мадэлі [inventory regulative model (‘invəntri ‘regjələtiv mɒdl)];

2) аперацыйна-інвентарнай мадэлі [operation inventory model (,ɔpə’reiʃən ‘invəntri mɒdl)].

Інвентарна-рэгулятыўная мадэль [inventory regulative model (‘invəntri ‘regjələtiv mɒdl)] заснавана на выкарыстанні толькі інвентарнага рахунку 10 “Матэрыялы” [inventory account 10 “Materials” (‘invəntri ə’kaunt ten ‘,Mə’tiəriəls)] і кантрарнага рахунку 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [contra account 16 “Deviation in value of materials” (‘kɒntre ə’kaunt ‘siks’ti:n ‘,Di:vi’eiʃn in ‘væljʊ əv mə’tiəriəls)]. Канкрэтны варыянт галоўны бухгалтар [general accountant (‘dʒenərəl ə’kauntənt)] выбірае самастойна, што замацоўваецца загадам аб уліковай палітыцы [order on the accounting policy of entity (‘ɔdə ən də ə’kauntin ‘pɒlisi əv ‘entiti)].

Аперацыйна-інвентарная мадэль [operation inventory model (,ɔpə’reiʃən ‘invəntri mɒdl)] прадугледжвае выкарыстанне рахункаў [use of accounts (ju:s əv ə’kaunts)] 10 “Матэрыялы” [10 “Materials” (ten ‘,Mə’tiəriəls)], 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [15 “Procurement and purchase of materials” (‘fifti:n ‘Prə’kjʊəmənt ænd ‘pə:ʃəs əv mə’tiəriəls)] і 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” (‘siks’ti:n

„Di:vi'eifn in 'væljʊ əv mə'tiəriəls“)]. Рахунак 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [account 15 “Procurement and purchase of materials” (ə'kaunt 'fifti:n “Prə'kjʊəmənt ænd 'pɜ:tʃəs əv mə'tiəriəls“)] можа быць як аперацыйна-калькуляцыйным рахункам [operation-and-costing account (,ɔp'reiʃən-ænd-kɔstɪŋ ə'kaunt)], так і супараўнальным рахункам [comparable account ('kɔmpərəbl ə'kaunt)].

3.1.2. Інвентарна-рэгулятыўная мадэль уліку паступлення вытворчых запасаў

The accounting inventory regulative model of manufacturing inventories receipt

(θri: pɔɪnt wɪn pɔɪnt tu:. Дə ə'kauntɪŋ 'ɪnvəntri 'rɛɡjʊlətɪv mɔdl əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntriz rɪ'si:t)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Адлюстраванне ў сістэме рахункаводства — reflection into accounting system (rɪ'flekʃən 'ɪntə ə'kauntɪŋ 'sɪstɪm).

Акцэпт рахункаў пастаўшчыкоў — acceptance of supplier accounts (ək'septəns əv sə'plaɪə ə'kaunts).

Аплата рахунку пастаўшчыка за адгужаныя матэрыялы — payment of supplier account for the shipped materials ('peɪmənt əv sə'plaɪə ə'kaunt fə ðə ʃɪpd mə'tiəriəls).

Вартасць па цэнах набыцця — value at purchase prices ('væljʊ: ət 'pɜ:tʃəs praɪsɪz).

Вартасць паступіўшых матэрыялаў па ўліковых цэнах — value of materials which were forthcoming at the accounting prices ('væljʊ: əv mə'tiəriəls wɪθ wə: fɜ:θ'kɒmɪŋ ət ðə ə'kauntɪŋ praɪsɪz).

Інвентарна-рэгулятыўная мадэль уліку паступлення вытворчых запасаў — accounting inventory regulative model of manufacturing

inventories receipt (ə'kauntɪŋ 'ɪnvəntri 'regjələtɪv mɒdl əv ˌmænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntriːz rɪ'si:t).

Недастача сыравіны і матэрыялаў — shortage of raw stuff and materials ('ʃɔ:tɪdʒ əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls).

Незбалансаванасць дэбету і крэдыту рахунку — debit and credit unbalancing of account ('debit ænd 'kredit ʌn'bælənsɪŋ əv ə'kaunt).

Нормы натуральнага спаду — inventory losses rates ('ɪnvəntri lu:zɪz reɪts).

Інвентарна-рэгулятыўная мадэль уліку паступлення вытворчых запасаў [accounting inventory regulative model of manufacturing inventories receipt (ə'kauntɪŋ 'ɪnvəntri 'regjələtɪv mɒdl əv ˌmænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntriːz rɪ'si:t)] не прадугледжвае адлюстраванне ў сістэме рахункаводства [reflection into accounting system (rɪ'fleksjən 'ɪntə ə'kauntɪŋ 'sɪstɪm)] акцэпту рахункаў пастаўшчыкоў [acceptance of supplier accounts (ək'septəns əv sə'plaɪə ə'kaunts)]. Таму аплата рахунку пастаўшчыка за адгружаныя матэрыялы [payment of supplier account for the shipped materials ('peɪmənt əv sə'plaɪə ə'kaunt fə ðə ʃɪpt mə'tiəriəls)] будзе адлюстроўвацца [will have been reflecting (wɪl hæv bi:n rɪ'fleksɪŋ)] наступным чынам [following way ('fɒləwɪŋ wei)]:

дэбет рахунку 60 “Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі” [debit of account 60 “Settlings with suppliers and contractors” ('debit əv ə'kaunt 'sɪksti “Setlɪŋz wɪð sə'plaɪəz ænd kən'træktəs”)]

крэдыт рахунку 51 “Разліковыя рахункі” [credit of account 51 “Current accounts in bank” ('kredit əv ə'kaunt 'fɪfti-wʌn „Kʌrənt ə'kaunts in bæŋk”)].

Гэта праводка будзе зроблена на вартасць сыравіны або матэрыялаў па дагаворных цэнах, аднак фактычна паступіўшыя запасы па фіксаваных уліковых цэнах будуць апырадаваны запісам

дэбет рахунку 10 “Матэрыялы” [debit of account 10 “Materials” ('debit əv ə'kaunt ten „Mə'tiəriəls”)]

крэдыт рахунку 60 “Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі” [credit of account 60 “Settlings with suppliers and contractors” ('kredit əv

ə'kaunt 'sɪksti "Settlings wɪð sə'plaɪəs ænd kən'træktəs"), што абумовіць незбалансаванасць дэбету і крэдыту рахунку 60 "Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі" [debit and credit unbalancing of account 60 "Settlings with suppliers and contractors" ('debit ænd 'kredit ʌn'bælənsɪŋ əv ə'kaunt 'sɪksti "Settlings wɪð sə'plaɪəs ænd kən'træktəs")].

У тым выпадку, калі вартасць паступіўшых матэрыялаў па ўліковых цэнах [value of materials which were forthcoming at the accounting prices ('vælju: əv mə'tɪəriəls wɪtʃ wə: fə:θ'klmɪŋ ət ðə ə'kauntɪŋ praɪsɪz)] ніжэйшая за іх вартасць па цэнах набыцця [value at purchase prices ('vælju: ət 'pə:tʃəs praɪsɪz)] на суму рознасці паміж вартасцю матэрыялаў па ўліковых цэнах і іх вартасцю па цэнах набыцця [sum of difference between the value of materials at the accounting prices and theirs value at purchase prices (sʌm əv 'dɪfrəns bɪ'twi:n ðə 'vælju: əv mə'tɪəriəls ət ðə ə'kauntɪŋ praɪsɪz ænd ðeəs 'vælju: ət 'pə:tʃəs praɪsɪz)] робіцца запіс

дэбет рахунку 16 "Адхіленні ў вартасці матэрыялаў" [debit of account 16 "Deviation in value of materials" ('debit əv ə'kaunt 'sɪks'ti:n "Di:vi'eɪʃn ɪn 'vælju əv mə'tɪəriəls")]

крэдыт рахунку 60 "Разрахункі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі" [credit of account 60 "Settlings with suppliers and contractors" ('kredit əv ə'kaunt 'sɪksti "Settlings wɪð sə'plaɪəs ænd kən'træktəs")].

Калі рахунковыя цэны вышэй, чым цэны набыцця, сума адхіленняў адлюстроўваецца старніровачнай праводкай [elimination entry (ɪ'lɪmɪ'neɪʃən 'entri)] з такой жа карэспандэнцый рахункаў, аднак чырвоным колерам (метад "чырвоная сторна"). Карэспандэнцыя рахункаў [accounts correspondence (ə'kaunts ,kəris'pɒndəns)] па адлюстраванні ўказаных аперацый паказана ў табліцы 3.1. Пасля ажыццяўлення ўказаных запісаў рахунак 60 "Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі" [account 60 "Settlings with suppliers and contractors" (ə'kaunt 'sɪksti "Settlings wɪð sə'plaɪəs ænd kən'træktəs")] ў частцы дадзенай аналітычнай пазіцыі будзе закрыты. Наяўнасць незакрытых пазіцый патрабуе ад бухгалтара адпаведных кантрольных дзеянняў.

Табліца 3.1 — Адлюстраванне на рахунках набыцця матэрыялаў па метадзе інвентарна-рэгулятыўнай мадэлі

Найменне	Дэбет	Крэдыт
----------	-------	--------

гаспадарчай аперацыі		
1. Аплачаны рахунак пастаўшчыка за матэрыялы	60	51
2. Апрыходаваны фактычна паступіўшыя матэрыялы па ўліковых цэнах	10	60
3. Адлюстравана рознасць паміж коштам матэрыялаў па ўліковых цэнах і цэнах набыцця	16	60

Заканчэнне табліцы 3.1

Найменне гаспадарчай аперацыі	Дэбет	Крэдыт
4. Налічаны падатак на дабаўленую вартасць па фактычна паступіўшых матэрыялах	18	60
5. Налічана недастача матэрыялаў у дарозе ў межах нормаў натуральнага спаду	94	60
6. Налічаны падатак на дабаўленую вартасць, які адносіцца да нястачы матэрыялаў у дарозе ў межах нормаў натуральнага спаду	18	60
7. Спісана на сабекошт матэрыялаў іх недастача ў дарозе ў межах нормаў натуральнага спаду	16	94
8. Прад'яўлена прэтэнзія пастаўшчыку на суму нястачы матэрыялаў у дарозе звыш нормаў натуральнага спаду	76-3	60
9. Налічана транспартнай арганізацыі за дастаўку матэрыялаў па дагаворных тарыфах без падатку на дабаўленую вартасць	16	60
10. Налічаны падатак на дабаўленую вартасць, уключаны транспартнай арганізацыяй у рахунак кліенту	18	60

Table 3.2 — **Reflection on accounts of materials acquisition by inventory regulative model**

(Teibl θri: tu: — Ri'flekʃən ɔn ə'kaunts ɔv mə'tiəriəls ,ækwɪ'zɪʃən baɪ 'ɪnvəntri 'rɛɡjələtɪv mɒdl)

Content of business transaction ('kɒntent ɔv 'biznis trænzækʃn)	Debit ('deɪbɪt)	Credit ('kredɪt)
1. Supplier account is paid for materials (sə'plaɪə ə'kauntɪz peɪd fɔ mə'tiəriəls)	60 ('sɪksti)	51 ('fɪfti-wʌn)
2. Real received materials is debited at accounting prices ('riəl rɪ'si:vd mə'tiəriəls ɪz 'deɪbɪtɪd ət ə'kauntɪŋ praisɪz)	10 (ten)	60 ('sɪksti)
3. Difference between value of materials at the accounting and acquisition prices is reflected ('dɪfrəns bi'twi:n 'vælju: ɔv mə'tiəriəls ət ðə ə'kauntɪŋ ænd ,ækwɪ'zɪʃən praisɪz ɪz rɪ'flektɪd)	16 ('sɪks'ti:n)	60 ('sɪksti)
4. Value added tax is accrued by the real received materials (væljuə ə:did tæks ɪz ə'krud baɪ ðə 'riəl rɪ'si:vd mə'tiəriəls)	18 (eɪ'ti:n)	60 ('sɪksti)
5. Shortage of materials in way is accrued within of the	94 ('nainti-fə:)	60 ('sɪksti)

inventory losses rates ('fɔ:tɪdʒ əv mə'tiəriəls in wei iz ə'kru:d wi'ðɪn əv ðə 'ɪnvəntri lu:ziz reits)		
6. Value added tax which is attributed to shortage of the materials in way within of the inventory losses rates (væljue æ:did tæks wiʃ iz ə'tribju:tɪd tə 'fɔ:tɪdʒ əv ðə mə'tiəriəls in wei wi'ðɪn əv ðə 'ɪnvəntri lu:ziz reits)	18 (ei'ti:n)	60 ('siksti)

Table 3.2 (concluded) (teibl θri: pɔɪnt tu: (kən'klu:dɪd))

Content of business transaction ('kontent əv 'biznis trænzækʃn)	Debit ('debit)	Credit ('kredit)
7. Materials shortage in way within of inventory losses rates is wrote off on theirs prime cost (mə'tiəriəls 'fɔ:tɪdʒ in wei wi'ðɪn əv 'ɪnvəntri lu:ziz reits iz rɔ:t əv ðəz praɪm kɒst)	16 ('sɪks'ti:n)	94 ('nainti-fə:)
8. Claim is laid to a supplier on sum of materials shortage in way above the inventory losses rates (kleɪm iz leɪd tu ə sə'pleɪə ən sʌm əv mə'tiəriəls 'fɔ:tɪdʒ in wei ə'bʌv ðə 'ɪnvəntri lu:ziz reits)	76-3 ('sevnti-sɪks 'hai-fən θri:)	60 ('siksti)
9. For the materials delivery is accrued to the transport company at the contract tariffs without the value added tax (fə ðə mə'tiəriəls di'liveri iz ə'kru:d tə ðə trænz'pɒt 'kʌmpəni ət ðə kən'trækt 'tærɪfs wi'ðaʊt 'væljue æ:did tæks)	16 ('sɪks'ti:n)	60 ('siksti)
10. Value added tax is accrued which the transport company included in bill drawn up to a client ('væljue æ:did tæks iz ə'kru:d wiʃ ðə trænz'pɒt 'kʌmpəni in'klu:dɪd in bil drɔ:n ʌp tə ə 'klaɪənt)	18 (ei'ti:n)	60 ('siksti)

У працэсе прыёмкі можа быць выяўлена недастача сыравіны і матэрыялаў [shortage of raw stuff and materials ('fɔ:tɪdʒ əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)] як у межах нормаў, так і звыш нормаў натуральнага спаду [inventory losses rates ('ɪnvəntri lu:ziz reits)]. Сума недастачы ў межах нормаў натуральнага спаду [shortage sum within of the inventory losses rates ('fɔ:tɪdʒ sʌm wi'ðɪn əv ðə 'ɪnvəntri lu:ziz reits)] пералічваецца на дэбет рахунку [is transfered to debit of account (iz trænz'fɜ:t tu 'debit əv ə'kaʊnt)] 94 “Недастачы і страты ад псавання каштоўнасцей” [94 “Deficiencies and detriments from defacement of property” ('nainti-fə: 'Di'fɪjənsɪz ænd 'detrɪmənt frəm di'feɪsmənt əv 'prɒpəti)].

Адлюстраваная на рахунку [reflected on account (ri'flektɪd ən ə'kaʊnt)] 94 “Нястачы і страты ад псавання каштоўнасцей” [94 “Deficiencies

and detriments from defacement of property” (‘nainti-fə: “Di’fijənsiz ənd ‘detrɪmənt frəm di’feɪsmənt əv ‘prɒpəti”) вартасць натуральнага спаду [inventory losses value (‘invəntri lu:ziz ‘vælju:)] спісваецца затым на дэбет рахунку [to debit of account (tu ‘debit əv ə’kaunt)] 16 “Адхіленні ад кошту матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” (‘sɪks’ti:n “,Di:vɪ’eɪfɪn ɪn ‘vælju əv mə’tiəriəls”), дзе адкрываюць аналітычны рахунак [analytic account (‘æənə’lɪtɪk ə’kaunt)] “Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі” [“Transportation and procurement costs” (“,Træspɔ:’teɪfən ənd prə’kjuəmənt kɔsts”).

На суму выяўленай недастачы [revealed of shortage (ri’vi:ld əv ‘ʃɔ:tɪdʒ)] і псавання сыравіны і матэрыялаў у дарозе [defacement of raw stuff and materials on the way (di’feɪsmənt əv rɔ: stʌf ənd mə’tiəriəls ɔn ðə wei)] звыш нормаў натуральнага спаду [above the inventory losses rates (ə’bʌv ðə ‘invəntri lu:ziz reɪts)] па віне пастаўшчыка [through supplier’s fault (θru: sə’plaiə’s fɔ:lt)] яму прад’яўляецца прэтэнзія [is laid claim (ɪz leɪd kleɪm)]. Сума прэтэнзіі [sum of claim (sʌm əv kleɪm)] складаецца з вартасці сыравіны і матэрыялаў па цэнах набыцця [value of raw stuff and materials at the acquisition prices (‘vælju: əv rɔ: stʌf ənd mə’tiəriəls ət ðə ,ækwi’zɪjən praisɪz)], акцызаў [excises (ek’saɪzɪz)], падатку на дабаўленую вартасць [value added tax (‘væljuə æ:did tæks)] і транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [transportation and procurement costs (,træspɔ: ‘teɪfən ənd prə’kjuəmənt kɔsts)]. Калі сапсаваныя сыравіна і матэрыялы [spoiled raw stuff and materials (‘spɔɪld rɔ: stʌf ənd mə’tiəriəls)] могуць быць скарыстаны або прададзены з уцэнкай, яны прыходуюцца па цэнах магчымага выкарыстання [at possible utilization prices (ət ‘pɒsəbl ʤutɪlaɪ’zeɪfɪn ‘praisɪz)]. На іх вартасць памяншаецца сума прад’яўленай прэтэнзіі [sum of laid claim (sʌm əv leɪd kleɪm)]. Прад’яўленая прэтэнзія [laid claim (leɪd kleɪm)] ўлічваецца на субрахунку [on subaccount (ɔn slʌb’əkaunt)] 76-3 “Разлікі па прэтэнзіях” [76-3 “Claims settlements” (‘sevnti-sɪks ‘haɪfən θri: “kleɪms ‘setlɪŋs”).

На працягу месяца адпушчаныя ў вытворчасць матэрыялы будуць спісвацца па ўліковых цэнах, а пасля заканчэння месяца з крэдыту рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” на дэбет рахунку 20 “Асноўная вытворчасць” [off credit of account 16 “Deviation in value

of materials” to debit of account 20 “Basic production” (ɔf 'kredit ɔv ə'kaunt 'siks'ti:n „Di:vi'eifn in 'væljʊ ɔv mə'tiəriəls” tə 'debit ɔv ə'kaunt 'twenti “Beisik prə'dʌkʃən”) будзе спісана [will be written off (wil bi: ritn ɔ:f)] адпаведная доля адхіленняў. У выніку на выдаткі вытворчасці [tu costs of manufacturing (tə kɒsts ɔv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ)] будуць спісаны матэрыялы таксама па фактычным сабекошце.

3.1.3. Аперацыйна-інвентарная мадэль уліку паступлення матэрыялаў

The accounting operation inventory model of manufacturing inventories receipt

(θri: point wʌn point θri:.. Дə ə'kauntɪŋ ,ɔpə'reifən 'invəntri mɒdl ɔv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'invəntriz ri'si:t)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Адхіленні ўліковых цэн ад цэн набыцця — deviation of accounting prices from purchase prices (,di:vi'eifən ɔv ə'kauntɪŋ praisiz frəm 'pə:ʃəs praisiz).

Акцэпаваны рахунак пастаўшчыка за матэрыялы — account of supplier accepted for materials (ə'kaunt ɔv sə'plaiə ək'septid fə mə'tiəriəls).

Аналітычны рахунак загадчыка склада — analytic account of warehouse manager ('ænə'litik ə'kaunt ɔv 'wəəhaus 'mænidʒə).

Аперацыйна-інвентарная мадэль уліку паступлення вытворчых запасаў — accounting operation inventory model of manufacturing inventories receipt (ə'kauntɪŋ ,ɔpə'reifən 'invəntri mɒdl ɔv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'invəntriz ri'si:t).

Аперацыйна-калькуляцыйны рахунак — operation-and-costing account (,ɔpə'reifən-ænd-kɒstɪŋ ə'kaunt).

Вартасць матэрыялаў па ўліковых цэнах — value of the materials at the accounting prices ('væljʊ: ɔv də mə'tiəriəls ət də ə'kauntɪŋ praisiz).

Вартасць матэрыялаў па цэнах набыцця — value of the materials at the acquisition prices ('væljʊ: əv ðə mə'tiəriəls ət ðə ,ækwi'ziʃən praisiz).

Вартасць матэрыялаў у дарозе — value of materials in way ('væljʊ: əv mə'tiəriəls in wei).

Інвентарны рахунак — inventory account ('invəntri ə'kaunt).

Матэрыялы, не вывезеныя на канец месяца са складоў пастаўшчыкоў — materials which did not removed at the end of month from the supplier storehouses (mə'tiəriəls wɪʃ did nɒt ri'mu:vd ət ðə end əv mʌnθ frəm ðə sə'plaiə 'stəhausiz).

Павышэнне вартасці матэрыялаў у выніку іх пераацэнкі — rise of materials value as the result of theirs revaluation (raiz əv mə'tiəriəls 'væljʊə æz ðə ri'zʌlt əv ðeəz ri,væljʊ'eɪʃən).

Супараўнальны рахунак — comparable account ('kɒmpərəəbl ə'kaunt).

Фактычны сабекошт набытых матэрыялаў — historical prime cost of acquired materials (his'tɔ:rikəl praɪm kɒst əv ə'kwaiəd mə'tiəriəls).

Пры аперацыйна-калькуляцыйным варыянце выкарыстання рахунку [use of account (ju:s əv ə'kaunt)] 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [15 “Procurement and purchase of materials” ('fɪfti:n 'Prə'kjʊəmənt ænd 'pɜ:ʃəs əv mə'tiəriəls)] на яго дэбет адносяцца як вартасць матэрыялаў па цэнах набыцця [value of the materials at the acquisition prices ('væljʊ: əv ðə mə'tiəriəls ət ðə ,ækwi'ziʃən praisiz)], так і транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-and-procurement costs (,træspɔ:'teɪʃən-ænd-prə'kjʊəmənt kɒsts)]. Гэта дазваляе сфарміраваць на дэбеце гэтага рахунку [at debit of this account (ət 'deɪt əv ðɪs əkaunt)] фактычны сабекошт набытых матэрыялаў [historical prime cost of acquired materials (his'tɔ:rikəl praɪm kɒst əv ə'kwaiəd mə'tiəriəls)]. Па крэдыце рахунку [at credit of account (ət 'kredɪt əv ə'kaunt)] 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [15 “Procurement and purchase of materials” ('fɪfti:n 'Prə'kjʊəmənt ænd 'pɜ:ʃəs əv mə'tiəriəls)] адлюстроўваецца [have been reflecting (hæv bi:n ri'flektɪŋ)]:

а) вартасць паступіўшых матэрыялаў па ўліковых цэнах [value of materials which received at accounting prices ('væljʊ: əv mə'tiəriəls wɪʃ

ri'si:vd ət ə'kauntiŋ praisiz] — дэбет рахунку 10 “Матэрыялы” [debit of account 10 “Materials” (‘debit ɒv ə'kaunt ten „Mə'tiəriəls”)];

б) адхіленні фактычнага сабекошту матэрыялаў ад вартасці па ўліковых цэнах [historical cost of deviation of materials from value at accounting prices (histɔ:rikəl kɔst ɒv ,di:vi'eifən ɒv mə'tiəriəls frəm 'væljʊə ət ə'kauntiŋ praisiz)] — дэбет рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці каштоўнасцей” [debit of account 16 “Deviation in value of materials” (‘debit ɒv ə'kaunt 'siks'ti:n „,Di:vi'eifn in 'væljʊ ɒv mə'tiəriəls”)].

Выкарыстанне рахунку [use of account (ju:s ɒv ə'kaunt)] 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [15 “Procurement and purchase of materials” (‘fifti:n “Prə'kjuəmənt ænd 'rə:ʃəs ɒv mə'tiəriəls”)] у якасці калькуляцыйна-операцыйнага з адначасовым адлюстраваннем на ім матэрыялаў у дарозе [materials in way (mə'tiəriəls in wei)] істотна ўскладняе яго вядзенне. Таму пры такім падыходзе больш мэтазгодна адлюстроўваць на ім толькі фактычна паступіўшыя матэрыялы [materials which factual received (mə'tiəriəls wiʃ 'fæktʃʊəl ri'si:vd)] і выдаткі на іх набыццё. Вартасць аплачаных матэрыялаў [value of paid materials (‘væljʊ: ɒv peid mə'tiəriəls)], якія засталіся на канец месяца [at the end of month (ət ðə end ɒv mʌnθ)] ў дарозе або не вывезенымі са складоў пастаўшчыкоў, адлюстроўваецца як дэбетовае сальда рахунку [as debit rest of account (əz 'debit rest ɒv ə'kaunt)] 60 “Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі” [60 “Settlings with suppliers and contractors” (‘siksti “Setlɪŋz wið sə'plaɪəz ænd kən'træktəs”)] і абумоўлівае выкананне ўказаным рахункам не ўласцівых яму функцый змешанага рахунку, паколькі яго дэбетовае сальда на канец месяца [debit rest at the end of month (‘debit rest ət ðə end ɒv mʌnθ)] будзе паказваць вартасць матэрыялаў у дарозе [value of materials in way (‘væljʊ: ɒv mə'tiəriəls in wei)], а крэдытавае — вартасць паступіўшых матэрыялаў ад пастаўшчыкоў [value materials which received from suppliers (‘væljʊ: mə'tiəriəls wiʃ ri'si:vd frəm sə'plaɪəz)], якія ў справядачным месяцы не аплачаны.

Другі варыянт операцыйна-інвентарнай мадэлі ўліку паступлення вытворчых запасаў [accounting operation inventory model of manufacturing inventories receipt (ə'kauntiŋ ,ɔpə'reɪʃən 'invəntri mɔdl ɒv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ

‘invəntriz ri’si:t]) прадугледжвае выкананне рахункам 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [fulfilment with the account 15 “Procurement and purchase of materials” (ful’filmənt wið ðə ə’kaunt ‘fifti:n “Prə’kjuəmənt ænd ‘pə:ʃəs əv mə’tiəriəls”)] толькі функцый супараўнальнага рахунку [functions of comparable account (‘fʌŋkjəns əv ‘kɒmpərəbl ə’kaunt)]. Сутнасць методыкі адлюстравання на рахунках паступлення матэрыялаў [reflection on accounts of materials receipt (ri’flekʃən əv ə’kaunts əv mə’tiəriəls ri’si:t)] заключаецца ў тым, што ўсе прынятыя да аплаты рахункі пастаўшчыкоў адлюстроўваюцца па дэбце рахунку 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [by debit of account 15 “Procurement and purchase of materials” (bai ‘debit əv ə’kaunt ‘fifti:n “Prə’kjuəmənt ænd ‘pə:ʃəs əv mə’tiəriəls”)]. На дэбце гэтага рахунку ўлічваецца пакупная вартасць матэрыялаў [purchased value of materials (‘pə:ʃəsd ‘væljue əv mə’tiəriəls)], па каторых на прадпрыемства паступілі [in enterprise received (in ‘entəpraiz ri’si:t)] разліковыя дакументы пастаўшчыкоў [settling documents of suppliers (‘setliŋ ‘dɒkjuments əv sə’plaiəs)]. Пры гэтым робіцца наступны запіс [following entry is being done (‘fɔleuiŋ ‘entri iz ‘bi:iŋ dan)]:

дэбет рахунку 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [debit of account 15 “Procurement and purchase of materials” (‘debit əv ə’kaunt ‘fifti:n “Prə’kjuəmənt ænd ‘pə:ʃəs əv mə’tiəriəls”)]

крэдыт рахунку 60 “Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі” [credit of account 60 “Settlings with suppliers and contractors” (‘kredit əv ə’kaunt ‘siksiti “Setliŋ wið sə’plaiəs ænd kən’tɹæktəs”)].

Прыведзеная праводка робіцца незалежна ад таго, калі матэрыялы паступілі на прамысловае прадпрыемства [materials received in the industrial enterprise (mə’tiəriəls ri’si:t in ðə in’dʌstriəl ‘entəpraiz)]: перад атрыманнем або пасля атрымання разліковых дакументаў пастаўшчыка. Фактычнае паступленне матэрыялаў [factual receipt of materials (‘fæktʃuəl ri’si:t əv mə’tiəriəls)] і іх апрыходаванне па ўліковых цэнах [debiting at accounting prices (‘debitiŋ ət ə’kauntiŋ praiziz)] адлюстроўваецца запісам [is reflected of entry (iz ri’flektid əv əntri)]:

дэбет рахунку 10 “Матэрыялы” [debit of account 10 “Materials” (‘debit əv ə’kaunt ten “Mə’tiəriəls”)]

кредыт рахунку 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [credit of account 15 “Procurement and purchase of materials” (‘kredit əv ə’kaunt ‘fifti:n ‘Prə’kjuəmənt ænd ‘pə:ʃəs əv mə’tiəriəls)].

Паколькі па дэбеце рахунку [by debit of account (bai ‘debit əv ə’kaunt)] 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [15 “Procurement and purchase of materials” (‘fifti:n ‘Prə’kjuəmənt ænd ‘pə:ʃəs əv mə’tiəriəls)] адлюстроўваецца вартасць паступіўшых матэрыялаў па цэнах набыцця [value materials which received at prices of purchase (‘væljʊ: mə’tiəriəls wɪʃ ri:si:vd et praisiz əv ‘pə:ʃəs)], а па кредыце іх вартасць па ўліковых цэнах [value at accounting prices (‘væljʊ: et ə’kauntɪŋ praisiz)], на ім выяўляюцца адхіленні ўліковых цэн ад цэн набыцця [deviation of accounting prices from prices of purchase (,di:vi’eiʃən əv ə’kauntɪŋ praisiz frəm praisiz əv ‘pə:ʃəs)], якія штомесячна спісваюцца на рахунак [are being written off to account (ə ‘bi:ɪŋ riʔ tu ə’kaunt)] 16 “Адхіленні ад кошту матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” (‘siks’ti:n ‘Di:vi’eiʃn in ‘væljʊ əv mə’tiəriəls)].

Аналітычны ўлік [analytic accounting (‘æne’litik ə’kauntɪŋ)] неабходна весці лінейна-пазіцыйным спосабам, які дазваляе выявіць акцэптаваныя рахункі пастаўшчыкоў [accepted supplier accounts (ək’septɪd sə’plaiə ə’kaunts)], па якіх не паступілі матэрыялы. Іх сума складзе сальда рахунку [account rest (ə’kaunt rest)] 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [15 “Procurement and purchase of materials” (‘fifti:n ‘Prə’kjuəmənt ænd ‘pə:ʃəs əv mə’tiəriəls)], якое паказвае вартасць матэрыялаў у дарозе [value of materials in way (‘væljʊ: əv mə’tiəriəls in wei)]. Аднак у такім выпадку рахунак 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [account 15 “Procurement and purchase of materials” (ə’kaunt ‘fifti:n ‘Prə’kjuəmənt ænd ‘pə:ʃəs əv mə’tiəriəls)] становіцца інвентарным рахункам [inventory account (‘invəntri ə’kaunt)], што не адпавядае яго прызначэнню.

У сувязі з гэтым тэарэтычным канцэпцыям рахункаводства больш адпавядае варыянт дапаўнення рахунку 10 “Матэрыялы” [account 10 “Materials” (ə’kaunt ten ‘Mə’tiəriəls)] субрахункам 10-13 “Матэрыялы ў дарозе” [subaccount 10-13 “Materials in way” (sʌbə’kaunt ten ‘haɪfən ‘θə:’ti:n ‘Mə’tiəriəls in wei)]. Пры ўвядзенні ў рабочы план рахункаў [working chart of accounts (‘wəkiŋ tʃɑ:t əv ə’kaunts)] такога субрахунку пасля закан-

чэння справаздачнага месяца [after termination of reporting month ('ɑ:fə ,tə:mi'neɪʃən əv ri'pɔ:tiŋ mɒnθ)] на кошт матэрыялаў, якія знаходзяцца ў дарозе, а таксама на матэрыялы, не вывезеныя на канец месяца са складоў пастаўшчыкоў [materials which did not removed at the end of month from the supplier storehouses (mə'tiəriəls wɪtʃ did nɒt ri'mu:vɔd ət ðə end əv mɒnθ frɒm ðə sə'plaie 'stɔ:hauzɪz)], робіцца запіс па дэбце субрахунку 10-13 “Матэрыялы ў дарозе” [by debit of subaccount 10-13 “Materials in way” (baɪ 'debit əv 'sɒbə'kaʊnt ten 'haɪfən 'θə:'ti:n “Mə'tiəriəls in wei”)] і крэдыце рахунку 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [by credit of account 15 “Procurement and purchase of materials” (baɪ 'credit əv ə'kaʊnt 'fɪfti:n “Prə'kjʊəmənt ænd 'pɜ:tʃəs əv mə'tiəriəls”)]. Пры паступленні ў наступным справаздачным месяцы [receipt in the next reporting month (ri'si:t in ðə nekst ri'pɔ:tiŋ mɒnθ)] такіх каштоўнасцей будзе зроблены запіс [will be made entry (wɪl bi: meɪd 'entri)] па дэбце адпаведнага субрахунку для ўліку вытворчых запасаў і крэдыце субрахунку 10-13 “Матэрыялы ў дарозе” [by credit of subaccount 10-13 “Materials in way” (baɪ 'kredit əv 'sɒbə'kaʊnt ten 'haɪfən 'θə:'ti:n “Mə'tiəriəls in wei”)].

Улік паступлення матэрыялаў [accounting of materials receipt (ə'kaʊntɪŋ əv mə'tiəriəls ri'si:t)] з выкарыстаннем рахунку 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [account 15 “Procurement and purchase of materials” (ə'kaʊnt 'fɪfti:n “Prə'kjʊəmənt ænd 'pɜ:tʃəs əv mə'tiəriəls”)] паказаны ў табліцах 3.3 і 3.4 (на англійскай мове). Пасля прыёмкі паступіўшых матэрыяльных каштоўнасцей пры іх адсутнасці ў дарозе рахунак 15 “Нарыхтоўка і набыццё матэрыялаў” [account 15 “Procurement and purchase of materials” (ə'kaʊnt 'fɪfti:n “Prə'kjʊəmənt ænd 'pɜ:tʃəs əv mə'tiəriəls”)] будзе закрыты [will be closed (wɪl bi: kləʊzɪt)]. Пры наяўнасці матэрыялаў у дарозе на ўказаным рахунку будзе дэбетовае сальда.

Табліца 3.3 — Адлюстраванне на рахунках набыцця матэрыялаў па метадзе аперацыйна-інвентарнай мадэлі

Змест аперацый	Дэбет	Крэдыт
1. Акцэпаваны рахунак пастаўшчыка за матэрыялы:		
а) кошт матэрыялаў па цэнах набыцця	15	60
б) падатак на дабаўленую вартасць	18	60

2. Апрыходаваны фактычна паступіўшыя матэрыялы па ўліковых цэнах	10	15
3. Адлюстравана рознасць паміж коштам фактычна паступіўшых матэрыялаў па ўліковых цэнах і цэнах набыцця	16	15
4. Нястача матэрыялаў у дарозе ў межах натуральнага спаду: а) па цэнах набыцця	94	15

Заканчэнне табліцы 3.3

Змест аперацый	Дэбет	Крэдыт
б) падатак на дабаўленую вартасць, які адносіцца да недастачы матэрыялаў у дарозе ў межах нормаў натуральнага спаду	18	60
5. Спісана на сабекошт матэрыялаў іх нястача ў дарозе ў межах натуральнага спаду	16	94
6. Прад'яўлена прэтэнзія пастаўшчыку на суму нястачы матэрыялаў у дарозе звыш нормаў натуральнага спаду: а) па цэнах набыцця	76-3	15
б) падатак на дабаўленую вартасць	76-3	18
7. Налічана транспартнай арганізацыі за дастаўку матэрыялаў: а) па дагаварных тарыфах	16	60
б) падатак на дабаўленую вартасць	18	60

Па такой жа методыцы ўлічваецца і набытае паліва [acquired fuel (ə'kwaiəd 'fjuəl)], але замест субрахунку 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [subaccount 10-1 “Raw stuff and materials” (ˈslbə'kaunt ten 'haifən wɒn “Rɔː stʌf ænd mə'tiəriəls”)] дэбетуецца [is being debited (iz 'biːɪŋ 'debitɪd)] субрахунак 10-3 “Паліва” [subaccount 10-3 “Fuel” (ˈslbə'kaunt ten 'haifən θriː “Fjuəl”)]. З мэтай далейшай дэталізацыі гэтага важнага элемента вытворчых запасаў могуць адкрывацца субрахункі другога парадку для ўліку цвёрдага і вадкага паліва або з іншай, патрэбнай для прыняцця кіраўніцкіх рашэнняў, дэталізацыяй.

Table 3.4 — **Reflection on accounts of materials acquisition by operation inventory model**

(Teibl θriː point tɔː — Rɪ'flekʃən ɒn ə'kaunts ɒv mə'tiəriəls ,ækwɪ'zɪʃən baɪ ɔpə'reɪʃən 'ɪnvəntri mɒdl)

Content of business transaction (ˈkɒntent ɒv 'bɪznɪs træn'zækʃn)	Debit (ˈdeɪt)	Credit (ˈkredɪt)
---	------------------	---------------------

1. Account of a supplier accepted for materials (ə'kaunt əv ə sə'plaie ək'septid fə mə'tiəriəls):		
a) value of the materials at the acquisition prices ('vælju: əv ðə mə'tiəriəls ət ðə ,ækwi'zifən praisiz)	15 ('fifti:n)	60 ('siksti)
b) value added tax ('væljue æ:did tæks)	18 (ei'ti:n)	60 ('siksti)

Table 3.4 (concluded) (teibl θri: pɔint fə: (kən'klu:did)

Content of business transaction ('kontent əv 'biznis træn'zækʃn)	Debit ('debit)	Credit ('kredit)
2. Real received materials is debited at accounting prices ('riəl ri'si:vd mə'tiəriəls iz 'debitid ət ə'kauntɪŋ praisiz)	10 (ten)	15 ('fifti:n)
3. Difference between value of materials which factual receipted at the accounting prices and the prices of purchase is reflected ('difrəns bi'twi:n 'vælju: əv mə'tiəriəls wɪf 'fæktʃuəl ri'si:t ət ðə ə'kauntɪŋ praisiz ænd ðə praisiz əv 'pə:tʃəs iz ri'flekʃid)	16 ('siks'ti:n)	15 ('fifti:n)
4. Shortage of materials in way within of inventory losses rates ('ʃɔ:tidʒ əv mə'tiəriəls in wei wi'ðin əv 'invəntri lu:ziz reits):		
a) value of materials at the acquisition prices ('vælju: əv mə'tiəriəls ət ðə ,ækwi'zifən praisiz)	94 ('nainti-fə:)	15 ('fifti:n)
b) value added tax which have been attributing to the shortage of materials in way within of inventory losses rates (væljue æ:did tæks wɪf hæv bi:n ə'tribju:tiŋ tə ðə 'ʃɔ:tidʒ əv mə'tiəriəls in wei wi'ðin əv 'invəntri lu:ziz reits)	18 (ei'ti:n)	60 ('siksti)
5. Materials shortage in way within of inventory losses rates is wrote off on theirs prime cost (mə'tiəriəls 'ʃɔ:tidʒ in wei wi'ðin əv 'invəntri lu:ziz reits iz rout əv fən ðe:z praim kɔst)	16 ('siks'ti:n)	94 ('nainti-fə:)
6. Claim is laid to a supplier on sum of materials shortage in way above the inventory losses rates (kleim iz leid tu ə sə'plaie ɔn sʌm əv mə'tiəriəls 'ʃɔ:tidʒ in wei ə'blʌv ðə 'invəntri lu:ziz reits):		
a) value of materials at the acquisition prices ('vælju: əv mə'tiəriəls ət ðə ,ækwi'zifən praisiz)	76-3 ('sevnti-siks 'haifən θri:)	15 ('fifti:n)
b) value added tax ('væljue æ:did tæks)	76-3 ('sevnti-siks 'haifən θri:)	18 (ei'ti:n)
7. For the materials delivery is accrued to the transport company (fə ðə mə'tiəriəls di'liveri iz ə'kru:d tə ðə træn'spɒt 'kʌmpəni):		
a) at the contract tariffs (ət ðə kən'trækt 'tærifs)	16 ('siks'ti:n)	60 ('siksti)
b) value added tax ('væljue æ:did tæks)	18 (ei'ti:n)	60 ('siksti)

3.2. Улік паступлення матэрыялаў з іншых крыніц

The accounting of materials receipt from other sourcez

(θri: pɔɪnt tu:.. Də ə'kauntɪŋ əv mə'tiəriəls ri'si:t frəm 'lðə sɔ:siz)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Адказнае захоўванне — responsible keeping (ris'pɒnsəbəl 'ki:piŋ).

Без выкарыстання двойнога запісу на рахунках — without use of double-entry on accounts (wi'daʊt ju:s əv 'dʌbl-'entri ən ə'kaunts).

Маёмасць, прынятая на адказнае захоўванне — property received on the responsible keeping (prɒpəti ri'sivd ən ðə ris'pɒnsəbəl 'ki:piŋ).

Матэрыяльна адказная асоба — pecuniary and responsible person (pi'kju:njəri ænd ris'pɒnsəbəl pə:sn).

Унутранае перамяшчэнне — inside transference ('in'said 'trænsfərəns).

Утылізацыя браку — spoilage utilization ('spoilidʒ ,ju:tilai'zeɪʃən).

Акрамя атрымання сыравіны, матэрыялаў ад пастаўшчыкоў, магчымы і іншыя крыніцы іх паступлення на прадпрыемства [receipt at enterprise (ri'si:t ət 'entəpraɪz)]. Гэта можа быць зварот нескарыстаных матэрыялаў з цэхаў [return of unmade advantage materials from the workshops (ri:'tɜ:n əv ʌnmeɪd əd'vɑ:ntidʒ mə'tiəriəls frəm ðə 'wɜ:kʃɒps)], вартасць здадзеных на склад адходаў [value of waste which passed into storehouse ('væljuə əv weɪst wɪtʃ pɑ:st intə 'stɔ:hauz)], паступленне ад утылізацыі браку [receipt from the spoilage utilization (ri'si:t frəm ðə 'spoilidʒ ,ju:tilai'zeɪʃən)] і г. д. Афармляецца такі прыход накладнымі на ўнутранае перамяшчэнне матэрыялаў [materials inside transference bill

of lading (mə'tiəriəls 'in'said 'trænsfərəns bil əv 'leidɪŋ)]. Адпаведна тыпавому плану рахункаў [according to the model chart of accounts (ə'kə:diŋ tu ðə mɒdl tʃɑ:t əv ə'kaunts)] гэтыя аперацыі адлюстроўваюцца так, як паказана ў табліцах 3.5 і 3.6 (на англійскай мове).

Табліца 3.5 — Карэспандэнцыя рахункаў па ўліку паступлення матэрыялаў з іншых крыніц

Змест аперацый	Дэбет	Крэдыт
1. Паступленне ад гандлёвых прадпрыемстваў (гандаць і прамысловасць улічваюцца на агульным балансе)	10-1	41-2
2. Вартасць здадзеных на склад адходаў:		
а) асноўнай вытворчасці	10-6	20-1
б) дапаможнай вытворчасці	10-6	23
в) ад утылізацыі браку	10-6	28
3. Апрыходаванне лішкаў матэрыялаў, выяўленых пры інвентарызацыі	10-1	90-7
4. Павышэнне вартасці матэрыялаў у выніку іх пераацэнкі	10-1	90-7
5. Апрыходаванне матэрыяльных каштоўнасцей, атрыманых у лік укладаў заснавальнікаў	10-1	75
6. Апрыходаванне матэрыялаў, вырабленых для ўласных патрэб	10-1	20

Table 3.6 — Accounts correspondence by record of materials receipt from other sources

(Teibl θri: pɔɪnt sɪks: — θ'kaunts ,kɔɪs'pɒndəns baɪ rɪ'cɔ:d əv mə'tiəriəls rɪ'sɪ:t frəm 'lðə sɔ:sɪz)

Content of business transaction ('kɒntent əv 'bɪznɪs træn'zækʃn)	Debit ('debit)	Credit ('kredit)
1. Receipt from the trade enterprises (trade and industry are recorded at the general balance sheet) [rɪ'sɪ:t frəm ðə 'treɪd 'entəpraɪzɪz ('treɪd ænd 'ɪndəstri ə rɪ'kɔ:dɪd ət 'dʒenərəl 'bæləns ʃi:t)]	10-1 (ten 'haɪfən wʌn)	41-2 ('fɔ:ti-wʌn 'haɪfən tu:)
2. Value of waste which passed into storehouse ('væljuə əv weɪst wɪtʃ pɑ:st ɪntə 'stɔ:hɑ:ʊs):		
a) from the basic manufacturing (frəm ðə 'beɪsɪk ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ)	10-6 (ten 'haɪfən sɪks)	20-1 ('twenti 'haɪfən wʌn)
b) from the auxiliary production (frəm ðə ə:g'zɪljəri ,prə'dʌlkʃən)	10-6 (ten 'haɪfən sɪks)	23 ('twenti-θri:)
c) from the spoilage utilization (frəm ðə 'spɔɪlɪdʒ ,ju:tilaɪ'zeɪʃən)	10-6 (ten 'haɪfən sɪks)	28 ('twenti-eɪt)
3. Debiting of materials surpluses which revealed with the	10-1 (ten)	90-7 ('nainti)

making inventory ('debitiŋ ɔv mə'tiəriəls 'sə:pləsiz wɪf ri'vilt wiθ ðə 'meikiŋ 'invɛntri)	'haifən wʌn)	'haifən sevn)
4. Rise of the materials value as the result of theirs revaluation (raiz ɔv ðə mə'tiəriəls 'væljue əz ðə ri'zʌlt ɔv ðeəz ri,væljʊ'eɪfən)	10-1 (ten 'haifən wʌn)	90-7 ('nainti 'haifən sevn)

Table 3.6 (concluded) (teɪbl θri: pɔɪnt sɪks (kən'klu:did)

Content of business transaction ('kɒntent ɔv 'biznis træn'zækʃn)	Debit ('debit)	Credit ('kredit)
5. Debiting of material valuables which received on account of the constitutors investments ('debitiŋ ɔv mə'tiəriəl 'væljueəblz wɪf ri:si:vɔn ə'kaunt ɔv ðə 'kɒnstɪtjutes ɪn'vestmənts)	10-1 (ten 'haifən wʌn)	75 ('sevnti-faɪv)
6. Debiting of materials which produced for the own demand ('debitiŋ ɔv mə'tiəriəls wɪf pre'dju:st fə ðə oun di'mɑ:nd)	10-1 (ten 'haifən wʌn)	20 ('twenti)

Вартасць сыравіны, матэрыялаў, паўфабрыкатаў, шкляной і іншай тары [value of raw stuff, materials, semi-manufactured goods, glass and other package ('væljʊ: ɔv rɔ: stʌf, mə'tiəriəls, 'semi-mænjʊ'fæktʃəd gudz, glɑ:s ænd 'ʌðə 'rækɪdʒ)], паступіўшых як са складоў у вытворчыя цэхі [from storehouses into workshops (frəm 'stɔhausiz 'ɪntə 'wɜ:kʃɒps)], так і з вытворчых цэхаў на склады [from workshops at storehouses (frəm 'wɜ:kʃɒps æt 'stɔhausiz)], з'яўляецца ўнутраным перамяшчэннем [inside transference ('ɪn'saɪd 'trænsfərəns)] і ў сувязі з гэтым [in connection with this (ɪn kə'nekʃən wɪð ðɪs)] адлюстроўваецца ўнутраным запісам [inside entry ('ɪn'saɪd 'ɛntri)] па дэбце і крэдыце субрахунку [by debit and credit of subaccount (baɪ 'debit ænd 'kredit ɔv sʌbə'kaunt)] 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [10-1 “Raw stuff and materials” (ten 'haifən wʌn “Rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)]. Дэбетуецца [is being debited (ɪz 'bi:ɪŋ 'debitɪd)] пры гэтым аналітычны рахунак [analytic account ('æne'lɪtɪk ə'kaunt)] “Сыравіна, матэрыялы і паўфабрыкаты ў вытворчасці” [“Raw stuff, materials and semi-manufactured goods in production” (“Rɔ: stʌf, mə'tiəriəls ænd 'semi-mænjʊ'fæktʃəd gudz ɪn prə'dʌkʃn)], а крэдытуецца [is being credited (ɪz 'bi:ɪŋ 'kreditɪd)] — аналітычны рахунак загадчыка склада [analytic account of the warehouse manager ('æne'lɪtɪk ə'kaunt ɔv ðə 'wɛəhaus 'mænɪdʒə)]. Адзначаны запіс робіцца на вартасць матэрыялаў па

ўліковых цэнах [value of materials at the accounting prices ('væljʊ: əv mə'tiəriəls ət ðə ə'kauntɪŋ praisiz)].

Матэрыялы, якія знаходзяцца ў стадыі тэхнічнай прыёмкі, лабараторных выпрабаванняў, а таксама матэрыялы, ад аплаты якіх спажывец адмовіўся, прыходнымі дакументамі на вытворчым прадпрыемстве не афармляюцца. Яны прымаюцца на адказнае захоўванне [responsible keeping (ris'pɒnsəbəl 'ki:pɪŋ)] і ўлічваюцца на забалансавым рахунку [are being recorded on the transbalance account (ɑ: 'bi:ɪŋ ri'kɔ:did əv ðə trænz'bæləns ə'kaunt)] 002 “Маёмасць, прынятая на адказнае захоўванне” [002 “Property received on the responsible keeping” ('ziərəʊ 'ziərəʊ tu: 'Prɒpəti ri'sivd əv ðə ris'pɒnsəbəl 'ki:pɪŋ)] без выкарыстання двойнога запісу на рахунках [without use of double-entry on accounts (wɪ'ðaʊt ju:s əv 'dʌbl-ɪntri əv ə'kaunts)]. Матэрыяльна адказныя асобы [pecuniary and responsible persons (pi'kjʊ:njəri ænd ris'pɒnsəbəl pə:sns)] іх улік вядуць у спецыяльнай кнізе з выдзяленнем такіх пазіцый, як “Матэрыялы, падлеглыя прыёмцы” [“Materials liable to reception” (mə'tiəriəls 'laɪəbl tə ri'sepʃən)] і “Матэрыялы, якія знаходзяцца на часовым адказным захоўванні” [“Materials which are at the provisional responsible keeping” (mə'tiəriəls wɪʃ ə æt ðə prə'vɪzənəl ris'pɒnsəbəl 'ki:pɪŋ)]. Унутры гэтых груп аналітычны ўлік [analytic accounting ('ænə'lɪtɪk ə'kauntɪŋ)] трэба весці па партыях паступіўшых каштоўнасцей. Гэтыя таварна-матэрыяльныя каштоўнасці [commodity-and-tangible valuables (kə'mɒdɪti-ænd-'tæŋdʒəbl 'væljuəblz)] павінны захоўвацца асобна і да высвятлення вынікаў прыёмкі не выкарыстоўвацца.

3.3. Размеркаванне адхіленняў у вартасці матэрыялаў і вызначэнне іх фактычнага сабекошту

The allotment of deviations in the value of materials and the determination their historical prime cost

(θri: pɔɪnt θri:. ðə ə'lɒtmənt əv ,di:vi'ɛɪfn in ðə 'væljʊ əv mə'tiəriəls ænd ðə di,tə:mi'neɪʃən ðeəz his'tɔ:rikəl praɪm kɒst)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Адлюстраванне на рахунках транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн — reflection on accounts of transportation procurement costs and the deviation at prices (ri'fleksjən ən ə'kaunts ɒv ,træspɔ: 'teɪfən prə'kjuəmənt kɒsts ænd də ,di:vi'eɪfən ət praisiz).

Адхіленне фіксаваных цэн ад цэн набыцця — deviation of fixed prices from the prices of purchase (di:vi'eɪfən ɒv fikst praisiz frəm də praisiz ɒv 'pə:ʃəs).

Астатак матэрыялаў па ўліковых цэнах — rest of materials at the accounting prices (rest ɒv mə'tiəriəls ət də ə'kauntɪŋ praisiz).

Крэдытавыя адхіленні — credit deviation ('kredit di:vi'eɪfən).

Нацэнкі, выплачаныя забеспячэнскім і збытавым арганізацыям — increase of prices paid to the provision and sale agency (in'kri:s ɒv praisiz peɪd tu də prə'vizən ænd seɪl 'eɪdʒənsi).

Пасля заканчэння справаздачнага месяца — after termination of reporting month (ɑ:ftə ,tə:mi'neɪfən ɒv ri'pɔ:tiŋ mɒnθ).

Паступленне матэрыялаў за месяц — receipt of materials during a month (ri'si:t ɒv mə'tiəriəls 'dʒuəriŋ ə mɒnθ).

Перавышэнне вартасці матэрыялаў па цэнах набыцця над вартасцю па ўліковых цэнах — exceeding of materials value at the acquisition prices over value at the accounting prices (ik'si:diŋ ɒv mə'tiəriəls 'vælju: ət də ,ækwi'zɪfən praisiz 'əʊvə 'vælju: ət də ə'kauntɪŋ praisiz).

Размеркаванне прапарцыянальна вартасці — allotment in proportion to value (ə'lɒtmənt in prə'pɔ:ʃən tə 'vælju:).

Сальда адхіленняў у вартасці матэрыялаў на пачатак месяца — deviation rest in the value of materials at the beginning of month (di:vi'eɪfən rest in də 'vælju ɒv mə'tiəriəls ət də bi'giniŋ ɒv mɒnθ).

Сальда адхіленняў у вартасці матэрыялаў на канец месяца — deviation rest in the value of materials at the end of month (di:vi'eɪfən rest in də 'vælju ɒv mə'tiəriəls ət də end ɒv mɒnθ).

Скарыстаныя сыравіна, матэрыялы і паліва — used raw stuff, materials and fuel (ju:st rɔ: stʌf, mə'tiəriəls ænd 'fjuəl).

Сума адхіленняў — sum of deviation (sʌm əv ˌdiːviːʃən).

Сума адхіленняў фактычнага сабекошту матэрыялаў ад іх кошту па ўліковых цэнах — deviation sum of materials historical cost from theirs value at the accounting prices (ˌdiːviːʃən sʌm əv məˈtɪəriəls hɪstɔːrɪkəl kɔst frəm ðeəs ˈvæljuə ət ðə əˈkauntɪŋ praisɪz).

Сума рознасці паміж вартасцю матэрыялаў па ўліковых цэнах і іх вартасцю па цэнах набыцця — sum of difference between the value of materials at the accounting prices and theirs value at the purchase prices (sʌm əv ˈdɪfrəns biˈtwiːn ðə ˈvæljuː əv məˈtɪəriəls ət ðə əˈkauntɪŋ praisɪz ənd ðeəs ˈvæljuː ət ðə ˈpʌtʃəs praisɪz).

Сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў — sum of transportation and procurement costs (sʌm əv ˌtræspɔːˈteɪʃən ənd prəˈkjuəmənt kɔsts).

Сярэдні працэнт адхіленняў — deviation average percentage (ˌdiːviːʃən ˈævərɪdʒ pəˈsentɪdʒ).

Як азначалася вышэй, нацэнкі, выплачаныя забеспячэнскім і збытавым арганізацыям [increase of prices paid to the provision and sale agency (ɪnˈkriːs əv praisɪz peɪd tu ðə prəˈvɪzən ənd seɪl ˈeɪdʒənsɪ)], камісійныя ўзнагароджанні, выплачаныя знешнеэканамічным арганізацыям, брокерскім фірмам і кансультантам [commission recompenses paid to the foreign-economic agency, the broker firms and consultants (kəˈmɪʃəns ˈrekəmpensɪz peɪd tə ðə ˈfɔrɪn-ɪkəˈnɒmɪk ˈeɪdʒənsɪ, the ˈbreukə fəːms ənd kənˈsʌltənts)], аплата паслуг транспартных і іншых прадпрыемстваў [services payment of the transport and other enterprises (ˈsɜːvɪsɪz ˈpeɪmənt əv ðə trænspɔt ənd ˈʌðə ˈentəpraɪzɪz)] па перавозу і захоўванні матэрыялаў адлюстроўваюцца запісам [are being reflected with the entry (ɑː ˈbiːɪŋ rɪˈflektɪd wɪð ðə ˈentri)] па дэбце рахунку [by debit of account (baɪ ˈdeɪt əv əˈkaʊnt)] 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” (ˈsɪksˈtiːn ˌDiːviːʃɪn ɪn ˈvælju əv məˈtɪəriəls”)] ці субрахунку 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [or subaccount 10-1 “Raw stuff and materials” (ɔː ˈsʌbəˈkaʊnt ten ˈhaɪfən wʌn ˈRɔː stʌf ənd məˈtɪəriəls”)] і крэдыце рахунку 60 “Разлікі з пастаўшчыкамі і падрадчыкамі” [by credit of account 60 “Settlings with suppliers and contractors” (baɪ ˈkredɪt əv əˈkaʊnt ˈsɪksɪ ˈSetlɪŋs

wɪð sə'plaɪəs ænd kən'træktəs")] або інших, у залежності ад зместу гаспадарчых аперацый. Пры выкарыстанні субрахунку 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [subaccount 10-1 “Raw stuff and materials” (ˈslɒbəkəʊnt ten ˈhaɪfən wɪn ˈRɔː stʌf ænd mə'tɪəriəls)] ўсе гэтыя элементы фактычнага сабекошту сыравіны і матэрыялаў [actual cost elements of raw stuff and materials (ˈæktʃjuəl kɒst ˈelɪmɛnts ɒv rɔː stʌf ænd mə'tɪəriəls)] будуць запісаны на аналітычным рахунку [will be entered on the analytic account (wɪl biː ˈentəd ɒn ðɪ ˈæneˈlɪtɪk ə'kaʊnt)] “Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі” [“Transportation and procurement costs” (ˌTræspɔː'teɪʃən ænd prə'kjʊəmənt kɒsts)]. Такім жа чынам робяцца запісы і на сумы рознасці паміж вартасцю матэрыялаў па ўліковых цэнах і іх вартасцю па цэнах набыцця [sum of difference between the value of materials at the accounting prices and theirs value at the purchase prices (sʌm ɒv ˈdɪfrəns bi'twiːn ðə ˈvæljuː ɒv mə'tɪəriəls ət ðə ə'kaʊntɪŋ praisɪz ænd ðeəs ˈvæljuː ət ðə ˈpɜːtʃəs praisɪz)].

Адлюстраванне на рахунках транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн [reflection on accounts of the transportation procurement costs and the deviation at prices (rɪ'flekʃən ɒn ə'kaʊnts ɒv ðə ˌtræspɔː'teɪʃən prə'kjʊəmənt kɒsts ænd ðə ˌdiːvi'eɪʃən ət praisɪz)] было паказана ў папярэдніх раздзелах. Гэта могуць быць розныя ўліковыя запісы, найбольш распаўсюджаныя з якіх прыведзены ў табліцах 3.7 і 3.8 (на англійскай мове).

Табліца 3.7 — Адлюстраванне транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн па дэбце рахунку 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў”

Змест аперацый	Дэбет	Крэдыт
1. Перавышэнне вартасці матэрыялаў па цэнах набыцця над вартасцю па ўліковых цэнах	16	60, 15
2. Налічана таварнай біржы за аказання паслугі па набыцці матэрыялаў	16	60
3. Налічана транспартнай арганізацыі за перавозку матэрыялаў	16	60
4. Нястача матэрыялаў у дарозе ў межах нормаў натуральнага спаду	16	94
5. Налічана заробатная плата за пагрузачна-разгрузачныя работы грузчыкам няспісачнага складу:		
а) аплата працы	16	70

б) адлічэнні ў фонд сацыяльнай абароны насельніцтва (34%)	16	69
в) адлічэнні на страхавыя ўзносы па страхаванні ад няшчасных выпадкаў на вытворчасці і прафесійных захворванняў (0,6%)	16	76

Table 3.8 — **The reflection of transportation-procurement costs and the deviation at prices by debit of account 16 “Deviation in value of materials”**
(Teibl θri: point eit — Də ri'flekʃən əv ,træspə:'teɪʃən-prə'kjʊəmənt kɔsts ænd də ,di:vi'eɪʃən et praisiz bai 'debit əv ə'kaunt 'siks'ti:n ,,Di:vi'eɪʃn in 'vælju əv mə'tiəriəls”)

Content of business transaction ('kontent əv 'biznis træn'zækʃn)	Debit ('debit)	Credit ('kredit)
1. Exceeding of materials value at the acquisition prices over value at the accounting prices (ik'si:diŋ əv mə'tiəriəls 'vælju: ət də ,ækwi'ziʃən praisiz 'əʊvə 'vælju: ət də ə'kauntɪŋ praisiz)	16 ('siks'ti:n)	60 ('siksti), 15 ('fɪfti:n)
2. For the rendered services at the acquisition of materials is accrued to the mercantile exchange (fə də 'rændəd 'sə:vɪzɪz ət də ,ækwi'ziʃən əv mə'tiəriəls iz ə'kru:d tə də 'mɜ:kəntaɪl iks'tʃeɪndʒ)	16 ('siks'ti:n)	60 ('siksti)
3. For the materials delivery is accrued to the transport company (fə də mə'tiəriəls di'liveri iz ə'kru:d tə də træn'spɔt 'kʌmpəni)	16 ('siks'ti:n)	60 ('siksti)
4. Shortage of materials in way within of inventory losses rates (ʃɔ:tɪdʒ əv mə'tiəriəls in wei wi'ðɪn əv 'ɪnvəntri lu:zɪz reɪts)	16 ('siks'ti:n)	94 ('naɪnti-fə)
5. Wages were accrued to the supernumerary loaders for the loading unloading works (weɪdʒɪz wə ə'kru:d tə də ,sju:pə'nju:mərəri ləʊdəs fə də 'ləʊdiŋ ʌn'ləʊdiŋ wə:ks):		
a) payment of labor ('peɪmənt əv 'leɪbə)	16 ('siks'ti:n)	70 ('sevnti)
b) assignment in the social protection of population fund (34%) [ə'saɪnmənt in də 'səʊʃəl prə'tekʃən əv ,pɔ:pju'leɪʃən fʌnd ('θə:ti:-fə: pə'sent)]	16 ('siks'ti:n)	69 ('siksti-nain)
c) insurance against accidents assignment at manufacture and the professional disease (0,6%) [ɪn'ʃʊərəns ə'geɪnst 'æksɪdənts ə'saɪnmənt et ,mænju'fæktʃə ænd də prə'feʃənəl di'zi:z (əv pɔɪnt sɪks pə'sent)]	16 ('siks'ti:n)	76 ('sevnti-sɪks)

Па меры выкарыстання сыравіны і матэрыялаў на вытворчыя патрэбы [use of raw stuff and materials on the manufacturing demand (ʒus əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls ən də ,mænju'fæktʃəriŋ di'mɑ:nd)] і іншага іх выбыцця

неабходна спісваць з адпаведных рахункаў транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-procurement costs (,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɔsts)] і адхіленні ў вартасці матэрыялаў [deviations in value of materials (,di:vɪ'eɪfns in 'væljʊ əv mə'tɪəriəls)]. Сумы транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн [sums of transportation-procurement costs and the deviation at prices (sʌms əv ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɔsts ænd ðə ,di:vɪ'eɪfən ət praɪsɪz)] спісваюцца на тыя ж рахункі, на якія былі аднесеныя і скарыстаныя сыравіна, матэрыялы і паліва [used the raw stuff, materials and fuel (ju:st ðə rɔ: stʌf, mə'tɪəriəls ænd 'fjuəl)]. Разлік робіцца бухгалтэрыяй пасля заканчэння справаздачнага месяца [after termination of reporting month ('ɑ:ftə ,tə:mɪ'neɪʃən əv rɪ'pɔ:tɪŋ mʌnθ)].

Падлеглая спісанню сума адхіленняў [liable to write-off the deviations sum ('laɪəbl tə raɪt-ɔf ðə ,di:vɪ'eɪfəns sʌm)] можа вызначацца як адзіным разлікам на аснове даных рахункаў [on the basis of accounts (ɔn ðə 'beɪsɪs əv ə'kaʊnts)] 10 “Матэрыялы” [10 “Materials” (ten “Mə'tɪəriəls”)] і 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей” [16 “Deviation in value of materials” ('sɪks'ti:n “,Di:vɪ'eɪfɪn in 'væljʊ əv mə'tɪəriəls”)], так і як скупнасць вызначаных сум па кожным субрахунку [on each subaccount (ɔn i:f 'sʌbə'kaʊnt)], адкрытым да рахунку 10 “Матэрыялы” [account 10 “Materials” (ə'kaʊnt ten “Mə'tɪəriəls”)], або па кожным аналітычным рахунку [on each analytic account (ɔn i:f 'ænə'lɪtɪk ə'kaʊnt)], на якім улічваецца адпаведны від матэрыялаў [suitable kinds of materials ('sju:təbl kaɪnds əv mə'tɪəriəls)] або група аднародных матэрыялаў [group of similar materials (gru:p əv 'sɪmɪlə mə'tɪəriəls)].

Сума адхіленняў фактычнага сабекошту матэрыялаў ад іх кошту па ўліковых цэнах [deviation sum of materials historical cost from their value at the accounting prices (,di:vɪ'eɪfən sʌm əv mə'tɪəriəls hɪstɔ:'rɪkəl kɔst frəm ðeəs 'væljʊə ət ðə ə'kaʊntɪŋ praɪsɪz)], якая адносіцца да запасаў, скарыстаных на вытворчасць прадукцыі [production manufacture (prə'dʌkʃən ,mænjʊ'fæktʃə)], выкананне работ [execution of works (,ɛksɪ'kju:ʃən əv wɜ:ks)] або аказанне паслуг [rendering of services ('rendərɪŋ əv 'sɜ:vɪsɪz)], можа разлічвацца прапарцыянальна іх вазе або вартасці, што абумоўліваецца загадам аб уліковай палітыцы арганізацыі [order on the

accounting policy of organization ('ɔdə ɒn ðə ə'kauntɪŋ 'pɒlɪsi ɒv ,ɔ:gənə'zaɪzɪʃən]), аказвае ўплыў як на сабекошт прадукцыі, работ і паслуг [prime cost of production, works and services (praɪm kɒst ɒv prə'dʌkʃn, wɜ:kz ænd 'sə:vɪsɪz)], так і на фінансавы вынік ад іх рэалізацыі [financial result from theirs sale (faɪ'nænʃəl rɪ'zʌlt frəm ðeəs seɪl)].

Для размеркавання прапарцыянальна вартасці матэрыялаў [allotment in proportion to value of materials (ə'lotmənt ɪn prə'pɔ:ʃən tə 'vælju: ɒv mə'tɪəriəls)] разлічваецца [is being calculated (ɪz 'bi:ɪŋ 'kælkjuleɪtɪd)] сярэдні працэнт адхіленняў [deviation average per cent (,di:vɪ'eɪʃən 'ævərɪdʒ pə sent)]. Разлік выконваецца па наступнай формуле [by the following formula (baɪ ðə 'fɒləwɪŋ 'fɔ:mjələ)]:

$$DAP = \frac{DRB + MAD}{RMB + RMM} \times 100,$$

дзе *DAP* — сярэдні працэнт адхіленняў [deviation average per cent (,di:vɪ'eɪʃən 'ævərɪdʒ pə sent)];

numerator ('nju:mə'reɪtə)

DRB — сальда адхіленняў у вартасці матэрыялаў на пачатак месяца [deviation rest in the value of materials at the beginning of month (,di:vɪ'eɪʃən rest ɪn ðə 'vælju ɒv mə'tɪəriəls ət ðə bɪ'gɪnɪŋ ɒv mʌnθ)];

MAD — налічана адхіленняў у вартасці матэрыялаў за месяц [during month is accrued deviation in the value of materials ('djuəriŋ mʌnθ ɪz ə'kru:d ,di:vɪ'eɪʃən ɪn ðə 'vælju ɒv mə'tɪəriəls)];

denominator (di'nɒmɪneɪtə)

RMB — астатак матэрыялаў на пачатак месяца [rest of materials at the beginning of month (rest ɒv mə'tɪəriəls ət ðə bɪ'gɪnɪŋ ɒv mʌnθ)];

RMM — паступленне матэрыялаў за месяц [receipt of materials during month (rɪ'si:t ɒv mə'tɪəriəls 'djuəriŋ mʌnθ)].

Дапусцім, на пачатак месяца [at the beginning of month (ət ðə bɪ'gɪnɪŋ ɒv mʌnθ)] астатак матэрыялаў па ўліковых цэнах [rest ɒv materials at the accounting prices (rest ɒv mə'tɪəriəls ət ðə ə'kauntɪŋ praɪsɪz)] складаў

834 645 руб. 68 кап. (eit 'hʌndrəd ænd 'θə:ti:-fə: θəuzənd, siks 'hʌndrəd ænd 'fə:ti-faiv ru:bliz 'sɪksti-eit 'kəʊpeks), а дэбетовае сальда рахунку [debit rest of account ('debit rest əv ə'kaunt)] 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей” [16 “Deviation in value of materials” ('sɪks'ti:n “,Di:vi'eɪfn in 'væljʊ əv mə'tiəriəls”)] — 77 312 руб. 36 кап. ('sevnti-sevn θəuzənd, θri: 'hʌndrəd ænd twelw ru:bliz 'θə:ti:-siks 'kəʊpeks). Ад пастаўшчыкоў паступілі матэрыялы [from suppliers received materials (frəm sə'plaiəs rɪ'si:vɔd mə'tiəriəls)] на суму [on sum (ɔn sʌm)] 5 129 005 руб. 30 кап. (faiv 'miljən, wʌn 'hʌndrəd ænd 'twenti-nain θəuzənd, faiv ru:bliz 'θə:ti: 'kəʊpeks). Налічаная за месяц па дэбете рахунку 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” ('sɪks'ti:n “,Di:vi'eɪfn in 'væljʊ əv mə'tiəriəls”)] сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [sum of transportation-procurement costs (sʌm əv ,træspɔ:'teɪjən-prə'kjuəmənt kɒsts)] склала 462 841 руб. 44 кап. (fə: 'hʌndrəd ænd 'sɪksti-tu: θəuzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'fə:ti-wʌn ru:bliz fə:ti-fə: 'kəʊpeks).

Зыходзячы з гэтых даных сярэдні працэнт адхіленняў [deviation average per cent (,di:vi'eɪfn 'ævərɪdʒ pə' sent)] вызначыцца ў памеры

$$\frac{77,312.36 + 462,841.44}{834,645,68 + 5,129,005.30} \times 100 = 9.057\%.$$

(numerator ('nju:mərəitə)

'sevnti-sevn θəuzənd, θri: 'hʌndrəd ænd twelw ru:bliz 'θə:ti:-siks 'kəʊpeks

plɪs

fə: 'hʌndrəd ænd 'sɪksti-tu: θəuzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'fə:ti-wʌn ru:bliz fə:ti-fə:

'kəʊpeks

denominator (di'nɒmineitə)

eit 'hʌndrəd ænd 'θə:ti:-fə: θəuzənd, siks 'hʌndrəd ænd 'fə:ti-faiv ru:bliz 'sɪksti-eit

'kəʊpeks

plɪs

faiv 'miljən, wʌn 'hʌndrəd ænd 'twenti-nain θəuzənd, faiv ru:bliz 'θə:ti: 'kəʊpeks

'mʌltiplai bai

'hʌndrəd pə'sent

givs

nain pɔɪnt ou faiv sevn pə'sent).

Няхай у нашым прыкладзе на вытворчасць прадукцыі скарыстана матэрыялаў [for the manufacture of production is utilized materials (fə ðə ,mænjʊ'fæktʃə əv prə'dʌkʃn iz 'ju:laɪzd mə'tiəriəls)] на суму [on sum (ɔn sʌm)] 4 691 395 руб. 73 кап. (fɔ: 'mɪljən, sɪks 'hʌndrəd ænd 'nɑɪnti-wʌn θəʊzənd, θri: 'hʌndrəd ænd 'nɑɪnti-faɪv ru:blɪz 'sevnti-θri: 'kəʊpeks). Тады сума адхіленняў [sum of deviation (sʌm əv ,di:vɪ'eɪʃən)], якая адносіцца да скарыстаных матэрыялаў, вызначыцца ў памеры

$$4,691,395.73 \times 9.057 : 100 = 424,899.71 \text{ rubles}$$

(fɔ: 'mɪljən, sɪks 'hʌndrəd ænd 'nɑɪnti-wʌn θəʊzənd, θri: 'hʌndrəd ænd 'nɑɪnti-faɪv ru:blɪz 'sevnti-θri: 'kəʊpeks),

'mʌltɪplai baɪ

nain pɔɪnt ou faiv sevn pə'sent

di'vaɪd baɪ

'hʌndrəd pə'sent

givs

fɔ: 'hʌndrəd ænd 'twenti-fɔ: θəʊzənd, eɪt hʌndrəd ænd 'nɑɪnti-nɑɪn ru:blɪz 'sevnti wʌn 'kəʊpeks),

на якую будзе зроблены наступны запіс:

дэбет рахунку 20 “Асноўная вытворчасць” [debit of account 20 “Basic production” (‘debit əv ə'kaʊnt 'twenti “Beɪsɪk prə'dʌkʃən”)]

кредыт рахунку 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [credit of account 16 “Deviation in value of materials” (‘kredit əv ə'kaʊnt 'sɪks'ti:n “,Di:vɪ'eɪʃən ɪn 'vælju əv mə'tiəriəls”)].

У выніку на сабекошт прадукцыі матэрыялы будуць спісаны па фактычным іх сабекошце, які складзе

$$4,691,395.73 + 424,899.71 = 5,116,295.44 \text{ rubles}$$

(fɔ: 'miljən, siks 'hʌndrəd ænd 'nainti-wʌn θəuzænd, θri: 'hʌndrəd ænd 'nainti-faiv ru:bliz 'sevnti-θri: 'kəupeks

pls

fɔ: 'hʌndrəd ænd 'twenti-fɔ: θəuzænd, eit hʌndrəd ænd 'nainti-nain ru:bliz 'sevnti wʌn 'kəupeks

givs

faiv 'miljən, wʌn 'hʌndrəd ænd 'siks'ti:n θəuzænd, tu: hʌndrəd ænd 'nainti-faiv ru:bliz 'fɔ:ti-fɔ 'kəupeks).

Фактычны сабекошт астаткаў матэрыялаў на канец месяца [historical prime cost of materials rests at the end of a month (his'tɔ:rikəl praim kɔst ɔv mə'tiəriəls rest ət ðə end ɔv ə mʌnθ)], які неабходна будзе паказаць у бухгалтарскім балансе [balance sheet ('bæləns ʃi:t)], вызначыцца як сума сальда рахункаў [will be determined as the sum of accounts rest (wil bi: di'təmind əz ðə sʌm ɔv ə'kaunts rest)] 10 “Матэрыялы” і 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [10 “Materials” and 16 “Deviation in value of materials” (ten “Mə'tiəriəls” ænd 'siks'ti:n “,Di:vi'eifən in 'vælju ɔv mə'tiəriəls”), велічыню якіх паказваюць малюнкi 3.1 і 3.2 (на англійскай мове).

Як вынікае з малюнкаў 3.1 і 3.2 (на англійскай мове), рахунак 10 “Матэрыялы” [10 “Materials” (ten “Mə'tiəriəls”)] раскрывае рух матэрыялаў па ўліковых цэнах, а рахунак 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” ('siks'ti:n “,Di:vi'eifən in 'vælju ɔv mə'tiəriəls”)] — рух адхіленняў іх фактычнага сабекошту ад вартасці па ўліковых цэнах. У выніку фактычны сабекошт астаткаў матэрыялаў на канец месяца [historical prime cost of materials rests at the end of month (his'tɔ:rikəl praim kɔst ɔv mə'tiəriəls rest ət ðə end ɔv mʌnθ)] вызначыцца ў суме [will be determined to amounting (wil bi: di'təmind tu ə'mauntɪŋ)]:

$$1,272,255.25 + 115,254.09 = 1,387,509.34 \text{ rubles}$$

(wʌn 'miljən, tu: 'hʌndrəd ænd 'sevnti-tu: θəuzænd, tu: 'hʌndrəd ænd 'fifti-faiv ru:bliz 'twenti-faiv 'kəupeks

pls

wɫn 'hʌndrəd ænd 'fifti:n θəuzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'fifti-fə: ru:bliz nain 'kəupeks
gives

wɫn 'miljən, θri: 'hʌndrəd ænd 'eiti-sevn θəuzənd, faiv 'hʌndrəd ænd nain ru:bliz
 'θə:ti:-fə: 'kəupeks).

10 “Матэрыялы”		16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў”	
Дэбет	Крэдыт	Дэбет	Крэдыт
С-да 834 645,68	4 691 395,73	С-да 77 312,36	424 899,71
5 129 005,30		462 841,44	
С-да 1 272 255,25		С-да 115 254,09	

Малюнак 3.1 — Рахункі для бухгалтарскага ўліку фактычнага сабекошту матэрыялаў

10 “Materials” (ten “Mə'tiəriəls”)		16 “Deviation in value of materials” ('siks'ti:n ",Di:v'i'eɪjən in 'vælju əv mə'tiəriəls")	
Debit	Credit	Debit	Credit
Rest 834 645,68	4 691 395,73	Rest 77 312,36	424 899,71
5 129 005,30		462 841,44	
Rest 1 272 255,25		Rest 115 254,09	

Figure 3.2 — Accounts for book-keeping of the materials historical prime cost

(‘Figə θri: tu: — Ə'kaunts fə 'buk,ki:piŋ əv ðə mə'tiəriəls his'tɔ:rikəl praim kost)

Аднак змяненне metodyкі разліку адхіленняў ад вартасці матэрыялаў, якія адносяцца да скарыстаных і выбыўшых па іншых прычынах матэрыялаў, абумовіць змяненне як фактычнага сабекошту прадукцыі, так і фактычнага сабекошту астатку матэрыялаў на канец справаздачнага перыяду, што робіць гэтыя паказчыкі ў пэўнай меры ўмоўнымі. Па гэтай прычыне абгрунтаваны выбар пры распрацоўцы ўліковай палітыкі вытворчага прадпрыемства metodyкі размеркавання адхіленняў ад вартасці матэрыялаў мае вельмі вялікае значэнне для правільнага вызначэння як фінансавага выніку, так і сабекошту астатку матэрыялаў на канец справаздачнага перыяду.

3.4. Варыянты ўліку і размеркавання транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад вартасці матэрыялаў

The accounting and the allotment versions of transportation-procurement costs and the deviations in value of materials

(θri: point fə:. Дə ə'kauntɪŋ ænd ðə ə'lɒtmənt 'və:fəns
ɒv ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɔsts ænd ðə ,di:vi'eɪfns
in 'vælju ɒv mə'tɪəriəls)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tɜ:'mi'nɒlədʒi)]

Адасоблены ўлік транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн — detached accounting of transportation-procurement costs and deviation in value of materials (di'tæft ə'kauntɪŋ ɒv ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɔsts ænd ,di:vi'eɪfn in 'vælju ɒv mə'tɪəriəls).

Аналітычны ўлік транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў — analytic accounting of transportation-procurement costs and deviation in value of materials ('æne'lɪtɪk ə'kauntɪŋ ɒv ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɔsts ænd ,di:vi'eɪfn in 'vælju ɒv mə'tɪəriəls).

Велічыня транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў — size of transportation-procurement costs and deviation in value of materials (saɪz ɒv ,træspɔ:'teɪfən-ænd-prə'kjuəmənt kɔsts ænd ,di:vi'eɪfn in 'vælju ɒv mə'tɪəriəls).

Размеркаванне транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў — allotment of the transportation-procurement costs and deviation in value of materials (ə'lɒtmənt ɒv ðə ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɔsts ænd ,di:vi'eɪfn in 'vælju ɒv mə'tɪəriəls).

Удзельная вага транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў — specific weight of transportation-procurement

costs and deviation in value of materials (spi'sifik weit əv ˌtræspɔ:'teifən-prə 'kjuəmənt kɔsts ænd ˌdi:vi'eifn in 'vælju əv mə'tiəriəls).

Памяншэнне сабекошту прадукцыі — decrease in the prime cost of production (di:'kri:s in ðə praɪm kɔst əv prə'dʌkʃn).

Павелічэнне вартасці рэалізаваных матэрыялаў — increase in value of sold materials (in'kri:s in 'vælju: əv sould mə'tiəriəls).

Планавая калькуляцыя — planned calculation (plænd ˌkælkju'leifn).

Нарматыўная калькуляцыя — standard calculations ('stændəd ˌkælkju 'leifn).

Трохступеньчатая вертыкальная сістэма аналітычнага ўліку — three-stage vertical system of analytic accounting (θri:-steɪdʒ 'və:tɪkəl 'sɪstɪm əv 'ænə'lɪtɪk ə'kauntɪŋ).

У наступным справаздачным перыядзе — in the next reporting period (in ðə nekst ri'pɔ:tiŋ 'pɪəriəd).

У мінулым справаздачным перыядзе — in the last reporting period (in ðə lɑ:st ri'pɔ:tiŋ 'pɪəriəd).

У разрэзе відаў або груп сыравіны, матэрыялаў і паліва — kinds or groups in sections of raw stuff, materials, fuel and other material valuables (kainds ə: gru:ps in 'sekʃəns əv rɔ: stʌf, mə'tiəriəls, 'fjuəl ænd 'lðə mə'tiəriəl 'væljuəblz).

Адхіленні фіксаваных цэн ад цэн набыцця — deviation of fixed prices from the prices of purchase (di:vi'eifən əv fikst praɪsɪz frəm ðə praɪsɪz əv 'pə:ʃəs”).

Адходы вытворчасці — production waste (prə'dʌkʃn weɪst).

Зацверджаная Міністэрствам фінансаў Рэспублікі Беларусь Інструкцыя па рахункаводстве запасаў дапускае магчымасць выбару аднаго прымальнага для арганізацыі варыянта ўліку транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [transportation-procurement costs (ˌtræspɔ:'teifən-prə'kjuəmənt-kɔsts)] і адхіленняў фіксаваных цэн ад цэн набыцця [deviation of fixed prices from the prices of purchase (di:vi'eifən əv fikst praɪsɪz frəm ðə praɪsɪz əv 'pə:ʃəs”)] з некалькіх магчымых варыянтаў. У папярэдніх параграфіях разгледжаны агульнаметадычныя падыходы да ўліку транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [transportation-procurement costs (ˌtræspɔ:'teifən-

prə'kjuəmənt kɔsts]) і адхіленняў фіксаваных цэн ад цэн набыцця [deviation of fixed prices from the prices of purchase (di:vi'eifən əv fiksɪt praisiz frəm ðə praisiz əv 'rɛ:tʃəs)] як з выкарыстаннем рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [account 16 “Deviation in value of materials” (ə'kaunt 'siks'ti:n „Di:vi'eifən in 'væljə əv mə'tiəriəls)], так і без указанага рахунку.

Большая частка транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад вартасці матэрыялаў спісваецца з крэдыту рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [off credit of account 16 “Deviation in value of materials” (ɔf 'kredit əv ə'kaunt 'siks'ti:n „Di:vi'eifən in 'væljə əv mə'tiəriəls)] на павелічэнне сабекошту прадукцыі, работ і паслуг [increase in prime cost of products, works and services (in'kri:s in praɪm kɔst əv prəd'ɒkts, wɜ:kəs ənd 'sə:vɪzɪz)]. Таму дэбетуюцца рахункі [are being debited accounts (ɑ: bi:ɪŋ 'debitɪd ə'kaunts)] 20 “Асноўная вытворчасць” [20 “Basic production” (twenti 'Beisɪk prəd'ɒkʃən)] і 23 “Дапаможныя вытворчасці” [23 “Auxiliary productions” (twenti-θri: “ɔ:g'ziljəri ,prəd'ɒkʃəns)].

Аднак рахунак 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [account 16 “Deviation in value of materials” (ə'kaunt 'siks'ti:n „Di:vi'eifən in 'væljə əv mə'tiəriəls)] можа крэдытавацца і з дэбетам іншых рахункаў у залежнасці ад таго, на якія мэты былі скарыстаны і па якіх прычынах спісаны матэрыялы. Найбольш распаўсюджаныя праводкі па крэдыце рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [by credit of account 16 “Deviation in value of materials” (baɪ 'kredit əv ə'kaunt 'siks'ti:n „Di:vi'eifən in 'væljə əv mə'tiəriəls)] прыведзены ў табліцах 3.9 і 3.10 (на англійскай мове).

Табліца 3.9 — Адлюстраванне спісання транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн па крэдыце рахунку 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў”

Змест аперацый	Дэбет	Крэдыт
Спісаны транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі і адхіленні ад цэн на павелічэнне:		
а) сабекошту прадукцыі асноўнай вытворчасці	20	16
б) сабекошту прадукцыі дапаможных вытворчасцей	23	16
в) агульнавытворчых выдаткаў	25	16

г) агульнагаспадарчых выдаткаў	26	16
д) выдаткаў на выпраўленне браку	28	16

Заканчэнне табліцы 3.9

Змест аперацый	Дэбет	Крэдыт
е) выдаткаў на збыт прадукцыі	44	16
ж) сабекошту знішчаных або сапсаваных матэрыялаў у сувязі са стыхійнымі бедствамі	76-2	16
з) сабекошту прададзеных вытворчых запасаў іншым суб'ектам гаспадарання	90-7	16
і) вартасці недастач і страт ад псавання вытворчых запасаў	94	16
к) выдаткаў на падрыхтоўку і асвойванне новай прадукцыі і тэхналагічных працэсаў	97	16

Table 3.10 — **The derecognition reflection of transportation-procurement costs and the deviation at prices by credit of account 16 “Deviation in value of materials”**

(Teibl θri: point ten — Də di,rəkəg'nɪfn rɪ'flekʃən əv ,træspə:'teɪfən-prəkjuəmənt kɒsts ænd ðə ,di:vɪ'eɪʃən et praisɪz baɪ 'kredit əv ə'kaunt 'sɪks'ti:n “,Di:vɪ'eɪʃn in 'vælju əv mə'tɪəriəls”)

Content of business transaction ('kɒntent əv 'bɪznɪs træn'zækʃn)	Debit ('debit)	Credit ('kredit)
Transportation-procurement costs and the deviation at prices wrote off for increase of (,Træspə:'teɪfən-prəkjuəmənt kɒsts ænd ðə ,di:vɪ'eɪʃən et praisɪz raʊt ɔ:f fə in'kri:s əv:):		
a) prime cost of basic manufacturing production (praɪm kɒst əv 'beɪsɪk ,mænjʊ'fæktʃəriŋ prɛ'dʌkʃən)	20 ('twenti)	16 ('sɪks'ti:n)
b) prime cost of auxiliary production (praɪm kɒst əv ə:g'zɪljəri ,prɛ'dʌkʃən)	23 ('twenti-θri:)	16 ('sɪks'ti:n)
c) manufacturing overhead costs (,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'əʊvə'hed kɒsts)	25 ('twenti-faɪv)	16 ('sɪks'ti:n)
d) factory overhead costs ('fæktəri 'əʊvə'hed kɒsts)	26 ('twenti-sɪks)	16 ('sɪks'ti:n)
e) correcting of spoilage costs (kə'rekʃɪŋ əv 'spɔɪlɪdʒ kɒsts)	28 ('twenti-eɪt)	16 ('sɪks'ti:n)
f) distribution costs of production (,dɪstrɪ'bjuʃən kɒsts əv prɛ'dʌkʃən)	44 ('fɔ:ti-fə:)	16 ('sɪks'ti:n)
g) prime cost of destroyed or spoiled materials in connection with the natural disaster (praɪm kɒst əv dɪ'strɔɪt ɔ:)	76-2 ('sevnti-sɪks 'haɪfən tu:)	16 ('sɪks'ti:n)

spoilt mæ'tiəriəls in kə'nekʃən wið ðə 'næʃrəl di'zɑ:stə)		
h) prime cost of sold manufacturing inventories to other economic entities (praɪm kɒst ɒv səʊld ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvɛntriz tu 'ʌðə 'i:kə'nɒmɪk 'entɪtiz)	90-7 ('nain-ti 'haɪfən sevən)	16 ('sɪks'ti:n)

Table 3.10 (concluded) (teibl θri: pɔɪnt ten (kən'klu:did)

Content of business transaction ('kɒntent ɒv 'biznis træn'zækʃn)	Debit ('debit)	Credit ('kredit)
i) value of shortage and the waste from spoilage of manufacturing inventories in way ('vælju: ɒv 'ʃɔ:tiʒ ænd ðə weɪst frəm 'spɔɪlɪʒ ɒv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvɛntriz in wei)	94 ('nainti-fɔ:)	16 ('sɪks'ti:n)
j) preparation and mastering costs of new production and the technological processes (,prəpə'reɪʃən ænd 'mɑ:stəriŋ kɒsts ɒv nju: prə'dʌkʃən ænd ðə tek'nɒləʒɪkəl 'praʊsesɪz)	97 ('nainti-sevən)	16 ('sɪks'ti:n)

Інструкцыя па рахункаводстве запасаў дапускае выкарыстанне спрошчаных варыянтаў размеркавання транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў [allotment of transportation-procurement costs and deviation in value of materials (ə'lɒtmənt ɒv ,træspɔ:'teɪʃən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ,di:vi'eɪʃn in 'vælju ɒv mæ'tiəriəls)]. Напрыклад, удзельная вага транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў [specific weight of transportation-procurement costs and deviation in value of materials (spi'sɪfɪk weɪt ɒv ,træspɔ:'teɪʃən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ,di:vi'eɪʃn in 'vælju ɒv mæ'tiəriəls)] могуць акругляцца да цэлых адзінак. Пры невялікай удзельнай вазе іх сума можа поўнасьцю спісвацца на рахункі 20 “Асноўная вытворчасць”, 23 “Дапаможныя вытворчасці” [to accounts 20 “Basic production”, 23 “Auxiliary productions” (tu ə'kaunts 'twenti “Beisik prə'dʌkʃən”, twenti-θri: “ɔ:g'ziljəri ,prə'dʌkʃən”)], а таксама на павелічэнне вартасці рэалізаваных матэрыялаў [increase in value of sold materials (ɪn'kri:s in 'vælju: ɒv sould mæ'tiəriəls)]. У працэнтах [percental (pə'sentəl)] да ўліковай вартасці адпаведных матэрыялаў велічыня транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў [size of transportation-procurement costs and deviation in value of materials (saɪz ɒv ,træspɔ:'teɪʃən-prə'kjuəmənt kɒsts ænd ,di:vi'eɪʃn in 'vælju ɒv mæ'tiəriəls)] павінна складаць не больш 10%.

Аднак некаторыя падыходы, заяўленыя ў Інструкцыі па рахункаводстве запасаў як спрашчэнні, па сутнасці справы такімі не з'яўляюцца. У якасці прыкладу такога псеўдаспрашчэння можна прывесці наступны падыход. Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі або велічыні адхіленняў ад цэн могуць размяркоўвацца прапарцыянальна [in proportion (in pre'pɔ:ʃən)] нарматыву, усталяванаму ў планавых калькуляцыях [planned calculations (plænd ˌkælkju'leɪfns)] або нарматыўных калькуляцыях [standard calculations ('stændəd ˌkælkju'leɪfns)]. Калі фактычныя сумы [factual sums (fæktʃuəl sʌms)] транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў або адхіленняў ад цэн адрозніваюцца ад нарматыўных велічынь [standard size ('stændəd saɪzɪz)], то ў наступным справаздачным перыядзе [in the next reporting period (in ðə nekst rɪ'pɔ:tiŋ 'piəriəd)] размеркавання велічыні карэкціруюцца. Яны павялічваюцца на недаспісаную суму або памяншаюцца на залішне спісаную суму ў мінулым справаздачным перыядзе [in the last reporting period (in ðə lɑ:st rɪ'pɔ:tiŋ 'piəriəd)]. Астаткі транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў або сумы адхіленняў ад цэн на пачатак кожнага справаздачнага перыяду разлічваюцца [are being calculated (ɑ: 'bi:ɪŋ 'kælkjuleɪtɪd)] зыходзячы з нарматыву, які прадугледжаны ў планавых або нарматыўных калькуляцыях.

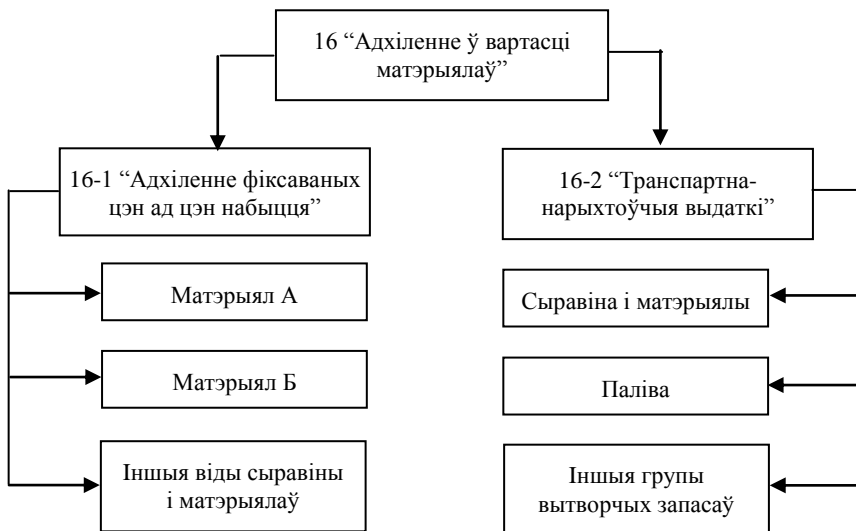
У буйных прамысловых арганізацыях [big industrial organizations (big in'dʌstriəl ˌɔ:gənəɪ'zeɪʃəns)], дзе вялікая наменклатура сыравіны, матэрыялаў і гатовых вырабаў, з мэтай правільнага вызначэння сабекошту асобных відаў прадукцыі транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-procurement costs (ˌtræspɔ:'teɪʃən-prə'kjʊəmənt kɒsts)] і адхіленні ў вартасці матэрыялаў [deviation in value of materials (ˌdi:vɪ'eɪʃn in 'vælju əv mə'tiəriəls)] павінны ўлічвацца [must be accounted (məst bi: ə'kauntɪd)] па адпаведных найменнях або групах сыравіны, матэрыялаў, купленых паўфабрыкатаў, паліва і запасных частак. Аднак арганізаваць аналітычны ўлік транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў [analytic accounting of transportation-procurement costs and the deviation in value of materials ('æneɪ'litik ə'kauntɪŋ əv ˌtræspɔ:'teɪʃən-prə'kjʊəmənt kɒsts ænd ðə ˌdi:vɪ'eɪʃn in 'vælju əv mə'tiəriəls)] у разрэзе іх відаў або груп, асабліва пры іх вялікай на-

менклатуры, вельмі складана. У сувязі з гэтым яны часта размяркоўваюцца паміж відамі вырабляемай прадукцыі агульнай сумай, без падраздзялення па відах і групам матэрыялаў.

Ва ўмовах сучаснай камп'ютарызацыі рахункаводства больш дакладна вызначыць сабекошт вырабленай прадукцыі [prime cost of manufactured production (praɪm kɒst ɒv ˌmænjʊˈfæktʃəd prəˈdʌkʃn)] дазваляе адасоблены ўлік транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн [detached accounting of transportation-procurement costs and deviation in value of materials (diˈtæʃt əˈkauntɪŋ ɒv ˌtræspɔːˈteɪʃən-prəˈkjuəmənt kɒsts ænd ˌdiːviːɪʃn ɪn ˈvæljʊ ɒv məˈtɪəriəls)] у разрэзе відаў або груп сыравіны, матэрыялаў і паліва [in the sections of kinds or the groups of raw stuff, materials, fuel and other material valuables (ɪn ðə ˈseksjəns ɒv kaɪnds ɔː ðə gruːps ɒv rɔː stʌf, məˈtɪəriəls, ˈfjuəl ænd ˈlðə məˈtɪəriəl ˈvæljueɪblz)]. Прыняўшы такі падыход, арганізацыя павінна адпаведным чынам арганізаваць аналітычны ўлік па рахунку [analytic accounting to organize by account (ˈænəˈlɪtɪk əˈkauntɪŋ tə ˈɔːgənəɪz baɪ əˈkaunt)] 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей” [16 “Deviation in value of materials” (ˈsɪksˈtɪːn ˈdiːviːɪʃən ɪn ˈvæljʊ ɒv məˈtɪəriəls)]. Трохступеньчатая вертыкальная сістэма аналітычнага ўліку [three-stage vertical system of analytic accounting (θriːˌsteɪdʒ ˈvɜːtɪkəl ˈsɪstɪm ɒv ˈænəˈlɪtɪk əˈkauntɪŋ)] паказана на малюнках 3.3 і 3.4 (на англійскай мове).

Як бачна з прыведзеных на малюнках 3.3 і 3.4 (на англійскай мове) схемах, для размежавання транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў [transportation-procurement costs (ˌtræspɔːˈteɪʃən-prəˈkjuəmənt kɒsts)] і адхіленняў у вартасці матэрыялаў [deviation in value of materials (ˌdiːviːɪʃn ɪn ˈvæljʊ ɒv məˈtɪəriəls)] прызначаны адпаведныя субрахункі [suitable subaccounts (ˈsjuːtəbl ˈsləbəkəunts)], адкрытыя да рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў” [16 “Deviation in value of materials” (ˈsɪksˈtɪːn ˈdiːviːɪʃən ɪn ˈvæljʊ ɒv məˈtɪəriəls)]. Аналітычны ўлік па субрахунку [analytic accounting by subaccount (ˈænəˈlɪtɪk əˈkauntɪŋ baɪ ˈsləbəkəunt)] 16-1 “Адхіленні фіксаваных цэн ад цэн набыцця” [16-1 “Deviation of the fixed prices from the prices of purchase” (ˈsɪksˈtɪːn ˈhaɪfən wɪn ˈdiːviːɪʃən ɒv ðə fɪkst praɪsɪz frəm ðə praɪsɪz ɒv ˈpɜːtʃəs)] вядзецца па відах сыравіны, матэрыялаў, паліва і іншых вытворчых запасах [at the kinds of raw

stuff, materials, fuel and other manufacturing inventories (ət ðə kaɪndz əv rəː stʌf, mə'tiəriəls, 'fjuəl ænd lðə mənju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntriːz]), а на субрахунку 16-2 “Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі” [16-2 “Transportation-procurement costs” (ˈsɪks'ti:n 'haɪfən tu: ‘,Træspɔ:'teɪʃən-prə'kjuəmənt kɔːsts)] — па групх каштоўнасцей [at the groups of valuables (ət ðə gru:pz əv 'væljueblz)], класіфікацыйныя адзнакі [classification signs (,klæsɪfɪ'keɪfɪn saɪn)] якіх адпавядаюць субрахункам, якія адкрываюцца да рахунку 10 “Матэрыялы” [10 “Materials” (ten “Mə'tiəriəls”)].

Малюнак 3.3 — Трохузроўневая вертыкальная сістэма аналітычнага ўліку транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад цэн

Такім жа чынам размяркоўваюцца транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [are being distributed the transportation-procurement costs (ɑ: 'bi:ɪŋ dɪs'trɪbjutɪd ðə træspɔ:'teɪʃən-prə'kjuəmənt kɔːsts)] і адхіленні ў цэнах на паліва [fuel deviation in prices ('fjuəl ,di:vi'eɪʃn ɪn praisɪz)] і іншыя матэрыяльныя каштоўнасці [other material valuables ('lðə mə'tiəriəl 'væljueblz)].

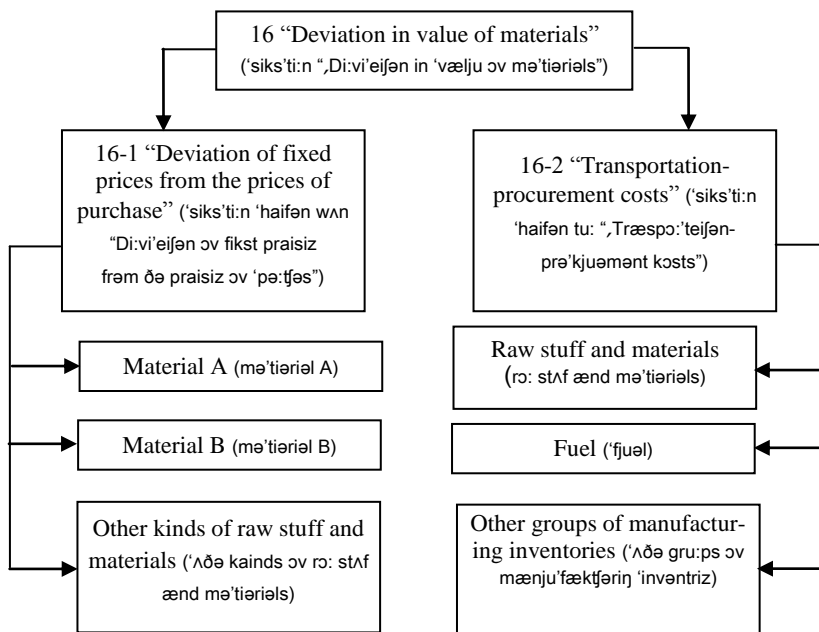

Figure 3.4 — Three-stage vertical system of transportation-procurement costs and deviation in value of materials analytic accounting
 (Figə θri: pɔɪnt fə: — θri:-steɪdʒ 'vɜ:tɪkəl 'sɪstɪm əv træspə:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɔ:sts
 ænd ,di:vi'eɪfən in 'vælju əv mə'tiəriəls 'æne'lɪtɪk ə'kaʊntɪŋ)

Калі аналітычны ўлік [analytic accounting ('æne'lɪtɪk ə'kaʊntɪŋ)] не дазваляе спісаць гэтыя адхіленні на сабекошт канкрэтных найменняў вырабаў, яны спісваюцца на дэбет рахункаў [are being written off to debit of accounts (ɑ: 'bi:ɪŋ rɪtŋ ə:f tu 'deɪt əv ə'kaʊnts)] 25 “Агульна-вытворчыя выдаткі” [25 “Manufacturing overhead cost” ('twenti-faɪv ‘,Mænjʊ'fæktʃəriŋ 'əʊvə'hed costs)] або 26 “Агульнагаспадарчыя выдаткі” [26 “Factory overhead cost” ('twenti-sɪks ‘‘Fæktəri 'əʊvə'hed costs)]. Крэдытавыя адхіленні [credit deviation ('kredɪt di:vi'eɪfən)] спісваюцца на дэбет

адзначаных рахункаў метадам “чырвонага сторна” [elimination entry method (i,li:mi'neiʃən 'entri 'mæθəd)], што ў выніку вядзе да памяншэння сабекошту прадукцыі [decrease in the prime cost of production (di:'kri:s in ðə praɪm kɔst əv prə'dɪkʃn)].

Калі ў працэсе вытворчасці [in production process (in prə'dɪkʃn 'prəuses)] былі выяўлены і апыродаваны адходы [waste were exposed and debited (weɪst wɛə ɪks'pəuzt ənd 'debi:tɪd)], то на іх кошт таксама будзе паменшаны сабекошт вырабленай прадукцыі [will be decreased prime cost of manufactured production (wɪl bi: di:'kri:st praɪm kɔst əv ,mænju'fæktʃəd prə'dɪkʃn)].

4. Улік колькасных і вартасных змяненняў вытворчых запасаў пад уплывам іншых фактараў. Арганізацыя іх аналітычнага ўліку ў бухгалтэрыі і на складзе

The quantitative and the pecuniary changes of manufacturing inventories accounting under of other factors influence. The organization of theirs analytic record in the accounting department and storehouses

(fə. ðə 'kwɒntɪteɪtɪv ənd ðə pi'kju:njəri tʃeɪndʒɪs əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnventrɪz ə'kauntɪŋ 'ʌndə əv 'ʌðə 'fæktəs 'ɪnfluəns. ðə ,ɔ:gənaɪzeɪʃən əv ðes ə'næ'lɪtɪk rɪ'kɔ:d ɪn ðə ə'kauntɪŋ di'pɑ:tment ənd 'stɔ:hausɪz)

4.1. Улік рэалізацыі сыравіны і матэрыялаў іншым суб'ектам гаспадарання

The sale of raw stuff and materials accounting to the other economic entities

(fə: pɔɪnt wʌn. ðə seɪl əv rɔ: stʌf ənd mə'tɪəriəls ə'kauntɪŋ tu ðə 'ʌðə 'i:kə'nɒmɪk 'entɪtɪz)

**Ключавая тэрміналогія [key terminology
(ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]**

Вартасць рэалізаваных пакупнікам матэрыялаў па ўліковых цэнах — value of sold materials to acquirers at accounting prices ('væljʊ: əv səʊld mə'tiəriəls tu ə'kwærəs ət ə'kauntɪŋ praɪzɪz).

Выручка ад рэалізацыі сыравіны і матэрыялаў — revenue from sale of raw stuff and materials ('revɪnju: frəm seɪl əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls).

Іншыя даходы па цякучай дзейнасці — other operating activity revenues ('ʌðə əpəreɪtɪŋ æk'tɪvɪti 'revɪnju:ɪz).

Вартасць прададзеных матэрыялаў разам з падаткам на дабаўленую вартасць — value of sold materials together with the value added tax ('væljʊ: əv səʊld mə'tiəriəls tə'geðə wɪð ðə 'væljʊə æ:did tæks).

Падатак на дабаўленую вартасць, налічаны ад кошту рэалізаваных матэрыялаў — value added tax accrued from sum of sold materials ('væljʊə æ:did tæks ə'kru:d frəm sʌm əv səʊld mə'tiəriəls).

Перадача сыравіны і матэрыялаў у вытворчасць — transmission of raw stuff and materials in production (trænz'mɪʃən əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls ɪn prə'dʌkʃn).

Перапрацоўчая арганізацыя — working-up of organization ('wəkiŋ-ʌp əv ɔ:gənəɪ'zeɪʃən).

Празмерныя запасы сыравіны і матэрыялаў — excessive inventories of raw stuff and materials (ɪk'sesɪv 'ɪnvəntrɪz əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls).

Рэалізаваныя сыравіна і матэрыялы — sold the raw stuff and materials (səʊld ðə rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls).

Рэалізацыя сыравіны і матэрыялаў іншым прадпрыемствам — sales of raw stuff and materials to other enterprises (seɪl əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls tu 'ʌðə 'entəpraɪzɪz).

Склады вытворчых прадпрыемстваў — storehouses of manufacturing enterprises ('stɔːhaʊsɪz əv ˌmænju'fæktʃərɪŋ 'entəpraɪzɪz).

Уласная гандлёвая сетка — own retail network (aʊn 'ri:teɪl 'netwɜ:k).

Уліковая вартасць рэалізаваных каштоўнасцей — accounting value of sold valuables (ə'kauntɪŋ 'væljʊ: əv səʊld 'væljʊəblz).

Фінансавы вынік ад рэалізацыі матэрыялаў — financial result from sale of materials (faɪ'nænsjəl rɪ'zʌlt frəm seɪl əv mə'tiəriəls).

Эканамічная сутнасць запісу на рахунках — economic point of entry on accounts ('ɪkə'nɒmɪk pɔɪnt əv 'entri ɔn ə'kaʊnts).

Перадача сыравіны і матэрыялаў у вытворчасць [transmission of raw stuff and materials in production (trænz'miʃən əv rɔ: stɪf ænd mə'tiəriəls in prə'dʌkʃn)] з'яўляецца асноўным каналам іх выбыцця са складоў вытворчых прадпрыемстваў [storehouses of manufacturing enterprises ('stɔːhaʊsɪz əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'entəpraɪzɪz)]. Разам з тым празмерныя запасы сыравіны і матэрыялаў [excessive inventories of raw stuff and materials (ɪk'sesɪv 'ɪnvəntrɪz əv rɔ: stɪf ænd mə'tiəriəls)] могуць прадавацца іншым суб'ектам гаспадарання [other economic entities ('ʌðə 'i:kə'nɒmɪk 'entɪtɪz)]. Закупленая сельскагаспадарчая і дзікарослая сыравіна часта рэалізуецца праз уласную гандлёвую сетку [own retail network (əʊn 'ri:teɪl 'netwɜ:k)] перапрацоўчых арганізацый [working-up of organization ('wɜ:kɪŋ-ʌp əv ,ɔ:gənəɪ'zeɪʃən)].

Рэалізацыя сыравіны і матэрыялаў іншым прадпрыемствам [sale of raw stuff and materials to other enterprises (seɪl əv rɔ: stɪf ænd mə'tiəriəls tu 'ʌðə 'entəpraɪzɪz)] афармляецца таварна-транспартнымі накладнымі [commodity-transportation bills of lading (kə'mɒdɪtɪ-træspɔːteɪʃən bɪls əv leɪdɪŋ)]. Такія аперацыі з'яўляюцца аб'ектам абкладання падаткам на дабаўленую вартасць [value added tax ('væljuə əːdɪd tæks)], а пры рэалізацыі падакцызных запасаў таксама і акцызамі [excises (ɪk'saɪzɪz)]. Для ўліку такіх аперацый выкарыстоўваюцца наступныя субрахункі [following subaccounts ('fɒləʊɪŋ slɒbə'kaʊnts)], якія адкрываюцца да рахунку 90 “Даходы і расходы па цякучай дзейнасці” [account 90 “Operating activity revenues and expenses” (ə'kaʊnt 'naɪntɪ “ɔ:pəreɪtɪŋ æk'tɪvɪtɪ 'revɪnju:z ənd ɪks'pensɪz”)]:

90-7 “Іншыя даходы па цякучай дзейнасці” [subaccount 90-7 “Other operating activity revenues” (slɒbə'kaʊnt 'naɪntɪ 'haɪfən sevn “ʌðə ɔ:pəreɪtɪŋ æk'tɪvɪtɪ 'revɪnju:z”)];

90-8 “Падатак на дабаўленую вартасць, які налічваецца ад іншых даходаў цякучай дзейнасці” [subaccount 90-8 “Value added tax which is being charged extra from the other operating activity revenues” (slɒbə'kaʊnt 'naɪntɪ 'haɪfən eɪt “væljuə əːdɪd tæks wɪtʃ ɪz 'bi:ɪŋ tʃɑ:dʒt 'ɛkstrə frəm ðə ʌðə ɔ:pəreɪtɪŋ æk'tɪvɪtɪ 'revɪnju:z”)];

90-9 “Іншыя падаткі і зборы, якія налічваюцца ад іншых даходаў па цякучай дзейнасці” [subaccount 90-9 “Other taxes and takings which is being charged extra from the other operating activity revenues” (slbɐˈkaunt ˈnainti ˈhaifən nain “lɔð tæksiz ænd ˈteikiŋ wɪtʃ iz ˈbi:iŋ ʃɑ:dʒt ˈekstre frəm ðə lɔð ɔpəreitɪŋ ækˈtɪviti ˈrevɪnju:z”)];

90-10 “Іншыя расходы па цякучай дзейнасці” [subaccount 90-10 “Other operating activity expenses” (slbɐˈkaunt ˈnainti ˈhaifən ten “lɔð ɔpəreitɪŋ ækˈtɪviti iksˈpensiz”)].

Выкарыстанне ўказаных субрахункаў абумоўлена неабходнасцю раздзялення ва ўліку рэалізацыі іншых актываў ад рэалізацыі гатовай прадукцыі, выкананых работ і аказаных паслуг. Пры рэалізацыі празмерных запасаў матэрыялаў і сыравіны [sale of raw stuff and materials excessive inventories (seil ɔv rɔ: stʌf ænd məˈtɪəriəls iksˈsesiv ˈɪnvɛntriz)] па дэбце субрахунку [by debit of subaccount (bai ˈdebit ɔv slbɐˈkaunt)] 90-10 “Іншыя расходы па цякучай дзейнасці” [subaccount 90-10 “Other operating activity expenses” (slbɐˈkaunt ˈnainti ˈhaifən ten “lɔð ɔpəreitɪŋ ækˈtɪviti iksˈpensiz”)] і па крэдыце рахунку [by credit of account (bai ˈcredit ɔv əˈkaunt)] 10 “Матэрыялы” [account 10 “Materials (əˈkaunt ten ˈməˈtɪəriəls”)] адлюстроўваецца [is being reflected (iz ˈbi:iŋ rɪˈflektɪd)] ўліковая вартасць рэалізаваных каштоўнасцей [accounting value of sold valuables (əˈkauntɪŋ ˈvælju: ɔv səʊld ˈvæljuəblz)]. Акрамя таго, на дэбет субрахунку [to debit of subaccount (tu ˈdebit ɔv slbɐˈkaunt)] 90-10 “Іншыя расходы па цякучай дзейнасці” [90-10 “Other operating activity expenses” (ˈnainti ˈhaifən ten “lɔð ɔpəreitɪŋ ækˈtɪviti iksˈpensiz”)] з крэдыту адпаведных рахункаў [off credit of suitable accounts (ɔf ˈkredit ɔv ˈsju:təbl əˈkaunts)] пералічваюцца [are being transfered (ɑ: bi:iŋ ˈtrænsfə:d)] панесеныя ў сувязі з гэтым выдаткі на рэалізацыю [selling expenses (selɪŋ iksˈpensiz)], транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-procurement costs (ˌtræspɔ:ˈteɪfən-prəˈkjʊəmənt kɔsts)], адхіленні ад вартасці [deviation at value (ˌdi:vɪˈeɪfən ət ˈvælju:)], налічаны падатак на дабаўленую вартасць [accrued value added tax (əˈkru:d væljuə əːdɪd tæks)] і іншыя расходы ў адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам, якія адносяцца [are being concerned (ɑ: bi:iŋ kənˈsɛnt)] да рэалізаваных

сыравіны і матэрыялаў [sold raw stuff and materials (səuld rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)]. На крэдыт субрахунку [to credit of subaccount (tu 'kredit əv slbə'kaunt)] 90-7 “Іншыя даходы па бягучай дзейнасці” [90-7 “Other operating activity revenues” (ˈnainti 'haifən sevn “Лдэ əpəreitɪŋ æk'tiviti 'revɪnju:iz”)] адносіцца выручка ад рэалізацыі сыравіны і матэрыялаў [revenue from sale of raw stuff and materials (ˈrevɪnju: frəm seil əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls)].

Вернемся да прыкладу, прыведзенаму ў раздзеле “Перыядычная сістэма рахункаводства вытворчых запасаў”. Як вынікае з малюнку 3.1, астатак матэрыялаў па ўліковых цэнах [rest of materials at the accounting prices (rest əv mə'tiəriəls ət ðə ə'kauntɪŋ praisiz)] складае 1 272 255 руб. 25 кап. (wʌn 'miljən, tu: 'hʌndrəd ænd 'sevnti-tu: θəuzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'fifti-faiv ru:bliz 'twenti-faiv 'kəupeks), а астатак адхіленняў у вартасці матэрыялаў — 115 254 руб. 9 кап. (wʌn 'hʌndrəd ænd 'fifti:n θəuzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'fifti-fə: ru:bliz nain 'kəupeks). Сярэдні працэнт адхіленняў фактычнага сабекошту матэрыялаў ад вартасці па ўліковых цэнах [deviation average percentage of materials historical cost from value at accounting prices (di:vi'eɪʃən 'ævərɪdʒ pə'sentɪdʒ əv mə'tiəriəls histo:rikəl kɔst frəm 'væljuə ət ə'kauntɪŋ praisiz)] вызначыўся ў памеры 9,057% (nain pɔɪnt əv faiv sevn pə'sentɪdʒ).

Дапусцім, прададзены матэрыялы, кошт якіх па дагаворных цэнах без падатку на дабаўленую вартасць склаў 442 282 руб. 65 кап. (fɔ: 'hʌndrəd ænd 'fɔ:ti-tu: θəuzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'eiti-tu: ru:bliz 'siksiti-faiv 'kəupeks). Падатак на дабаўленую вартасць [value added tax ('væljuə ə:did tæks)], які налічваецца па стаўцы [is being charged extra at rate (is 'bi:ɪŋ tʃɑ:dʒt 'ekstrə ət reit)] 10% (ten pə'sentɪdʒ), складзе

$$442,282.65 \times 10 : 100 = 44,228.27 \text{ rubles}$$

(fɔ: 'hʌndrəd ænd 'fɔ:ti-tu: θəuzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'eiti-tu: ru:bliz 'siksiti-faiv 'kəupeks

'mʌltiplai bai

ten pə'sent

d'vaid bai

'hʌndrəd pə'sent

givs

'fɔ:ti-fɔ: θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'twenti-eit ru:bliz 'twenti-sevn 'kəupeks).

Значыць, кошт прададзеных матэрыялаў разам з падаткам на дабаўленую вартасць [value of sold materials together with the value added tax ('væljʊ: əv səʊld mə'tiəriəls tə'geðə wið ðə 'væljʊə æ:did tæks)], складзе

$$442,282.65 + 44,228.27 = 486,510.92 \text{ rubles}$$

(fɔ: 'hʌndrəd ænd 'fɔ:ti-tu: θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'eiti-tu: ru:bliz 'siks-ti-faiv 'kəupeks

plʌs

'fɔ:ti-fɔ: θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'twenti-eit ru:bliz 'twenti-sevn 'kəupeks

givs

fɔ: 'hʌndrəd ænd 'eiti siks θauzənd, faiv 'hʌndrəd ænd ten ru:bliz 'nainti-tu: 'kəupeks).

Няхай вартасць гэтых матэрыялаў па ўліковых цэнах вызначылася ў суме 358 641 руб. 38 кап. (θri: 'hʌndrəd ænd 'fifti-eit θauzənd, siks 'hʌndrəd ænd fɔ:ti wʌn ru:bliz 'θə:ti:-eit 'kəupeks). Акрамя таго, сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у цэнах, якая адносіцца да прададзеных матэрыялаў [sum of transportation-procurement costs and the deviation in prices which is concerned to sold materials (sʌm əv ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɔsts ænd ðə ,di:'vi'eɪfŋ in praisiz wiθ iz kən'sə:nt tə səʊld mə'tiəriəls)], складзе

$$358,641.38 \times 9.057 : 100 = 32,482.15 \text{ rubles}$$

(θri: 'hʌndrəd ænd 'fifti-eit θauzənd, siks 'hʌndrəd ænd fɔ:ti wʌn ru:bliz 'θə:ti:-eit 'kəupeks

'mʌltiplai bai

nain point ou faiv sevn pə'sent

di'vaid bai

'hʌndrəd pə'sent

givs

'θə:ti:-tu: θauzənd, fɔ: 'hʌndrəd ænd 'eiti-tu: ru:bliz 'fif'ti:n 'kəupeks).

У канчатковым выніку прыбытак [profit ('prɒfɪt)] ад гэтай аперацыі складзе

$$486,510.92 - 44,228.27 - 358,641.38 - 32,482.15 = \\ = 51,159.2 \text{ rubles}$$

(fɔ: 'hʌndrəd ænd 'eiti siks θauzənd, faɪv 'hʌndrəd ænd ten ru:bliz 'nainti-tu: 'kəupeks

'mainəs

'fɔ:ti-fɔ: θauzənd, tu: 'hʌndrəd ænd 'twenti-eit ru:bliz 'twenti-sevn 'kəupeks

'mainəs

θri: 'hʌndrəd ænd 'fifti-eit θauzənd, siks 'hʌndrəd ænd fɔ:ti wʌn ru:bliz 'θə:ti:-eit 'kəupeks

'mainəs

'θə:ti:-tu: θauzənd, fɔ: 'hʌndrəd ænd 'eiti-tu: ru:bliz t 'fif'ti:n 'kəupeks

givs

'fifti-wʌn θauzənd, wʌn 'hʌndrəd ænd 'fifti-nain ru:bliz twelw 'kəupeks).

На рахунках бухгалтарскага ўліку [to accounts of book-keeping (tu ə'kaunts əv buk-'ki:piŋ)] ўказаная аперацыя будзе адлюстравана наступнымі праводкамі [will be reflected with the following entries (wil bi:ri'flektid wiθ ðə 'fɒləʊiŋ entrɪz)] (табліцы 4.1 і 4.2 (на англійскай мове).

Табліца 4.1 — Адлюстраванне на рахунках рэалізацыі матэрыялаў пакупнікам

Эканамічная сутнасць запісу на рахунках	Карэспандэнцыя рахункаў		Сума, руб.
	Дэбет	Крэдыт	
1. Кошт рэалізаваных пакупнікам матэрыялаў разам з падаткам на дабаўленую вартасць	62	90-7	442 326,88

2. Падатак на дабаўленую вартасць, налічаны ад кошту рэалізаваных матэрыялаў	90-8	68-2	44 228,27
--	------	------	-----------

Заканчэнне табліцы 4.1

Эканамічная сутнасць запісу на рахунках	Карэспандэнцыя рахункаў		Сума, руб.
	Дэбет	Крэдыт	
3. Вартасць рэалізаваных пакупнікам матэрыялаў па ўліковых цэнах	90-10	10-1	358 641,38
4. Транспартныя выдаткі і адхіленні ў цэнах, якія адносяцца да рэалізаваных матэрыялаў	90-10	16	32 482,15
5. Фінансавы вынік ад рэалізацыі матэрыялаў (рад. 1 – рад. 2 – рад. 3 – рад. 4)	90-11	99	6 975,08

Table 4.2 — **Reflection on accounts of materials sales to acquirers**
(**Teibl fo point tu: — Ri'flekʃən ɔn ə'kaunts ɔv mə'tiəriəls seil tu ə'kwaires**)

Economic point of entry on accounts (<i>'ikə'nɒmɪk pɔɪnt ɔv 'entri ɔn ə'kaunts</i>)	Correspondence of accounts (<i>ˌkɔrɪs'pɒndəns ɔv ə'kaunts</i>)		Sum (<i>sʌm</i>), rubles (<i>ru:blɪz</i>)
	Debit (<i>'debit</i>)	Credit (<i>'kredit</i>)	
1. Value of sold materials to acquirers together with the value added tax (<i>'vælju: ɔv səʊld mə'tiəriəls te ə'kwaires tə'geðə wɪð ðə 'væljuə æ:dɪd tæks</i>)	62 (<i>'sɪksti-tu:</i>)	90-7 (<i>'nainti 'haɪfən sevn</i>)	442 326,88
2. Value added tax accrued from sum of the sold materials (<i>'væljuə æ:dɪd tæks ə'kru:d frəm sʌm ɔv ðə səʊld mə'tiəriəls</i>)	90-8 (<i>'nainti 'haɪfən eɪt</i>)	68-2 (<i>'sɪksti-eɪt 'haɪfən tu</i>)	44 228,27
3. Value of sold materials to acquirers at accounting prices (<i>'vælju: ɔv səʊld mə'tiəriəls tu ə'kwærəs ət ə'kauntɪŋ praisɪz</i>)	90-10 (<i>'nainti 'haɪfən ten</i>)	10-1 (<i>ten 'haɪfən wʌn</i>)	358 641,38
4. Transportation-procurement costs and deviation in prices which is concerned to sold materials (<i>ˌtræspɔ:'teɪʃən-prə'kju:mənt kɔsts ænd ˌdi:vi'eɪʃn frəm praisɪz wɪtʃ ɪz kən'sə:n tə səʊld mə'tiəriəls</i>)	90-10 (<i>'nainti 'haɪfən ten</i>)	16 (<i>'sɪks'ti:n</i>)	32 482,15
5. Financial result from sale of materials (line 1 – line 2 – line 3 – line 4) (<i>fai'nænjəl rɪ'zʌlt frəm seil ɔv mə'tiəriəls (lɑɪn wʌn 'maɪnəs lɑɪn tu: 'maɪnəs lɑɪn θri: 'maɪnəs lɑɪn fɔ:)</i>)	90-11 (<i>'nainti 'haɪfən i'lɛwn</i>)	99 (<i>'nainti-nɑɪn</i>)	6 975,08

Пры стратнай рэалізацыі залішніх запасаў, калі іх фактычны сабекошт разам з падаткам на дабаўленую вартасць і іншымі расходамі на рэалізацыю перавысіць вартасць па цэнах продажу, фінансавы рэзультат ад рэалізацыі адлюстроўваецца запісам [is being reflected of entry (iz 'bi:ɪŋ rɪ'flektɪd əv əntri)]:

дэбет рахунку 99 “Прыбыткі і страты” [debit of account 99 “Profits and losses” ('debit əv ə'kaunt 'nainty-nain “'Prɒfɪts ænd lɒsɪz”)]

крэдыт рахунку 90-11 “Прыбытак (страты) ад цякучай дзейнасці” [credit of account 90-11 “Profit (losses) from operating activity” ('kredit əv ə'kaunt 'nainty 'haɪfən i'levn “'Prɒfɪt ('lɒsɪz) frəm 'ɔpəreɪtɪŋ æktɪvɪtɪ”)].

Такая праводка робіцца не па кожнай аперацыі, а па сукупнасці ўсіх аперацый за месяц.

4.2. Асаблівасці ўліку продажу сельскагаспадарчай і дзікарослай прадукцыі праз уласныя рознічныя магазіны

The accounting sale peculiarities of agricultural and wild production through the own retail shops

(fɔ pɔɪnt tu: . Də ə'kauntɪŋ seɪl pi,kju:lɪ'æritɪz əv ,ægrɪ'kʌltʃərəl ænd waɪld pre'dʌkʃən θru: Də sʌn 'ri:teɪl ʃɒps)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tɜ:mɪ'nɒlədʒi)]

Агароднінасховішча перапрацоўчай арганізацыі — vegetables storehouse of working-up organization ('vedʒɪtəblz 'stɔːhaus əv 'wəkiŋ-ʌp ,ɔ:gənəɪ 'zeɪʃən).

Вартасць перададзеных матэрыялаў па трансфертных цэнах — value of materials which transferred at transfer prices ('vælju: əv mə'tɪəriəls wɪtʃ trəns'fɜ:rd ət trəns'fɜ prəɪsɪz).

Вартасць перададзеных матэрыялаў па ўліковых цэнах — value of materials which transferred at accounting prices ('vælju: əv mə'tɪəriəls wɪtʃ

trans'fə:rd ət ə'kauntɪŋ praisiz).

Маржынальны даход перапрацоўчай арганізацыі ад закупачнай дзейнасці — margin profit of working-up organization from the purchase activity ('mɑ:ɟʒɪn 'prɒfɪt əv 'wəkiŋ-ʌp ɔ:ɟənai'zeɪʃən frəm ðə 'pɜ:ʃəs æk'tɪvɪti).

Па трансфертных цэнах перапрацоўчай арганізацыі — at transfer prices of working-up organization (ət træns'fə praisiz əv 'wəkiŋ-ʌp ɔ:ɟənai'zeɪʃən).

Перададзены ў фірменны магазін — transferred in the firm store (trans'fə:rd ɪn fə:m stɔ:).

Перадача сельскагаспадарчай і дзікарослай сыравіны — transfer of agricultural and wild raw stuff (træns'fə əv ʌgrɪ'kʌltʃərəl ænd waɪld rɔ: stʌf).

Тавары ў рознічным гандлі — merchandise in retail trade (,mɜ:ʃəndaɪz ɪn 'ri:teɪl treɪd).

Трансфертная цана — transfer price (træns'fə prais).

Уласная гандлёвая сетка — own retail network (əʊn 'ri:teɪl 'netwɜ:k).

Эканамічная сутнасць прыводак — economic point of entries ('ɪkə'nɒmɪk pɔɪnt əv 'entrɪz).

Перадача закупленай сельскагаспадарчай і дзікарослай сыравіны для рэалізацыі праз уласную гандлёвую сетку [own retail network (əʊn 'ri:teɪl 'netwɜ:k)] можа ажыццяўляцца як па ўліковых цэнах [at accounting prices (ət ə'kauntɪŋ praisiz)], так і па трансфертных цэнах [at transfer prices (ət træns'fə praisiz)], усталяваных перапрацоўчымі арганізацыямі [working-up organizations ('wəkiŋ-ʌp ɔ:ɟənai'zeɪʃənz)]. Адназначна Падатковаму кодэксу Рэспублікі Беларусь [tax code (tæks kəʊd)] абароты па аплатнай і бязвыплатнай перадачы тавараў у межах адной юрыдычнай асобы не з'яўляюцца аб'ектамі абкладання падаткам на дабаўленую вартасць [object of added value taxation ('ɒbdʒɪkt əv 'ædɪd 'vælju:tæk'seɪʃən)]. Таму пры перадачы сельскагаспадарчай і дзікарослай сыравіны [transfer of agricultural and wild raw stuff (træns'fə əv ʌgrɪ'kʌltʃərəl ænd waɪld rɔ: stʌf)] для рэалізацыі праз уласную гандлёвую сетку [sale through the own retail network (seɪl θru: ðə əʊn 'ri:teɪl 'netwɜ:k)] па ўліковых цэнах [at accounting prices (ət ə'kauntɪŋ praisiz)] будзе зроблены наступны запіс [will be made the following entry (wɪl bi: meɪd ðə

‘fɔləuɪŋ ‘entri]) на рахунках [to accounts (tu ə'kaunts)]:

дэбет субрахунку 41-2 “Тавары ў рознічным гандлі” [debit of subaccount 41-2 “Merchandise in retail trade” (‘debit əv slbə'kaunt 'fɔ:ti-wʌn 'haɪfən tu; ,Mə:tʃəndaɪz in 'ri:teɪl treɪd)]

крэдыт субрахунку 10-1 “Сыравіна і матэрыялы” [credit of subaccount 10-1 “Raw stuff and materials” (‘kredit əv 'slbə'kaunt ten 'haɪfən wʌn “Rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls”)].

Паколькі пры выкарыстанні перыядычнай сістэмы ўліку вытворчых запасаў [periodical system of manufacturing inventories accounting (,piəri'ɔdɪkəl 'sɪstɪm əv mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntrɪz ə'kauntɪŋ)] сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у цэнах [sum of transportation-procurement costs and the deviation in prices (slʌm əv ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɔsts ænd ðə ,di:vɪ'eɪʃn in praɪsɪz)] будзе вядома толькі пасля заканчэння месяца, указаную праводку можна зрабіць толькі па ўліковых цэнах [at accounting prices (ət ə'kauntɪŋ praɪsɪz)]. Пасля заканчэння справаздачнага месяца [after termination of reporting month (‘ɑ:ftə ,tə:mi'neɪʃən əv rɪ'pɔ:tiŋ mʌnθ)] на аснове разліку размеркавання транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў паміж напрамкамі іх выбыцця [allotment computation of transportation-procurement costs and the deviation in the value of materials between direction of theirs removal (ə'lɔtmənt ,kɔmpju:'teɪʃn əv ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɔsts ænd ðə ,di:vɪ'eɪʃn in ðə 'vælju əv mə'tiəriəls bɪ'twi:n di'rekʃən əv ðæs rɪ'mu:vəl)] вызначаецца велічыня выдаткаў і адхіленняў, якая павінна быць аднесена на павелічэнне іншых расходаў па цякучай дзейнасці запісам:

дэбет субрахунку 90-10 “Іншыя расходы па бягучай дзейнасці” [debit of subaccount 90-10 “Other operating activity expenses” (‘debit əv slbə'kaunt 'naɪntɪ 'haɪfən ten “’lðə əpərəɪtɪŋ æk'tɪvɪti ɪks'pensɪz”)]

крэдыт рахунку 16 “Адхіленні ў вартасці матэрыяльных каштоўнасцей” [credit of account 16 “Deviation in value of materials” (‘kredit əv ə'kaunt 'sɪks'ti:n “,Di:vɪ'eɪʃn in 'vælju əv mə'tiəriəls”)].

Пры перадачы сельскагаспадарчай і дзікарослай прадукцыі [transfer of agricultural and wild raw stuff (træns'fə əv ,ægri'kʌltʃərəl ænd waɪld rɔ: stʌf)] па трансфертных цэнах перапрацоўчай арганізацыі [at transfer

prices of working-up organization (ət træns'fə praisiz əv 'wəkiŋ-lɹ ɔ:gənai 'zeɪfən]) ўзнікаюць іншыя даходы па бягучай дзейнасці [other operating activity revenues (лѠэ эрəreitɪŋ æk'tiviti 'revɪnju:iz)]. Разгледзім наступны прыклад. Дапусцім, з агародніасховішча перапрацоўчай арганізацыі [vegetables storehouse of working-up organization ('vedʒɪtəblz 'stəhaus əv 'wəkiŋ-lɹ ɔ:gənai'zeɪfən)] перададзены ў фірменны магазін [transferred in the firm store (trans'fə:rd in ðə fə:m stə:)] чорныя парэчкі [black-currants (blæk-'klærənts)] вагай [weighing ('weiɪŋ)] 15 309 кг ('fifti:n θəuzənd, θri: 'hʌndrəd ænd nain 'kiləugræm). Уліковы кошт 1 кг [accounting price for 1 kg (ə'kauntɪŋ prais fə wʌn 'kiləugræm)] перададзеных для продажу чорных парэчак вызначаны ў памеры 3 руб. 45 кап. (θri: ru:blz 'fɔ:ti-faɪv 'kəupeks), а трансфертная цана [transfer price (træns'fə prais)] — 4 руб. 10 кап. (fɔ ru:bliz ten 'kəupeks). Згодна разліку, як гэта вынікае з папярэдніх прыкладаў, сярэдні працэнт адхіленняў фактычнага сабекошту матэрыялаў ад вартасці па ўліковых цэнах [deviation average percentage of materials historical cost of from value at accounting prices (.di:vi'eɪfən 'ævərɪdʒ pə'sentɪdʒ əv mə'tiəriəls histo:rikəl kɔst əv frəm 'væljuə ət ə'kauntɪŋ praisiz)] вызначыўся ў памеры 9,057% (nain point əv faɪv sevn pə'sentɪdʒ).

Зыходзячы з прыведзеных даных зробім наступныя разлікі:

1) вартасць перададзеных чорных парэчак па ўліковых цэнах складзе [value of black-currants which transfered at accounting prices ('vælju: əv blæk-'klærənts wɪtʃ trans'fə:rd ət ə'kauntɪŋ praisiz)]

$$15,309 \times 3.45 = 52,817.05 \text{ rubles}$$

('fifti:n θəuzənd, θri 'hʌndrəd ænd nain 'kiləugræm

mAltiplai bai

θri ru:bliz 'fɔ:ti-faɪv 'kəupeks

givs

'fifti tu: θəuzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'sevn'ti:n ru:bliz faɪv 'kəupeks);

2) вартасць перададзеных чорных парэчак па трансфертных цэнах [value of black-currants which transferred at transfer prices ('vælju: əv blæk-'klærənts wɪtʃ trans'fə:rd ət træns'fə praisiz)]

$$15,309 \times 4.10 = 62,766.90 \text{ rubles}$$

('fif'ti:n θauzənd, θri 'hʌndrəd ænd nain 'kiləugræm

mʌltiplai bai

fə: ru:bliz ten 'kəupeks

givs

'siksti tu: θauzənd, sevn 'hʌndrəd ænd 'siksti-siks ru:bliz 'nainti 'kəupeks);

3) рознасць паміж вартасцю чорных парэчак па трансфертных і ўліковых цэнах [difference between the value of black-currants at the transferred and accounting prices ('difrəns bi'twi:n ðə 'vælju: əv blæk-'kʌrənts ət ðə trəns'fə:rd ænd ə'kauntɪŋ praisiz)]

$$62,766.90 - 52,817.05 = 9,949.85 \text{ rubles}$$

('siksti tu: θauzənd, sevn 'hʌndrəd ænd 'siksti-siks ru:bliz 'nainti 'kəupeks

'mainəs

'fifti tu: θauzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'sevn'ti:n ru:bliz ou faiv 'kəupeks);

givs

nain θauzənd, nain 'hʌndrəd ænd 'fə:ti-nain ru:bliz 'eiti-faiv 'kəupeks);

4) сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у вартасці матэрыялаў [sum of transportation-procurement costs and the deviation in value of materials (sʌm əv ,træspɔ:'teɪʃən-prə'kjuəmənt kɔ:sts ænd ðə ,di:vi'eɪʃn in 'vælju əv mə'tiəriəls)]

$$52,817.05 \times 9.057 : 100 = 4,783.64 \text{ rubles}$$

('fifti tu: θauzənd, eit 'hʌndrəd ænd 'sevn'ti:n ru:bliz ou faiv 'kəupeks

mʌltiplai bai

nain point ou faiv sevn pə'sent

di'vaid bai

'hʌndrəd pə'sent

givs

fə: θauzənd, sevn 'hʌndrəd ænd 'eiti-θri: ru:bliz 'siksti-fə: 'kəupeks);

5) маржынальны даход перапрацоўчай арганізацыі ад закупачнай дзейнасці [margin profit of working-up organization from the purchase activity ('mɑ:dʒin 'prɔ:fɪt əv 'wəkiŋ-ʌp ,ɔ:gənai'zeɪʃən frəm ðə 'pə:ʃəs æk'tiviti)]

$$9,949.85 - 4,783.64 = 5,166.21 \text{ rubles}$$

(nain θauzænd, nain 'hʌndrəd ænd 'fo:ti-nain ru:bliz 'eiti-faiv 'kəupeks

'mainəs

fo: θauzænd, sevn 'hʌndrəd ænd 'eiti-θri: ru:bliz 'siksti-fo: 'kəupeks

givs

faiv θauzænd, wʌn 'hʌndrəd ænd 'siksti-siks ru:bliz 'twenti-wʌn 'kəupeks).

Адлюстраванне на рахунках указанай аперацыі паказана на малюнках 4.1 і 4.2 (на англійскай мове).

16 “Адхіленні ў вартасці матэрыялаў”		10-1 “Сыравіна і матэрыялы”		41-2 “Тавары ў рознічным гандлі”	
Дэбет	Крэдыт	Дэбет	Крэдыт	Дэбет	Крэдыт
С-да 82,771.94		С-да 913,613.87		С-да 438,497.38	
	4,783.64		52,817.05	→ 52,817.05	
С-да 779,88.30		С-да 860,796.82		→ 9,949.85	
				Абарот	62,766.90
				С-да 501,264.28	
90-10 “Іншыя расходы на цякучай дзейнасці” Дэбет → 4,783.64 Крэдыт		90-7 “Іншыя даходы на цякучай дзейнасці” Дэбет Крэдыт → 9 949,85			

Малюнак 4.1 — Перадача па трансфертных цэнах закупленай сельскагаспадарчай сыравіны для рэалізацыі праз уласную гандлёвую сетку

Эканамічная сутнасць праводак [economic point of entries ('ikə'nɒmɪk pɔɪnt əv 'entrɪz)], прыведзеных на малюнках 4.1 і 4.2 (на англійскай мове), наступная:

1) перададзена сельскагаспадарчая прадукцыя па ўліковых цэнах [it iz transferred agricultural raw stuff at the accounting prices (it iz træns'fə:t ægrɪ'kʌltʃərəl rɔ: stʌf ət ðə ə'kauntɪŋ praisɪz)];

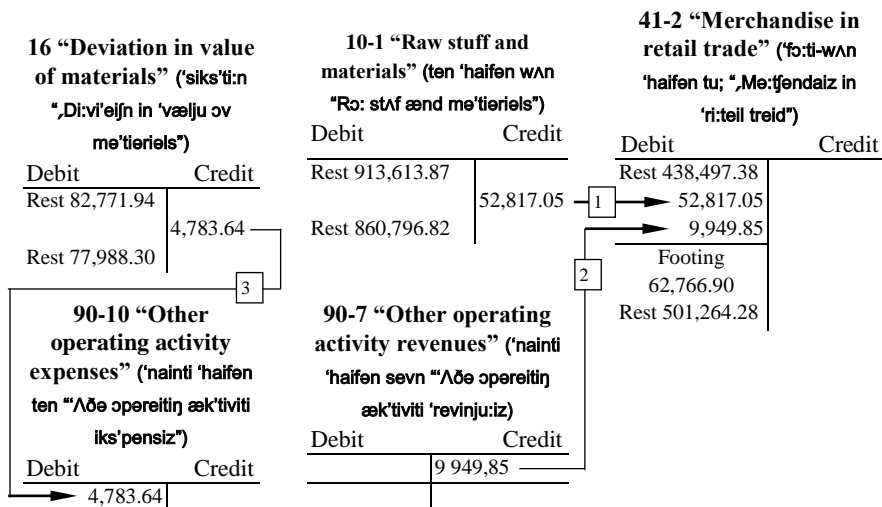

Figure 4.2 — Transfer at the transferred prices of purchased agricultural raw stuff for sale through the own retail network
 (Figə fɔ point tu: — Træns'fə et ðə trans'fə:rd praisɪz ɔv 'pɜ:ʃəst ,ægrɪ'kʌltʃərəl rɔ: stʌf fə seɪl θru: ðə oun 'ri:teɪl 'netwɜ:k)

2) адлюстравана рознасць паміж вартасцю перададзенай сельскагаспадарчай сыравіны па трансфертных і ўліковых цэнах [it is reflected difference between the value of agricultural raw stuff at the transferred and accounting prices (it iz ri'fleksid 'dɪfrəns bi'twi:n ðə 'væljʊ: ɔv ægrɪ'kʌltʃərəl rɔ: stʌf et ðə 'transfə:rd ænd ə'kauntɪŋ praisɪz)];

3) спісана сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у цэнах, якая адносіцца да перададзенай сельскагаспадарчай прадукцыі [it is written off the sum of transportation-procurement costs and deviation in prices which is concerned to for the transfer agricultural raw stuff (it iz ritn ɔ:f ðə slm ɔv ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjʊəmənt kɔsts ænd ,di:vi'eijn in praisɪz wɪf iz kən'sə:nt tə fə ðə træns'fə ægrɪ'kʌltʃərəl rɔ: stʌf)].

Разлічаная сума маржынальнага даходу павялічыць фінансавы вынік, атрыманы ад асноўнай дзейнасці вытворчага прадпрыемства. Таму сума маржынальнага даходу, пасля заканчэння справаздачнага месяца, у складзе сальда іншых даходаў і расходаў ад цякучай

дзейнасці будзе ўключана ў фінансавы вынік наступнымі запісамі:

а) перавышэнне іншых даходаў над расходамі:

дэбет рахунку 90-11 “Прыбытак (страты) ад цякучай дзейнасці” [debit of account 90-11 “Profit (losses) from operating activity” ‘debit əv ə'kaunt 'nainty 'haɪfən i'levn 'Prɒfɪt ('lɒsɪz) frəm 'ɔpəreɪtɪŋ æktɪvɪtɪ']

крэдыт рахунку 99 “Прыбыткі і страты” [credit of account 99 “Profits and losses” ('kredit əv ə'kaunt 'nainty-nain "Prɒfɪts ænd lɒsɪz)];

б) перавышэнне іншых расходаў над даходамі:

дэбет рахунку 99 “Прыбыткі і страты” [debit of account 99 “Profits and losses” ('debit əv ə'kaunt 'nainty-nain "Prɒfɪts ænd lɒsɪz")]

крэдыт рахунку 90-11 “Прыбытак (страты) ад цякучай дзейнасці” [credit of account 90-11 “Profit (losses) from operating activity” ('kredit əv ə'kaunt 'nainty 'haɪfən i'levn 'Prɒfɪt ('lɒsɪz) frəm 'ɔpəreɪtɪŋ æktɪvɪtɪ)].

У аналітычным уліку гэты складовы элемент фінансавага выніку неабходна паказаць у складзе прыбытку або страт ад закупачнай дзейнасці. Для забеспячэння рэнтабельнай работы ўласнай гандлёвай сеткі вытворчай арганізацыі [own retail network of manufacturing entity (ɔʊn 'ri:teɪl 'netwə:k əv ,mænju'fæktʃərɪŋ 'entɪtɪ)] на перададзеную для рэалізацыі сельскагаспадарчую сыравіну будзе зроблена гандлёвая нацэнка [trade increase of prices (treɪd ɪn'kri:s əv praɪsɪz)], якая падлягае ўліку на рахунку 42 “Гандлёвая нацэнка” [on account 42 “Trade margin” (ɔn ə'kaunt 'fɔ:tɪ tu: "Treɪd mɑ:ʒɪn)]. Як было адзначана раней, адпаведна Падатковаму кодэксу Рэспублікі Беларусь [tax code (tæks kəʊd)] абароты па аплатнай і бязвыплатнай перадачы тавараў у межах адной юрыдычнай асобы не з'яўляюцца аб'ектамі абкладання падаткам на дабаўленую вартасць [object of added value taxation ('ɔbɔʒɪkt əv 'ædɪd 'vælju: tæks'eɪʃən)]. Аднак пасля іх рэалізацыі насельніцтву або іншым спажыўцам яны выходзяць за межы арганізацыі і таму атрыманая выручка падлягае абкладанню падаткам на дабаўленую вартасць. Таму вартасць перададзенай для рэалізацыі ва ўласную гандлёвую сетку вытворчай арганізацыі [own retail network of manufacturing entity (ɔʊn 'ri:teɪl 'netwə:k əv ,mænju'fæktʃərɪŋ 'entɪtɪ)] сельскагаспадарчай сыравіны [agricultural raw stuff (ægrɪ'kʌltʃərəl rɔ: stʌf)] неабходна павялічыць на

суму падатку на дабаўленую вартасць [sum of value added tax (sʌm ɔv væljʊə æ:did tæks)], разлічаную па ўсталяванай стаўцы.

Вернемся да папярэдняга прыкладу, згодна якому з агародніна-сховішча перапрацоўчай арганізацыі [vegetables storehouse of working-up organization ('vedʒitəblz 'stɔːhəʊs ɔv 'wɛkɪŋ-ʌp ɔ:ˌgənai'zeɪʃən)] былі перададзены ў фірменны магазін [transferred in the firm store (træns'fɛ:rd in ðə fɛ:m stɔ:)] чорныя парэчкі [black-currants (blæk-'klɹənts)] вартасцю па ўліковых цэнах 52 817 руб. 5 кап. ('fɪfti tu: θəʊzənd, eɪt 'hʌndrəd ænd 'sevn'ti:n ru:blɪz faɪv 'kəʊpeks). Дапусцім, што ўліковай палітыкай арганізацыі [accounting policy of entity (ə'kaʊntɪŋ 'pɔ:lɪsi ɔv 'entɪti)] не прадугледжана выкарыстанне трансфертных цэн [transfer prices (træns'fɛ praisɪz)] пры перадачы сельскагаспадарчай і дзікарослай сыравіны ў фірменны магазін [transfer of agricultural and wild raw stuff in the firm store (træns'fɛ ɔv ,ægrɪ'kʌltʃərəl ænd waɪld rɔ: stʌf in ðə fɛ:m stɔ:)], а для ўласнай гандлёвай сеткі [own retail network (əʊn 'ri:teɪl 'netwɜ:k)] ўстаноўлена нацэнка [increase of prices (ɪn'kri:s ɔv praisɪz)] 25% ('twenti-faɪv pə'sent). Стаўка падатку на дабаўленую вартасць для сельскагаспадарчай і дзікарослай сыравіны [rate of value added tax for the agricultural and wild raw stuff (reɪt ɔf 'væljʊə æ:did tæks fɛ ðə ,ægrɪ'kʌltʃərəl ænd waɪld rɔ: stʌf)] ўсталявана ў памеры 10% (ten pə'sent).

Зыходзячы з прыведзеных даных зробім наступныя разлікі:

а) сума гандлёвай нацэнкі [sum of trade increase of prices (sʌm ɔv treɪd ɪn'kri:s ɔv praisɪz)]:

$$52,817.05 \times 25 : 100 = 13,204.26 \text{ rubles}$$

('fɪfti tu: θəʊzənd, eɪt 'hʌndrəd ænd 'sevn'ti:n ru:blɪz faɪv 'kəʊpeks

mʌltɪplai baɪ

'twenti-faɪv pə'sent

dɪ'vaɪd baɪ

'hʌndrəd pə'sent

gɪvs

'θə:ˈti:n θəʊzənd, tu: 'hʌndrəd ænd fɔ: ru:blɪz 'twenti-sɪks 'kəʊpeks);

b) база для налічэння падатку на дабаўленую вартасць [charging base of value added tax (tʃɑ:ʤɪŋ beɪs ɒv 'væljʊə æ:did tæks)]

$$52,817.05 + 13,204.26 = 66,021.31 \text{ rubles}$$

('fɪfti tu: θəuzənd, eɪt 'hʌndrəd ænd 'sevn'ti:n ru:blɪz faɪv 'kəʊpeks

plʌs

'θə:'ti:n θəuzənd, tu: 'hʌndrəd ænd fɔ: ru:blɪz 'twenti-sɪks 'kəʊpeks

gɪvs

'sɪkstɪ-sɪks θəuzənd, 'twenti-wʌn ru:blɪz 'θə:ti:- wʌn 'kəʊpeks);

c) сума падатку на дабаўленую вартасць [sum of value added tax (sʌm ɒv væljʊə æ:did tæks)]

$$66,021.31 \times 10 : 100 = 6,602.13 \text{ rubles}$$

('sɪkstɪ-sɪks θəuzənd, 'twenti-wʌn ru:blɪz 'θə:ti:- wʌn 'kəʊpeks

mʌltɪplai baɪ

ten pə'sent

dɪ'vaɪd baɪ

'hʌndrəd pə'sent

gɪvs

sɪks θəuzənd, sɪks 'hʌndrəd ænd tu: ru:blɪz 'θə:'ti:n 'kəʊpeks).

Як сума гандлёвай нацэнкі [sum of trade increase of prices (sʌm ɒv treɪd ɪn'kri:s ɒv praɪsɪz)], так і ўключаны ў рознічную цану падатак на дабаўленую вартасць [value added tax included in the retail price ('væljʊə æ:did tæks ɪn'klu:did ɪn ðə 'ri:teɪl praɪs)] улічваюцца на рахунку 42 “Гандлёвая нацэнка” [on account 42 “Trade margin” (ɒn ə'kaʊnt 'fɔ:ti tu: “Treɪd mɑ:ʤɪn”)]. Па гэтай прычыне ўзнікае неабходнасць раздзялення ва ўліку гэтых складовых элементаў рознічнай цаны тавару [retail price of merchandise ('ri:teɪl praɪs ɒv 'mɜ:tʃəndaɪz)]. Так як тыпавы план рахункаў [model chart of accounts (mɒdl tʃɑ:t ɒv ə'kaʊnts)] не прадугледжвае абавязковую наменклатуру субрахункаў [nomenclature of subaccounts (neu'menkletʃə ɒv sʌbə'kaʊnts)] па гэтым сінтэтычным рахунку [synthetic account

(sin'θetik ə'kaunt)], то яна павінна прадугледжвацца ў рабочым плане рахункаў арганізацыі [entity's working chart of accounts ('entiti:z 'wəkiŋ tʃɑ:t əv ə'kaunts)]. Дапусцім, у нашым прыкладзе для гэтай мэты выдзелены два наступныя субрахункі [two following subaccounts (tu: 'fɒləiŋ sɪbə'kaunts)]:

42-1 “Нацэнка рознічнага гандлю” [42-1 “Retail trade increase of prices” ('fɔ:ti tu: 'haifən wɪn “Ri:teɪl treɪd ɪn'kri:s əv praɪsɪz)];

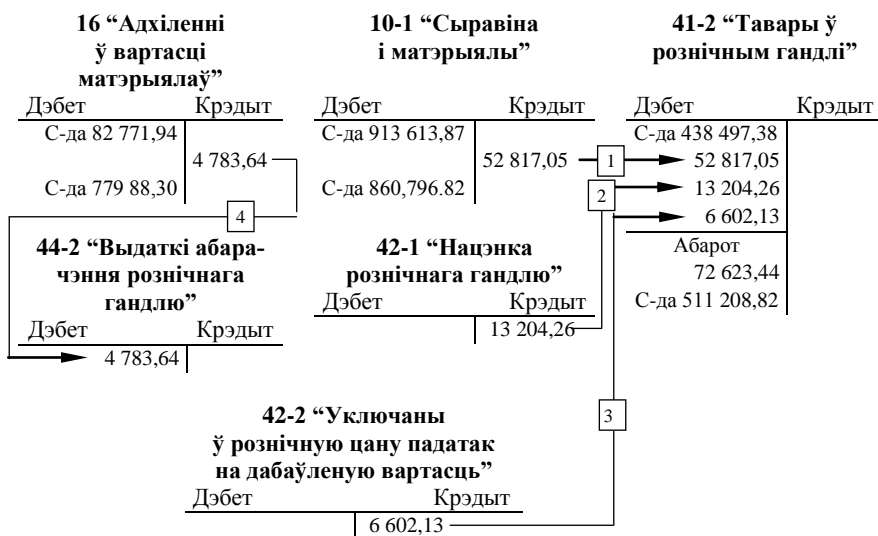
42-2 “Уключаны ў рознічную цану падатак на дабаўленую вартасць” [42-2 “Value added tax included in the retail price” ('fɔ:ti tu: 'haifən tu: “Væljuə æ:did tæks ɪn'klu:did ɪn ðə 'ri:teɪl praɪs”)].

Сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у цэнах, якая адносіцца да перададзенай сельскагаспадарчай прадукцыі [sum of transportation-procurement costs and deviation in prices which is being concerned to for the transfer agricultural raw stuff (sʌm əv ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɔsts ænd ,di:vi'eɪfn ɪn praɪsɪz wɪtʃ ɪz 'bi:ɪŋ kən'sə:nt tə fə ðə træns'fə ægrɪ'kʌltʃərəl rɔ: stʌf)], будзе аднесена на павелічэнне выдаткаў абарачэння рознічнага гандлю [increase in selling expenses of retail trade (ɪn'kri:s ɪn selɪŋ ɪks'pensɪz əv 'ri:teɪl treɪd)], якія ўлічваюцца на рахунку 44 “Расходы на рэалізацыю” [on account 44 “Distribution costs” (ɔn ə'kaunt 'fɔ:ti-fɔ: ,Dɪstrɪ'bjuʃən kɔsts)]. Паколькі на ўказаным рахунку вытворчая арганізацыя [manufacturing entity (,mænju'fæktʃəriŋ 'entɪti)] ўлічвае і расходы на збыт гатовай прадукцыі [selling expenses of production (selɪŋ ɪks'pensɪz əv prə'dʌktʃən)], узнікае неабходнасць дэталізаваць улік гэтых расходаў. Так як і на рахунку 42 “Гандлёвая нацэнка” [account 42 “Trade margin” (ə'kaunt 'fɔ:ti tu: “Treɪd mɑ:ʤɪn”)] тыпавы план рахункаў [model chart of accounts (mɒdl tʃɑ:t əv ə'kaunts)] не прадугледжвае абавязковае выдзяленне субрахункаў, то ў рабочым плане рахункаў [in working chart of accounts (ɪn 'wəkiŋ tʃɑ:t əv ə'kaunts)] неабходна прадугледзець патрэбныя для канкрэтнай арганізацыі пазіцыі. Для дадзенай арганізацыі гэта могуць быць два наступныя субрахункі [two following subaccounts (tu: 'fɒləiŋ sɪbə'kaunts)]:

44-1 “Расходы на збыт гатовай прадукцыі” [44-1 “Selling expenses of production” ('fɔ:ti-fɔ: 'haifən wɪn “Selɪŋ ɪks'pensɪz əv prə'dʌktʃən”)];

44-2 “Выдаткі абарачэння рознічага гандлю” [44-2 “Selling expenses of retail trade”] (‘fɔ:ti-fɔ: ‘haifən tu: “Seliŋ iks’pensiz əv ‘ri:teil treid”).

У нашым прыкладзе сума, падлеглая адлюстраванню на субрахунку 44-2 “Выдаткі абарачэння рознічага гандлю” [44-2 “Selling expenses of retail trade”] (‘fɔ:ti-fɔ: ‘haifən tu: “Seliŋ iks’pensiz əv ‘ri:teil treid”) складае 4 783 руб. 64 кап. (fɔ: θauzənd, sevn ‘hʌndrəd ænd ‘eiti-θri: ru:bliz ‘siks-ti-fɔ: ‘køureks). Адлюстраванне на рахунках такога варыянта ўліку перадачы сельскагаспадарчай і дзікарослай сыравіны для рэалізацыі праз уласную гандлёвую сетку [transfer accounting of agricultural and wild raw stuff for sale through the own retail network (træns’fə ə’kauntin əv ,ægrɪ’klɪfərəl ænd waɪld rɔ: stʌf fə seil θru: ðə sʌn ‘ri:teil ‘netwɜ:k)] паказана на малюнках 4.3 і 4.4 (на англійскай мове).

Малюнак 4.3 — Перадача па трансфертных цэнах закупленай сельскагаспадарчай сыравіны для рэалізацыі праз уласную гандлёвую сетку

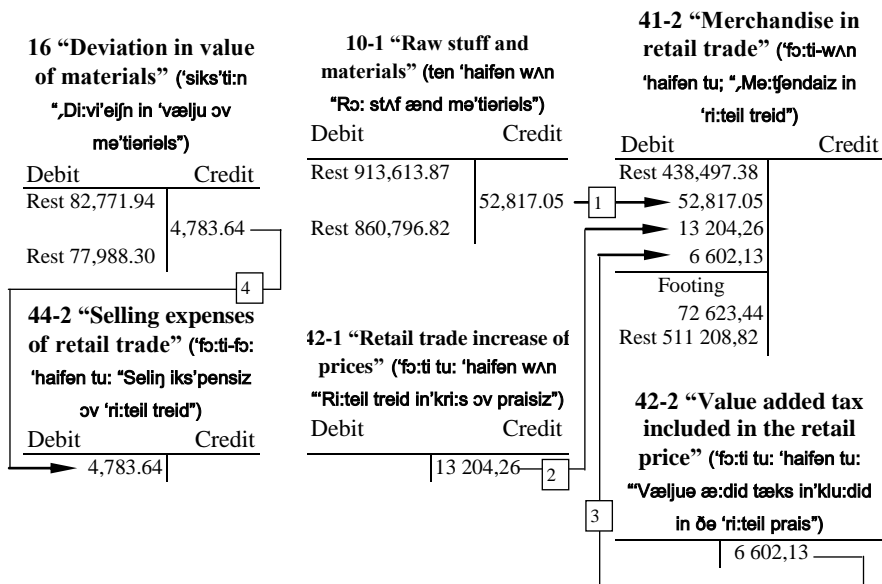

Figure 4.4 — Transfer at the transferred prices of purchased agricultural raw stuff for sale through the own retail network
 (Figs fɔ point fɔ: — Træns’fɛ et ðə træn’s’fɛ:rd praisiz ɔv ‘pɜ:ʃfɛst ,ægrɪ’kʌltʃərəl rɔ: stʌf fə seil θru: ðə oun ‘ri:teil ‘netwɜ:k)

Эканамічная сутнасць праводак [economic point of entries (‘ikə’nɒmik pɔɪnt ɔv ‘entrɪz)], прыведзеных на малюнку 4.2, наступная:

1) перададзена сельскагаспадарчая прадукцыя па ўліковых цэнах [it is transfered agricultural raw stuff at the accounting prices (it iz ‘trænsfɛ:d ægrɪ’kʌltʃərəl rɔ: stʌf et ðə ə’kauntɪŋ praisiz)];

2) адлюстравана сума гандлёвай нацэнкі фірменнага магазіна [it is reflected sum of the firm store trade increase of prices (it iz rɪ’flektɪd sʌm ɔv ðə fɜ:m stɔ:treid in’kri:s ɔv praisiz)];

3) уключаны ў рознічную цану падатак на дабаўленую вартасць [it is included in the retail price value added tax (it iz in'klu:did in də 'ri:teil prais 'væljue æ:dɪd tæks)];

4) спісана сума транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў у цэнах, якая адносіцца да перададзенай сельскагаспадарчай прадукцыі [it is written off the sum of transportation-procurement costs and deviation in prices which is being concerned to for the transfer agricultural raw stuff (it iz rɪtn ɔ:f də slm ɔv ,træspɔ:'teɪfən-prə'kjuəmənt kɔsts ænd ,di:vɪ'eɪʃn in praisiz wɪf iz 'bi:ɪŋ kən'sə:nt tə fə də træns'fə ægrɪ'kʌltʃərəl rɔ: stʌf)].

4.3. Улік рэзерваў пад паніжэнне вартасці вытворчых запасаў і іх пераацэнкі

The accounting of reserves against the reduction of the manufacturing inventories value and theirs revaluation

(fɔ: pɔɪnt θri:.. Də ə'kauntɪŋ ɔv rɪ'zə:vz ə'geɪnst də rɪ'dʌkʃən
ɔv də ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntrɪz 'væljʊ: ænd dɛəs rɪ,væljʊ'eɪʃən)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Ацэначны характар — estimated character ('estimeɪtɪd 'kærɪktə).

Ацэнка вытворчых запасаў — valuation of manufacturing inventories (,væljʊ'eɪʃən ɔv ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntrɪz).

Выбар найменшай вартасці — choice of least value (tʃɔɪs ɔv li:st 'væljʊ:).

Вызначэнне на справаздачную дату рыначных цэн — determination on reporting date of market prices (dɪ,tə:mi'neɪʃən ɔn rɪ'pɔ:ɪŋ deɪt ɔv 'mɑ:kɪt 'praɪsɪz).

Двойное памяншэнне прыбытку — double-decrease in profit ('dʌblɪ-di:'kri:s in 'prɒfɪt).

Міжнародны стандарт рахункаводства — international accounting standard (,intə'næʃənəl ə'kauntɪŋ 'stædəd).

Патрабаванні прынцыпу вартасці — demands of cost principle (di'mɑ:nds əv kɒst 'prɪnsəpl).

Патрабаванні прынцыпу кансерватызму — demands of conservatism principle (di'mɑ:nds əv kən'sə:vətɪzəm 'prɪnsəpl).

Перавышэнне балансавай вартасці над вартасцю па рыначных цэнах — exceeding of balance sheet value over value at the market prices (ik'si:diŋ əv 'bæləns ʃɪ:t 'vælju: 'əʊvə 'vælju: ət ðə 'mɑ:kɪt 'praɪsɪz).

Прызнанне ў справаздачным годзе страт — acknowledgement in reporting year of losses (ək'nɒlɪdʒmənt ɪn rɪ'pɔ:tiŋ jə: əv 'lɒsɪz).

Прынцып вартасці — cost principle (kɒst 'prɪnsəpl).

Прынцып кансерватызму — conservatism principle (kən'sə:vətɪzəm 'prɪnsəpl).

Рыначная вартасць вытворчых запасаў — market value of manufacturing inventories ('mɑ:kɪt 'vælju: əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz).

Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў — reserves for inventories value decline (rɪ'zɜ:vɪz fɔ: 'ɪnvəntɪz 'vælju di'klaɪn).

Стварэнне ацэначных рэзерваў — making of estimated reserves ('meɪkɪŋ əv 'estɪmeɪtɪd rɪ'zɜ:vs).

Стварэнне рэзерваў пад паніжэнне вартасці запасаў — making of reserves for inventories value decline ('meɪkɪŋ əv rɪ'zɜ:vɪz fɔ: 'ɪnvəntɪz 'vælju di'klaɪn).

Сума створанага рэзерву — sum of created reserve (sʌm əv kri:'eɪtɪd rɪ'zɜ:v).

Інвентарызацыя вытворчых запасаў — inventorying of manufacturing inventories ('ɪnvəntɪrɪɪŋ əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz).

Рыначная вартасць запасаў сыравіны і матэрыялаў — market value of raw stuff and materials inventories ('mɑ:kɪt 'vælju: əv rɔ: stʌf ænd mə'tɪəriəls 'ɪnvəntɪz).

Удакладненне ацэнкі абаротных актываў — more precise of current assets valuation (mɔ: prɪ'saɪs əv 'klɜrənt æsets ,vælju'eɪʃən).

Ацэнка вытворчых запасаў [valuation of manufacturing inventories

(,væljʊ'eɪfən əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvɛntriz]) павінна адпавядаць патрабаванням прынцыпу кансерватызму [conservatism principle (kən'sə:vetizm 'prɪnsəpl)], які яшчэ можа называцца прынцып асцярожнасці або абачлівасці. Выкананне гэтага прынцыпу абумоўлівае асіметрычны ўлік прыбытку і страт [accounting of profit and losses (ə'kauntɪŋ əv 'prɒfɪt ænd lɒsɪz)], пры якім прыбытак [profit ('prɒfɪt)] адлюстроўваецца [is being reflected (ɪz 'bi:ɪŋ rɪ'flektɪd)] толькі пасля ажыццяўлення гаспадарчых аперацый [after the realization of business transactions (ɑ:ftə: ðə rɪ'flekʃən əv 'bɪznɪs træn'zækʃəns)], а страты [losses (lɒsɪz)] — з моманту дапушчэння магчымасці іх узнікнення. Асіметрычны ўлік прыбыткаў і страт з улікам прынцыпу абачлівасці можа ажыццяўляцца з выкарыстаннем некалькіх метадаў, сярод якіх адным з асноўных з'яўляецца стварэнне ацэначных рэзерваў [making of estimated reserves ('meɪkɪŋ əv 'estɪmeɪtɪd rɪ'zə:vz)], якія ствараюцца для ўдакладнення ацэнкі асобных аб'ектаў рахункаводства [valuation more precise of accounting separate objects (,væljʊ'eɪfən mo: prɪ'saɪs əv ə'kauntɪŋ 'sepɪrɪt ə'ɒbdʒɪkts)] за кошт прыбытку арганізацыі [for account of organization profit (fə ə'kaunt əv ,ɔ:gənəɪ'zeɪʃən 'prɒfɪt)].

Разгледжаныя раней метадыкі вызначэння слізготнага сабекошту вытворчых запасаў [determination of manufacturing inventories sliding prime cost (dɪ,tə:mi'neɪʃən əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvɛntriz 'slɑɪdɪŋ praɪm kɒst)] пры безупыннай сістэме ўліку [continuous system of accounting (kən'tɪnjuəs 'sɪstɪm əv ə'kauntɪŋ)], выкарыстанне фіксаваных цэн [use of fixed prices (ju:s əv fɪksɪt praɪsɪz)] пры перыядычнай сістэме рахункаводства вытворчых запасаў [periodical system of manufacturing inventories accounting (,pɪəri'ɒdɪkəl 'sɪstɪm əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnvɛntriz ə'kauntɪŋ)], спісанне скарыстаных матэрыялаў на сабекошт прадукцыі [derecognition of used materials to production prime cost of (dɪ,rɛkəg'nɪʃn əv ju:st mə'tɪəriəls tu prə'dʌkʃn praɪm kɒst əv)] па першапачатковай, узнаўленчай або сярэднеўзважанай вартасцях адносяцца да правілаў ацэнкі матэрыялаў [rules of materials valuation (ru:lɪz əv mə'tɪəriəls ,væljʊ'eɪfən)], звязаных з фактамі руху запасаў [facts of inventories flow (fækts əv 'ɪnvɛntriz fləu)]. Аднак акрамя фактаў руху матэрыяльных каштоўнасцей [fact of material

valuables flow (fækt əv mə'tiəriəl 'væljueəblz fləu)] у бухгалтерскім уліку адлюстроўваюцца [in accounting are being reflected (in ə'kauntɪŋ α: 'bitɪŋ rɪ'flektɪd)] і факты іх стану. Як факт стану [fact of state (fækt əv steɪt)] разглядаецца інфармацыя аб астатках вытворчых запасаў у фінансавай справаздачнасці [information of manufacturing inventories rests in the financial reporting (,ɪnfə'meɪʃn əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz rests in ðə faɪ'nænsjəl rɪ'pɔ:tiŋ)].

Перад складаннем гадавой фінансавай справаздачнасці [annual financial reporting ('ænjʊəl faɪ'nænsjəl rɪ'pɔ:tiŋ)] праводзіцца інвентарызацыя вытворчых запасаў [inventorying of manufacturing inventories ('ɪnvəntriɪŋ əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz)]. Выкананне патрабаванняў [fulfillment of demands (ful'fɪlmənt əv dɪ'mɑ:ndz)] міжнароднага стандарту рахункаводства [International accounting standard (,ɪntə'næʃənəl ə'kauntɪŋ 'stædəd)] IAS-2 “Запасы” [IAS-2 “Inventories” (aɪ ei es tu: 'ɪnvəntɪz)] адносна выбару найменшай вартасці [choice of least value (tʃɔɪs əv li:st 'væljʊ:)] з рыначнай вартасці вытворчых запасаў [market value of manufacturing inventories ('mɑ:kɪt 'væljʊ: əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɪnvəntɪz)] і вартасці набыцця [value of acquisition ('væljʊ: əv ,ækwi'zɪʃən)] пры адлюстраванні ў балансе абумоўлівае неабходнасць вызначэння на справаздачную дату рыначных цэн [determination on reporting date of market prices (dɪ,tə'mi'neɪʃən ɒn rɪ'pɔ:tiŋ deɪt əv 'mɑ:kɪt 'praɪsɪz)] на кожны від матэрыяльных каштоўнасцей [kind of material valuables (kaɪnd əv mə'tiəriəl 'væljueəblz)]. Выяўленне па асобных відах вытворчых запасаў перавышэння балансавай вартасці над вартасцю па рыначных цэнах [exceeding of balance sheet value over value at the market prices (ɪk'si:diŋ əv 'bæləns ʃi:t 'væljʊ: 'əʊvə 'væljʊ: ət ðə 'mɑ:kɪt praɪsɪz)] абумоўлівае неабходнасць прызнання ў справаздачным годзе страт [acknowledgement in reporting year of losses (ək'nɒlɪdʒmənt ɪn rɪ'pɔ:tiŋ jə: əv 'lɒsɪz)], велічыня якіх раўняецца рознасці ў ацэнках.

Аднак адлюстраванне ў рахункаводстве [reflection into accounting (rɪ'flekʃən 'ɪntə ə'kauntɪŋ)] такіх страт не павінна адбывацца шляхам дэкапіталізацыі выдаткаў на набыццё вытворчых запасаў, якая цягне за сабой паніжэнне вартасці іх астаткаў, адлюстраваных на дэбеце

рахунку 10 “Матэрыялы” [at debit of account 10 “Materials” (ət ‘debit əv ə’kaunt ten “Mə’tiəriəls”)]. Спісанне паніжэння рыначнай вартасці вытворчых запасаў [reduction derecognition of manufacturing inventories market value (ri’dɪkʃən di,rekəg’niʃn əv ,mænjɪ’fæktʃəriŋ ‘invəntriz ‘mɑ:kɪt ‘væljɪ:)] на крэдыт рахунку 10 “Матэрыялы” [at credit of account 10 “Materials” (ət ‘kredit əv ə’kaunt ten “Mə’tiəriəls”)] парушае прынцып вартасці [cost principle (kɒst ‘prɪnsəpl)]. Гэта міжнародны прынцып рахункаводства [international principle of accounting (,ɪntə’næʃənəl ‘prɪnsəpl əv ə’kauntɪŋ)], які заключаецца ў тым, што вартасць актываў, вызначаная ў момант іх набывання, захоўваецца на гэтым узроўні да іх продажу.

Калізія, якая ўзнікла паміж прынцыпам кансерватызму [conservatism principle (kən’sə:vetɪzəm ‘prɪnsəpl)] і прынцыпам вартасці [cost principle (kɒst ‘prɪnsəpl)], вырашаецца шляхам стварэння рэзерваў пад паніжэнне вартасці запасаў [making of reserves for inventories value decline (‘meɪkɪŋ əv rɪ’zə:vɪz fɔ: ‘invəntriz ‘væljɪ dɪ’klaɪn)], які выконвае функцыю бухгалтарскага рэгулятыву. Рэзерв ствараецца на суму рознасці паміж вартасцю астаткаў матэрыялаў па пакупных цэнах (фактычным сабекошце) і вартасцю па бягучых рыначных цэнах у выпадках, калі рыначная цана апускаецца ніжэй пакупной цаны. На суму створанага рэзерву састаўляецца наступная бухгалтарская праводка:

дэбет субрахунку 90-10 “Іншыя расходы па цякучай дзейнасці” [debit of subaccount 90-10 “Other operating activity expenses” (‘debit əv sləbəkəunt ‘naintɪ ‘haɪfən ten “’Λðə əpərəɪtɪŋ æk’tɪvɪtɪ ɪks’pensɪz”)]

крэдыт рахунку 14 “Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў” [credit of account 14 “Reserves for inventories value decline” (‘kredit əv ə’kaunt ‘fɔ:’tɪ:n ‘Rɪ’zə:vɪz fɔ: ‘invəntriz ‘væljɪ dɪ’klaɪn)]].

У выніку такой праводкі [entry (‘entri)] памяншаецца [is being decreased (ɪz bi:ɪŋ di:’krɪst)] прыбытак справаздачнага года [profit of reporting year (‘prɒfɪt əv rɪ’pɔ:tɪŋ jɛ:)], аднак капіталізаваная на дэбеце рахунку 10 “Матэрыялы” [at debit of account 10 “Materials” (ət ‘debit əv ə’kaunt ten “Mə’tiəriəls”)] сума выдаткаў на набыванне запасаў [costs sum of inventories purchase (kɒsts slʌm əv ‘invəntriz ‘pɜ:ʃəs)] не змяняецца. Гэта дазваляе выканаць як патрабаванні прынцыпу кансерватызму [demands

of conservatism principle (di'mɑ:nds ɒv kən'sə:vətizm 'prɪnsəpl)], так і патрабаванні прынцыпу вартасці [demands of cost principle (di'mɑ:nds ɒv kɒst 'prɪnsəpl)]. Пры складанні бухгалтарскага балансу [preparation of balance sheet (,prepə'reɪʃən ɒv 'bæləns ʃi:t)] на суму створанага рэзерву [sum of created reserve (sʌm ɒv kri:'eɪtɪd rɪ'zɜ:v)] памяншаецца [is being decreased (ɪz 'bi:ɪŋ di:'krɪst)] артыкул “Матэрыялы” ў раздзеле II “Кароткатэрміновыя актывы” [item “Materials” in the section II “Short-term assets” (“aitem “Mə'tɪəriəls” in ðə sekʃn tu: “Σɔ:t-tə:m æsets”)]. Сума рэзерву [sum of reserve (sʌm ɒv rɪ'zɜ:v)] ў раздзелах балансу, прызначаных для адлюстравання ўласнага капіталу [equity capital ('ekwɪtɪ 'kæpɪtl)] і абавязацельстваў [liabilities (,laɪə'bɪlɪtɪz)], не адлюстроўваецца, таму рахунак 14 “Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў” [account 14 “Reserves for inventories value decline” (ə'kaunt 'fɜ:'tɪ:n “Rɪ'zɜ:vɪz fɜ: 'ɪnvəntɪz 'vælju dɪ'klaɪn”)] мае выключна ацэначны характар [estimated character ('estɪmeɪtɪd 'kæərɪktə)] і служыць для ўдакладнення ацэнкі абаротных актываў [more precise of current assets valuation (mɔ: prɪ'saɪs ɒv 'klrənt æsets ,vælju'eɪʃən)]. Гэта дазваляе больш дакладна ацаніць плацежаздольнасць арганізацыі [solvency of organization ('sɒlvənsɪ ɒv ɔ:ɡənəɪ'zeɪʃən)] ў частцы пакрыцця даўгоў абаротнымі актывамі.

У наступным справаздачным перыядзе [in the next reporting period (ɪn ðə nekst rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəd)] пачатковыя астаткі матэрыяльных каштоўнасцей [beginning rest of material valuables (bɪ'gɪnɪŋ rest ɒv mə'tɪəriəl 'væljuəblz)], выдадзеныя са склада [handed out from storehouse (hændɪd aʊt frəm 'stɔ:həʊs)], спісваюцца з крэдыту рахунку 10 “Матэрыялы” [are being written off credit of account 10 “Materials” (ɑ: 'bi:ɪŋ rɪtɪn ɔf 'kredɪt ɒv ə'kaunt ten “Mə'tɪəriəls”)] па ранейшых уліковых цэнах [accounting prices (ə'kauntɪŋ praɪsɪz)]. Таму ў сабекошт прадукцыі або рэалізацыі ўключаецца фактычна патрачанае сума грашовых сродкаў на набыццё вытворчых запасаў [acquisition of manufacturing inventories (,ækwi'zɪʃən ɒv ,mænjʊ'fæktʃərɪŋ 'ɪnvəntɪz)]. Аднак паколькі рыначная вартасць запасаў сыравіны і матэрыялаў [market value of raw stuff and materials inventories ('mɑ:kɪt 'vælju: ɒv rɔ: stʌf ænd mə'tɪəriəls 'ɪnvəntɪz)] на пачатак

года [at the beginning of year (ət ðə bɪ'gɪnɪŋ əv jə:)] ў дадзенай арганізацыі ніжэй за іх вартасць па цэнах фактычнага набыцця, вытворчы сабекошт вырабленай прадукцыі [manufacturing prime cost of made production (,mænjʊ'fæktʃərɪŋ praɪm kɔst əv meɪd prə'dʌkʃən)] будзе завышаны на суму страт ад паніжэння рыначнай вартасці пачатковых запасаў, адлюстраваных у мінулым справаздачным перыядзе [in the last reporting period (ɪn ðə lɑ:st rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəd)]. Павелічэнне сабекошту [increase in prime cost (ɪn'kri:s ɪn praɪm kɔst)] абумовіць і адпаведнае памяншэнне прыбытку [decrease in profit (dɪ:'kri:s ɪn 'prɒfɪt)], якое ўжо было паказана ў мінулым годзе [in the last year (ɪn ðə lɑ:st jə:)].

Для таго, каб пазбегнуць двойнога памяншэння прыбытку [double-decrease in profit ('dʌbl-dɪ:'kri:s ɪn 'prɒfɪt)], у наступным справаздачным перыядзе [in the next reporting period (ɪn ðə nekst rɪ'pɔ:tɪŋ 'pɪəriəd)], па меры спісання матэрыяльных каштоўнасцей [derecognition of material valuables (dɪ,rekəg'nɪʃn əv mə'tɪəriəl 'væljuəblz)], па якіх быў створаны рэзерв, адбываецца спісанне сумы рэзерву на павелічэнне іншых даходаў па цякучай дзейнасці [sum of reserv write-off to increase in other operating activity revenues (sʌm əv rɪ'zɜ:v raɪt-ɔf tu ɪn'kri:s ɪn lðə ɔpə'reɪtɪŋ æk'tɪvɪ 'revɪnju:z)] наступным запісам:

дэбет рахунку 14 “Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў” debit of account 14 “Reserves for inventories value decline” (‘debit əv ə'kaunt 'fɔ:'tɪ:n “Rɪ'zɜ:vɪz fɔ: 'ɪnvəntrɪz 'vælju dɪ'klaɪn”)]

крэдыт субрахунку 90-7 “Іншыя даходы па цякучай дзейнасці” [credit of subaccount 90-7 “Other operating activity revenues” (‘kredit əv slbɜ'kaunt 'naɪntɪ 'haɪfən sev'n “lðə ɔpə'reɪtɪŋ æk'tɪvɪ 'revɪnju:z)].

Уліковай палітыкай арганізацыі [accounting policy of entity (ə'kauntɪŋ 'pɒlɪsɪ əv 'entɪtɪ)] можа прадугледжвацца і такі парадак, згодна якому ў пачатку наступнага за справаздачным года ўказанай праводкай узнаўляецца ўся зарэзерваванае сума. Такі парадак асноўваецца на дапушчэнні, што ўсе пераходзячыя вытворчыя запасы будуць поўнасьцю скарыстаны ў бягучым годзе. Аднак у любым выпадку сальда рахунку 14 “Рэзервы пад паніжэнне вартасці запасаў” [account rest 14 “Reserves for inventories value decline” (ə'kaunt rest 'fɔ:'tɪ:n “Rɪ'zɜ:vɪz fɔ: 'ɪnvəntrɪz 'vælju dɪ'klaɪn”)], якое пераходзіць з папярэдняга года, у на-

ступным справаздачным годзе [in next reporting year (in nekst ri'pɔ:tiŋ jə:)] закрываецца [is closed (iz kləust)].

4.4. Інвентарызацыя вытворчых запасаў і адлюстраванне ў рахункаводстве яе вынікаў

The inventorying of manufacturing inventories and the reflection at accounting its result

(f'ɔ: pɔɪnt fə. ðə ɪn'ventriɪŋ əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'ɪnventrɪz
ænd ðə ri'flekʃən æt ə'kauntɪŋ ɪts ri'zalt)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tə:mi'nɒlədʒi)]

Вартасць недастачы звыш нормаў натуральнага спаду па рыначных цэнах — value of shortage above the inventory losses rates ('vælju: əv 'ʃɔ:tiɔz ə'blʌ ðə 'ɪnventri lu:zɪz reɪts).

Выяўленая недастача матэрыялаў — revealed shortage of materials (ri'vi:ld 'ʃɔ:tiɔz əv mə'tiəriəls).

Лішкі матэрыялаў — surplusage of materials ('sə:pləsɪɔz əv mə'tiəriəls).

На складзе вытворчага прадпрыемства — to the storehouse of manufacturing enterprise (tə ðə 'stɔ:haus əv ,mænju'fæktʃəriŋ 'entəpraɪz).

На суму выяўленай недастачы — on sum of revealed shortage (ɔn sʌm əv ri'vi:ld 'ʃɔ:tiɔz).

Налічэнне натуральнага спаду мяса — accrual of flesh inventory losses (ə'kru:æl əv fleʃ 'ɪnventri lu:zɪz).

Недастача звыш нормаў натуральнага спаду — shortage above the inventory losses rates ('ʃɔ:tiɔz ə'blʌ ðə 'ɪnventri lu:zɪz reɪts).

Недастача матэрыялаў на складзе — shortage of materials at storehouse ('ʃɔ:tiɔz əv mə'tiəriəls ət 'stɔ:haus).

Недастача ў межах нормаў натуральнага спаду — shortages within the limits of inventory losses rates (ˈʃɔ:tɪdʒɪz wɪˈðɪn ðə ˈlɪmɪts ɔv ˈɪnvəntri lu:zɪz reɪts).

Партыённы ўлік — batch counting (bætʃ ˈkaʊntɪŋ).

Разлік велічыні натуральнага спаду сыравіны і матэрыялаў — amount computation of raw stuff and materials inventory losses (əˈmaʊnt ˌkɒmpju:ˈteɪʃn ɔv rɔ: stʌf ænd məˈtɪəriəls ˈɪnvəntri lu:zɪz).

Разлікі па кампенсацыі шкоды — compensation of damage settlements (ˌkɒmpenˈseɪʃən ɔv ˈdæmɪdʒ ˈsetlɪŋs).

Спаганне з вінаватых асоб — recovering from guilty persons (rɪˈkʌvərɪŋ frəm ˈɡɪlti pɜ:sns).

Страты ад псавання каштоўнасцей — detriments from defacement of property (ˈdetrɪmənts frəm dɪˈfeɪsmənt ɔv ˈprɒpəti).

Тэрмін захоўвання — term of storing (tɜ:m ɔv stɔ:rɪŋ).

У межах нормаў натуральнага спаду — within the limits of inventory losses rates (wɪˈðɪn ðə ˈlɪmɪts ɔv ˈɪnvəntri lu:zɪz reɪts).

Улік страт мяса на перапрацоўчых прадпрыемствах — counting of flesh waste at working-up enterprises (ˈkaʊntɪŋ ɔv fleʃ weɪst ət ˈwɜ:kɪŋ-ʌp ˈentəpraɪzɪz).

Фактычны сабекошт выяўленай недастачы матэрыялаў — historical prime cost of materials revealed shortage (hɪsˈtɔ:ɹɪkəl praɪm kɔst ɔv məˈtɪəriəls rɪˈvi:lɪd ˈʃɔ:tɪdʒ).

Фактычны сабекошт недастачы 1 кг сыравіны — shortage factual prime cost of raw stuff 1 kg (ˈʃɔ:tɪdʒ ˈfæktʃʊəl praɪm kɔst ɔv rɔ: stʌf wʌn ˈkɪləʊgræm).

Шкода ад псавання каштоўнасцей — damage from defacement of the material valuables (ˈdæmɪdʒ frəm dɪˈfeɪsmənt ɔv ðə məˈtɪəriəl ˈvæljuəblz).

Выяўленья недастача матэрыялаў [revealed shortage of materials (rɪˈvi:lɪd ˈʃɔ:tɪdʒ ɔv məˈtɪəriəls)] і шкода ад псавання каштоўнасцей [damage from defacement of material valuables (ˈdæmɪdʒ frəm dɪˈfeɪsmənt ɔv məˈtɪəriəl ˈvæljuəblz)], якія ўзніклі ў працэсе нарыхтоўкі [procurement (prəˈkjuəmənt)], захоўвання [keeping (ˈki:pɪŋ)] і выкарыстання ў вытворчым працэсе

матэрыялаў [use at the manufacturing process of materials (ju:s ət ðə ,mænju'fæktfəriŋ 'prəuses əv mə'tiəriəls)], незалежна ад таго, падлягаюць яны аднясенню на рахункі выдаткаў на вытворчасць [accounts of manufacturing costs (ə'kaunts əv ,mænju'fæktfəriŋ kɔsts)], расходаў на рэалізацыю [selling expenses (seliŋ iks'pensiz)] або спаганню з вінаватых асоб [recovering from the guilty persons (ri'klvəriŋ frəm ðə 'gilti pə:sns)] адлюстроўваюцца на рахунку [is being reflected on account (iz 'bi:ŋ ri'flektid əv ə'kaunt) 94 “Недастачы і страты ад псавання маёмасці” [94 “Deficiencies and detriments from defacement of property” ('nainti-fə: 'Di'fifənsiz ænd 'detrɪmənts frəm di'feɪsmənt əv 'prɒpəti)]. Выяўленая недастача матэрыялаў [revealed shortage of materials (ri'vi:ld 'ʃɔ:tɪdʒ əv mə'tiəriəls)] адлюстроўваецца на гэтым рахунку па фактычным сабекошце [at the prime cost (ət ðə praɪm kɔst)].

Дапусцім, недастача цукру на складзе [shortage of sugar at storehouse ('ʃɔ:tɪdʒ əv 'ʃugə ət 'stɔ:həʊs)] склала 394 кг (θri: 'hʌndrəd ænd 'nainti-fə: 'kileugræms). Уліковая цана 1 кг цукру – 1 руб. 75 кап. [accounting prais of sugar 1 kg is 1 ruble 75 copecks (ə'kauntiŋ prais əv 'sugə wʌn 'kileugræm iz wʌn ru:bl, 'sevnti-faɪv 'keupeks)]. Значыць, вартасць недастачы па ўліковых цэнах [value of shortage at the accounting prais ('valuju əv 'ʃɔ:tɪdʒ et ðə ə'kauntiŋ praisiz)] складзе

$$394 \times 1.75 = 689.50 \text{ rubles}$$

(θri: 'hʌndrəd ænd 'nainti-fə: 'kileugræms

mʌltiplai bai

wʌn ru:bl, 'sevnti-faɪv 'keupeks

givs

siks 'hʌndrəd ænd 'eiti-nain ru:bliz 'fifti 'keupeks).

Няхай сярэдні працэнт адхіленняў паміж фактычным сабекоштам вытворчых запасаў і іх вартасцю па фіксаваных цэнах [average percentage of deviation between the actual cost of manufacturing inventories and theirs value at the fixed prices ('ævərɪdʒ pə'sentɪdʒ əv

di:vi'eifən bi'twi:n ðə 'æktjuəl kɔst əv ,mænju'fæktjəriŋ 'invəntriz ænd ðeəs 'væljʊ:
 et ðə fikst 'praiziz] вы́значыўся ў памеры 9,057% (nain pɔint ou faiv sevn
 pe'sentɪʒ). Значыць, сума адхіленняў фактычнага сабекошту матэрыя-
 лаў ад іх кошту па ўліковых цэнах [deviation sum of materials historical
 cost from theirs value at the accounting prices (,di:vi'eifən slm əv mə'tiəriəls
 histo:rikəl kɔst frəm ðeəs 'væljʊə et ðə ə'kauntiŋ praiziz)], якая адносіцца да
 выяўленай недастачы, складзе

$$689,50 \times 9,057 : 100 = 62.45 \text{ rubles}$$

(siks 'hʌndrəd ænd 'eiti-nain ru:bliz 'fifti 'kəupeks

mʌltiplai bai

nain pɔint ou faiv sevn pe'sent

dɪ'vaɪd bai

wʌn 'hʌndrəd pe'sent

gɪvs

'sɪksti-tu: ru:bliz 'fɔ:ti-faiv 'kəupeks).

Фактычны сабекошт выяўленай недастачы цукру [historical prime
 cost of sugar revealed shortage (his'tɔ:rikəl praɪm kɔst əv 'ʃʊgə ri'vi:lɪd 'fɔ:tiʒ)]
 складзе

$$689.50 + 62.45 = 751.95 \text{ rubles}$$

(siks 'hʌndrəd ænd 'eiti-nain ru:bliz 'fifti 'kəupeks

plʌs

'sɪksti-tu: ru:bliz 'fɔ:ti-faiv 'kəupeks

gɪvs

sevn 'hʌndrəd ænd 'fifti-wʌn ru:bliz 'nainti-faiv 'kəupeks).

На суму выяўленай недастачы [on sum of revealed shortage (ɔn slm
 əv ri'vi:lɪd 'fɔ:tiʒ)] будзе зроблена [will be made (wɪl bi: meɪd)] наступная
 складаная праводка [following compound entry ('fɔləuɪŋ kəmpraund 'entri)]:

дэбет рахунку 94 “Недастачы і страты ад псавання каштоўнасцей” —
 751 руб. 95 кап. [debit of account 94 “Deficiencies and detriments from
 defacement of property” is 751 rubles 95 copecks ('deɪbɪt əv ə'kaunt 'nainti-fɔ:

“Di'fjənsiz ænd 'detrɪmənts frəm di'feɪsmənt əv 'prɒpəti” iz sevn 'hʌndrəd ænd 'fɪfti-wʌn ru:blɪz 'nainti-faɪv 'kəʊpeks]

крэдыт рахунку 10 “Матэрыялы” — 689 руб. 50 кап. [credit of account 10 “Materials” is 689 rubles 50 copecks ('kredɪt əv ə'kaʊnt ten „Mə'tiəriəls” iz sɪks 'hʌndrəd ænd 'eɪti-nain ru:blɪz 'fɪfti 'kəʊpeks)]

крэдыт рахунку 16 “Адхіленне ў вартасці матэрыялаў” — 62 руб. 45 кап. [credit of account 16 “Deviation in value of materials” is 62 rubles 45 copecks ('kredɪt əv ə'kaʊnt 'sɪks'ti:n „,Di:vɪ'eɪʃn in 'vælju əv mə'tiəriəls” iz 'sɪksti-tu: ru:blɪz 'fɔ:ti-faɪv 'kəʊpeks)].

Фактычны сабекошт недастачы 1 кг цукру [shortage factual prime cost of sugar 1 kg ('fɔ:tɪdʒ 'fæktʃʊəl praɪm kɒst əv 'ʃʊɡə wʌn 'kɪləʊgræm)] складзе

$$751.95 : 394 = 1.91 \text{ rubles}$$

(sevn 'hʌndrəd ænd 'fɪfti-wʌn ru:blɪz 'nainti-faɪv 'kəʊpeks

di'vaid bai

θri: 'hʌndrəd ænd 'nainti-fɔ: 'kɪləʊgræms

gɪvs

wʌn ru:bl 'nainti-wʌn 'kəʊpeks).

Допусцім, у межах нормаў натуральнага спаду [within the limits of inventory losses rates (wɪ'ðɪn də 'lɪmɪts əv 'ɪnvəntri lu:zɪz reɪts)] недастача складае 143 кг (wʌn 'hʌndrəd ænd 'fɔ:ti-θri: 'kɪləʊgræms), фактычны сабекошт [historical prime cost (hɪs'tɔ:ri:kəl praɪm kɒst)] якой вызначыцца ў суме [will be determined to amounting (wɪl bi: dɪ'tɛmɪnd tu ə'maʊntɪŋ)]

$$143 \times 1.91 = 273.13 \text{ rubles}$$

(wʌn 'hʌndrəd ænd 'fɔ:ti-θri: 'kɪləʊgræms

mʌltɪplai bai

wʌn ru:bl 'nainti-wʌn 'kəʊpeks

gɪvs

tu: 'hʌndrəd ænd 'sevnti-θri: ru:blɪz 'θə: 'tɪ:n 'kəʊpeks).

Разлік велічыні натуральнага спаду сыравіны і матэрыялаў [amount

computation of raw stuff and materials inventory losses (ə'maunt ,kɔmpju:'teɪfn əv rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls 'ɪnvɛntri lu:zɪz]) на складзе вытворчага прадпрыемства [to the storehouse of manufacturing enterprise (tə ðə 'stɔ:haus əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'ɛntəpraɪz)] патрабуе выканання складаных вылічальных работ. Вельмі часта па сельскагаспадарчай сыравіне [agricultural raw stuff (,ægrɪ'kʌltʃərəl rɔ: stʌf)] зрабіць гэта можна толькі пасля поўнага яе выдаткавання, што патрабуе партыённага ўліку [batch counting (bæʃ 'kauntɪŋ)]. Нормы залежаць ад тэрміну захоўвання [term of storing (tɜ:m əv stɔ:riŋ)], тыпу складоў, пары года або месяца. Па агародніне [vegetables ('vedʒɪtəblz)] і садавіне [fruits (fru:ts)], якая захоўвалася больш 20 сутак, узнікае неабходнасць вызначыць сярэднія астаткі [average rests ('ævərɪdʒ rests)] за кожны месяц захоўвання.

Налічэнне натуральнага спаду мяса [accrual of flesh inventory losses (ə'kru:əl əv fleʃ 'ɪnvɛntri lu:zɪz)] робіцца па выніках захоўвання за месяц. Улік страт мяса на перапрацоўчых прадпрыемствах [counting of flesh waste at working-up enterprise ('kauntɪŋ əv fleʃ weɪst ət 'wɜ:kɪŋ-ʌp 'ɛntəpraɪz)] павінен ахопліваць наступныя тэхналагічныя стадыі:

1) першасная апрацоўка жывёлы і птушкі [primary working of cattle and poultry (praɪməri 'wɜ:kɪŋ əv 'kætl ænd 'pəʊltri)];

2) халадзільная апрацоўка мяса (астыванне, ахаладжэнне і замарожванне) [refrigeratory working of flesh (colding, cooling, and frozening) (rɪ'frɪdʒəreɪtəri 'wɜ:kɪŋ əv fleʃ: kəʊldɪŋ, ku:lɪŋ, ænd frəʊznɪŋ)];

3) захоўванне мяса і мясапрадуктаў [keeping of flesh and meat products ('ki:piŋ əv fleʃ ænd mi:t 'prɔdʌkts)];

4) размарожванне мяса [outfrozening of flesh (aʊtfrəʊznɪŋ əv fleʃ)];

5) прамысловая перапрацоўка мяса пры вытворчасці мясапрадуктаў [flesh industrial working in the process of meat products manufacture (fleʃ ɪn'dʌstriəl 'wɜ:kɪŋ ɪn ðə 'prəʊses əv mi:t 'prɔdʌkts ,mænjʊ'fæktʃə)].

Недастачы ў межах нормаў натуральнага спаду [shortages within the limits of inventory losses rates ('ʃɔ:tidʒɪz wɪ'ðɪn ðə 'lɪmɪts əv 'ɪnvɛntri lu:zɪz reɪts)] адносяцца на павелічэнне сабекошту прадукцыі, выкананых работ і аказаных паслуг [to increase in the prime cost of products, works and services (tu ɪn'kri:s ɪn ðə praɪm kɔst əv prə'dʌkts, wɜ:ks ænd 'sɜ:vɪsɪz)]. Аднак вельмі часта немагчыма вызначыць канкрэтны від прадукцыі

[kind of produce (kaɪnd əv prə'dʒʊs)], на сабекошт якога можна спісаць недастачу, таму першапачаткова яе мэтазгодна аднесці на павелічэнне агульнагаспадарчых выдаткаў [to increase in the factory overhead costs (tu ɪn'kri:s ɪn ðə 'fæktəri 'əʊvə'hed kɔsts)]. У такім выпадку на недастачу ў межах нормаў натуральнага спаду [shortages within the limits of inventory losses rates ('ʃɔ:tɪdʒz wɪ'ðɪn ðə 'lɪmɪts əv ɪn'ventri lu:zɪz reɪts)] неабходна зрабіць наступную праводку [necessary to make the following entry ('nesɪsəri tə meɪk ðə 'fɒləʊɪŋ entri)]:

дэбет рахунку 26 “Агульнагаспадарчыя выдаткі” [debit of account 26 “Factory overhead costs” ('debit əv ə'kaʊnt 'twenti-sɪks “'Fæktəri 'əʊvə'hed kɔsts”)]

крэдыт рахунку 94 “Недастачы і страты ад псавання маёмасці” [credit of account 94 “Deficiencies and detriments from defacement of property” ('kredit əv ə'kaʊnt 'nainti-fə: 'Dɪ'fɪʃənsɪz ænd 'detrɪmənts frəm dɪ'feɪsmənt əv 'prɒpə'ti)].

Фактычны сабекошт [historical prime cost (hɪs'tɔ:ɹɪkəl praɪm kɔst)] недастачы звыш нормаў натуральнага спаду [shortage above the inventory losses rates ('ʃɔ:tɪdʒ ə'bʌv ðə ɪn'ventri lu:zɪz reɪts)] вызначыцца ў памеры:

$$751.95 - 273.13 = 478.95 \text{ rubles}$$

(sevn 'hʌndrəd ænd 'fɪfti-wʌn ru:blɪz 'nainti-faɪv 'kəʊpeks

'maɪnəs

tu: 'hʌndrəd ænd 'sevnti-θri: ru:blɪz 'θə:'tɪ:n 'kəʊpeks

gɪvs

fə: 'hʌndrəd ænd 'sevnti-eɪt ru:blɪz 'nainti-faɪv 'kəʊpeks).

Спаганне [recovering payment (rɪ'kʌvərɪŋ 'peɪmənt)] з вінаватых асоб недастач па рашэнні кіраўніцтва прадпрыемства [chɪfs of enterprise ('tʃɪ:fs əv 'entəpraɪz)] можа ажыццяўляцца па дзеючых рыначных цэнах [market prices ('mɑ:kɪt 'praɪsɪz)]. Дапусцім, у нашым прыкладзе рыначная цана 1 кг цукру [market price for 1 kg of sugar ('mɑ:kɪt 'praɪs fə wʌn 'kɪləʊgræm əv 'ʃʊgə)] склалася 2 руб. 14 кап. (tu: ru:blɪz 'fə:'tɪ:n 'kəʊpeks). У такім выпадку вартасць недастачы звыш нормаў натуральнага спаду па рыначных цэнах [value of shortage above the inventory losses rates

(‘væljʊ: ɔv ‘ʃɔ:tidʒ ə’blv ðə ‘invɛntri lu:ziz reits)] складзе:

$$(394 - 143) \times 2,14 = 537.14 \text{ rubles}$$

(θri: ‘hʌndrəd ænd ‘nainti-fɔ: ‘kiləʊgræms

‘mainəs

wʌn ‘hʌndrəd ænd ‘fɔ:ti-θri: ‘kiləʊgræms)

mʌltiplai bai

tu: ru:bliz ‘fɔ:’ti:n ‘kəʊpeks

givs

faiv ‘hʌndrəd ænd ‘θə:ti: sevn ru:bliz ‘fɔ:’ti:n ‘kəʊpeks).

Гэту суму неабходна спагнаць з вінаватых асоб. Акрамя таго, ва ўліку неабходна паказаць суму іншых даходаў па цяжучай дзейнасці [operating activity other incomes (‘ɔpəreitiŋ æk’tiviti ‘lðə ‘ɪnkʌmiz)], якая ўяўляе рознасць паміж вартасцю недастачы матэрыялаў па рыначных цэнах і іх вартасцю па фактычным сабекошце [difference between the value of materials shortage at the market prices and theirs value at the historical prime cost and accounting prices (‘difrəns bi’twi:n ðə ‘væljʊ: ɔv mə’tiəriəls ‘ʃɔ:tidʒ ət ðə ‘mɑ:kɪt ‘praɪsɪz ænd ðeəs ‘væljʊə ət ðə his’tɔ:rikəl praɪm kɔst ænd ə’kauntɪŋ ‘praɪs)]. У нашым прыкладзе гэта рознасць вызначыцца ў памеры

$$537.14 - 478.95 = 58.19 \text{ rubles}$$

(faiv ‘hʌndrəd ænd ‘θə:ti: sevn point ‘fɔ:’ti:n

‘mainəs

fɔ: ‘hʌndrəd ænd ‘sevnti-eit point ‘nainti-faiv

givs

‘fifti-eit ru:bliz ‘nainti:n ‘kəʊpeks).

У бухгалтэрыі [in the accounting department (in ðə ə’kauntɪŋ dɪ’pɑ:tmənt)] будзе зроблены наступны складаны запіс [will be made the following compound entry (wil bi: meɪd ðə ‘fɔləʊɪŋ ‘kɔmpaʊnd ‘ɛntri)]:

дэбет субрахунку 73-2 “Разлікі па кампенсацыі шкоды” — 537 руб. 14 кап. [debit of subaccount 73-2 “Compensation of damage settlements” is 537 rubles 14 copecks (‘debit ɔv sʌbə’kaʊnt ‘sevnti-θri: ‘haɪfən tu: “Kɔmpen

'seifən ɔv 'dæmidʒ 'setliŋs" iz faiv 'hʌndrəd ænd 'θə:ti: sevn ru:bliz 'fo:'ti:n 'kəupeks)]
кредит рахунку 94 “Недастачы і страты ад псавання маёмасці” — 478 руб. 95 кап. [credit of account 94 “Deficiencies and detriments from defacement of property” is 478 rubles 95 copecks ('kredit ɔv ə'kaunt 'nainti-fə: "Di'fijənsiz ænd 'detrimənts frəm di'feismənt ɔv 'prɒpəti iz fə: 'hʌndrəd ænd 'sevnti-eit ru:bliz 'nainti-faiv 'kəupeks)]

кредит рахунку 90-7 “Іншыя даходы па цякучай дзейнасці” — 58 руб. 19 кап. [credit of subaccount 90-7 “Other operating activity revenues” is 58 rubles 19 copecks ('kredit ɔv slbə'kaunt 'nainti 'haifən sevn "Лдэ ɔpəreitɪŋ æk'tiviti 'revinju:iz 'fifti-eit ru:bliz 'nainti:n 'kəupeks)].

Выяўленыя ў працэсе інвентарызацыі лішкі матэрыялаў [surplusage of materials ('sə:pləsɪdʒ ɔv mə'tiəriəls)] неабходна апрыходаваць па рыначных цэнах [at market prices (ət 'mɑ:kɪt praɪsɪz)] і адначасова налічыць падатак на дабаўленую вартасць [to charge extra value added tax (tə tʃɑ:dʒ 'ækstrə 'væljuə ə:did tæks)]. Гэта абумоўлівае неабходнасць складання двух наступных праводак:

1) дэбет рахунку 10 “Матэрыялы” debit of account 10 “Materials” ('debit ɔv ə'kaunt ten "Mə'tiəriəls")

кредит субрахунку 90-7 “Іншыя даходы па цякучай дзейнасці” [credit of subaccount 90-7 “Other operating activity revenues” ('kredit ɔv slbə'kaunt 'nainti 'haifən sevn "Лдэ ɔpəreitɪŋ æk'tiviti 'revinju:iz)];

2) дэбет субрахунку 90-8 “Падатак на дабаўленую вартасць, які налічваецца ад іншых даходаў па бягучай дзейнасці” [debit of subaccount 90-8 “Value added tax which is being charged extra from the other operating activity revenues” ('debit ɔv slbə'kaunt 'nainti 'haifən eit "Væljuə ə:did tæks wɪtʃ iz 'bi:ɪŋ tʃɑ:dʒt 'ækstrə frəm ðə лдэ ɔpəreitɪŋ æk'tiviti 'revinju:iz)]

кредит субрахунку 68-2 “Разлікі па падатках і зборах, якія налічваюцца з выручкі ад рэалізацыі прадукцыі, тавараў, работ і паслуг” [credit of subaccount 68-2 “Taxes and dues payments which is being charged extra off the revenue from sale of production, merchandise, works, and services” ('kredit ɔv slbə'kaunt 'sɪksti-eit 'haifən tu: "Tæksɪz ænd dju:s 'peɪmənts" wɪtʃ iz 'bi:ɪŋ tʃɑ:dʒt 'ækstrə ɔf ðə 'revinju: frəm seɪl ɔv prə'dʌkʃn, 'mɜ:tʃəndaɪz, wə:ks, ænd 'sə:vɪsɪz)].

4.5. Арганізацыя аналітычнага ўліку матэрыялаў на складах і ў бухгалтэрыі

The analytic record organization of manufacturing inventories in the accounting department and storehouses

(fɔ: point faiv. ðə ænə'litik ri'kɔ:d ə:gənaizeɪʃən
ɔv ,mænju'fæktʃəriŋ 'invəntriz 'in ðə ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt
ænd 'stɔhausɪz)

Ключавая тэрміналогія [key terminology (ki: ,tɜ:mi'nɒlədʒi)]

Абаротна-сальдавая ведамасць па матэрыялах — footing-rest sheet on materials ('futiŋ-rest ʃ:t ɔn mə'tiəriəls).

Агульны падрахунак па складзе — general altogether by storehouse ('dʒenərəl ,ɔ:lte'geðə bai 'stɔhaus).

Аналіз рахунку — analysis of account (ə'næləsis ɔv 'ə'kaunt).

Аналітычны ўлік матэрыялаў на складзе — analytic accounting of materials in the storehouse ('ænə'litik ə'kauntɪŋ ɔv mə'tiəriəls in ðə 'stɔhaus).

Аналітычны ўлік матэрыялаў у бухгалтэрыі — analytic accounting of materials in the accounting department ('ænə'litik ə'kauntɪŋ ɔv mə'tiəriəls in ðə ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt).

Астаткі матэрыялаў у колькасным выражэнні — rest of materials in the quantitative expression (rest ɔv mə'tiəriəls in ðə 'kwəntitativ iks'preʃən).

Аўтаматызаваныя ўліковыя сістэмы — automation accounting system (,ɔ:tə'meɪʃən ə'kauntɪŋ 'sistim).

Запісы ў картках складскога ўліку — entries in the card of warehouse accounting ('entrɪz in ðə ka:d ɔv 'wɛəhaus ə'kauntɪŋ).

Камп’ютарызацыя ўліковых работ — computerization of accounting works (kəm,pi:ʔəraɪˈzeɪʃən əv əˈkauntɪŋ wə:ks).

Картка колькасна-вартаснага ўліку — card of quantitative-and-value accounting (kɑ:d əv ˈkwɒntitətɪv-ænd-ˈvælju əˈkauntɪŋ).

Картка рахунку — card of account (kɑ:d əv ˈəˈkaunt).

Колькасны сартавы ўлік матэрыялаў — quantitative grade accounting of materials (ˈkwɒntitətɪv greɪd əˈkauntɪŋ əv məˈtɪəriəls).

Матэрыяльна адказная асоба склада — pecuniary-and-responsible person of storehouse (pɪˈkju:njəri-ænd-rɪsˈpɒnsəbəl pə:sn əv ˈstɔ:haus).

Месячныя матэрыяльныя справаздачы — month’s material statements (mʌnθ’s məˈtɪəriəl ˈsteɪtmənts).

Пад распіску ў рэестры — sign in a register for (sain in ə ˈredʒɪstə fə).

Сальдавая ведамасць склада — rest sheets of warehouse (rest ʃi:t əv ˈweəhaus).

Справаздачы аб наяўнасці і руху матэрыяльных каштоўнасцей — statements on availability and the flow of material valuables (ˈsteɪtmənts ɒn ə,vetl̩əˈbɪlɪtɪ ænd ðə fləʊ əv məˈtɪəriəl ˈvæljuəblz).

У канцы справаздачнага месяца — at the close of reporting month (ət ðə kləʊs əv rɪˈpɔ:ɪŋ mʌnθ).

У разрэзе кожнага наменклатурнага нумару — in section of every nomenclature number (ɪn ˈsekʃən əv eˈvri neuˈmenklətʃə ˈnʌmbə).

Электронныя носьбіты інфармацыі — electronic bearers of information (ɪlekˈtrɒnɪk ˈbɛərəs əv ˌɪnfəˈmeɪʃn).

Аналітычны ўлік матэрыялаў на складзе і ў бухгалтэрыі [analytic accounting in the storehouse and in the accounting department (ˈænəˈlɪtɪk əˈkauntɪŋ ɪn ðə ˈstɔ:haus ænd ɪn ðə əˈkauntɪŋ dɪˈpɑ:tmənt)] ажыццяўляецца ў адпаведнасці з Інструкцыяй па бухгалтарскім уліку матэрыялаў, зацверджанай пастановай Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь ад 17 ліпеня 2007 г. № 114. Для захоўвання матэрыялаў ствараюцца цэнтральныя склады [central storehouses (ˈsentrəl ˈstɔ:hausɪz)] і кладоўкі цэхаў або участкаў [storeroom of workshop or discript (ˈstɔ:rum əv ˈwɜ:kʃɔ:p ə: ˈdɪstrɪkt)]. На складах вядзецца колькасны сартавы ўлік матэрыялаў

[quantitative grade accounting of materials ('kwɒntɪtətɪv greɪd ə'kaʊntɪŋ əv mə'tɪəriəls)] у вызначаных адзінках вымярэння. Для гэтай мэты выкарыстоўваюцца карткі складскога ўліку [card of warehouse accounting (kɑ:d əv 'weəhaus ə'kaʊntɪŋ)], якія адкрываюцца для кожнага наймення [name (neɪm)], гатунку [sort (sɔ:t)], маркі [brand (brænd)], памеры [dimension (dɪ'menʃən)] і іншых адметных адзнак матэрыялаў. Пры камп'ютарызацыі ўліковых работ [computerization of accounting works (kəm,pju:təraɪ'zeɪʃən əv ə'kaʊntɪŋ wə:ks)] такія даныя фарміруюцца на электронных носьбітах інфармацыі [electronic bearers of information (ɪlek'trɒnɪk 'beərəs əv ,ɪnfə'meɪʃn)].

Карткі адкрываюцца на каляндарны год аддзелам забеспячэння [procurement department (pre'kjʊəmənt dɪ'pɑ:tmənt)]. У іх указваецца склад [storehouse ('stɔ:haus)], найменне матэрыялу [name of material (neɪm əv mə'tɪəriəl)], сорт [sort (sɔ:t)], марка [brand (brænd)], памер [dimension (dɪ'menʃən)], наменклатурны нумар [nomenclature number (neu'menkletʃə 'nʌmbə)], адзінка вымярэння [unit of measuring ('ju:nɪt əv 'meɪzərɪŋ)], уліковая цана [accounting price (ə'kaʊntɪŋ praɪs)], год вырабу матэрыялу [making year of materials ('meɪkɪŋ jə: əv mə'tɪəriəls)]. Адкрытыя аддзелам забеспячэння карткі рэгіструюцца бухгалтэрыяй [are being registered in the accounting department (ɑ: 'bi:ɪŋ 'redʒɪstəd ɪn ðə ə'kaʊntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)] у спецыяльным рэестры [register ('redʒɪstə)] з указаннем рэгістрацыйнага нумару [registration number (,redʒɪs'treɪʃən 'nʌmbə)] за подпісам супрацоўніка бухгалтэрыі [signed by employee of accounting department ('sɪɡnt baɪ ,emplɔɪ'i: əv ə'kaʊntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)]. Карткі выдаюцца загадчыку складам [warehouse manager ('weəhaus 'mænɪdʒə)] або кладаўшчыку [storeman ('stɔ:mæn)] пад распіску ў рэестры [sign in register for (saɪn ɪn 'redʒɪstə fə)]. Апошнія ўказваюць у картках месца захоўвання матэрыялаў [storing place of materials ('stɔ:rɪŋ 'pleɪs əv mə'tɪəriəls)] (стэлаж, паліца, ячэйка і г. д.).

Калі матэрыялы ўлічваюцца па планава-разліковых цэнах [planned calculation prices (plænd ,kælkju'leɪʃən praɪsɪz)] пры іх змяненні ў картках указваецца новая цана і дата, з якой яна дзейнічае. Калі ж у якасці

ўліковых цэн [accounting prices (ə'kauntɪŋ praɪsɪz)] выкарыстоўваюцца цэны пастаўшчыкоў [prices of suppliers (praɪsɪz əv sə'plaɪəz)] або фактычны сабекошт [historical prime cost (hɪs'tɔ:ɪkəl praɪm kɒst)], могуць выкарыстоўвацца два варыянты вядзення картка:

1) адкрываецца новая картка [is being opened new card (ɪz 'bi:ɪŋ əʊpənt nju ka:d)] пры кожным змяненні цаны;

2) улік вядзецца ў адной і той жа картцы складскога ўліку [card of warehouse accounting (ka:d əv 'weəhaus ə'kauntɪŋ)] незалежна ад змянення цаны з указаннем новай цаны па кожнай аперацыі.

Аналітычны ўлік у бухгалтэрыі [analytic accounting in the accounting department (ænə'lɪtɪk ə'kauntɪŋ ɪn ðə ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)] можа ажыццяўляцца на аснове выкарыстання абаротных ведамасцей [footing sheets ('fʊtɪŋ ʃi:ts)] або сальдавым метадам [rest method (rest 'mɛθəd)]. У адпаведнасці з першым варыянтам у бухгалтэрыі [in the accounting department (ɪn ðə ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)] вядуцца карткі колькасна-вартаснага ўліку [card of quantitative-and-value accounting (ka:d əv 'kwɒntətətɪv-ænd-'vælju ə'kauntɪŋ)], дзе адлюстроўваецца прыход і расход матэрыялаў [receipt and expenditure of materials (rɪ'si:t ænd ɪks'pendɪtʃə əv mə'tɪəriəls)] на аснове першасных дакументаў [source documents (sɔ:s 'dɒkjumənts)]. Пасля заканчэння месяца выводзяцца абароты за месяц [footings for month ('fʊtɪŋz fɔ: mʌnθ)] і астаткі на канец месяца [rests at the end of month (rest ət ðə end əv mʌnθ)]. Падрахункі [altogether (ɔ:l'te'geðəs)] падлічваюцца па кожнай старонцы [page (peɪdʒ)], групе аднародных матэрыялаў [group of similar materials (gru:p əv 'sɪmɪlə mə'tɪəriəls)], субрахунку [subaccount ('sʌbə'kaunt)], складу [storehouse ('stɔ:haus)] або іншаму падраздзяленню [other subdivision ('lðə 'sʌbdɪ, vɪzən)]. На аснове ўказаных абаротных ведамасцей [footing sheet ('fʊtɪŋ ʃi:t)] складаецца зводная абаротная ведамасць [summary footing sheets ('sʌməri 'fʊtɪŋ ʃi:ts)] па рахунку 10 “Матэрыялы” [on account 10 “Materials” (ɒn ə'kaunt ten "Mə'tɪəriəls")] у цэлым па арганізацыі. Транспартна-нарыхтоўчыя выдаткі [transportation-procurement costs (,træspɔ:'teɪfən-prə'kjʊəmənt kɒsts)] ўлічваюцца асобна.

Сальдавы метад уліку матэрыялаў [rest method of materials accounting (rest 'mɛθəd əv mə'tiəriəls ə'kauntɪŋ)] не прадугледжвае вядзенне бухгалтарскай службай колькаснага і сумавога ўліку руху матэрыялаў у разрэзе іх наменклатуры. Не складаюцца таксама і абаротныя ведамасці па наменклатуры матэрыялаў. Колькасны ўлік матэрыялаў [quantitative accounting of materials ('kwɒntitətɪv ə'kauntɪŋ əv mə'tiəriəls)] вядзе матэрыяльна адказная асоба склада [pecuniary-and-responsible person of storehouse (pɪ'kjʊ:njəri-ænd-rɪs'pɒnsəbəl pɜːsn əv 'stɔːhʌs)]. Супрацоўнік бухгалтэрыі [employee of accounting department (,emplɔɪ'ɪ əv ə'kauntɪŋ dɪ'pɑːtmənt)] зьярае ўсе запісы ў картках складскога ўліку [entries in card of warehouse accounting ('entrɪz ɪn kɑːd əv 'weəhʌs ə'kauntɪŋ)] з першаснымі ўліковымі дакументамі [source accounting documents (sɔːs ə'kauntɪŋ 'dɒkjʊmənts)], што пацвярджае сваім подпісам. У канцы справаздачнага месяца [at the close of reporting month (ət ðə kləʊs əv rɪ'pɔːtɪŋ mʌnθ)] ў картках падлічваюцца падрахункі па прыходзе і расходу матэрыялаў [altogether are being counted at the receipt and the expenditure of materials ʊp (,ɔːl'te'geðəs ɑː bɪːɪŋ kauntɪd ət ðə rɪ'siːt ænd ðə ɪks'pendɪtʃə əv mə'tiəriəls ɹp)], выводзяцца астаткі [is deduced rests (ɪz dɪ'dʒʌst rests)].

Першасныя дакументы [source documents (sɔːs 'dɒkjʊmənts)] перадаюцца ў бухгалтэрыю [are being passed into the accounting department (ɑː bɪːɪŋ pɑːst 'ɪntu ðə ə'kauntɪŋ dɪ'pɑːtmənt)] ў адпаведнасці з вызначаным графікам [time-table (taɪm-'teɪbəl)], што афармляецца рээстрам [roll (rəʊl)], на якім супрацоўнік бухгалтэрыі [employee of accounting department (,emplɔɪ'ɪ əv ə'kauntɪŋ dɪ'pɑːtmənt)] распісваецца за прынятыя дакументы. На першы дзень кожнага месяца [at the first of every month (ət ðə fɜːst əv e'vri mʌnθ)] астаткі матэрыялаў у колькасным выражэнні [rest of materials in the quantitative expression (rest əv mə'tiəriəls ɪn ðə 'kwɒntitətɪv ɪks'preʃən)] пераносяцца ў сальдавую ведамасць [are being carried in the rest sheet (ɑː bɪːɪŋ kærɪd ɪn ðə rest ʃiːt)] у разрэзе кожнага наменклатурнага нумару [in section of every nomenclature number (ɪn 'sɛkʃən əv e'vri neu'menklətʃə 'nʌmbə)]. Перанос [carrying over ('kæriɪŋ əʊvə)] можа ажыццяўляць як бухгалтар [book-keeper (buk'ki:pə)], так і загадчык

склада [warehouse manager ('wɛəhaus 'mænidʒə)]. Затым указваюцца ўліковыя цэны [accounting prices (ə'kauntɪŋ praisiz)] і ажыццяўляецца таксіроўка [assessment of statutory prices (ə'sesmənt əv 'stætjutəri praisiz)] па кожным наменклатурным нумары [by every nomenclature number (baɪ e'vri neu'menklatʃə 'nʌmbə)]. Пасля таксіроўкі [after the assessment of statutory prices ('ɑ:ftə: ðə ə'sesmənt əv 'stætjutəri praisiz)] падлічваюцца падрахункі па групам аднародных матэрыялаў і субрахунках [altogether are being counted at the groups of similar materials and subaccounts (ˌɑ:l'te'geðəs ɑ: bi:ɪŋ kauntɪd ət ðə gru:ps əv 'similə mə'tiəriəls ænd 'sʌbə'kaunts)] і агульны падрахунак па складу [general altogether by storehouse ('dʒenərəl ˌɑ:l'te'geðə baɪ 'stəʊhaus)].

Састаўляецца сальдавая ведамасць [is being drawn rest sheet (ɪz bi:ɪŋ drə:n rest ʃi:t)] па шматграфнай форме. На аснове сальдавых ведамасцей складоў [rest sheets of warehouses (rest ʃi:ts əv 'wɛəhausɪz)] састаўляецца зводная сальдавая ведамасць [summary rest sheet ('sʌməri rest ʃi:t)], вынікі якой зьяраюцца [is being collated (ɪz bi:ɪŋ kə'leɪtɪd)] з данымі сінтэтычнага ўліку. Пры выкарыстанні ў якасці ўліковых цэн [accounting price (ə'kauntɪŋ praisiz)] фактычнага сабекошту [historical prime cost (hɪs'tɔ:ri:kəl praɪm kɒst)] або цаны пастаўшчыка [price of supplier (praɪs əv sə'plaɪə)] матэрыяльна адказныя асобы складоў [pecuniary-and-responsible persons of storehouses (pi'kjʊ:njəri-ænd-rɪs'pɒnsəbəl pɜ:sns əv 'stəʊhausɪz)] пры сальдавым метадзе ўліку матэрыялаў [rest method of materials accounting (rest 'meθəd əv mə'tiəriəls ə'kauntɪŋ)] вядуць таксама і сумавы ўлік [value accounting ('vælju: ə'kauntɪŋ)]. Карткі складскога ўліку [cards of warehouse accounting (kɑ:ds əv 'wɛəhaus ə'kauntɪŋ)] запаўняюцца ў такім выпадку па форме абаротнай ведамасці [form of footing sheet (fɔ:m əv 'fʊtɪŋ ʃi:t)] з указаннем па кожнай аперацыі цаны, колькасці і сумы. Астаткі выводзяцца па колькасці і суме пасля кожнага запісу.

Водпуск матэрыялаў [issue of materials ('ɪʃu: əv mə'tiəriəls)] можа афармляцца ў картках складскога ўліку [in the card of warehouse accounting (ɪn ðə kɑ:d əv 'wɛəhaus ə'kauntɪŋ)] без выпіскі расходных дакументаў [expenditure of documents (ɪks'pendɪtʃə əv dɒkjʊmənts)]. Пры выкарыстанні такога метаду карткі перадаюцца пасля заканчэння ме-

сяца ў бухгалтэрыю па рэестры. У бухгалтэрыі яны адпаведным чынам апрацоўваюцца і пасля састаўлення адпаведных рэгістраў або ўвядзення ў аўтаматызаваныя ўліковыя сістэмы [automation accounting system (ˌɔ:tə'meɪʃən ə'kauntɪŋ 'sɪstɪm)] вяртаюцца на склад. Дапускаецца таксама вядзенне не картак, а кніг складскога ўліку [book of warehouse accounting (buk əv 'wɛəhəʊs ə'kauntɪŋ)].

Пры невялікай наменклатуры матэрыялаў і невялікіх абаротах замест картак складскога ўліку можна складаць месячныя матэрыяльныя справаздачы [month's material statements (mʌnθ's mə'tɪəriəl 'steɪtmənts)], дзе адлюстроўваецца інфармацыя аб прыходзе і расходзе матэрыялаў. Месячныя матэрыяльныя справаздачы [month's material statements (mʌnθ's mə'tɪəriəl 'steɪtmənts)] з прыкладзенымі да іх першаснымі дакументамі [source documents (sɔ:s 'dɒkjʊmənts)] ў вызначаныя тэрміны здаюцца ў бухгалтэрыю [to the accounting department (tə ðə ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)]. Вартасць матэрыялаў [value of materials ('vælju: əv mə'tɪəriəls)] указваецца бухгалтэрыяй [accounting department (ə'kauntɪŋ dɪ'pɑ:tmənt)] або загадчыкам склада [warehouse manager ('wɛəhəʊs 'mænɪdʒə)]. Формы справаздач, парадак іх састаўлення, падачы і правэркі вызначаюцца рашэннем кіраўніка [decision of leader (dɪ'sɪʒn əv 'li:də)] па прадстаўленні галоўнага бухгалтара [presentation of general accountant (ˌprezən'teɪʃən əv 'dʒenərəl ə'kauntənt)].

Ва ўмовах выкарыстання аўтаматызаваных уліковых сістэм [automation accounting system (ˌɔ:tə'meɪʃən ə'kauntɪŋ 'sɪstɪm)] аперацыйная інфармацыя па руху матэрыялаў уводзіцца з выкарыстаннем розных формаў дакументаў. Работа з дакументамі, якія адлюстроўваюць паступленне матэрыялаў ад пастаўшчыкоў, з перапрацоўкі, на склад з вытворчасці, спісанні матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі, агульнагаспадарчыя патрэбы, адлюстраванне недастач і псаванне матэрыялаў вядзецца ў журнале “Матэрыялы”. Пасля ўвядзення патрэбнай інфармацыі фарміруюцца і выводзяцца справаздачы аб наяўнасці і руху матэрыяльных каштоўнасцей [statements on availability and the flow of material valuables ('steɪtmənts ɒn əˌveɪlə'bɪlɪtɪ ænd ðə fləʊ əv mə'tɪəriəl 'væljuəblz)]. Гэта могуць быць журнал-ордэр [journal-order ('dʒə:nəl-ɔ:də)] і ведамасць [sheet (ʃi:t)] па рахунку 10 “Матэрыялы” [on account

10 “Materials” (ɔn ə'kaunt ten "Mə'tiəriəls)], абаротна-сальдавая ведамасць па матэрыялах [footing-rest sheet on materials ('futiŋ-rest ʃi:t on mə'tiəriəls)], картка рахунку [card of account (kɑ:d əv 'ə'kaunt)], аналіз рахунку [analysis of account (ə'næləsis əv 'ə'kaunt)] і іншыя выніковыя дакументы.

Змест

Уводзіны	3
1. Канцэптуальныя асновы ўліку вытворчых запасаў	6
1.1. Сутнасць вытворчых запасаў і рахункі для іх уліку.....	6
1.2. Класіфікацыя вытворчых запасаў	10
1.3. Мэты, задачы і канцэптуальныя асновы ўліку вытворчых запасаў.....	17
1.3.1. Мэты і задачы ўліку вытворчых запасаў	18
1.3.2. Два падыходы сусветнай практыкі да ўліку вытворчых запасаў.....	22
1.4. Ацэнка і базавыя метадыкі ўліку запасаў у Рэспубліцы Беларусь	24
1.4.1. Ацэнка паступіўшых ад пастаўшчыкоў сыравіны і матэрыялаў	25
1.4.2. Магчымыя метадычныя рашэнні па ўліку паступлення матэрыялаў і іх ацэнка пры перадачы ў вытворчасць	30
2. Безупынная сістэма рахункаводства вытворчых запасаў	32
2.1. Дакументальнае афармленне набыцця запасаў.....	32
2.1.1. Дакументальнае афармленне адгрузкі матэрыялаў пастаўшчыкамі	34
2.1.2. Дакументальнае афармленне прыёмкі матэрыялаў і кантроль іх апрыходавання.....	41
2.2. Методыка вызначэння слізготнага сабекошту запасаў і ўлік іх паступлення на рахунок матэрыялаў ва ўмовах выкарыстання безупыннай сістэмы.....	47
2.3. Дакументальнае афармленне і сінтэтычны ўлік выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі.....	59
2.3.1. Дакументальнае афармленне выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць.....	61

2.3.2. Сінтэтычны ўлік выдаткавання сыравіны і матэрыялаў на вытворчасць прадукцыі	65
3. Перыядычная сістэма рахункаводства вытворчых запасаў	69
3.1. Арганізацыя і методыка ўліку вытворчых запасаў па фіксаваных цэнах ва ўмовах выкарыстання перыядычнай сістэмы	69
3.1.1. Арганізацыя ўліку вытворчых запасаў па фіксаваных цэнах ...	69
3.1.2. Інвентарна-рэгулятыўная мадэль уліку паступлення вытворчых запасаў.....	74
3.1.3. Аперацыйна-інвентарная мадэль уліку паступлення матэрыялаў	80
3.2. Улік паступлення матэрыялаў з іншых крыніц.....	88
3.3. Размеркаванне адхіленняў у вартасці матэрыялаў і вызначэнне іх фактычнага сабекошту	91
3.4. Варыянты ўліку і размеркавання транспартна-нарыхтоўчых выдаткаў і адхіленняў ад вартасці матэрыялаў.....	102
4. Улік колькасных і вартасных змяненняў вытворчых запасаў пад уплывам іншых фактараў. Арганізацыя іх аналітычнага ўліку ў бухгалтэрыі і на складзе	111
4.1. Улік рэалізацыі сыравіны і матэрыялаў іншым суб'ектам гаспадарання.....	111
4.2. Асаблівасці ўліку продажу сельскагаспадарчай і дзікарослай прадукцыі праз уласныя рознічныя магазіны	119
4.3. Улік рэзерваў пад паніжэнне вартасці вытворчых запасаў і іх перацэнкі.....	132
4.4. Інвентарызацыя вытворчых запасаў і адлюстраванне ў рахункаводстве яе вынікаў.....	139
4.5. Арганізацыя аналітычнага ўліку матэрыялаў на складах і ў бухгалтэрыі.....	148

Contents ('Kontents)

Introduction (,Intre'dalkfən)	3
1. The conceptual fundamentals of manufacturing inventories accounting (wλn. ðə kən'septjuəl ,flndə'mentəls ov ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ə'kauntiŋ)	6
1.1. The essence of manufacturing inventories and the accounts for theirs book-keeping (wλn point wλn. ðə esns ov ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ænd ðə ə'kaunts fə: ðeəz buk 'ki:piŋ)	6
1.2. The classification of manufacturing inventories (wλn point tu:. ðə ,klæsifi'keiŋ ov ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz)	10
1.3. The purposes, the tasks and the conceptual fundamentals of manufacturing inventories accounting (wλn point θri:. ðə 'pə:pəsiz, ðə tɑ:sks ænd ðə kən'septjuəl ,flndə'mentəls ov ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ə'kauntiŋ)	17
1.3.1. The purposes and the tasks of manufacturing inventories accounting (wλn point θri: point wλn. ðə 'pə:pəsiz and ðə tɑ:sks ov ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ə'kauntiŋ)	18
1.3.2. Two approach of world practice to the manufacturing inventories accounting (wλn point θri: point tu:. Tu: ə'pəʊtʃ ov wə:ld 'præktis tə ðə ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ə'kauntiŋ)	22
1.4. The valuation and the basis methods of inventories accounting in the Republic of Belarus (wλn point fə: ðə ,væljʊ'eifən ænd ðə 'beisis 'məθəds ov 'invəntriz ə'kauntiŋ in ðə Ri'pʌblik ov ,Bjelʌ'rus).....	24
1.4.1. The valuation of raw stuff and materials which received from suppliers (wλn point fə: point wλn. ðə ,væljʊ'eifən ov rɔ: stʌf ænd mə'tiəriəls wif ri'si:vd frəm sə'plaiəs).....	25
1.4.2. The possible methodical decisions by the accounting of materials receipt and theirs valuation when transmission in production (wλn point fə: point tu:.	

Ըձ ը՛քսճճ ըի՛ժճկճ ըի՛սիճնս ճի ըձ ճ՛կաւտիճ ճճ ը՛տիճրիճ ըի՛սի՛տ ճճն ը՛ճճ	
ճճւճի՛ճն ճճն տրճն՛միճն ըն ըր՛ըճկն)	30
2. The continuous system of the manufacturing inventories accounting	
(տւ. Ըձ կճն՛տիճս ճ՛սիստ ճճ ըճ ըճնի՛սիճրիճ ճ՛նճտրիճ ճ՛կաւտիճ).....	32
2.1. The documentary legalization of the inventories acquisition (tu: point ճճն.	
Ըձ ճճկի՛նճտճրիճ ՛լի:գճլաիճիճն ճճ ճ՛նճտրիճ ճճւի՛զիճն)	32
2.1.1. The documentary legalization of the materials shipping with suppliers	
(tu: point ճճն point ճճն. Ըձ ճճկի՛նճտճրիճ ՛լի:գճլաիճիճն ճճ ըձ ը՛տիճրիճ ՛իճիճ	
ճիճ սճ՛լաիճ)	34
2.1.2. The documentary legalization of the materials reception and the control	
thems debiting (tu: point ճճն point տւ.: Ըձ ճճկի՛նճտճրիճ ՛լի:գճլաիճիճն ճճ ըձ	
ը՛տիճրիճ ըի՛սճիճն ճճն ըձ կճն՛տրճլ ը՛ճճ ՛ճճիտ)	41
2.2. The determination methods of inventories sliding prime cost	
and the accounting theirs receipt on the account of materials in conditions	
of the continuous system use (tu: point տւ.: Ըձ ըի՛տ:մի՛նիճն ՛նճժճճ ճճ	
՛նճտրիճ ՛սլաիճ ըրաիմ կճստ ճճն ըձ ճ՛կաւտիճ ը՛ճս ըի՛սի՛տ ճճն ը՛տիճրիճ ճճ	
ը՛տիճրիճ ըն կճն՛ճիճն ճճ կճն՛տիճս ՛սիստ ճի՛ս)	47
2.3. The documentary legalization and the synthetic accounting of the raw	
stuff and materials expenditure for the production manufacture (tu: point ժրի.:	
Ըձ ճճկի՛նճտճրիճ ՛լի:գճլաիճիճն ճճն ըձ սի՛ն՛ժճտիկ ճ՛կաւտիճ ճճ ըձ ը:ստ՛փ ճճն	
ը՛տիճրիճ ըի՛ս՛նճիճ փճ ըձ ըր՛ըճկն ըճնի՛սիճրիճ ՛նճտրիճ ճ՛կաւտիճ)	59
2.3.1. The documentary legalization of the raw stuff and materials expenditure	
for the production manufacture (tu: point ժրի: point ճճն. Ըձ ճճկի՛նճտճրիճ	
՛լի:գճլաիճիճն ճճն ը:ստ՛փ ճճն ը՛տիճրիճ ըի՛ս՛ն՛ճիճ փճ ըձ ըր՛ըճկն	
ըճնի՛սիճրիճ)	61
2.3.2. The synthetic accounting of the raw stuff and materials expenditure	
for the production manufacture (tu: point ժրի: point տւ.: Ըձ սի՛ն՛ժճտիկ ճ՛կաւտիճ ճճ	
ըձ ը:ստ՛փ ճճն ը՛տիճրիճ ըի՛ս՛ն՛ճիճ փճ ըձ ըր՛ըճկն ըճնի՛սիճրիճ ՛նճտրիճ ճ՛կաւտիճ)	65
3. The periodical system of manufacturing inventories accounting	
(ժրի.: Ըձ ըրի՛ն՛ժճտիկ ՛սիստ ճճ ըճնի՛սիճրիճ ՛նճտրիճ ճ՛կաւտիճ).....	69
3.1. The organization and the methods of manufacturing inventories accounting	
at the fixed prices in conditions of the periodical system use (ժրի: point ճճն.	
Ըձ ը:գճնաի՛զիճն ճճն ըձ ՛նճժճճ ճճն ըճնի՛սիճրիճ ՛նճտրիճ ճ՛կաւտիճ ժ	
ըձ փի՛ք ըրաիճ ըն կճն՛ճիճն ճճ ըձ ըրի՛ն՛ժճտիկ ՛սիստ ճի՛ս)	69

3.1.1. The organization of manufacturing inventories accounting at the fixed prices (θri: point wλn point wλn. Ðə ,ɔ:gənaizeifən ɔv ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ə'kauntij æt ðə fikst praisiz).....	69
3.1.2. The accounting inventory regulative model of manufacturing inventories receipt (θri: point wλn point tu:. Ðə ə'kauntij 'invəntri 'regjulətiv mɔdl ɔv ,mænju 'fæktfəriŋ 'invəntriz ri'si:t).....	74
3.1.3. The accounting operation inventory model of manufacturing inventories receipt (θri: point wλn point θri: Ðə ə'kauntij ,ɔpə'reifən 'invəntri mɔdl ɔv ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ri'si:t).....	80
3.2. The accounting of materials receipt from other sources (θri: point tu:. Ðə ə'kauntij ɔv mə'tiəriəls ri'si:t frəm 'lðə sɔ:siz).....	88
3.3. The allotment of deviations in the value of materials and the determination theirs historical prime cost (θri: point θri:. Ðə ə'lɔtmənt ɔv ,di:vi'eifn in ðə 'vælju ɔv mə'tiəriəls ænd ðə di,tə:mi'neifn ðɛz his'tɔ:rikəl praim kɔst).....	91
3.4. The accounting and the allotment versions of transportation-procurement costs and the deviations in value of materials (θri: point fɔ:. Ðə ə'kauntij ænd ðə ə'lɔtmənt 'və:fəns ɔv ,træspɔ:'teifən-prə'kjuəmənt kɔsts ænd ðə ,di:vi'eifns in 'vælju ɔv mə'tiəriəls).....	102
4. The quantitative and the pecuniary changes of manufacturing inventories accounting under of other factors influence. The organization of theirs analytic record in the accounting department and storehouses (fɔ. Ðə 'kwɔntiteitiv ænd ðə pi'kju:njəri tʃeindʒis ɔv ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz ə'kauntij 'lndə ɔf 'lðə 'fæktəs 'influəns. Ðə ,ɔ:gənaizeifən ɔv ðɛəs 'æne'litik ri'kɔ:d in ðə ə'kauntij di'pɔ:tmənt ænd 'stɔhausiz).....	111
4.1. The sale of raw stuff and materials accounting to the other economic entities (fɔ point wλn. Ðə seil ɔv rɔ: stɪf ænd mə'tiəriəls ə'kauntij tu ðə 'lðə 'i:kə'nɔmic 'entitiz).....	111
4.2. The accounting sale peculiarities of agricultural and wild production through the own retail shops (fɔ point tu:. Ðə ə'kauntij seil pi,kju:li'æritiz ɔv ,ægrɪ'kʌltʃərəl ænd waɪld pre'dʌkʃən θru: ðə oun 'ri:teɪl ʃɔps).....	119
4.3. The accounting of reserves against the reduction of the manufacturing inventories value and theirs revaluation (fɔ: point θri:. Ðə ə'kauntij ɔv ri'zə: vɜ ə'geɪnst ðə ri'dʌkʃən ɔv ,mænju'fæktfəriŋ 'invəntriz 'vælju: ænd ðɛəs ri,vælju'eifən).....	132

4.4. The inventorying of manufacturing inventories and the reflection at accounting its result (f'ɔ: point fɔ. ðə Invəntriɪŋ əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'invəntriz ænd ðə ri'fleksjən æt ə'kauntɪŋ its ri'zalt)	139
4.5. The analytic record organization of manufacturing inventories in the accounting department and storehouses (f'ɔ: point faiv. ðə ænə'litik ri'kɔ:d ɔ:ɡenaizeɪʃən əv ,mænjʊ'fæktʃəriŋ 'invəntriz 'in ðə ə'kauntɪŋ di'pɑ:tmənt ænd 'stɔ:hausɪz).....	148

Вучэбнае выданне

Шаўлюкоў Аляксандр Пятровіч

**РАХУНКАВОДСТВА ВЫТВОРЧЫХ
ЗАПАСАЎ НА ПРАМЫСЛОВЫХ
ПРАДПРЫЕМСТВАХ**

**ACCOUNTING OF MANUFACTURE
INVENTORIES IN INDUSTRIAL
ENTERPRISES**

**Дапаможнік
для студэнтаў спецыяльнасцей
“Бухгалтарскі ўлік, аналіз і аўдыт”, “Аўдыт і рэвізія”
устаноў вышэйшай адукацыі**

Кніга выдадзена ў аўтарскай рэдакцыі

Тэхнічны рэдактар Ю. Г. Старавойтава
Камп'ютарная вёрстка: Л. Ф. Бараноўская, А. А. Шведава

Падпісана ў друк 22.01.18. Папера афсетная.
Фармат 60 × 84 ¹/₁₆. Гарнітура Таймс. Рызаграфія.
Ум. друк. арк. 9,30. Ул.-выд. арк. 9,40. Тыраж 70 экз.
Заказ №

Выдавец і паліграфічнае выкананне:
установа адукацыі “Беларускі гандлёва-эканамічны
ўніверсітэт спажывецкай кааперацыі”.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца,
вытворцы, распаўсюджвальніка друкаваных выданняў
№ 1/138 ад 08.01.2014.

Прасп. Кастрычніка, 50, 246029, г. Гомель.

<http://www.i-bteu.by>

БЕЛКААПСАЮЗ

УСТАНС УКАЦЫІ

**“БЕЛАРУСКІ ГАЛІА-ЭКАНАМІЧНЫ
ЎНІВЕРСІТЭТ СПАЖЫВЕЦКАЙ КААПЕРАЦЫІ”**

А. П. ШАЎЛЮКОЎ

**РАХУНКАВОДСТВА ВЫТВОРЧЫХ
ЗАПАСАЎ НА ПРАМЫСЛОВЫХ
ПРАДПРЫЕМСТВАХ**

**ACCOUNTING OF MANUFACTURE
INVENTORIES IN INDUSTRIAL
ENTERPRISES**

Дапаможнік

для студэнтаў спецыяльнасцей

“Бухгалтарскі ўлік, аналіз і аўдыт”, “Аўдыт і рэвізія”

устаноў вышэйшай адукацыі

Гомель 2018